SUTHIPARITHAT JOURNAL

DPU
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

วารสารสุทธิปริทัศน์

ปีที่ 33 ฉบับที่ 108 ตุลาคม – ธันวาคม 2562

(THAI - JOURNAL CITATION INDEX CENTRE: TCI 1)

ISSN 0857-2690

VOL 33 NO.108 October - December 2019

dpujournal@dpu.ac.th /suthiparithat www.dpu.ac.th/dpurc/journal

สุทธิปริทัศน์
SUTHIPARITHAT

ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๑๐๘ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒
Volume 33 Number 108 October - December 2019
ISSN 0857-2690

http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal

วารสารสุทธิปริทัศน์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย กลุ่มที่ 1 (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI)
ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2558

เจ้าของ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทร. 02-954-7300 (อัตโนมัติ 30 หมายเลข) ต่อ 361 Dhurakij Pundit University 110/1-4 Prachachuen Road Laksi, Bangkok 10210 Telephone 02-954-7300 (Automatic 30 Number) # 361	
คณะที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย์ เพ็ชรรักษ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	คณบดีทุกคณะ/วิทยาลัย	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลีลา เตี้ยงสูงเนิน	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
กองบรรณาธิการบุคคลภายนอก	ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริรัศมี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
	ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาต สถาปิตานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียา วิบูลย์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.กัญจนา ลินทร์ตนศิริกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริร์ บวรกิตติ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คภะสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปิติสันต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข็มทอง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	ดร.สินาด ตรีวรรณไชย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
	ดร.พุฒวิทย์ บุนนาค	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ดร.สุนทรี เหล่าพันจัน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กองบรรณาธิการบุคคลภายใน	รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิดา จิตรน้อมรัตน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน แสงพิกุล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย์ เพ็ชรรักษ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันวร จะนู	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิลล่า พงศ์ยี่หล้า	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิฏิรัตน์ เมฆบัณฑิตกุล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทันทกานต์ ดวงรัตน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ดร.ศิริเดช คำสุพรหม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
กองการจัดการ (การเงินและสมาชิก)	เปรมวดี กระตุฤกษ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ออกแบบรูปเล่ม-จัดหน้า	มนสิชา กรดนวม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
กำหนดออก	ราย 3 เดือน ฉบับละ 550 บาท	E-mail : dpujournal@dpu.ac.th
จัดจำหน่าย	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	โทร. 02-954-7300 ต่อ 646, 636
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	โทร. 02-954-7300 ต่อ 277

ทัศนะข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารสุทธิปริทัศน์ เป็นทัศนะวิจารณ์อิสระทางคณะผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับทัศนะ ข้อคิดเห็นเหล่านั้นแต่ประการใด ลิขสิทธิ์บทความเป็นของผู้เขียนและวารสารสุทธิปริทัศน์ และได้รับการสงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย
The View Expressed in each Article are Solely those of Author(s).

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริรัศมี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาต สถาปิตานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญจนา ลินทร์ตนศิริกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียา วิบูลย์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ชาติไทย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวดี บุญลือ	มหาวิทยาลัยสยาม
รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุดสังข์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ศิริพร สัจจานันท์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ วิรัช สงวนวงศ์วาน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรหม ชมงาม	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ศริศักดิ์ สุนทรไชย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุดาว เลิศวิสุทธิไพบูลย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริร์ บวรกิตติ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรุณา ไบโลวัส	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คภะสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปีติสันต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข็มทอง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์ พุกเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณรพี บานชื่นวิจิตร	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพล วิเชียรอินทร์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แววตา เตชาทวีวรรณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภานันต์ ศุภศิริพงษ์ชัย	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไสว ฟักขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธุนศักดิ์ สายจำปา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำฝน ไล่สัตรูไกล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวารี นามวงศ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชานนท์ โกมุทพุฒิพงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลอย สืบวิเศษ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คม คัมภิรานนท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงค์นิตย์ จันทร์จรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บูลย์จีรา ชิรเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อสมา คัมภิรานนท์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานดา บุญโสธรสถิตย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรศุทธิ์ ขอพ่วงกลาง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิตศร เทอดเผ่าพงศ์	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัคคกร ไชยพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบา สิทธิการ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรรถพล อนันตวรสกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Asst.Prof.Dr. Harald A. Kraus	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.มล กุณฑลรัตน์ ทวีวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.ทวีศักดิ์ กฤษเจริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ดร.ประสิทธิ์ เขียวศรี	สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา
ดร.พุฒวิทย์ บุนนาค	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.มานิต บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยรังสิต
ดร.วินัย หอมสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ดร.สัตยะพล สัจจเดชะ	สมาคมทรัพย์สินทางปัญญาแห่งประเทศไทย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายนอก(ต่อ)

ดร.สินาด ตรีวรรณไชย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.สุขยืน เทพทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ดร.สุนทรี เหล่าพันจัน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.กัลยา ขาวบ้านแพ้ว	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ดร.จินตนัย ไพรสณฑ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (อาจารย์พิเศษ)
ดร.ละเอียด ศิลาน้อย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ดร.วนิดา พลเดช	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ดร.วิมาลา ผ่องแผ้ว	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.เอกพงศ์ กิตติสาร	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (อาจารย์พิเศษ)
ดร.สิทธิ วงศ์ทองคำ	มหาวิทยาลัยจันทรเกษม
ดร.จิรวรรณ ปลั่งพงษ์พันธ์	มหาวิทยาลัยจันทรเกษม
ดร.สมปรารถนา รัตนกุล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ดร.กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิดา จิตร์น้อมรัตน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิรภัสสรศ์ วงศ์ทองดี	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
รองศาสตราจารย์ พิพัฒน์ ไทยอารี	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ ชื่นวัฒนา	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ทองเอม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ลิ้ม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัญญา ปานเจริญ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิณสุดา สิริธรังศรี	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร รัตนเศรษฐ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิลล่า พงศ์ยี่หล้า	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรภิรมย์ โกมลารชุน	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาวัลย์ อินทร์ชำนาญ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.กิตติชัย อธิกุลรัตน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.มยุรี โยธาวุธ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.ศิริเดช คำสุพรหม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.จิราพร ชมสวน	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.พสุธิดา ตันตราจิณ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.มนต์ ขอเจริญ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.รชฎ ขำบุญ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.วาสนา วิสฤตาภา	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.อาทร จิตสุนทรชัยกุล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.สุรวี ศุนาลัย	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
Mr.Stephen Cannell	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญ
Contents

บทความวิจัย :

กลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 1
MANAGEMENT STRATEGIES OF THE COMMUNITY COLLEGE IN RESPONDING TO THE THAILAND 4.0 POLICY
สมยศ เผือดจันทึก, พิณสุดา สิริธรังศรี, ไพฑูรย์ สินลารัตน์
Somyot Phaudjantuk, Pinsuda Siridhrungsri, Paitoon Sinlarat

การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม 14
PROTECTION OF THE RIGHT TO BE FORGOTTEN
ยุกต์กฤต กัณฑมณี
Yukgrit Kantamanee

การพัฒนาแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี 27
DEVELOPMENT OF MEASUREMENT SCALE ON MEDIA LITERACY FOR PRATHOM SUKSA VI STUDENTS IN NONTHABURI
วรรณ์ดี แสงประทีปทอง, ทัศนีย์ ชาติไทย
Vandee Sangprateeptong, Tassanee Chatthai

การพัฒนาแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 39
DEVELOPMENT OF STUDENT'S ATTITUDE TEST IN LEARNING SCIENCE FOR JUNIOR HIGH-SCHOOL STUDENT
จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ
Chuthaphon Masantiah

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสำหรับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐาน 51
THE DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM FOR THE ENHANCEMENT OF IN-FLIGHT SERVICE CAPABILITY OF THAI AIRWAYS INTERNATIONAL'S CABIN CREW WITH BELOW-STANDARD ASSESSMENT
วิลาศ ดวงกำเนิด
Vilas Duangkumnerd

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนเป็นผู้บริจาคอวัยวะของเยาวชนไทย 63
PATH ANALYSIS OF ANTECEDENTS AFFECTING THAI YOUNGSTERS' INTENTION TO REGISTER AS ORGAN DONORS
พัชราภรณ์ เกษะประกร
Pacharaporn Kesaprakorn

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บ สำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้น 77
PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR THE DEVELOPMENT OF WEB - BASED LEARNING RESOURCES TO ENHANCE THAI READING SKILLS FOR PRIMARY STUDENTS
ปาริชาต โปธิ, นพวรรณ ฉิมรอยลาภ
Parichart Pothi, Nopphawan Chimroylarp

สารบัญ
Contents

การศึกษาทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มภาคใต้ตอนบน 90
A STUDY ON THAI LANGUAGE SKILLS FOR COMMUNICATION FOR STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE UPPER SOUTH REGION
เบญจวรรณ ศริกุล, จตุพล ยงศร, จักรกฤษณ์ โปณะทอง
Benjawon Sarikul, Chatupol Yongsorn, Chakrit Ponathong

คณะกรรมการบริษัท และนวัตกรรม กับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 106
BOARD OF DIRECTOR AND INNOVATION WITH PERFORMANCE OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND
พรชนก เฉลิมพงษ์, พัทธนันท์ เพชรเชิดชู, ศิริเดช คำสุพรหม
Pornchanok Chaleampong, Pattanant Petchchedchoo, Siridach Kumauprom

คุณภาพกำไรและต้นทุนของเงินทุน: บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 121
EARNINGS QUALITY AND COST OF CAPITAL: THAI LISTED COMPANIES
ฉมพร มีชนะ, พัทธนันท์ เพชรเชิดชู, ศิริเดช คำสุพรหม
Chamaporn Meechana, Pattanant Petchchedchoo, Siridech Kumsuprom

คุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: กรณีศึกษาลูกค้าของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคกลางของประเทศไทย 132
THE ENTREPRENEURS' CHARACTERISTICS AND BUSINESS STRATEGIES ON SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE SUCCESS: A CASE STUDY OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE DEVELOPMENT BANK OF THAILAND'S CUSTOMERS IN CENTRAL THAILAND
จารุพร ขันธนันท์, วสุธิดา นุริตมนต์
Jaruporn Khunthanan, Wasutida Nurittamont

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในรุ่นเจเนอเรชั่น X, Y และ Z ในประเทศไทย 145
MARKETING FACTORS AFFECTING THE IMPULSE BUYING BEHAVIOR OF SNACK FOOD CONSUMERS OF GENERATION X, Y AND Z IN THAILAND
พลศักดิ์ ศิริเสตสุวรรณ, ลีลา เตี้ยงสูงเนิน, จรัญญา ปานเจริญ
Polsak Sirisatsuvon, Leela Tiangsoongnern, Charunya Parncharoen

ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟที่จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 160
FACTORS AFFECTING INDEX REPLICATION INVESTMENT OF INDEX FUNDS AND EXCHANGE TRADED FUND (ETF) IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND
สิริลักษณ์ หลวงแก้ว, ชานนท์ ชิงชยานุรักษ์, โรจนา ธรรมจินดา
Siriluk Luangkaew, Chanon Chingchayanurak, Rojana Thammajinda

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค: การศึกษาผลิตภัณฑ์ชะลอวัยสำหรับดูแลผิวหน้ารูปแบบ D.I.Y. 174
FACTORS EFFECTING CONSUMER BEHAVIOR: A CASE STUDY OF D.I.Y ANTI-AGING FACIAL CARE PRODUCT
*พอล คาลิน**
*Paul KALIN**

สารบัญ
Contents

ผลของกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย 186
EFFECTS OF CREATIVE DANCE TRAINING ON EXECUTIVE FUNCTIONS IN PRESCHOOL
อัญชนา ใจหวัง, ชัญญา ลี้ศัตรูพ่าย, ภิญญาพันธ์ เพียซ้าย
Anchana Jaiwang, Chanya Leesattrupai, Pinyapan Piasai

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานคณะแพทยศาสตร์ 198
THE PROMOTING STRATEGIES OF TEAM - BASED LEARNING OF FACULTY OF MEDICINE
อรุณี สุวรรณะชฎ, พิณสุดา สิริธรังศรี, ไพฑูรย์ สินลารัตน์
Arunee Suvarnajata, Pinsuda Siritharungsri, Paitoon Sinlarat

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีและการจัดการกำไรของบริษัทที่เสนอขายหุ้นใหม่ 210
แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
KEY AUDIT MATTERS, AUDIT QUALITY AND EARNINGS MANAGEMENT OF INITIAL PUBLIC OFFERINGS IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND
ศศิประภา สมัครเขตการพล
Sasiprapa Samakketkarnpol

อนาคตภาพของมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว) 226
THE FUTURE OF THE UNIVERSITIES OF LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC
คำเพ้า จันทร์เพ็งชัย, สมคิด สร้อยน้ำ, มัณฑนา อินทุสมิต
Khamphao Chanphengxay, Somkid Sroinam, Muntana Intusamith

อิทธิพลของกลยุทธ์การบริจาคเพื่อการกุศลที่มีผลต่อการดำเนินงานของอุตสาหกรรมอาหาร 239
และเครื่องดื่มในประเทศไทย
THE INFLUENCE OF STRATEGIC CORPORATE PHILANTHROPY ON FIRM PERFORMANCE OF FOOD AND BEVERAGE INDUSTRY IN THAILAND
จิระภา จันทร์บัว, สุธนา บุญเหลือ, ปกรณ์ สัจจพงษ์
Jirapa Junbua, Sutana Boonlua, Pakorn Sujchaphong

บทความวิชาการ :

จากสนธิสัญญาลิสบอนถึง Brexit-กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุโรป 254
FROM THE LISBON TREATY TO BREXIT: A CHANGE IN EUROPE
อภิญญา เลื่อนฉวี
Apinya Luernshavee

เหตุผลในการบัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กับลักษณะของการกระทำที่เป็นการเพิ่ม 270
การก่ออันตรายให้เกิดความตายหรืออันตรายสาหัส
REASON FOR THE COMMANDMENT PARTICIPATES IN AN AFFRAY OFFENSE WITH ACT INCREASE THE HARM THE RESULT OF DEATH AND GRIEVOUS BODILY HARM
อัจฉริยา ชูตินันทน์
Achariya Chutinun

หนังสือน่าอ่าน :

ชื่อหนังสือน่าอ่าน : "Never Split The Difference" 284
ทัณฑกานต์ ดวงรัตน์
Thanthakarn Duangratana

บทบรรณาธิการ

สวัสดีท่านผู้อ่านและผู้เขียนบทความทุกท่าน ขอต้อนรับเข้าสู่วารสารสุทธิปริทัศน์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 108 เดือน ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2562 ในฉบับนี้เราได้ตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษจำนวนทั้งสิ้น 21 บทความประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 19 บทความและบทความวิชาการจำนวน 2 บทความ โดยเป็นการนำเสนอองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาเช่นเดิม อาทิ คุณภาพการให้บริการของธุรกิจการบิน สิทธิด้านกฎหมายของประชาชน การจัดการการศึกษานวัตกรรม การวิเคราะห์ผลประกอบการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ศักยภาพของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม พฤติกรรมผู้บริโภค การบริหารการลงทุน ผลิตภัณฑ์ชะลอวัย การใช้ทีมเป็นฐานในการเรียนรู้ และกลยุทธ์การบริจาคเพื่อสังคม เป็นต้น

หนังสือน่าอ่านในฉบับนี้ คือ Never Split The Difference ประพันธ์โดย Chris Voss แนะนำโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัณฑกานต์ ดวงรัตน์ รองอธิการบดีสายงานสื่อสารแบรนด์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ซึ่งกล่าวถึง การสื่อสารด้วยการพูดว่าเป็นการสื่อสารที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยและมีความสำคัญต่อการทำงานของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ความรู้และตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับการเจรจาต่อรองแบบมืออาชีพจากหนังสือเล่มนี้สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการเจรจาต่อรองให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในงานตามที่ตั้งหวังเอาไว้ได้เป็นอย่างดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลีลา เตี้ยงสูงเนิน
Email: leela.tin@dpu.ac.th
บรรณาธิการ

กลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

MANAGEMENT STRATEGIES OF THE COMMUNITY COLLEGE IN RESPONDING TO THE THAILAND 4.0 POLICY

Received: May 15, 2019
Revised: July 29, 2019
Accepted: July 31, 2019

สมยศ เผือดจันทึก*
Somyot Phaudjantuk*
พิณสุดา สิริธรังศรี**
Pinsuda Siridhrungsri**
ไพฑูรย์ สินลารัตน์***
Paitoon Sinlarat***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Bundit University
* Email: somyot1907@gmailcom
** ผู้ช่วยศาตราจารย์ และปริญญาเอก อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
** Assistance Professor and Ph.D., Lecturer of the Faculty of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Bundit University
** Email: ppinsuda@dpu.ac.th
*** ศาสตราจารย์เกียรติคุณ และปริญญาเอก อาจารย์อาวุโสสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
*** Emeritus Professor and Ph.D., Senior Lecturer of the Faculty of Education Management, College of Education Sciences, Durakij Bundit University.
*** Email: paitoon@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน และ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ วิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ ตราด ตาก มุกดาหาร สระแก้ว สงขลา และนราธิวาส ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย จำนวน 48 คน ประกอบด้วย ประธาน/รองประธานสภาวิทยาลัยชุมชนจังหวัด ผู้แทนชุมชน ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนจังหวัด เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายและแผน ผู้ปกครอง และนักศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสังเกต แบบสำรวจ และการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบัน มีปัญหาที่ต้องแก้ไขด้วยกลยุทธ์ใน 6 ด้าน คือ 1.1) ด้านการกำหนดนโยบายและแผน 1.2) ด้านโครงสร้างองค์กร 1.3) ด้านการบริหารงานบุคคล 1.4) ด้านการบริหารงบประมาณ 1.5) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และ 1.6) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย และ 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 มี 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1) กลยุทธ์เพิ่มศักยภาพการสอนและการเรียนรู้ (SO Strategy) กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์สร้างภูมิคุ้มกันด้านการวิจัย (ST Strategy) กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนาและเร่งรัดการใช้เทคโนโลยี (WO Strategy) และกลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์การถ่ายโอนภารกิจให้เครือข่ายจัดการศึกษา (WT Strategy)

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การบริหารจัดการ วิทยาลัยชุมชน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประเทศไทย 4.0

Abstract

The purposes of this research were: 1) to investigate the current states of the educational management and administration in the community college which located in the special economic zone of Thailand, and 2) to present the management strategies of the community colleges in responding to the Thailand 4.0 policy. A qualitative research design was utilized. Six province community colleges and management areas in the special economic zone were randomly selected; Trat, Tak, Mukdahan, Sakaeo, Songkhla, and Narathiwat community college including chairman/vice-chairman councils, community representatives, directors/vice directors, policy and planning staff, parents, and students. The total numbers of respondents were 48 persons. Research tools were the structure interview, observation form, survey form and focus group discussion. Content analysis was employed. The research findings indicated that 1) the current circumstances of the educational management and administration in the community college which located in the special economic zone of Thailand found in 6 aspects as: 1.1) policy and planning, 1.2) organizing, 1.3) staffing, 1.4) budgeting, 1.5) curriculum and instruction, and 1.6) networking, and 2) the management strategies which were appropriate for community colleges in responding to the Thailand 4.0 policy were as follows: 2.1) rising potential and learning strategies (SO Strategy), 2.2) building research skills strategies (ST Strategy), 2.3) development and using technology strategies (WO Strategy), and 2.4) transferring mission to networking strategies (WT Strategy) .

Keywords: Strategy, Management Strategies, Community College,The Special Economic Zone, Thailand 4.0 Policy.

บทนำ

วิทยาลัยชุมชน ตั้งขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาช่วงปี ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2444) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในสังคมที่ต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากขึ้น อันเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยปกติมีข้อจำกัดในการรับนักศึกษาเข้าเรียน จึงไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในสังคมได้เพียงพอ และเพื่อตอบสนองความต้องการฝึกอบรมของแรงงานหรือพนักงานในการปฏิบัติงานโรงงาน (Kisker & Kater, 2013, pp. 153-166; Raby, 2009, pp. 3-15) อันเนื่องมาจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา เป็นการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในระดับชุมชน (District) หรือที่เรียกว่า District Community College ซึ่งเก็บค่าเรียนต่ำ (Ma & Buam, 2016, pp. 1-3) ในระยะแรกมีในมลรัฐที่มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม (Cohen, 2009, pp. 39-48; Meier, 2013, pp. 3-16) ต่อมาได้แพร่กระจายไปทั่วทุกรัฐในสหรัฐอเมริกา เพื่อรองรับการพัฒนากำลังคนที่เกิดจากการขยายตัวของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในแต่ละพื้นที่ (The National Student Clearinghouse Research Center, 2017, pp. 4-10) ซึ่งแนวความคิดเรื่องวิทยาลัยชุมชนได้เริ่มแพร่ขยายเข้ามาในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2513 และต่อมาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) กำหนดให้มีการส่งเสริมการศึกษาและทดลองจัดการศึกษาแบบวิทยาลัยชุมชน โดยมีจุดประสงค์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมสำหรับคนที่มีรายได้น้อยและอยู่ห่างไกลจากสถาบันอุดมศึกษาตามปกติ และเพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนระดับกลางในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของประเทศ

ในปี พ.ศ. 2516-2520 ได้ทดลองจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยจัดตั้งขึ้นที่จังหวัดภูเก็ตเป็นแห่งแรกของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนที่เรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานของบัณฑิตบางสาขา และเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับกลางในตลาดแรงงาน โดยเฉพาะด้านอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เช่น สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว สาขาเหมืองแร่ และสาขาเทคโนโลยียาง เป็นต้น เป็นการจัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตร 2 ปี เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำทุกคน ทำให้วิทยาลัยชุมชนได้รับความนิยมอย่างมากในช่วง 10 ปีแรก หลังจากนั้น มีผู้สนใจเรียนวิทยาลัยชุมชนลดลงเรื่อยๆ และในปี 2538 คณะรัฐมนตรีมีมติยกเลิกวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรและวิทยาลัยอื่นๆ แต่ต่อมาในปี 2544 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นมาใหม่ โดยออกเป็นกฎกระทรวงว่าด้วย “การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546” ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการปรับเป็นพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 กำหนดโครงสร้างใหม่ให้มี สภาสถาบันวิทยาลัยชุมชน มีสภาวิชาการ (ที่ส่วนกลาง) และ สภาวิทยาลัยชุมชน (ที่แต่ละวิทยาลัยชุมชน) ปัจจุบันวิทยาลัยชุมชน มีจำนวน 20 วิทยาลัย และปัจจุบันรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศใช้นโยบายประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ซึ่งมุ่งเน้นทิศทางการพัฒนาประเทศ สู่การขับเคลื่อน “เศรษฐกิจประเทศด้วยนวัตกรรม” หรือ “Value-Based Economy” ซึ่งต้องการพัฒนากำลังคนที่มีทักษะสูงในกลุ่มอุตสาหกรรมหลัก (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2548, น. 3) โดยประเทศไทยได้กำหนดแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศที่เรียกว่า “ประเทศไทย 4.0” เพื่อสร้างเศรษฐกิจและก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงด้วยความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศไว้ในหมวดที่ 16 ข้อ ข ว่าด้วย “การบริหารราชการแผ่นดิน” จะต้องยึดหลักการ “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, น. 8-10) กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายแม่บทในการเชื่อมโยง “ประเทศไทย 4.0” ผ่านการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์เชิงนโยบายรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเดิมๆ ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์แบบ “ทำน้อย ได้มาก” อาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายๆฝ่ายที่เรียกว่าการสานพลังประชารัฐ ซึ่งประกอบด้วยภาครัฐ เอกชน ประชาชน และสถานศึกษา มีการขยายโอกาสจากส่วนกลางไปยังภูมิภาค โดยเฉพาะกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนที่รัฐบาลได้ออกกฎหมายพิเศษเฉพาะสำหรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่ง กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ เป็นการส่งเสริม สนับสนุน และเป็น

มาตรการจูงใจให้นักลงทุนจากภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมทั้งในและต่างประเทศเข้ามาลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษด้วยการยกเว้นภาษีการนำเข้าสินค้า เครื่องจักร และสิทธิพิเศษต่างๆ ในการลดหย่อนภาษีและยกเว้นภาษี เช่น การลงทุนอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจของระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก (EEC) ระเบียงเศรษฐกิจตะวันตก และระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่า วิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ น่าจะมีความสะดวก คล่องตัว และมีบทบาทตอบสนองเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและนโยบายประเทศไทย 4.0 ได้มาก หากปรับทิศทางหรือแสวงหาแนวทางการดำเนินงานที่ตอบสนองประเทศไทย 4.0 ให้มากขึ้น โดยเน้นการผลิตกำลังคนที่มีทักษะขั้นสูง (High Skills) แนวใหม่ในแต่ละพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ตั้งอยู่ การปรับทิศทางและกลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนดังกล่าว น่าจะมีโอกาสและมีความเป็นไปได้สูง โดยไม่ละเลยบทบาทตามภารกิจที่เป็นจุดมุ่งหมายเดิม จึงเห็นสมควรเสนอการวิจัยเพื่อเสนกลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในปัจจุบัน

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองต่อนโยบายประเทศไทย 4.0

แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ (Strategy) เป็นวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในลักษณะของแผน วิธีการ รูปแบบ ตำแหน่ง และมุมมองผ่านกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ เพื่อค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคามต่างๆ (Wheelen & Hunger, 2012, pp. 5-20) ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยจะจัดทำในรูปแบบของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และตัวชี้วัดต่างๆ นอกจากนี้ การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานขององค์การในระยะยาว เพื่อทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ของกลยุทธ์ที่วางไว้ภายใต้กิจกรรมการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ การวางแผนกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ เพื่อทำให้เกิดการได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ซึ่งการวางแผนองค์การในระยะยาวเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันจะกำหนดเป็นกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ (Hubbard, 2000, pp. 5-16)

การกำหนดกลยุทธ์สำหรับประเทศไทย 4.0 ได้กำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจที่ เน้นการ "ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม" หรือ "Value-Based Economy" (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2548, น. 6-9) ซึ่งเป็นแนวคิดหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศด้วยการใช้เศรษฐกิจเป็นตัวจักรสำคัญจากยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมหนัก ไปสู่ยุคเศรษฐกิจนวัตกรรมเพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยการขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญๆ ที่ต้องเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) เปลี่ยนแปลง "การผลิตสินค้าโภคภัณฑ์" ไปสู่ "สินค้าเชิงนวัตกรรม" 2) เปลี่ยนแปลง "การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยอุตสาหกรรมหนัก" ไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจด้วย "เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม" 3) เปลี่ยนแปลง "การบริการแบบโบราณ" (Traditional service) ไปสู่ "การบริการที่มีคุณค่าสูง" (High value service) ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) การบริหารจัดการและเทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญประการแรกในการยกระดับรายได้ของเกษตรกรในประเทศ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากการเกษตรกรรมแบบโบราณ (Traditional Farmer) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่อาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Smart Farmer) 2) การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ เชิงพาณิชย์ (Start-Ups) เพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับตนเองและประเทศชาติ รวมทั้งเพื่อเป็นการสร้างงานใหม่ๆ ขึ้นมารองรับภาวะของการว่างงาน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจระบบใหม่ และการเชื่อมโยงโลก

เข้าด้วยกัน (One world-One Market) 3) การสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคธุรกิจการบริการทุกประเภทของไทยให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น (Transform Traditional Services to High Value Services) ผ่านกลไกประชารัฐ ซึ่งเป็นการร่วมมือกันทุกภาคส่วนของสังคม และ 4) การพัฒนากำลังคน (Human Capital) ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ รวมทั้งการยกระดับฝีมือแรงงานให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีทักษะขั้นสูงผ่านการศึกษาและฝึกอบรม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนากำลังคนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่รัฐบาลไทยจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะภายใต้กฎหมายและการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก และให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชยกรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย รูปแบบของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมีหลายประเภท เช่น เขตการค้าเสรี เขตอุตสาหกรรมเสรี เขตปลอดภาษี เขตการค้าชายแดนเสรี และเขตพัฒนาการส่งออก (แปรรูป) เป็นต้น โดยประเทศไทยได้กำหนดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในระยะที่ 1 ไว้ในพื้นที่ 5 จังหวัด คือ 1) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตราด 2) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก 3) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร 4) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว 5) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา สำหรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 2 ประกอบด้วย เขตเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มเติมในอีก 5 จังหวัด คือ เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส โดยในแต่ละพื้นที่จะเน้นการผลิตสินค้าตามความถนัด ความต้องการและตามศักยภาพ เพื่อป้อนให้กับประเทศเพื่อนบ้านที่ติดกับชายแดน ซึ่งมีประชากรรวมกันมากกว่า 200 ล้านคน (ไทย ลาว กัมพูชา เมียนมา และเวียดนาม) โดยใช้ความได้เปรียบของไทยในเชิงภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาค่อนข้างมากในการเปิดประตูให้กับประเทศต่างๆ เข้ามาลงทุน หรือใช้ไทยเป็นประตู (Gateway) ส่งสินค้าเข้า-ออกไปสู่อาเซียน รวมทั้งการสนับสนุนการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจากภาครัฐของไทย ในรูปแบบสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนและการเงิน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(BOI), 2558, น. 28-30)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่แพร่ขยายไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลก เช่น ประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย เวียดนาม และไทย เป็นต้น จะอาศัยหลักการ "เปิดโอกาส (Open)" และ "การเข้าถึง (Access)" การศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา สอดคล้องกับหลักการของนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ที่ 4 ว่า "การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม" และยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ที่ 6 ว่า "พัฒนาระบบบริหารจัดการ" ดังนั้น จึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารนโยบายและแผน (Policy and Planning) 2) ด้านโครงสร้างองค์กร (Organizing) 3) ด้านการบริหารงบประมาณ (Budgeting) 4) การบริหารบุคคล (Staffing) 5) การบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน (Instruction and Curriculum) และ 6) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย (Networking) (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, 2561, น. 12-170; Cohen, 2009, pp. 39-52; Hubbard, 2000, pp. 59-89; Kisker & Kater, 2013, pp. 1-18)

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในปัจจุบัน โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อกำหนดกรอบการวิจัย และจัดทำร่างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวทั้ง 3 ฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องทั้งทางด้านความตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา รวมทั้งความถูกต้องของภาษาที่ใช้ และดำเนินการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ แล้วจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อ

เก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ สังเกต และสำรวจข้อมูลการวิจัย ใน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและแผน 2) ด้านโครงสร้างองค์กร 3) ด้านงบประมาณ 4) ด้านการบริหารงานบุคคล 5) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และ 6) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ณ วิทยาลัยชุมชนตราด ตาก มุกดาหาร สระแก้ว สงขลา และนราธิวาส ในระหว่างวันที่ 12 มีนาคม – 3 มิถุนายน 2561 โดยมีผู้ให้ข้อมูลการวิจัยประกอบด้วย ตัวแทนวิทยาลัยชุมชนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ ประธานหรือรองประธานสภาวิทยาลัยชุมชน ผู้แทนชุมชน (ตัวแทนหอการค้า หรือ สภาอุตสาหกรรมจังหวัด) ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน หัวหน้ากลุ่ม/ฝ่ายหรือผู้รับผิดชอบงานนโยบายและแผน ผู้ปกครอง และนักศึกษา จำนวน 8 คน/วิทยาลัย รวมทั้งสิ้นจำนวน 48 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อประมวล วิเคราะห์ และจัดหมวดหมู่เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองต่อนโยบายประเทศไทย 4.0 ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและจัดทำ SWOT Analysis และทำ TOWS Matrix เพื่อดูความสัมพันธ์และความสอดคล้องของแต่ละปัจจัย 2) การกำหนดทิศทางของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายประสงค์ มาตรการ และแนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งตัวชี้วัดความสำเร็จ และ 3) ประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินและตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของร่างกลยุทธ์ และ 4) การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประชุมสนทนากลุ่มมาพัฒนากลยุทธ์ ต่อจากนั้นนำเสนอกลยุทธ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาเป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ฉบับสมบูรณ์ตามลำดับ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการศึกษาวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน พบว่า สภาพและปัญหาการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันโดยภาพรวม ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารนโยบายและแผน 2) ด้านโครงสร้างองค์กร 3) ด้านการบริหารงบประมาณ 4) การบริหารบุคคล 5) การบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน และ 6) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย เมื่อพิจารณาเป็นรายวิทยาลัย พบว่า

1.1.1 วิทยาลัยชุมชนตราด เปิดสอนหลักสูตรระดับอนุปริญญา จำนวน 4 หลักสูตร ในปีการศึกษา 2561 คือ การปกครองท้องถิ่น การศึกษาปฐมวัย การจัดการทั่วไป และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ เก็บค่าหน่วยกิตละ 25 บาท นอกจากนี้แล้ววิทยาลัยชุมชนตราดยังจัดสอนหลักสูตรพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและด้านคุณภาพชีวิต คือ 1) ด้านกลุ่มอาชีพ ได้แก่ หลักสูตรจัดดอกไม้สด หลักสูตรการทำดอกไม้จันทน์และพวงหรีด หลักสูตรการจีบผ้า 2) ด้านทักษะคอมพิวเตอร์ ได้แก่ คอมพิวเตอร์เบื้องต้น และ การสืบค้นอินเตอร์เน็ตสำหรับประชาชน 3) ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง (ลดรายจ่าย-เพิ่มรายได้ และ 4) กลุ่มทักษะภาษา ได้แก่ ภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร และภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีค่าใช้จ่ายเป็นค่าสมัคร 10 บาท และค่าบำรุงการศึกษาชั่วโมงละ 1-5 บาท

ปัญหา คือ ผู้สอนที่เป็นข้าราชการประจำของวิทยาลัยชุมชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจด้านภาษาพม่า และภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงต้องเชิญบุคคลภายนอกมาเป็นอาจารย์พิเศษและ/หรือวิทยากร โดยจ่ายค่าสอนและ/หรือค่าวิทยากรในราคาไม่สูงมากนัก (ประมาณ 100-200 บาท/ชั่วโมง) รวมทั้งมีงานวิจัยน้อยเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน

1.1.2 วิทยาลัยชุมชนตาก เน้นเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรและบุคลากรที่บริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนในรูปขององค์คณะบุคคล ที่มีผู้แทนชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ศิษย์เก่า และผู้แทนนักธุรกิจเอกชน เป็นกรรมการในสภาวิทยาลัยชุมชน โดยมีผู้อำนวยการเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และมีรองผู้อำนวยการที่ได้รับมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการสภาวิทยาลัยชุมชน จำนวนสภาวิทยาลัยชุมชนไม่เกิน 12 คน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี ซึ่งสภาวิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนของวิทยาลัยชุมชน ให้ความเห็นชอบแผนการจัดการเรียนการสอน งบประมาณ การระดมทรัพยากร การอนุมัติและให้ความเห็นชอบหลักสูตรสัมฤทธิบัตร (หลักสูตรฝึกอบรม) และการกำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน

ปัญหา คือ ขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการกำหนดนโยบายของวิทยาลัย โครงสร้างยังไม่รองรับการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 และบุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งนโยบายและงบประมาณสำหรับขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 ไม่ชัดเจน

1.1.3 วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร มีบทบาทมากในการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร เป็นวิทยาลัยสำหรับทุกคนได้เปิดสอนหลักสูตรดูแลผู้สูงอายุ และเป็นที่รู้จักของคนมุกดาหารในนาม “วิทยาลัย ฒ” ซึ่งอาศัยหลักการ “ภาคีเครือข่าย” เพื่อให้ความรู้ สร้างอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาศักยภาพพึงตนเองได้ โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ การค้นหาผู้นำ การพัฒนาแกนนำ และการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน และขับเคลื่อนด้วย 5ก คือ กลุ่ม กรรมการ กติกา กิจกรรมการดำเนินงาน และ กองทุน ซึ่งมีเครือข่ายของ 7 อำเภอ 28 ตำบล และขับเคลื่อนกิจกรรมประชุมสัมมนาสรุปบทเรียน ฝึกอบรมและพัฒนาแกนนำ ขยายผลการฝึกอบรม จัดประชุมสัมมนากิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ ประชุมสรุปผลพัฒนาเครือข่ายการจัดการดูแลผู้สูงอายุ

ปัญหา คือ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุทั้งที่มีแนวโน้มของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกปี ขาดแคลนงานวิจัย และขาดงบประมาณสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0

1.1.4 วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว ให้ความสำคัญกับ “เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ” เพื่อพัฒนาชุมชนเป็นฐานตามบทบาทหน้าที่ของวิทยาลัยและบทบาทหน้าที่เดิมของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดสระแก้ว (ก่อนเปลี่ยนผ่านมาเป็นวิทยาลัยชุมชน) จึงเน้นโครงการทำมาหากิน เช่น การปลูกผักด้วยแปลงยกระดับตามมาตรฐานที่ได้รับรางวัลที่ 1 จากสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) เกษตรอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังให้ความสำคัญเด็กพิการ (มีหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ดูแลเด็กพิการ) และการทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีสงกรานต์ การสืบสาน อนุรักษ์ของว่างไทยโบราณ และการถอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการเผยแพร่ด้วย ปัญหา คือ บุคลากรขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ขาดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และขาดเทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมฐานข้อมูลองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1.5 วิทยาลัยชุมชนสงขลา ให้ความสำคัญกับการบริการทางวิชาการที่เป็นการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะ “การพัฒนาอาชีพ” ซึ่งวิทยาลัยชุมชนสงขลาได้จัดโครงสร้างให้มี “ความคล่องตัวและอิสระ” เพื่อให้บริการวิชาการ เช่น โครงการองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยจากหมอพื้นบ้านในคาบสมุทรสทิงพระ และน้ำผึ้งจากชันโรงบ้านพรุหมาก อำเภอเทพา เป็นต้น

ปัญหา คือ ความไม่สงบ และการก่อการร้าย รวมทั้งการกระจายอำนาจให้วิทยาลัยชุมชนบริหารจัดการอย่างเบ็ดเสร็จ ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ และการสรรหาบุคลากรให้เหมาะสมมีข้อจำกัด บุคลากรขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และขาดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

1.1.6 วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาระดับอนุปริญญาเพราะมีผู้สนใจเข้าศึกษาเป็นจำนวนมากในแต่ละหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรที่เปิดสอนระดับอนุปริญญา ประกอบด้วย การศึกษาปฐมวัย การปกครองท้องถิ่น คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การพัฒนาชุมชน การบัญชี การจัดการทั่วไป และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีข้าราชการอยู่จริง 9 คน มีอัตราว่าง 7 อัตรา และพนักงานราชการ 14 คน ซึ่งมีนักศึกษามาก จำนวน 1,995 คน คิดเป็นสัดส่วน ครู: อาจารย์ คือ 1: 211 (1,995/9) ปัญหา คือ ความไม่สงบ ความรุนแรง และการก่อการร้าย รวมทั้งการกระจายอำนาจให้วิทยาลัยชุมชน

บริหารจัดการอย่างเบ็ดเสร็จ ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ และการสรรหาบุคลากรล้าช้า บุคลากรขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และขาดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

1.2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 พบว่าผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix มีประเด็นที่สมควรนำไปพิจารณาเพื่อจัดทำกลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ

SO Strategy คือ กลยุทธ์เพิ่มศักยภาพการสอนและการเรียนรู้ เพราะมีจุดแข็ง คือ อาจารย์วิทยาลัยชุมชนทุกคนมีวุฒิปริญญาโทและมีความสนใจด้านการสอนตามบทบาทหน้าที่ นอกจากนี้ค่าเล่าเรียนที่วิทยาลัยชุมชนไม่แพง และมีนักศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี แต่พบว่ายังมีจุดอ่อนในด้านอาจารย์มีจำนวนจำกัดและมีภาระงานสอนมาก รวมทั้งยังมีข้อจำกัดด้านความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย 4.0 และเป็นการพัฒนากำลังคน (เตรียมคน) ได้สอดคล้องตามความต้องการที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 (ซึ่งเป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่ใช้จุดแข็งภายในที่มีนักศึกษาต้องการเรียนเพิ่มมากขึ้นและอาจารย์ของวิทยาลัยชุมชนใฝ่เรียนรู้)

ST Strategy คือ กลยุทธ์สร้างภูมิคุ้มกันด้านการวิจัย เป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน เพราะอาจารย์วิทยาลัยชุมชนมีวุฒิปริญญาโทขึ้นไปและส่วนใหญ่สนใจทำการวิจัย แต่มีปัญหาคือหน่วยงานต้นสังกัดไม่สนับสนุนให้ทำวิจัย เน้นงานสอนเป็นหลัก เพราะเกรงว่าอาจารย์ผู้สอนจะไปทำงานวิจัยจึงไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณให้ทำวิจัย เป็นเหตุให้วิทยาลัยชุมชนขาดแคลนงานวิจัยมาก ประกอบกับวิทยาลัยชุมชนอยู่ภายใต้กระทรวงใหม่ที่ให้ความสำคัญกับงานวิจัย ดังนั้น จึงควรกำหนดกลยุทธ์เชิงป้องกันโดยการวางแผนพัฒนาระบบการวิจัยของวิทยาลัยชุมชน

WO Strategy คือ กลยุทธ์การพัฒนาและเร่งรัดการใช้เทคโนโลยี เป็นกลยุทธ์เชิงแก้ปัญหาอันเนื่องมาจากอาจารย์วิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่มีภาระงานสอนมาก และมีภาระงานอื่นๆ นอกจากนี้อาจารย์ส่วนใหญ่ขาดความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ดังนั้น สถาบันวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชนต้องกำหนดกลยุทธ์เชิงพัฒนาบุคลากรและสนับสนุนงบประมาณการฟื้นฟูองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับบุคลากรผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเตอร์เน็ต ส่งเสริมการวิจัยและระดมทรัพยากรในชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนทั้งจากภาครัฐ และเอกชนเพื่อขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0

WT Strategy คือ กลยุทธ์การถ่ายโอนภารกิจให้เครือข่ายจัดการศึกษา เป็นกลยุทธ์เชิงรับที่จะช่วยลดจุดอ่อนให้น้อยลงและเพิ่มจุดแข็งเพื่อให้ได้รับโอกาสที่มีอยู่ของวิทยาลัยชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือและเครือข่ายในพื้นที่ที่วิทยาลัยตั้งอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ที่เป็นบุคคลในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จึงต้องใช้กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายของวิทยาลัยชุมชน

การจัดทำกลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม มาใช้เป็นแนวทางในการสังเคราะห์เป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision): วิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการการศึกษา

พันธกิจ:

1. จัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

2. วิจัยและพัฒนานวัตกรรมชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

3. พัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และอินเตอร์เน็ต เพื่อสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการและระดมทรัพยากรสนับสนุนการจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

เป้าประสงค์:

1. ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

2. การวิจัยและนวัตกรรมชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการการศึกษาและระดมทรัพยากรสนับสนุนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

กลยุทธ์หลัก

กลยุทธ์หลักที่ 1 เพิ่มศักยภาพการสอนและการเรียนรู้ของอาจารย์ และผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

กลยุทธ์หลักที่ 2 เร่งรัดพัฒนาการวิจัยและนวัตกรรมชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

กลยุทธ์หลักที่ 3 การพัฒนาและเร่งรัดการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

กลยุทธ์หลักที่ 4 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการและระดมทรัพยากรสนับสนุนการจัดการการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0

2. อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยด้านสภาพการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบัน มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน ที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ต้องคำนึงถึงกระบวนการบริหารจัดการทั้งระบบ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและแผน โครงสร้างองค์กร งบประมาณ บุคลากร และเครือข่าย เพราะการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนถูกกำหนดโดยกฎหมายว่าให้มีการกำหนดนโยบายและแผนงานและแผนเงินโดยมีคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้อนุมัติและให้ความเห็นชอบก่อนจึงจำดำเนินการได้ ประกอบกับวิทยาลัยชุมชนเป็นหน่วยงานใหม่ที่ตั้งขึ้นมาตามพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 จะต้องสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับชุมชนอีกมากเพื่อสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจให้เป็นที่ยอมรับในชุมชนอย่างจริงจังเพื่อสร้างโอกาสและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน ซึ่งกับงานวิจัยของ Natalia A. Kolesnikova (2010, pp. 27-54) ที่ได้ศึกษาบทบาทวิทยาลัยชุมชนในสหรัฐอเมริกาและข้อดีของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ พบว่า การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนมีความยืดหยุ่น และเปิดโอกาสให้ผู้พลาดโอกาสได้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาและช่วยยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้นได้

1.2 การบริหารจัดการด้านงบประมาณ วิทยาลัยชุมชนและสถาบันวิทยาลัยชุมชนควรให้การสนับสนุนงบประมาณเกี่ยวกับนโยบายประเทศไทย 4.0 เพื่อขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลสู่การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และจุดกำเนิดของวิทยาลัยชุมชนที่กำหนดเป็นหลักการไว้ว่า "เปิดโอกาสการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกันทุกคน ทุกเพศ และทุกวัย" ทั้งผู้พลาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส และผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, น. 124-131) ที่กล่าวว่า งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานจัดการศึกษา ซึ่งรัฐบาลควรให้การสนับสนุนแบบให้เปล่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และสอดคล้องกับ Boggs & McPhail (2016, น. 65-79) ที่กล่าวว่ารัฐบาลกลางสามารถสนับสนุนงบประมาณค่าเล่าเรียนให้แก่นักศึกษาวิทยาลัยชุมชนจากรายได้ของการเก็บภาษีเงินได้เพื่อจัดสรรคืนให้วิทยาลัยชุมชน

1.3 การบริหารจัดการด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน วิทยาลัยชุมชนและสถาบันวิทยาลัยชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพราะถือว่าเป็นหน้าที่หลักในการดำเนินพันธกิจ เนื่องจากถูกกำหนดไว้ในกฎหมายพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 ให้วิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษา พัฒนาหลักสูตร มาตรฐานการศึกษา และจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, น. 40-50) ที่กล่าวถึงการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม และมีการระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษา และรัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร คือ สนับสนุนงบประมาณแบบให้เปล่าสำหรับการศึกษา นอกจากนี้แล้วกรณีที่จัดการศึกษาตามความต้องการของสถานประกอบการ ควรให้สถานประกอบการเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรด้วย

1.4 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างองค์และบุคลากร ต้องพิจารณาไปพร้อมๆ กันกับเนื่องจากบุคลากรวิทยาลัยชุมชน มีทั้งระดับบริหาร (สภาวิทยาลัยชุมชน) และระดับปฏิบัติการ (บุคลากรในวิทยาลัยชุมชน) การกำหนดนโยบายและแผนงาน แผนเงิน แผนการจัดการเรียนการสอน และการให้บริการทางวิชาการ มีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนตามพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 ซึ่งสอดคล้องกับงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, น. 124-131) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากฎหมายการศึกษาเพื่อการบริหารจัดการการศึกษาในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พบว่าองค์กรการบริหารจัดการศึกษาต้องมีความคล่องตัว มีอิสระ และ เป็นนิติบุคคล มีอิสระในการกำหนดหลักเกณฑ์การบริหารงานบุคคลภายใต้กฎหมาย และมีการระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษา

2. ผลการวิจัยด้านการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 การดำเนินการกลยุทธ์ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ มีเป้าหมายสุดท้าย คือ การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตามวิสัยทัศน์ กล่าวคือ ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและทักษะที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยต้องพัฒนาผู้สอนและผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งบุคลากรวิทยาลัยชุมชนขาดแคลนมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ ยังตรง (2560, น. 70-90) ที่ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ และกลยุทธ์

2.2 ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ พบว่า ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชนต้องเปิดโอกาสให้บุคคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่การร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ พิณสุดา สิริธรังศรี (2557, น. 71-87) ที่ได้กล่าวว่า วิธีการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 8 ประการ คือ 1) การร่วมคิด 2) การร่วมวางแผนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 3) การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ 4) การร่วมดำเนินการ เพื่อแบ่งความรับผิดชอบงาน 5) การร่วมรับผิดชอบ เป็นการแบ่งงานหรือบทบาทหน้าที่ตามที่กำหนดร่วมกันของแต่ละบุคคล 6) การร่วมติดตามและประเมินผล เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามาติดตามประเมินผลกิจกรรม/โครงการในรูปของคณะทำงาน 7) การร่วมแก้ปัญหา เป็นการร่วมกันแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคให้ลดลงไป และ 8) การร่วมชื่นชมผลสำเร็จ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ควรมีนโยบายและกลยุทธ์การจัดการศึกษาที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อออกแบบและจัดวางระบบตามกระบวนการกลยุทธ์ให้ชัดเจนตั้งแต่กำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปใช้ และการติดตามประเมินผลกลยุทธ์ รวมทั้งการทบทวนกลยุทธ์เพื่อให้การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนสามารถขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 ให้ครอบคลุม 10 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย

2. สถาบันวิทยาลัยชุมชน ควรมีนโยบายและกลยุทธ์การจัดการศึกษาที่ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อออกแบบและจัดวางระบบการจัดการเรียนการสอนให้กับวิทยาลัยชุมชนตามกระบวนการกลยุทธ์ให้ชัดเจนตั้งแต่การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปใช้ และการติดตามประเมินผลกลยุทธ์ รวมทั้งการทบทวนกลยุทธ์ โดยการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่เป็นความต้องการของเขตเศรษฐกิจพิเศษ และนโยบายประเทศไทย 4.0 เพิ่มเติม จากหลักสูตรเดิมที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนเท่านั้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สถาบันวิทยาลัยชุมชน ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ให้กับบุคลากรทุกคนและทุกกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับนโยบายประเทศไทย 4.0 เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายประเทศไทย 4.0

2. วิทยาลัยชุมชนต้องเร่งสร้างความร่วมมือกับชุมชน สถานประกอบการ และสถาบันการศึกษา รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือและระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. จัดหาบุคลากรและจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานตามนโยบายประเทศไทย 4.0

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยตัวชี้วัดความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชนเป็นรายด้านทั้งด้านนโยบาย บุคลากร งบประมาณ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และเครือข่ายความร่วมมือ

2. ควรศึกษารูปแบบความร่วมมือของประชาชนในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนเป็นรายกรณีของแต่ละวิทยาลัย

3. ควรวิจัยติดตามและประเมินผลกลยุทธ์การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน

บรรณานุกรม

พิณสุดา สิริธรังศรี (2557). การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโครงการนำร่องการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย. ใน *การศึกษาฐานรากการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: แนวคิด สู่แนวปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: DPU Coolprint มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ทศพล ธีมะพร, มานิตย์ ไชยกิจ, ชำนาญ ปาณาวงษ์, และสมคิด ฉายแวว. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหาร วิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15* (ฉบับ พิเศษ), 54-68.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก. หน้าที่ 1-90.

กฎกระทรวงจัดตั้งส่วนราชการในสถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2559. (2559, 18 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 133 ตอนที่ 24 ก. หน้า 1-2.

พระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558. (2558, 10 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 131 ตอนที่ 30 ก. หน้า 1-16.

สถาบันวิทยาลัยชุมชน. (2561). *รายงานประจำปี 2561 สถาบันวิทยาลัยชุมชน.* กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *วิทยาลัยชุมชน: รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เล่มที่ 1/2.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2558). *คู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ.* สืบค้น 9 กันยายน 2559, จาก https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5198

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *การศึกษาแนวทางการพัฒนากฎหมายการศึกษาเพื่อการบริหารจัดการ การศึกษาในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ.* กรุงเทพฯ: เอส.ซี.พริ้นท์แอนแพค.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2548). *Thailand Stand-Up.* กรุงเทพฯ: พิมเณศ พริ้นติ้ง เซ็นเตอร์.

Boggs, G.R., & McPhail, C.J. (2016). *Practical Leadership in Community Colleges.* New Jersey: John Wiley & Sons.

Cohen, A.M. (2009). Community Colleges in the United States. In R.L. Raby & E.J. Valeau (Eds.), *Community College Models* (p. 39-48). California, USA: Springer.

Eddy, P.L. (2013). Managing today's community college: A new era?. In J.S.Levin & S.T. Kater (Eds.), *Understanding Community Colleges* (p.121-134). New York, UK: Routledge.

Hubbard, G. (2000). Strategic Management: *Thinking Analysis and action.* NSW, Australia: Prentice Hall.

Kisker, C.B. & Kater, S.T. (2013). Deconstructing governance and expectations for the community college. In J.S. Levin & S.T. Kater (Eds.), *Understanding Community Colleges* (p.1-18). New York, UK: Routledge.

Kolesnikova, N.A. (2010). Community colleges and economic mobility. *In Federal reserve Bank of St.Louis Review.* (January/Febuary), 92(1), p. 27-53.

National Student Clearinghouse Research Center. (2017). *The Role of Community College in Postsecondary Success: Community College Outcomes Report.* Retrieved April 30, 2019, from https://studentclearinghouse.info/onestop/wp-content/uploads/Comm-Colleges-Outcomes-Report.pdf.

Ma, J. & Baum, S. (2016). *Trends in Community Colleges: Enrollment, Prices, Student debt, and Completion.* Retrieved April 30, 2019, from http://www.collegeboard.org.

Raby, R.L. (2009). Defining the Community College Model. In R.L. Raby & E.J. Valeau (Eds.), *Community College Models* (p. 3-19). California, USA: Springer.

Meier, K. (2013). Community college mission in historical perspective. In J.S. Levin & S.T. Kater (Eds.), *Understanding Community Colleges* (p.1-18). New York, UK: Routledge.

Wheelen, T. L. & Hunger, J. D. (2012). *Strategic Management and Business Policy: Toward Global Sustainability* (3rd Eds.). New York: Pearson.

การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม

PROTECTION OF THE RIGHT TO BE FORGOTTEN

Received: June 8, 2019
Revised: July 10, 2019
Accepted: July 12, 2019

ยุกต์กฤต กัณฑมณี*
Yukgrit Kantamanee*

* นักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
* Master Degree student, LL.M., Business Law, Faculty of Law, Thammasat University
* Email: yukgrit.k@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมาของสิทธิที่จะถูกลืม รวมถึงความหมาย ลักษณะและขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืม (2) ศึกษาหลักการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม และแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ (3) ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางนิติศาสตร์โดยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาของศาล ข้อมูลเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารทางวิชาการ กฎหมายของประเทศไทย กฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืมที่ไม่ครอบคลุมและไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาขอบเขตการใช้สิทธิดังกล่าวที่แน่นอนซึ่งอาจส่งผลให้การใช้สิทธิที่จะถูกลืมไม่มีผลใช้บังคับได้ในความเป็นจริง จึงสมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยการกำหนดคำนิยามและหลักเกณฑ์การพิจารณาการใช้สิทธิที่จะถูกลืม เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมที่สอดคล้องกับสภาพสังคมของประเทศไทย

คำสำคัญ: สิทธิที่จะถูกลืม สิทธิในความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

This research aims to (1) study the background of the right to be forgotten, including the definition, characteristic and scope of the right to be forgotten, (2) study the protection of the right to be forgotten principle and the guidelines on the protection of such right according to foreign and international law, and (3) study and analyze the guidelines on the protection of the right to be forgotten. This study uses research methodology in law (Documentary Research) by studying from related books, articles, theses, court's judgments, electronics articles, academic documents, law of the Kingdom of Thailand, international law, and foreign law

According to the Personal Data Protection Act B.E. 2562, there are provisions that is not clearly determined the criteria to construe and consider the scope of the right to be forgotten which may affect the applicable of the right to be forgotten. Therefore, the amendment shall be made to the Personal Data Protection Act by determined the definition and criteria on the using of the right to be forgotten as guidelines on the protection of the right to be forgotten which conform with Thai society.

Keywords: Right to be Forgotten Right to Privacy Data Protection

บทนำ

สิทธิที่จะถูกลืม หมายถึง สิทธิของปัจเจกบุคคลในการลบหรือร้องขอให้ลบข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีความสำคัญหรือไม่มีประโยชน์ ไม่ว่าข้อมูลดังกล่าวจะเผยแพร่ไปโดยเจ้าของข้อมูลเองหรือบุคคลที่สาม และแม้การเผยแพร่จะกระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็ยังคงมีสิทธิเช่นว่านั้น โดยสิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่มีความจำเป็นหรือไม่มีความสำคัญต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว เช่น ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปฏิบัติการตามสัญญาเสร็จแล้วและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไว้ต่อไป หรือข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นข้อมูลที่ล้าสมัย เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำความผิดเกี่ยวการกระทำความผิดทางอาญาในอดีต ซึ่งในภายหลังผู้กระทำความผิดได้รับโทษและพ้นโทษแล้ว

สิทธิที่จะถูกลืมเกิดขึ้นจากแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว ซึ่งเดิมทีความเป็นส่วนตัวหมายถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ รสนิยม การสร้างครอบครัว การทำงาน การมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือการนับถือศาสนา แต่เมื่อเกิดการพัฒนาของเทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงการเกิดขึ้นของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป โดยการปรากฏตัวของอินเทอร์เน็ตนั้นทำให้เกิดการเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นด้านการติดต่อสื่อสาร การถ่ายโอนหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ซึ่งบุคคลทุกคนที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จะสามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้จากทั่วทุกมุมโลก และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาไปเผยแพร่ต่อได้อันจะนำมาซึ่งความเสี่ยงในการถูกล่วงละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวรูปแบบใหม่ ลักษณะของการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวจึงเปลี่ยนแปลงไปโดยจะต้องครอบคลุมถึงความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตด้วย

สหภาพยุโรปได้กำหนดให้สิทธิในการได้รับความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล รัฐสมาชิกของสหภาพยุโรปจึงเริ่มมีการบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น โดยกำหนดหน้าที่ให้กับบุคคลที่นำข้อมูลไปใช้จะต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ในการขอจัดเก็บและใช้ข้อมูลต่อเจ้าของข้อมูล และจะต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนที่จะจัดเก็บและใช้ข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปยังมีการกำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูล เช่น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของตนเอง สิทธิในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูล สิทธิในการลบข้อมูล ซึ่งในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับล่าสุด คือ กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ ได้มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก โดยสิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ที่มีลักษณะและขอบเขตการบังคับใช้สิทธิที่ยังไม่มีความชัดเจนและเป็นเอกภาพ จึงมีเพียงบางประเทศเท่านั้นที่ยอมรับแนวความคิดของสิทธิดังกล่าว ซึ่งในบทความฉบับนี้จะทำการศึกษาการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศที่ยอมรับแนวความคิดของสิทธิที่จะถูกลืมและได้กำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้ในกฎหมายหรือได้มีการปรากฏตัวของสิทธิดังกล่าวในคำพิพากษาของศาล ได้แก่ กฎหมายของสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอาร์เจนตินา เพื่อนำแนวปฏิบัติในการใช้และให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมของต่างประเทศมาเปรียบเทียบกับสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายของประเทศไทย

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้กำหนดรับรองสิทธิในความเป็นส่วนตัวไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งรวมถึงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลด้วย แต่ไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป โดยมีเพียงแต่กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะเรื่อง เช่น กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลเครดิต หรือกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตาม ได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขึ้นเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย โดยมีการกำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการขอให้ลบข้อมูลซึ่งมีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืมไว้ แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิ

ของเจ้าของข้อมูลที่ได้มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมนั้นยังไม่มีผลใช้บังคับ จึงถือได้ว่าเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยยังไม่มีสิทธิที่จะถูกลืม ประกอบกับสิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นแนวคิดของสิทธิประเภทใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในประเทศไทยมาก่อน จึงทำให้สิทธิดังกล่าวภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ยังคงมีปัญหาในการให้ความคุ้มครองและใช้บังคับสิทธิดังกล่าว ดังนี้

1) ปัญหาการใช้สิทธิที่จะถูกลืมของลูกจ้าง เนื่องจากการกำหนดให้ลูกจ้างมีสิทธิที่จะถูกลืมที่อาจทำให้นายจ้างไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือให้สิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือการบริหารองค์กร หรือการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลได้

2) ปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุแห่งสิทธิที่จะถูกลืมในกรณีที่เกี่ยวกับการตีความความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลว่ารวมถึงข้อมูลติดต่อทางธุรกิจที่สามารถระบุตัวบุคคลได้หรือไม่

3) ปัญหากรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไม่ให้ใช้บังคับกับกิจการสื่อมวลชน โดยผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมจะไม่สามารถใช้สิทธิกับองค์กรสื่อมวลชนที่มีการใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากได้ เนื่องจากกฎหมายกำหนดยกเว้นไว้ ทำให้บุคคลไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดอย่างแท้จริง และ

4) ปัญหาการขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

ซึ่งปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยไม่เคยมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป และไม่เคยมีการศึกษาแนวความคิดของสิทธิที่จะถูกลืม จึงทำให้มีการกำหนดบทบัญญัติที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน และไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและตีความบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งอาจส่งผลให้สิทธิที่จะถูกลืมไม่มีผลใช้บังคับได้ในความเป็นจริง

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยแนวคิดของสิทธิที่จะถูกลืมและแนวทางในการใช้และการให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวตามกฎหมายของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางการใช้บังคับและให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมที่เป็นไปตามหลักการใช้สิทธิโดยไม่ก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นและมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของสิทธิที่จะถูกลืม รวมถึงความหมาย ลักษณะ และขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืม

2. ศึกษาหลักการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม และแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ

3. ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยได้กำหนดสิทธิที่จะถูกลืมให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องการจะลบข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ซึ่งเป็นสิทธิที่ถูกกำหนดขึ้นใหม่ ทำให้แนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมยังไม่มีความชัดเจน ส่งผลให้สิทธิที่จะถูกลืมอาจไม่มีผลใช้บังคับได้ในทางปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม เพื่อให้สามารถใช้บังคับได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นส่วนตัว

สิทธิในความเป็นส่วนตัว หมายถึง สิทธิที่จะกำหนดชีวิตของตนเอง โดยปราศจากการรบกวน หรือแทรกแซงจากการกระทำของบุคคลอื่น หรือการดำเนินการใดๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรของรัฐ โดยการใช้สิทธิดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายหรือเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งเมื่อเกิดการพัฒนาของเทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงการเกิดขึ้นของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร หรือการถ่ายโอนหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ทำได้ง่ายมากขึ้น บุคคลทุกคนที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จะสามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้จากทั่วทุกมุมโลก และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาไปเผยแพร่ต่อได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ทำให้เกิดความเสี่ยงในการถูกล่วงละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวรูปแบบใหม่ ลักษณะของการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวจึงเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการพัฒนาแนวความคิดของสิทธิในความเป็นส่วนตัวให้ครอบคลุมถึงความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืม

แนวคิดของสิทธิที่จะถูกลืมถูกพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของสิทธิในความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยสิทธิที่จะถูกลืมนั้นหมายถึง สิทธิของปัจเจกบุคคลในการลบหรือร้องขอให้ลบข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีความสำคัญหรือไม่มีประโยชน์ ไม่ว่าข้อมูลดังกล่าวจะเผยแพร่ไปโดยเจ้าของข้อมูลเองหรือบุคคลที่สาม และแม้การเผยแพร่จะกระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็ยังคงมีสิทธิเช่นว่านั้น โดยบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถใช้สิทธิที่จะถูกลืมเพื่อขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบได้เฉพาะข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น

สิทธิที่จะถูกลืมมีลักษณะเป็นสิทธิที่ให้อำนาจแก่บุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการขอให้ลบข้อมูลที่ผู้ควบคุมข้อมูลได้ใช้ข้อมูลนั้นเสร็จแล้ว หรือข้อมูลไม่มีความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ที่ขอจัดเก็บข้อมูล หรือข้อมูลนั้นหมดอายุ หรือการห้ามไม่ให้ใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวกับการกระทำในอดีตของเจ้าของข้อมูล หรือการห้ามไม่ให้นำข้อมูลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไปใช้ผูกพันตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในอนาคต โดยสิทธิที่จะถูกลืมนั้นได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

(1) สิทธิในการฟื้นฟูสภาพ (Right to Rehabilitation) เป็นสิทธิของผู้กระทำความผิดในการลบข้อมูลที่เกี่ยวกับคำพิพากษาของศาลในอดีต เพื่อรับรองให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดและถูกศาลพิพากษาให้ต้องรับโทษสามารถที่จะกลับคืนสู่สังคมได้อย่างคนปกติหลังจากได้รับโทษครบตามคำพิพากษาแล้ว

(2) สิทธิในการลบข้อมูล (Right to Erasure) เป็นสิทธิที่ให้อำนาจแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง หากเจ้าของข้อมูลไม่ต้องการให้ข้อมูลดังกล่าวถูกเปิดเผยหรือเผยพร่ หรือประมวลผลอีกต่อไป เจ้าของข้อมูลนั้นจะต้องมีสิทธิในการลบข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว

(3) สิทธิในการลบลิงก์ (Right to Delisting/Delinking) เป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลในการร้องขอให้ผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ดำเนินการลบลิงก์ที่เชื่อมโยงไปยังแหล่งที่มาหรือแหล่งที่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น โดยข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ไม่เกี่ยวข้อง หรือเป็นข้อมูลที่ถูกจัดเก็บหรือประมวลผลเกินกว่าขอบเขตวัตถุประสงค์ที่ขอจัดเก็บหรือประมวลผล หรือเป็นข้อมูลที่การเปิดเผยนั้นกระทำไปโดยผิดกฎหมาย หรือไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด และ

(4) สิทธิในการทำให้คลุมเครือ (Right to Obscurity) เป็นสิทธิในการทำให้บุคคลใดๆ ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ หรือทำให้เข้าถึงยากกว่าปกติ เช่น การเข้ารหัส การจำกัดการเข้าถึงข้อมูล

3. การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ

3.1 กฎหมายของสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปได้พัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาเป็นเวลานาน โดยกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปที่มีการกำหนดสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืม คือ ข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี (Directive 95/46/EC on the protection of individuals with regard to the processing

of personal data and on the free movement of such data) และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี (Regulation (EU) 2016/679 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data)

ข้อบังคับสหภาพยุโรปฯ นั้นไม่ได้มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดเพียงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแก้ไข ลบ หรือห้ามการเข้าถึงข้อมูลที่มีการประมวลผลโดยขัดกับกฎหมายฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง แต่ศาลสหภาพยุโรปได้ตีความกฎหมายดังกล่าวในคดี Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González ว่าเป็นสิทธิที่จะถูกลืม โดยในคดีนี้ นาย Costeja González ได้ทำการสืบค้นชื่อของตนบน Google แล้วพบข่าวเกี่ยวกับข้อมูลปัญหาทางการเงินของตัวเองในอดีตบนเว็บไซต์ของสื่อหนึ่งในประเทศสเปน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นถูกแก้ไขแล้วและการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจของเขา นาย González จึงฟ้องต่อศาลขอให้สื่อและ Google นำข่าวนั้นออกจากเว็บไซต์ ซึ่งศาลตีความว่า Google ที่เป็นผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ที่ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นข้อมูลที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตโดยบุคคลที่สามได้นั้น มีการจัดพื้นที่และจัดลำดับการแสดงผล (Locating and Indexing) และจะแสดงข้อมูลเมื่อมีคำสั่งค้นหาจากผู้ใช้บริการ จึงพิจารณาได้ว่ามีลักษณะเป็นกิจกรรมของผู้มีอำนาจในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการประมวลผลข้อมูล Google ที่เป็นผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์จึงเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะถูกลืมในการร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบลิงก์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยสิทธิดังกล่าวจะใช้ได้เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเห็นว่าข้อมูลที่ปรากฏนั้นไม่มีความสำคัญ ไม่มีความจำเป็น ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ขอประมวลผล โดยไม่ต้องพิจารณาว่าข้อมูลดังกล่าวถูกต้องสมบูรณ์ หรือชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่กำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเองโดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องดำเนินการลบโดยไม่ชักช้า ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้เฉพาะในกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เช่น เมื่อได้พิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่ขอจัดเก็บหรือประมวลผลแล้วพบว่าข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดเก็บหรือประมวลผลอีกต่อไป เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถอนความยินยอมให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายที่จะทำการประมวลผลข้อมูลต่อไปได้ เมื่อการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลกระทำไปโดยผิดกฎหมาย หรือเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายของสหภาพยุโรปหรือกฎหมายภายในของรัฐสมาชิกสหภาพยุโรปกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องลบข้อมูลส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตาม กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯได้กำหนดข้อยกเว้นในการกระทำตามสิทธิดังกล่าวไว้ด้วย เช่น มีความจำเป็นที่จะต้องประมวลผลข้อมูลนั้นเพื่อการใช้สิทธิในการแสดงออกโดยเสรีและสิทธิในการได้รับข้อมูล เมื่อเป็นการประมวลผลข้อมูลตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายของสหภาพยุโรปหรือกฎหมายภายในของรัฐสมาชิกสหภาพยุโรป หรือเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเมื่อเป็นการประมวลผลข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ทั้งนี้ เนื่องจากกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ พึ่งมีผลใช้บังคับและเป็นกฎหมายของสหภาพยุโรปที่มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก จึงทำให้ไม่เคยมีการใช้สิทธิที่จะถูกลืมตามกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ มาก่อน ดังนั้น ในปัจจุบันจึงไม่มีแนวทางในการพิจารณาสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎระเบียบแห่งสหภาพยุโรปฯ แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ ประกอบกับความเห็นของนักวิชาการต่างๆ จะพบว่าสิทธิที่จะถูกลืมนั้นไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด โดยในการดำเนินการตามสิทธิที่จะถูกลืมนั้นจะต้องมีการพิจารณาปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น บริบทของสังคม ประโยชน์

สาธารณะ และสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของบุคคลอื่น เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นโดยเสรี สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล เพื่อไม่ให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลใช้สิทธิที่จะถูกลืมในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ดังเช่นกรณีของนาย Mario Costeja González ซึ่งนาย González จะมีสถานะเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ ที่มีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเองได้ แต่ในการดำเนินการตามสิทธิดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รู้ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาทางการเงินของนาย González และอาจคำนึงถึงสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นด้วย โดยจะต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับสิทธิในความเป็นส่วนตัวของนาย González และความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนาย González จากการเปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นแก่สาธารณะ

3.2 กฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกา สิทธิในความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองสหรัฐ แต่เนื่องจากสหรัฐอเมริกานั้นให้ความสำคัญและให้คุณค่า (Fundamental values) กับสิทธิในแสดงออกและแสดงความคิดเห็นโดยเสรี และเสรีภาพของสื่อเป็นอย่างมาก โดยบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 สิทธิที่จะถูกลืมจึงไม่ได้รับการยอมรับในสหรัฐอเมริกา เพราะสิทธิดังกล่าวมีลักษณะเป็นสิทธิที่จำกัดหรือปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลและเป็นอุปสรรคต่อการถ่ายเทข้อมูลภายในสังคม ประกอบกับแนวความคิดของสิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ จึงไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าจะใช้สิทธิดังกล่าวอย่างไร มีขอบเขตมากน้อยเพียงใด และจะสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวกับสิทธิในแสดงออกและแสดงความคิดเห็นโดยเสรี และเสรีภาพของสื่ออย่างไร

เนื่องจากแต่ละมลรัฐในสหรัฐอเมริกามีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองจึงสามารถกำหนดรัฐธรรมนูญได้ด้วยตนเอง โดยจะต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และสามารถออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในมลรัฐนั้นได้ด้วยตัวเองเช่นกัน กฎหมายในแต่ละมลรัฐจึงอาจมีความแตกต่างกันได้ ซึ่งรวมถึงประเด็นของการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวด้วย โดยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) นั้นให้ความสำคัญกับสิทธิในความเป็นส่วนตัวของพลเมืองไม่น้อยไปกว่าสิทธิในแสดงออกและแสดงความคิดเห็นโดยเสรี และเสรีภาพของสื่อ จึงได้ออกกฎหมายแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียว่าด้วยความเป็นส่วนตัวของผู้บริโภค (The California Consumer Privacy Act) ที่มีการกำหนดสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืม โดยกำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะร้องขอให้ผู้ประกอบธุรกิจลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวผู้บริโภคที่ผู้ประกอบธุรกิจนั้นได้ขอจัดเก็บไปจากผู้บริโภคได้เมื่อผู้ประกอบธุรกิจได้กระทำการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคโดยผิดกฎหมายหรือโดยไม่มีอำนาจ หรือด้วยเหตุอื่นใด เช่น เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีความจำเป็นต่อผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้บริโภคถอนความยินยอม เป็นต้น

ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นของผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ให้บริการอื่นๆ ที่ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามสิทธิร้องขอให้ลบข้อมูลของผู้บริโภค เช่น เป็นกรณีจำเป็นที่จะต้องเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคไว้เพื่อวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล หรือเพื่อจัดหาสินค้าหรือบริการให้กับผู้บริโภคตามที่ผู้บริโภคร้องขอ หรือเพื่อเป็นการปฏิบัติตามสัญญาระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภค เพื่อเป็นการรับรองการใช้สิทธิในการแสดงออกโดยเสรี หรือสิทธิอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในขณะนี้กฎหมายแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียว่าด้วยความเป็นส่วนตัวของผู้บริโภคยังไม่มีผลใช้บังคับ จึงทำให้ไม่มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมที่ชัดเจน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าแนวปฏิบัติของรัฐ ศาล หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังที่กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับแล้วจะเป็นส่วนสำคัญอันส่งผลให้แนวทางการใช้และให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3.3 กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศญี่ปุ่น (The Act on the Protection of Personal Information; APPI) ได้กำหนดสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืม โดยกำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถการร้องขอให้ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลให้ถูกต้อง หรือทำการลบข้อมูล หากพบว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ประกอบธุรกิจใช้อยู่นั้นมีเนื้อหาที่ไม่เป็นความจริง และเจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลระงับการใช้ข้อมูล หรือทำการลบข้อมูลส่วนบุคคลได้ หากพบว่าผู้ประกอบธุรกิจนั้นได้ข้อมูลส่วนบุคคลมาโดยไม่ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือได้ข้อมูลนั้นมาจากกระบวนการซื้อขายกิจการหรือวิธีอื่นใดโดยไม่ได้ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจมีการให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลที่สามโดยไม่ได้ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เจ้าของข้อมูลสามารถขอให้ผู้ประกอบธุรกิจระงับการให้ข้อมูลดังกล่าวแก่บุคคลที่สามได้

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบธุรกิจอาจปฏิเสธไม่ระงับการใช้ข้อมูล ลบข้อมูล หรือระงับการให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลที่สามก็ได้ หากว่าการดำเนินการดังกล่าวจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายมากเกินสมควร หรือเป็นการยากที่จะระงับการใช้หรือลบข้อมูลส่วนบุคคลตามที่เจ้าของข้อมูลร้องขอ โดยผู้ประกอบธุรกิจจะต้องใช้วิธีการอื่นเพื่อให้ความคุ้มครองและปกป้องสิทธิและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ในปัจจุบัน ในประเทศญี่ปุ่นยังไม่เคยมีคดีหรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการใช้สิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะถูกลืมนั้นเคยได้รับการกล่าวถึงมาก่อนในศาลของประเทศญี่ปุ่น โดยศาลวางหลักว่า บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะถูกลืมในประเด็นที่เกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมในอดีตภายหลังจากที่พ้นช่วงระยะเวลาหนึ่งไปแล้ว โดยจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของความผิดที่ได้กระทำลงไปและความจำเป็นในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งในคดีนี้ศาลพิจารณาว่า แม้ว่าการค้าประเวณีของเด็กและเยาวชนเป็นฐานความผิดที่ร้ายแรงในประเทศญี่ปุ่น รวมถึงเป็นความผิดร้ายแรงในประเทศต่างๆ ทั่วโลก การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความผิดดังกล่าวย่อมเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ประชาชนทั่วไปจึงควรมีสิทธิที่จะรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เว็บไซต์ที่เผยแพร่ข้อมูลนั้นไม่ได้มีการระบุถึงโทษที่โจทก์ได้รับซึ่งเป็นเพียงการปรับเงินโจทก์เท่านั้น และโจทก์ก็อยู่ในระหว่างกระบวนการฟื้นฟูสภาพเพื่อกลับคืนสู่สังคมอย่างเป็นปกติ ศาลจึงพิจารณาว่ากรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่สิทธิในความเป็นส่วนตัวของโจทก์สำคัญกว่าประโยชน์สาธารณะ โจทก์จึงมีสิทธิที่จะถูกลืม ศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้จำเลยผู้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวลบข้อมูลที่มีการกล่าวอ้างถึงโจทก์และเหตุการณ์ดังกล่าวออกจากเว็บไซต์ทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ในคดีดังกล่าวศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้มีคำพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น โดยวินิจฉัยว่าสิทธิที่จะถูกลืมไม่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และเนื้อหาของสิทธิและผลกระทบจากการใช้สิทธิดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจน ประกอบกับการดำเนินการลบข้อมูลจะเป็นการขัดแย้งต่อเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน นอกจากนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการที่ผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์แสดงข้อมูลต่างๆ ที่บุคคลอื่นค้นหาในเว็บไซต์ของผู้ให้บริการ รวมถึงการจัดเก็บ และการจัดการข้อมูลต่างๆ นั้นเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติผ่านกระบวนการทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งการกระทำดังกล่าวช่วยให้ผู้คนในสังคมสามารถสืบค้น เผยแพร่ หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความสำคัญหรือจำเป็นจากอินเทอร์เน็ตที่ซึ่งมีข้อมูลถูกเก็บอยู่เป็นจำนวนมากจนทำให้ยากแก่การสืบค้น ดังนั้น หากจะกำหนดให้การกระทำดังกล่าวของผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและบังคับให้ต้องลบข้อมูลออกจากผลแสดงการค้นหาย่อมเป็นการสร้างข้อจำกัดให้กับผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ทั้งในด้านการเปิดเผยข้อมูลและการเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างช่องทางให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตได้ ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจึงไม่อาจยอมรับสิทธิที่จะถูกลืมตามคำตัดสินของศาลชั้นต้นได้

แม้ว่าศาลสูงจะไม่ยอมรับในแนวความคิดของสิทธิที่จะถูกลืม แต่สิทธิที่จะถูกลืมก็ได้ปรากฏตัวและได้รับการยอมรับในศาลล่าง ซึ่งการปรากฏตัวดังกล่าวนั้นไม่ใช่การปรากฏตัวภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่เป็นการอ้างสิทธิในความเป็นส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นจึงยังไม่มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศญี่ปุ่นที่ชัดเจน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าแนวปฏิบัติของรัฐ ศาล หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการใช้บังคับสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังจะเป็นส่วนสำคัญอันส่งผลให้แนวทางการใช้และให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในประเทศญี่ปุ่นมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3.4 กฎหมายของประเทศอาร์เจนตินา

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอาร์เจนตินา (Personal Data Protection Act: No. 25,326) ได้กำหนดสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืมไว้โดยกำหนดรับรองสิทธิในการแก้ไขทำให้ทันสมัย ระงับการประมวลผลหรือเก็บให้เป็นความลับ (Keep confidential) ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้นโดยบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลจะต้องทำคำร้องไปยังผู้ควบคุมข้อมูลเพื่อให้ดำเนินการแก้ไขระงับการประมวลผลหรือเก็บข้อมูลดังกล่าวให้เป็นความลับ และในระหว่างที่ดำเนินการพิจารณาแก้ไขหรือระงับการประมวลผลดังกล่าว ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวหรือแสดงให้เห็นว่าข้อมูลดังกล่าวอยู่ในระหว่างการแก้ไข อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นของการใช้สิทธิดังกล่าวไว้เช่นกัน กล่าวคือ ผู้ควบคุมข้อมูลสามารถปฏิเสธการดำเนินการตามคำขอแก้ไข ระงับการประมวลผลหรือเก็บข้อมูลได้หากว่ามีเหตุผลสมควร และข้อมูลดังกล่าวถูกจัดเก็บหรือประมวลผลโดยมีเหตุผลเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย หรือเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิหรือประโยชน์ของบุคคลภายนอก หรืออาจปฏิเสธได้หากว่าการแก้ไขหรือระงับการประมวลผลหรือเก็บข้อมูลนั้นจะเป็นอุปสรรคต่อการพิจารณาคดี ภาษีหรือหนี้ประกันสังคม หรือการสอบสวนอาชญากรรม

แม้ว่ากฎหมายของประเทศอาร์เจนตินาจะไม่มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจน แต่สิทธิที่จะถูกลืมในประเทศอาร์เจนตินาได้รับการกล่าวถึงในคดี Da Cunha V. Yahoo and Google ซึ่งศาลพิจารณาว่าในทางเทคนิคแล้ว Google และ Yahoo จำเลยในคดีนี้สามารถกรองข้อมูลที่จะปรากฏในผลแสดงการค้นหาได้หรืออาจสร้างกลไกที่จะป้องกันไม่ให้ข้อมูลบางประเภทปรากฏบนหน้าผลแสดงการค้นหา เช่น การกรองข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปภาพหรือสื่อลามกอนาจารในรูปแบบต่าง ๆ หรือเว็บไซต์ลามกอนาจาร ซึ่งในขณะนี้จำเลยทั้งสองก็ไม่ได้แสดงถึงข้อมูลทั้งหมดในหน้าผลแสดงการค้นหาโดยมีการปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลบางประเภท เช่น การปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลโดยผลของกฎหมาย หรือโดยผลของสัญญาหรือโดยคำร้องขอของผู้ใช้ (User) ศาลเห็นว่า แม้ว่าโจทก์ซึ่งประกอบอาชีพเป็นนักร้องนักแสดง และนางแบบที่มีสถานะเป็นบุคคลสาธารณะ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติที่มีการเผยแพร่รูปภาพออกสู่สาธารณะอย่างแพร่หลาย แต่ความเป็นบุคคลสาธารณะก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลอื่นจะสามารถใช้รูปภาพของโจทก์ได้อย่างไม่จำกัด การที่ภาพของโจทก์ปรากฏขึ้นบนหน้าผลแสดงการค้นหาของจำเลยทั้งสองโดยถูกเชื่อมโยงกับเว็บไซต์หรือสื่อลามกอนาจารนั้นเป็นการละเมิดต่อสิทธิในการควบคุมการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล จึงตัดสินให้จำเลยทั้งสองชดใช้ค่าเสียหายทางศีลธรรมให้กับโจทก์เป็นจำนวนเงิน 50,000 เปโซอาร์เจนตินา และสั่งให้จำเลยทั้งสองดำเนินการลบรูปภาพของโจทก์ออกจากหน้าผลแสดงการค้นหาที่มีการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์หรือสื่อลามกอนาจาร

อย่างไรก็ตาม ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาของประเทศอาร์เจนตินาไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาลชั้นต้น โดยศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเห็นผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ไม่มีหน้าที่ในการตรวจสอบเนื้อหาที่ปัจเจกบุคคลหรือองค์กรเอกชนเป็นผู้โพสต์ลงบนเว็บไซต์ โดยศาลได้เปรียบเทียบกับกรณีที่ห้องสมุดมีหนังสือที่มีเนื้อหาเป็นการสร้างความเสียหายให้กับบุคคลอื่น ย่อมจะกล่าวหาว่าห้องสมุดเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดความเสียหายนั้นไม่ได้ เนื่องจากห้องสมุดไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในหนังสือเล่มนั้น และการกำหนดให้บุคคลมีสิทธิที่จะถูกลืมโดยสามารถขอให้ลบข้อมูลได้นั้นจะมีผลกระทบต่อสิทธิในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจึงไม่ยอมรับและรับรองให้บุคคลมีสิทธิที่จะถูกลืม

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางนิติศาสตร์โดยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาของศาล ข้อมูลเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารทางวิชาการ กฎหมายของประเทศไทย หลักเกณฑ์ระหว่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะถูกลืม

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศพบว่า พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการใช้สิทธิที่จะถูกลืมของลูกจ้าง

กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือข้อยกเว้นการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างนายจ้างและลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานไว้ แต่กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ ได้กำหนดให้รัฐสมาชิกสามารถกำหนดกฎหมายหรือหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการคุ้มครองและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างได้ โดยจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ กำหนด ซึ่งหมายความว่าบรรดารัฐสมาชิกอาจกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามสัญญาจ้างแรงงานที่แตกต่างกันได้ตามที่แต่ละรัฐจะเห็นสมควรและเหมาะสมกับบริบทของสังคมในแต่ละรัฐ แต่จะต้องอยู่ภายใต้กรอบที่กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาการตีความว่าลูกจ้างเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่มีสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ กำหนดให้ลูกจ้างเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและสามารถใช้สิทธิที่จะถูกลืมได้ด้วยแต่ลูกจ้างจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายหรือหลักเกณฑ์เพิ่มเติมที่รัฐสมาชิกของสหภาพยุโรปกำหนดเกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สิทธิที่จะถูกลืมระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง เพื่อให้นายจ้างสามารถปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานได้อย่างถูกต้อง

2. ปัญหาการขาดบทนิยามของข้อมูลติดต่อทางธุรกิจ

กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินากำหนดให้ข้อมูลทุกชนิดที่สามารถระบุตัวบุคคลได้มีสถานะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย หมายความว่าข้อมูลติดต่อทางธุรกิจที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ก็จะถูกถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินา เช่น ชื่อสกุลของบุคคล อีเมลของบริษัทที่มีการใช้ชื่อของบุคคลเป็นชื่ออีเมล ในขณะที่ข้อมูลติดต่อทางธุรกิจที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ที่ทำงาน ที่อยู่บริษัทหรือสำนักงาน อีเมลของบริษัทที่ไม่ได้ใช้ชื่อของบุคคล จะไม่ใช่ข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินา ดังนั้น เพื่อป้องกันการตีความนิยามของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ที่แตกต่างกันจึงควรกำหนดคำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ให้รวมถึงข้อมูลติดต่อทางธุรกิจเป็นข้อมูลส่วนบุคคลอย่างชัดเจน

3. ปัญหากรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไม่ให้ใช้บังคับกับกิจการสื่อมวลชน

กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินาไม่มีการกำหนดยกเว้นไม่ให้สื่อมวลชนอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่าเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากบุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นสื่อมวลชน บุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นสื่อมวลชนจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยจะมีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ทุกประการ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล จึงควรกำหนดให้กิจการสื่อมวลชนต้องอยู่ภายใต้ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ

4. ปัญหาการขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ กฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินา ล้วนแล้วแต่กำหนดขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืมไว้ทั้งสิ้น แต่เนื่องจากสิทธิที่จะถูกลืมนั้นไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด การใช้สิทธิที่จะถูกลืมจึงต้องอยู่บนหลักการของการใช้สิทธิโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งศาลระหว่างประเทศและศาลของต่างประเทศได้วางแนวทางในการพิจารณาขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวไว้โดยการพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สถานะและบทบาททางสังคมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ความเสียหายที่เกิดกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ประโยชน์ของสาธารณะจากการได้รับรู้ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคมและตามที่บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดเป็นข้อยกเว้นในการใช้สิทธิไว้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการไม่เคยมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยมาก่อนอันทำให้มีการกำหนดบทบัญญัติที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน และไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและตีความบทบัญญัติของกฎหมายที่แน่นอนและชัดเจนที่อาจส่งผลให้การใช้สิทธิที่จะถูกลืมไม่มีผลใช้บังคับได้ ผู้เขียนเห็นสมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังนี้

1. เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 33 วรรค 2 เป็นดังนี้

"ความในวรรคหนึ่งมิให้นำมาใช้บังคับกับการเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ตามมาตรา 24 (1) หรือ (4) หรือ การใช้เพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมาย"

นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดข้อยกเว้นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้าง ในกรณีที่นายจ้างต้องใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อการบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคลหรือการให้สิทธิประโยชน์อย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนด เช่น การจัดเก็บข้อมูลการศึกษาและการฝึกอบรมของลูกจ้างเพื่อการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของบริษัท การเผยแพร่รูปภาพของลูกจ้างบนเว็บไซต์ภายในของบริษัทเพื่อการติดต่อสื่อสารภายในบริษัท หรือการจัดเก็บและใช้ข้อมูลของลูกจ้างที่เกี่ยวกับการใช้อินเตอร์เน็ตของบริษัท เพื่อให้นายจ้างสามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถให้สิทธิประโยชน์แก่ลูกจ้างได้อย่างเหมาะสม โดยอาจกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 33 วรรค 4 ก็ได้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีการกำหนดข้อยกเว้นเพิ่มเติมดังที่ได้เสนอมาข้างต้น แต่นายจ้างก็ควรมีหน้าที่ในการชี้แจงให้ลูกจ้างทราบถึงวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้าง เพื่อการให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ และเพื่อความโปร่งใสในการจัดเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้าง

2. แก้ไขนิยามคำว่า "ข้อมูลส่วนบุคคล" โดยเพิ่มนิยามคำว่า "ข้อมูลติดต่อทางธุรกิจ"

"มาตรา 6 ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลและข้อมูลติดต่อทางธุรกิจซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ"

3. แก้ไขขอบเขตการใช้บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยไม่ให้รวมถึงกิจการสื่อมวลชน

"มาตรา 4(3) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น"

4. กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาข้อยกเว้นของการใช้สิทธิที่จะถูกลืมในการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาข้อยกเว้นของการใช้สิทธิที่จะถูกลืมที่มีสถานะเป็นกฎหมายเพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยหลักเกณฑ์นั้นควรจะกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ที่จะต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณาของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลว่าจะดำเนินการตามสิทธิที่จะถูกลืมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สถานะและบทบาททางสังคมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ความเสียหายที่เกิดกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ความจำเป็นที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หน้าที่ตามกฎหมาย หรือประโยชน์ของสาธารณะจากการได้รับรู้ข้อมูลส่วนบุคคล

บรรณานุกรม

ชวิน อุ่นภัทร, ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, ปิติ เอี่ยมจารุญลาภ และ ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล. (2561). *Thailand Data Protection Guidelines 1.0: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Camposeco, J. E. A. The Right to be Forgotten: A Descriptive overview of The Right to be Forgotten. Retrieved from https://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/33160/AmayaCamposecoTFG.pdf?sequen ce=1&isAllowed=y.

Carter, E. L. Argentina's Right to be Forgotten. Retrieved from http://law.emory.edu/eilr/_documents/volumes/27/1/recent-developments/carter.pdf.

Castets-Renard, C., Voss, W. G. Proposal for an International Taxonomy on the Various Forms of the "Right to be Forgotten": A Study on the Convergence of Norms." *Colorado Technology Law Journal, 2016*(14), 305.

Fraser, A. Part IX: Law In The Digital Age "Should There Be A Right To Be Forgotten (The Right To Make Search Engines Hide Information About You) In New Zealand? An Analysis Of Google V Spain". Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2773196.

Fague A. C. The Right of Privacy in California. *Santa Clara Law Review*, 1967(7), 253-255.

Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González [2014], CJEU 317.

Koops, B-J. Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysis of the "Right to be Forgotten" in Big Data Practice. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1986719_code797387.pdf?abstractid=1986719&mirid=1.

Kuner, C. (2003). *European Data Privacy Law and Online Business.* Oxdford : Oxford University Press.

Miyashita, H. The "Right to Be Forgotten" and Search Engine Liability. Retrieved from https://brusselsprivacyhub.eu/BPH-Working-Paper-VOL2-N8.pdf.

Rücker, D. (2018). Tobias Kugler. *New European General Data Protection Regulation: A Practitioner's Guide Ensuring Complaint Corporate Practice.* Oxford : Nomos.

Rudgard, S. (2012). *European Privacy: Law and Practice for Data Protection Professionals.* Portsmouth : International Association of Privacy Professionals.

Rosen, J. The Right To Be Forgotten. Retrieved from http://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox/right-to-be-forgotten.

Stupariu, I. Defining the Right to be Forgotten: A Comparative Analysis between the EU and the US. Retrieved from www.etd.ceu.hu/2015/stupariu_ioana.pdf.

Weber, R. H. The Right to be Forgotten: More than a Pandora's Box?. *JIPITEC* 2011(2), 120.

Warren, S. D., Brandeis, L. D. The Right to Privacy. *Harvard Law Review,* 1890(4), 196-199.

การพัฒนาแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี

DEVELOPMENT OF MEASUREMENT SCALE ON MEDIA LITERACY FOR PRATHOM SUKSA VI STUDENTS IN NONTHABURI

Received: October 11, 2019
Revised: November 18, 2019
Accepted: November 22, 2019

วรรณ์ดี แสงประทีปทอง*
Vandee Sangprateeptong*
ทัศนีย์ ชาติไทย**
Tassanee Chatthai**

* รองศาสตราจารย์ ปริญญาเอก สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
* Associate Professor and Ed.D., School of Educational Studies, Sukhothai Thummathirat Open University
* Email: svandee_6@hotmail.com
** รองศาสตราจารย์ ปริญญาเอก สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
** Associate Professor and Ed.D. School of Educational Studies, Sukhothai Thummathirat Open University
** Email: tas_thai@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2561 จำนวน 200 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่พัฒนาในการวิจัยคือแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความตรง โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง ความยาก โดยวิเคราะห์ด้วยสูตรอย่างง่าย อำนาจจำแนก โดยวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนรวม และความเที่ยง โดยใช้สูตรของคูเดอร์และริชาร์ดสัน 20 ผลการวิจัยพบว่า (1) การพัฒนาแบบวัด ได้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยข้อคำถามแบบสถานการณ์ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงสื่อ 8 ข้อ ด้านการวิเคราะห์สื่อ 8 ข้อ ด้านการประเมินสื่อ 7 ข้อ และด้านการสร้างสรรค์สื่อ 7 ข้อ (2) แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อมีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยดัชนีความสอดคล้องมีค่า .67 ถึง 1.00 ความยาก .31 ถึง .80 อำนาจจำแนก .16 ถึง .58 โดยอำนาจจำแนกของข้อคำถามทุกข้อมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และความเที่ยง เท่ากับ .85

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อ แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

Abstract

The objectives of this research were to create and verify quality of a measurement scale on media literacy for Prathom Suksa VI students in Nonthaburi. The research sample consisted of 200 Prathom Suksa VI students in Nonthaburi in the 2018 academic year, obtained by multi-stage sampling. The developed research instrument was a measurement scale on media literacy for Prathom Suksa VI students in Nonthaburi province. Quality of the instrument was verified by finding its content validity, difficulty index, discriminating index, and reliability. Research findings revealed that (1) the measurement scale on media literacy for Prathom Suksa VI students in Nonthaburi was in the form of a 4-choice situational test with 30 test items; it assessed four aspects of media literacy, namely, access to media, media analysis, media evaluation, and media creation; each aspect contained 7-8 test items; and (2) the content validity of the created measurement scale on media literacy of Prathom Suksa VI students was indicated by the IOC indices ranging from .67 to 1.00; its difficulty indices ranged from .31 to .80; its discriminating indices ranged from .16 to .58; its discriminating indices, as indicated by the t-test result, showed that the correlation coefficient were significantly different at the .05 level; and finally, the reliability coefficient for the whole test was .85.

Keywords: Media Literacy, Measurement Scale on Media Literacy

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้และและทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2555, น. 16-17; พีระ พนาสุภน, 2560, น. 2-6 อ้างถึงในวรรณ์ดี แสงประทีปทอง, 2561, น. 2-3) 1) ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ในสาระวิชาหลัก (Core Subjects) สาระวิชาหลัก 9 วิชา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาสากลต่างๆ ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และการปกครองและสิทธิหน้าที่พลเมือง 2) ผลการเรียนรู้ด้านคุณลักษณะ คุณลักษณะที่ควรเกิดขึ้นกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ความตระหนักเกี่ยวกับโลก (Global Awareness) ความเข้าใจและปฏิบัติเป็นในด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) รู้จักทำหน้าที่และรับผิดชอบต่อสังคม ความเข้าใจและสามารถดำเนินชีวิตให้เป็นผู้มีสุขภาพดี (Health Literacy) สามารถดำรงตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี และ ความเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นในด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Literacy) มีจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 3) ผลการเรียนรู้ด้านทักษะ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี มุ่งเน้นให้มีความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศ และสื่อต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถจัดการ เชื่อมโยง ประเมิน และสร้างสารสนเทศ รวมถึงการประยุกต์ใช้เรื่องจริยธรรมและกฎหมายกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ประกอบด้วยทักษะย่อย ได้แก่ การรู้สารสนเทศ (Information Literacy) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และการรู้ด้านไอซีที (ICT Literacy) ประกอบกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 6-7) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร 2) ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างเป็นระบบ 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ

สื่อและเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และกระจายไปสู่ทุกครัวเรือนอย่างทั่วถึงไม่ว่าจะเป็นสื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อทางเลือกอย่างอินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ส่งผลให้ผู้บริโภคสื่อเกิดเสรีภาพในการเสพข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระ อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้รูปแบบของการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไป นั่นคือ ผู้รับสารเป็นได้ทั้งผู้บริโภคสื่อและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกัน การสื่อสารจึงไร้การควบคุมทั้งขอบเขตและเนื้อหา และนำไปสู่ประเด็นที่ว่าเมื่ออยู่ในฐานะของผู้รับและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกันจะมีวิธีการใช้สื่ออย่างไรให้เกิดประโยชน์โดยไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อ เพราะการใช้สื่อย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ทัศนคติ ค่านิยม โดยเฉพาะผลที่เกิดกับตัวผู้รับสื่อและสังคมโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, น. 16) กำหนดทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2567 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs ดังนี้ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้ และการคิดเลข เป็น 8Cs ได้แก่ 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ 5) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 7) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และ 8) ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม จะเห็นได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างหนึ่งของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่มีความต้องการที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพราะเป็นวัยที่ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับสื่อมากกว่าวัยอื่น ๆ พร้อมจะเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากสิ่งต่างๆ รอบตัว จึงสามารถรับรู้ จดจำเนื้อหาที่มาจากสื่อได้เป็นอย่างดี การบริโภคสื่อมีผลกระทบทางตรงต่อความคิดและพฤติกรรมในการใช้สื่ออย่างไม่มีขอบเขต ไม่มีการคัดเลือกสื่อที่เหมาะสมกับวัย โดยเฉพาะสภาพครอบครัวและสังคมในปัจจุบันที่ปล่อยให้เด็กใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับเพื่อนวัยเดียวกันที่มีประสบการณ์ใกล้เคียงกันกับตัวเด็กเอง (พรรณพิมล วิปุลากร, 2554, น. 43-45) ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมต่างๆ จากการใช้สื่อ เช่น คุยโทรศัพท์กับเพื่อนมากเกินไป ทำให้ละเลยการอ่านหนังสือหรือช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย อีกทั้งโทรศัพท์มือถือยังเป็นเครื่องมือสนับสนุนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหากเด็กและเยาวชนนำไปใช้ในทางที่ไม่ดี เช่น โหลดคลิปโป๊ เล่นพนันขู่กรรโชก และก่ออาชญากรรมอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของเด็ก พบว่าเด็กใช้เวลามากกว่าวันละ 12 ชั่วโมง ส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์เพียงลำพังหรือดูด้วยกันกับพี่น้องวัยใกล้เคียงกันโดยเฉพาะในตอนกลางคืนหรือช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ (พรรณพิมล หล่อตระกูล, 2553, น. 7) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่กำลังพัฒนา มีความอยากรู้อยากเห็น และเป็นวัยที่มีลักษณะการเลียนแบบสูง เนื่องจากระบบการคิดยังอยู่ในช่วงการพัฒนาความเป็นเหตุเป็นผล การแยกแยะข้อมูลที่ได้รับว่ามีความหมายเช่นไร มีแนวโน้มสูงที่จะทดลองด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมโดยไม่เข้าใจความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ และยังสร้างค่านิยมต่อพฤติกรรมที่รับรู้ผ่านสื่อว่าเป็นค่านิยมที่ยอมรับทางสังคม มักรับข้อมูลที่ถูกตอกย้ำเข้ามาเป็นแบบแผนวิธีคิดได้โดยง่าย (พรรณพิมล วิปุลากร, 2554, น. 47) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยที่พบว่าการให้การศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะเกิดกับเด็กในช่วงอายุ 9-12 ปี ดังนั้นเด็กในวัยดังกล่าวควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (อุษา บิ๊กกิ้นส์, 2555, น. 152)

การประเมินเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูล และตัดสินผลโดยเทียบกับเกณฑ์ ผลจากการประเมินจะเป็นสารสนเทศที่ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้วางแผนดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ผลการประเมินที่มีคุณภาพมาจากการใช้เครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพ จากการสำรวจเครื่องมือประเมินการรู้เท่าทันสื่อที่มีผู้สร้างไว้ พบว่ามีงานวิจัยของ จำเรียง ตันหยง (2560) พัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในระดับมัธยมศึกษา ปกรณ์ ประจันบาน และ อนุชา กอนพ่วง (2558) วิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา นอกจากนี้มีงานวิจัยของสรัญญา จันทร์ชูสกุล และคณะ (2560, น. 119-124) พัฒนามาตรวัดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปวีณา มาแซะ (2561) พัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุวิภาค จะเห็นว่าเครื่องมือวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ยังมีอยู่น้อยไม่เพียงพอ และไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายซึ่งมีความหลากหลาย โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กมีทักษะในการดำรงชีวิตในโลกของการสื่อสาร และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะความสามารถในการสื่อสารประการหนึ่งด้วย การรู้เท่าทันสื่อจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ตระหนักถึงอิทธิพลของสารที่มากับสื่อและเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวันได้ แต่เครื่องมือประเมินทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อยังมีอยู่น้อย และยังไม่มีเครื่องมือประเมินการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนในจังหวัดนนทบุรี และโดยที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชตั้งอยู่ในจังหวัดนนทบุรี มหาวิทยาลัยจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชากรในจังหวัดนนทบุรีในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษาผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพัฒนาเครื่องมือประเมินการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนานักเรียนในจังหวัดนนทบุรีให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อสร้างแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี

2.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนาแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21 และ การรู้เท่าทันสื่อจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วยทักษะ 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินสื่อ และการสร้างสรรค์สื่อ กสทช. (2556) อุษา บิกกิ้นส์ (2555) พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) และ รดี ธนารักษ์ (2558) กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังภาพที่ 1

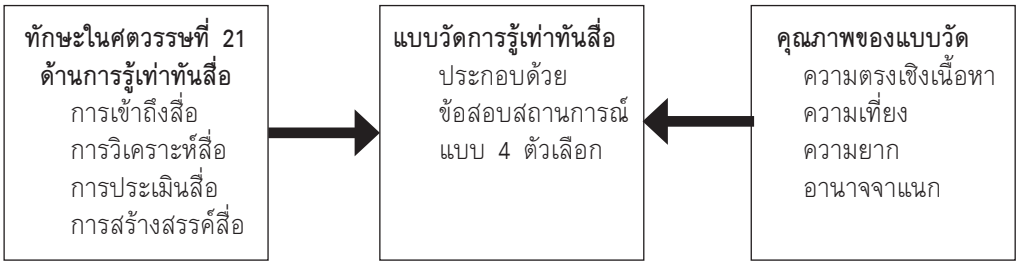

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 และ เขต 2 สังกัดโรงเรียนรัฐบาล 51 โรงเรียน และโรงเรียนเอกชน 44 โรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก 15 โรงเรียน ขนาดกลาง 57 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 20 โรงเรียน และขนาดใหญ่พิเศษ 3 โรงเรียน รวม 95 โรงเรียน นักเรียนจำนวน 4,931 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี จำนวน 200 คน จาก 4 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มโรงเรียนแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยให้สังกัดโรงเรียนเป็นชั้น (stratum) แบ่งเป็นโรงเรียนสังกัดรัฐ และเอกชน และสุ่มโรงเรียนแต่ละประเภทในเขตพื้นที่การศึกษา เขตละ 1 โรงเรียน ได้โรงเรียนทั้งหมด 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนทานสัมฤทธิ์วิทยา (โรงเรียนสังกัดรัฐ เขต 1) โรงเรียนวัดผาสุกมณีจักร(โรงเรียนสังกัดรัฐ เขต 2) โรงเรียนเทพประทานพร (โรงเรียนเอกชน เขต 1) และโรงเรียนพิชญศึกษา (โรงเรียนเอกชน เขต 2)

ขั้นที่ 2 สุ่มห้องเรียนแบบง่าย โรงเรียนละ 2 ห้อง โดยสุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนที่สุ่มได้ในขั้นที่ 1

ขั้นที่ 3 สุ่มนักเรียนจากห้องเรียนที่สุ่มได้ในขั้นที่ 2 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียนๆ ละ 50 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะเป็นแบบสอบสถานการณ์ 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงสื่อ จำนวน 8 ข้อ ด้านการวิเคราะห์สื่อ จำนวน 8 ข้อ ด้านการประเมินสื่อ จำนวน 7 ข้อ และด้านการสร้างสรรค์สื่อจำนวน 7 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

การสร้างเครื่องมือวิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวิจัย เพื่อใช้ทดสอบการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนนทบุรี

2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อนำมากำหนดเป็นนิยามการรู้เท่าทันสื่อ องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ และจัดทำแผนผังแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วยข้อคำถาม 30 ข้อ วัดความสามารถด้านการเข้าถึงสื่อ 8 ข้อ ด้านการวิเคราะห์สื่อ 8 ข้อ ด้านการประเมินสื่อ 7 ข้อ และด้านการสร้างสรรค์สื่อ 7 ข้อ

ตารางที่ 1 แผนผังการสร้างแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ	จำนวนข้อ	ข้อที่
1. การเข้าถึงสื่อ หมายถึง ความสามารถในการได้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่หลากหลาย รับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ และใช้สื่อเพื่อการสืบค้นได้อย่างเหมาะสม		
1.1 ใช้สื่อหลากหลายในการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร	1	1
1.2 บอกความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร	2	2, 3
1.3 รับรู้ และเข้าใจเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ	3	4, 5, 6
1.4 เลือกใช้สื่อเพื่อสืบค้นข้อมูล ข่าวสารได้อย่างเหมาะสม	2	7,8
รวม	**8**	
2. การวิเคราะห์สื่อ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะองค์ประกอบ หรือสิ่งที่สื่อนำเสนอ		
2.1 ระบุข้อเท็จจริง ข้อเสนอเกินจริงจากสิ่งที่สื่อนำเสนอ	3	9, 10, 11
2.2 ระบุข้อดี ข้อเสียของสื่อต่อตนเอง และส่วนรวม	3	12, 13, 14
2.3 ระบุผลกระทบของเนื้อหาสื่อต่อสังคม	2	15, 16
รวม	**8**	
3. การประเมินสื่อ หมายถึง การตัดสินคุณค่าสิ่งที่สื่อนำเสนออย่างมีหลักการ เหตุผล		
3.1 ตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อข้อมูล ข่าวสารจากสื่ออย่างมีหลักการ เหตุผล	4	17,18,19,20
3.2 ตัดสินคุณภาพเนื้อหาสื่ออย่างมีหลักการ เหตุผล	3	21, 22, 23
รวม	**7**	
4. การสร้างสรรค์สื่อ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาสื่อ และใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ในแบบฉบับของตน		
4.1 โต้ตอบสื่อโดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง เหมาะสม	3	24, 25, 26
4.2 ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสร้างสื่อในแบบฉบับของตน	3	27, 28
4.3 มีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อให้ดีขึ้น	2	29, 30
รวม	**7**	

2.3 เขียนข้อคำถามแบบสถานการณ์ มีคำตอบให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยให้สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ และจำนวนข้อในแผนผังแบบวัด

2.4 จัดทำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฉบับร่าง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้แก่ อาจารย์ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 1 คน อาจารย์ด้านนิเทศศาสตร์ 1 คน และครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 คน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับตัวบ่งชี้ และความเหมาะสมของคำถามที่ใช้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบรายการคำถามโดยมีข้อเสนอแนะให้ปรับถ้อยคำบางประเด็น ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะดังกล่าว และจัดทำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

2.5 นำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนทานสัมฤทธิ์วิทยา โรงเรียนวัดผาสุกมณีจักร โรงเรียนเทพประทานพร และโรงเรียนพิชญศึกษา จำนวน 200 คน แล้วนำผลการตอบมาวิเคราะห์คุณภาพแบบวัด ในด้านความยาก อำนาจจำแนก และความเที่ยง

2.6 จัดพิมพ์แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อฉบับสมบูรณ์ และจัดทำสำเนาเพื่อใช้รวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

3.1 การรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ส่งแบบวัดพร้อมด้วยแผนผังแบบวัดให้ผู้เชี่ยวชาญและรับคืนด้วยตนเอง 2 คน และส่งทางไปรษณีย์ 1 คน

3.2 การรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อแจ้งวัน เวลา ในการนำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อไปทำการสอบวัดกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2 ประสานงานการรวบรวมข้อมูลกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องวัน เวลาในการนำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อไปทำการสอบวัด

3.2.3 นำแบบวัดไปทดสอบกับนักเรียนด้วยตนเอง ในระหว่างวันที่ 17 – 18 มกราคม 2562 ได้รับผลการทดสอบของนักเรียนครบถ้วนทั้ง 200 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ความยาก (p) โดยใช้สูตรอย่างง่าย และวิเคราะห์อำนาจจำแนก (r) โดยวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และทดสอบนัยสำคัญของค่าสหสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ .05

4.2 วิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดโดยวิเคราะห์สหสัมพันธ์ตามวิธีของคูเดอร์และริชาร์ดสัน 20

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี

การพัฒนาแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี ได้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยข้อสอบสถานการณ์แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงสื่อ ข้อ 1- 8 ด้านการวิเคราะห์สื่อ ข้อ 9-16 ด้านการประเมินสื่อ ข้อ 17-23 และด้านการสร้างสรรค์สื่อ ข้อ 24-30 เกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน ตัวอย่างข้อคำถาม ดังนี้

ด้านการเข้าถึงสื่อ ตัวบ่งชี้ 1.2 บอกความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร สัญลักษณ์ในภาพ มีความหมายว่าอย่างไร

ก. รายการที่เหมาะกับผู้ชมที่มีอายุ 13 ปี
ข. รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำ
ค. รายการที่เหมาะกับผู้ชมที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป
ง. รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า 13 ปี

ด้านการวิเคราะห์สื่อ ตัวบ่งชี้ 2.1 ระบุข้อเท็จจริง ข้อเสนอเกินจริงจากสิ่งที่สื่อนำเสนอ

น้ำอัดลมเป็นเครื่องดื่มแก้กระหายที่นิยมดื่มในหน้าร้อน ถ้าดื่มประจำ นอกจากส่งผลเสียต่อสุขภาพ เสี่ยงต่อโรคภัยต่างๆ แล้ว ยังส่งผลต่อระบบย่อยอาหาร อีกทั้งน้ำตาลเป็นอาหารที่ให้แต่พลังงานว่างเปล่าคือให้พลังงานแต่ไม่ให้สารอาหารอื่นๆ เลย ดังนั้นเพื่อสุขภาพที่ดีจึงควรงด หรือหลีกเลี่ยงการดื่มน้ำหวาน หรือน้ำอัดลมเป็นประจำ เน้นว่าอย่าดื่มประจำ เพราะไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพในระยะยาว แต่ให้หันมาดื่มน้ำเปล่าวันละ 8-10 แก้ว แทนจะดีกว่า นอกจากจะช่วยคลายร้อนแล้วยังดีต่อสุขภาพด้วย

จากข้อความดังกล่าว ข้อใดเป็นข้อเท็จจริง

ก. น้ำอัดลมยิ่งดื่มมากยิ่งดี ช่วยแก้กระหายได้
ข. การดื่มน้ำอัดลมเป็นประจำส่งผลดีต่อสุขภาพ
ค. น้ำอัดลมให้พลังงานและสารอาหารที่มีประโยชน์
ง. ควรงดดื่มน้ำอัดลมแล้วดื่มน้ำเปล่าแทนเพื่อสุขภาพที่ดี

ด้านการประเมินสื่อ ตัวบ่งชี้ 3.1 ตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อข้อมูล ข่าวสารจากสื่ออย่างมีหลักการ เหตุผล เมื่อได้รับข้อความดังภาพ นักเรียนปฏิบัติอย่างไร

7 ราศี
กันย์ ตุลย์ เมษ กุมภ์ พฤษภ มีน พิจิก
จากวันนี้จนสิ้น พ.ศ. 2562 แสนเจริญ แสนสมหวัง
แสนสุข แสนมั่งมี แสนโชคดี แสนปลอดภัย แสนร่ำรวย
กดแชร์ ขอให้ได้ 7 แสน 7 ล้าน
พิมพ์ 77 ขอให้ชีวิตมีแต่ความก้าวหน้า

ก. รีบส่งต่อข้อความให้เพื่อนที่เกิดทั้ง 7 ราศี เพื่อทำให้ชีวิตของนักเรียนดีขึ้น
ข. รีบส่งต่อข้อความให้เพื่อนที่เกิดทั้ง 7 ราศี และกำชับให้เพื่อนส่งต่อกันไปเรื่อย ๆ
ค. เก็บไว้เป็นความลับ เพราะจะได้โชคดีเพียงคนเดียว
ง. ไม่สนใจ เพราะเป็นเรื่องเหลวไหลไม่มีประโยชน์

ด้านการสร้างสรรค์สื่อ ตัวบ่งชี้ 4.2 ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสร้างสื่อในแบบฉบับของตน

ในวิชาสังคมศึกษา นักเรียนและเพื่อน 5 คน ได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่มเรื่อง วันลอยกระทง และนำความรู้มาจัดทำเป็นสื่อเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน นักเรียนจะมีขั้นตอนในการทำสื่อเรื่องวันลอยกระทงอย่างไร

ก. สืบค้นเพื่อหาสื่อที่มีผู้อื่นทำไว้แล้วนำมาแก้ไขรายละเอียด และนำเสนอเป็นของกลุ่มตนเอง
ข. สืบค้นเพื่อหาสื่อที่มีผู้อื่นทำไว้แล้วนำมาแก้ไขรายละเอียด และอ้างอิงแหล่งที่มาของสื่ออย่างชัดเจน

ค. ออกแบบสื่อด้วยตนเอง จัดทำโครงร่างของสื่อ สืบค้นเนื้อหา ลงมือสร้างสื่อ ปรับปรุงแก้ไข และทดลองใช้สื่อ

ง. ศึกษาการสร้างสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ ออกแบบให้เหมาะสมกับเนื้อหาให้มีความน่าสนใจและลงมือสร้างสื่อ

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี

การตรวจสอบคุณภาพแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความยาก อำนาจจำแนก และความเที่ยง ดังนี้

2.1 ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับนิยาม ตัวบ่งชี้ ที่กำหนดไว้ในแผนผังการสร้างแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และนำผลมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง .67 ถึง 1.00

2.2 ความยากและอำนาจจำแนกของข้อคำถาม ดำเนินการโดยนำแบบวัดฉบับร่างซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีผลการตรวจสอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดแล้วจำนวน 30 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน ได้ค่าความยากของข้อสอบ .33 ถึง .80 และ ค่าอำนาจจำแนก .16 ถึง .58 โดยอำนาจจำแนกของข้อคำถามทุกข้อมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2.3 ความเที่ยงของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ ตรวจสอบโดยนำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน แล้วนำผลมาคำนวณหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์และริชาร์ดสัน ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ .85 ซึ่งค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์สูง

คุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความยาก และอำนาจจำแนก ของข้อสอบรายข้อ แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความตรงเชิงเนื้อหา ความยาก และอำนาจจำแนก ของข้อสอบรายข้อ

ข้อ	ความตรง	ความยาก	อำนาจจำแนก	แปลผล	ข้อ	ความตรง	ความยาก	อำนาจจำแนก	แปลผล
1	1	.80	.52	ใช้ได้	16	1	.67	.35	ใช้ได้
2	1	.38	.16	ใช้ได้	17	1	.66	.48	ใช้ได้
3	1	.61	.37	ใช้ได้	18	1	.67	.39	ใช้ได้
4	.67	.77	.32	ใช้ได้	19	1	.49	.16	ใช้ได้
5	1	.40	.29	ใช้ได้	20	1	.63	.56	ใช้ได้
6	1	.57	.26	ใช้ได้	21	1	.63	.54	ใช้ได้
7	1	.48	.40	ใช้ได้	22	.67	.74	.52	ใช้ได้
8	1	.62	.40	ใช้ได้	23	.67	.60	.35	ใช้ได้
9	1	.62	.33	ใช้ได้	24	.67	.41	.34	ใช้ได้
10	1	.61	.46	ใช้ได้	25	1	.73	.58	ใช้ได้
11	1	.69	.51	ใช้ได้	26	.67	.36	.23	ใช้ได้
12	1	.73	.54	ใช้ได้	27	1	.52	.29	ใช้ได้
13	.67	.51	.29	ใช้ได้	28	1	.44	.26	ใช้ได้
14	1	.31	.20	ใช้ได้	29	1	.46	.45	ใช้ได้
15	1	.53	.23	ใช้ได้	30	1	.52	.45	ใช้ได้

สรุปได้ว่าผลการวิจัย ได้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรีจำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยข้อคำถาม 30 ข้อ เป็นแบบวัดสถานการณ์ แบบวัดมีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยง ความยาก และอำนาจจำแนก

อภิปรายผล

1. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อที่พัฒนา เป็นแบบสถานการณ์ 30 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดความสามารถด้านการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินสื่อ และการสร้างสรรค์สื่อ สอดคล้องกับ Livingstone (2004, อ้างใน รดี ธนารักษ์) พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) อุษา บิ้กกิ้นส์ (2555) รดี ธนารักษ์ (2558) ที่กล่าวว่าการรู้เท่าทันสื่อมีองค์ประกอบ 4 ด้านดังกล่าว โดยผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อจากนักวิชาการส่วนใหญ่ แล้วนำมาสรุปเป็นโครงสร้างของแบบวัด เขียนข้อคำถามโดยใช้สถานการณ์ที่เป็นเรื่องราว เหตุการณ์ที่พบในชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้ได้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ ที่ประกอบด้วยข้อคำถามวัดความสามารถในการเข้าถึงสื่อ (ข้อ 1-8) วัดความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ (ข้อ 9-16) วัดความสามารถในการประเมินสื่อ (ข้อ 17-23) และวัดความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อ (ข้อ 24-30) ที่เหมาะสม สถานการณ์สอดคล้องกับสิ่งที่นักเรียนพบในชีวิตประจำวัน และครอบคลุมความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ในการนำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อไปใช้ สามารถวิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนในแต่ละด้านย่อย ๆ ตามองค์ประกอบทั้งสี่ด้านได้ กล่าวคือ นักเรียนที่ตอบคำถามข้อ 1-8 ได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ แสดงว่ามีความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่ตอบคำถามข้อ 9-16 ได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ แสดงว่ามีความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ นักเรียนที่ตอบคำถามข้อ 17-23 ได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ แสดงว่ามีความสามารถในการวิประเมินสื่อ และนักเรียนที่ตอบคำถามข้อ 24-30 ได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ แสดงว่ามีความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อ นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาความสามารถย่อย ๆ ตามตัวบ่งชี้ได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับครู หรือผู้นำแบบวัดไปใช้ในการนำผลการวัดที่ได้ไปเป็นแนวทางการหาวิธีการพัฒนานักเรียนได้ตรงจุด เป็นการใช้ผลการวัดได้อย่างคุ้มค่าตามหลักของการวัดและประเมินผลการศึกษา

2. คุณภาพของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ ด้านความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดจากการให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วยอาจารย์ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 1 คน อาจารย์ด้านนิเทศศาสตร์ 1 คน และครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 คน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับตัวบ่งชี้ และความเหมาะสมของคำถามที่ใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบรายการคำถาม โดยมีข้อเสนอแนะให้ปรับแก้การใช้ถ้อยคำบางประเด็น ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่าข้อคำถามทุกข้อมีความตรง โดยดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ .67-1.00 เป็นไปตามเกณฑ์ข้อคำถามที่มีคุณภาพ กล่าวคือ ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความตรง (วรรณ์ดี แสงประทีปทอง บุญศรี พรหมมาพันธุ์ และสมคิด พรมจุ้ย, 2557, น. 79) คุณภาพด้านความเที่ยงของแบบวัด การตรวจสอบความเที่ยงของแบบวัดโดยนำแบบวัดไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรี ทั้งนักเรียนในโรงเรียนของรัฐ และเอกชน และเป็นนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 และเขต 2 วิเคราะห์ค่าความเที่ยงโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ และริชาร์ดสัน ซึ่งเหมาะสมกับลักษณะของแบบวัด ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ .85 แปลผลได้ว่าค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์สูง แสดงว่าแบบวัดให้ผลการวัดที่เชื่อถือได้ ส่วนคุณภาพของแบบวัดรายข้อ ได้ค่าความยากของข้อคำถาม .31 ถึง .80 และค่าอำนาจจำแนก .16 ถึง .58 ข้อคำถามมีความยากกระจาย ตั้งแต่ค่อนข้างยาก ยากปานกลาง และยากน้อย และอำนาจจำแนกของข้อคำถามทุกข้อมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 สรุปได้ว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ และแบบวัดทั้งฉบับมีคุณภาพตามเกณฑ์การสร้างแบบวัด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำแบบวัดที่พัฒนาขึ้นไปใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี สามารถนำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาและมีคุณภาพนี้ ไปสอบวัดนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนนทบุรีในส่วนที่รับผิดชอบต่อไป

2. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูของโรงเรียนในจังหวัดนนทบุรี สามารถนำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นไปทดสอบนักเรียนในโรงเรียน เพื่อนำสารสนเทศทั้งสารสนเทศรายองค์ประกอบ และสารสนเทศการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวม มาใช้เป็นแนวทางการหาวิธีการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

3. ควรมีการพัฒนาเครื่องมือวัดการรู้เท่าทันสื่อในรูปแบบอื่นๆ เช่น แบบสังเกต หรือแบบประเมินการปฏิบัติ หรือวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวัดด้วยตามแนวทฤษฎีการวัดอื่น หรือสร้างเครื่องมือวัดการรู้เท่าทันสื่อในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อทำให้มีเครื่องมือวัดที่หลากหลาย และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จำเรียง ตันหยง. (2560). *การพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปกรณ์ ประจันบาน และ อนุชา กอนพ่วง. (2558). *การพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา.* (คณะศึกษาศาสตร์), พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปวีณา มาแซะ. (2561). *การพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุวิภาค.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พรรณพิมล วิปุลากร. (2554). *รู้เท่าทันสื่อแนวคิดและทฤษฎี.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปิ่นโตพับลิชชิ่ง.

พรรณพิมล หล่อตระกูล. (2553). *เฝ้าระวังและเท่าทันรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กประถมปลาย.* กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). *ถอดรหัส ลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ.* กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.

รดี ธนารักษ์. (2558). การรู้เท่าทันสื่อ*: ประโยชน์และการนำไปใช้ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ อุตรดิตถ์:* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

วรรณ์ดี แสงประทีปทอง. (2561). แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยและประเมินผล อุบลราชธานี, 7*(1), 1 - 10.

วรรณ์ดี แสงประทีปทอง บุญศรี พรหมมาพันธุ์ และสมคิด พรมจุ้ย. (2557). *การสร้างเครื่องมือวิจัย.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.

สรัญญา จันทร์ชูสกุล อัจศรา ประเสริฐสิน และพินดา วราสุนันท์. (2560). *การพัฒนามาตรวัดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา* กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2556). *รู้เท่าทันสื่อคืออะไร เรื่องน่ารู้เพื่อผู้บริโภค.* สืบค้น 10 มกราคม 2559 จาก http://bep.nbtc.go.th.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อุษา บิ้กกิ้นส์. (2555). การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ. *วารสารสุทธิปริทัศน์,. 26*(80), 147-161.

การพัฒนาแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

DEVELOPMENT OF STUDENT'S ATTITUDE TEST IN LEARNING SCIENCE FOR JUNIOR HIGH-SCHOOL STUDENT

Received: May 13, 2019
Revised: July 18, 2019
Accepted: July 19, 2019

จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ*
Chuthaphon Masantiah*

* อาจารย์ประจำ ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
* Lecturer, Educational Evaluation and Research, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
* Email: chuthaphon.star@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 115 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สถิติบรรยาย อำนาจจำแนก ความเที่ยง และความตรงตามเกณฑ์สัมพันธ์

แบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบวัดประเภทลิเคิร์ตสเกล 5 ระดับ ภายหลังจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มีจำนวน 8 องค์ประกอบย่อยจำนวน 32 ข้อคำถาม ได้แก่ ความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม) ความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ (6 ข้อคำถาม) การให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ (7 ข้อคำถาม) ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ (4 ข้อคำถาม) ความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ (2 ข้อคำถาม) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ (4 ข้อคำถาม) การจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม) ความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามมีอำนาจจำแนก ด้วยการวิเคราะห์สถิติทดสอบที สามารถจำแนกกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์ตามวิธี Graded- Response Model มีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า .05 จำนวน 32 ข้อ ผลการตรวจสอบความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .910 โดยมีค่าความเที่ยงขององค์ประกอบย่อยอยู่ตั้งแต่ .693 ถึง .890

คำสำคัญ: แบบวัดเจตคติ การเรียนวิทยาศาสตร์ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The objective of this study is to develop and evaluate by validating student's attitude test in learning science. Participants were 115 junior high-school students. Research instrument was a questionnaire. Data analysis was conducted by content analysis, descriptive statistics, discrimination, validity, reliability, and criterion-related validity.

Student's attitude test in learning science was five-level Likert scale questionnaire. Questionnaire comprised 32 items of 8 sub-factors acquired by exploratory factor analysis. Thirty-two items were divided into 3 items for student's attention in learning science, 6 items for student's enthusiasm in learning science, 7 items for student's emphasis on learning science, 4 items for student's comprehension in learning science, 2 items for student's joyfulness in learning science, 4 items for student's implication of knowledge, 3 items for student's time management in learning science, and 3 items for student's attention in learning science.

Test items were analyzed by t-test and all items were able to discriminate high group and poor group at statistical significance level of .05. Likewise, when the items were analyzed by Graded Response Model (GRM), item discrimination of 32 items was greater than .05. The alpha coefficient of test was .910 and sub-factors were between .693 and .890.

Keywords: Attitude test, Learning Science, Junior High-school Student

บทนำ

ในการวิจัยทางการศึกษา 'เจตคติ' ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก มีงานวิจัยหลายงานที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อวิชาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจตคติที่มีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ เนื่องจากวิชาวิทยาศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบัน การทำให้นักเรียนเกิดเจตคติในด้านบวกต่อวิชาวิทยาศาสตร์เป็นเป้าหมายสำคัญของการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (Ministry of Education (Govt. of Pakistan), 2009; Mullis et al., 2000) และในทำนองเดียวกันการสนับสนุนให้มีเจตคติในด้านบวกต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ก็ยังเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญของหลักสูตรในสถานศึกษาอีกด้วย (Aiken & Aiken, 1969; Koballa,1988; Laforgia,1988) ความสำคัญในการศึกษาเจตคติในตอนนี้ เป็นที่ยอมรับกันอย่างมาก เพราะว่าการมีเจตคติในด้านบวกจะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีในวิชาวิทยาศาสตร์ และมีความสุขในการเรียน นักเรียนทีมีเจตคติในด้านบวกต่อวิชาวิทยาศาสตร์ถูกคาดหวังเป็นอย่างมากว่าจะมีการวางแผนที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในอนาคต (Norwich & Duncan, 1990) เจตคติที่มีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา และระดับประถมศึกษาได้ถูกทำการศึกษาอย่างกว้างขวางทั้งด้วยวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่มีการรายงานเจตคติของนักเรียนในด้านบวกที่มีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ (Osborne, Simon, & Collins, 2003)

จากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับแบบวัดเจตคติในข้างต้นพบว่า นักวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่เจตคติที่มีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ และมีเพียงส่วนน้อยที่มุ่งเน้นไปที่เจตคติที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ถึงแม้ว่าในบางงานวิจัยการสร้างเครื่องมือเจตคติที่มีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ได้พิจารณาการเรียนรู้ว่า เป็นองค์ประกอบย่อยของเครื่องมือวิจัยทั้งฉบับ นอกจากนี้ยังพบว่ามีนักวิจัยจำนวนน้อยที่มีการศึกษาหลายๆมิติในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิม ส่วนเทคนิคที่ใช้ในการวัดเจตคติก็จะมีหลากหลายเทคนิค เช่น แบบสอบถาม แบบสอบ การสัมภาษณ์ และการสังเกต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของการวิจัย

ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไข ปรับปรุงนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์
2. การวิเคราะห์ค่าสถิติบรรยายของข้อคำถาม
3. การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก
4. การวิเคราะห์ค่าความเที่ยง

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดบวรนิเวศ โรงเรียนวัดสุทธิวราราม โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ และโรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์ จำนวนทั้งหมด 115 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ตั้งแต่การมีพฤติกรรมเกิดขึ้น มากที่สุด จนถึงการมีพฤติกรรมเกิดขึ้น น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดบวรนิเวศ โรงเรียนวัดสุทธิวราราม โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ และโรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์ ในช่วงเดือนมกราคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความโด่ง ความเบ้ ความสัมพันธ์รายข้อ และคะแนนรวม การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์สถิติทดสอบที การวิเคราะห์ค่าความยากและอำนาจจำแนกตามรูปแบบ Graded-Response Model การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โปรดัก โมเมนท์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพความตรงของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีผลการวิจัย คือ การพัฒนาองค์ประกอบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์

แบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 46 ข้อ ได้นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อวิเคราะห์จำนวนองค์ประกอบของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์

ผลการพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่าค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่าเท่ากับ 0.753 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ นอกจากนี้การทดสอบค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ (X^2 = 3417.310, sig = 0.000) แสดงว่าเมตริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมตริกซ์เอกลักษณ์ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ

เมื่อข้อมูลมีความเหมาะสมที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบแล้ว จึงทำการสกัดองค์ประกอบแบบ Principal Component Analysis และใช้การหมุนแกนองค์ประกอบแบบ Varimax with Kaiser Normalization โดยการพิจารณาจำนวนองค์ประกอบใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ ได้แก่ Eigenvalues มีค่ามากกว่า 1 รวมไปถึงตัวแปรนั้นต้องจัดอยู่ในองค์ประกอบเดียว และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.45 ขึ้นไป นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงความเข้ากันได้ของแต่ละตัวแปรในองค์ประกอบนั้นๆ ผลการวิเคราะห์เชิงสำรวจได้ทั้งสิ้น 8 องค์ประกอบ จำนวน 40 ตัวแปร

จากนั้นกำหนดชื่อของแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 (10 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่าความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบที่ 2 (6 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่าความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบที่ 3 (7 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่าการให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบที่ 4 (4 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่าความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบที่ 5 (3 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่าความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบที่ 6 (4 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่าการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ องค์ประกอบที่ 7 (3 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่าการจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบที่ 8 (3 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่าความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ดังภาพที่ 1

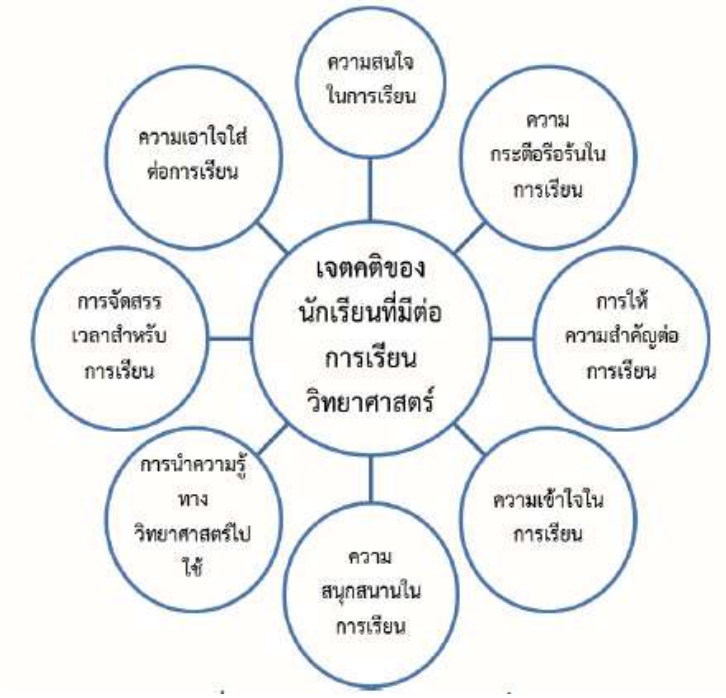

ภาพที่ 1 องค์ประกอบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

ความหมายของเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และองค์ประกอบย่อยเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ดังนี้

ความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความตั้งใจ สนใจในบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ครูสอน ตลอดจนมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายภายในชั่วโมงเรียน อีกทั้งมีการค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องที่ตนเองไม่เข้าใจ

ความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความตื่นตัวและขวนขวายของนักเรียนที่จะเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์อยู่เสมอ และมุ่งมั่นที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ

การให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง การให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชอบและมีความสุขในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการจับใจความสำคัญพร้อมทั้งอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ได้

ความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความชอบในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ มีความเพลิดเพลินในการเรียนและไม่รู้สึกเบื่อ

การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ไปใช้ สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผลได้

การจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง กระบวนการทำงานของนักเรียน เช่น การทำการบ้าน การทบทวนบทเรียน อย่างมีระบบโดยมีการวางแผนและควบคุมการให้บรรลุผลตามเวลาและวัตถุประสงค์การเรียนวิทยาศาสตร์ที่กำหนดไว้

ความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความตั้งใจในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ มีการซักถามทันทีที่พบปัญหาหรือไม่เข้าใจในวิชาวิทยาศาสตร์

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติบรรยายข้อคำถามของแบบวัดเจตคติฯ

องค์ประกอบที่ 1 ความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่าประกอบด้วย 10 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงลบทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ข้อได้แก่ *"ฉันไม่เข้าใจบทเรียนวิทยาศาสตร์หลังจากหมดชั่วโมงเรียน"* (M = 2.748, SD = 1.02) และ *"แม้ว่าครูจะมีสื่อการสอนที่น่าสนใจ แต่ฉันก็ไม่เข้าใจบทเรียนวิทยาศาสตร์"* (M = 2.748, SD = 1.07) รายการคำถามส่วนใหญ่เป็นโค้งลักษณะเบ้ขวา ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0.058 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 2 ความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่าประกอบด้วย 6 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ *"เมื่อมีเวลาว่างฉันชอบที่จะพูดคุยกับครูสอนวิทยาศาสตร์เพื่อขอความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ"* (M = 2.826, SD = 0.95) รายการคำถามส่วนใหญ่เป็นโค้งลักษณะเบ้ขวา ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0.588 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 3 การให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่าประกอบด้วย 7 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ *"สาระสำคัญที่ครูได้อธิบายระหว่างการสอน ช่วยฉันในการเรียนรู้"* (M = 3.714, SD = 0.96) รายการคำถามทุกข้อเป็นโค้งลักษณะเบ้ขวา ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0.285 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 4 ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่าประกอบด้วย 4 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ *"ขณะฟังการบรรยายวิชาวิทยาศาสตร์ฉันเข้าใจในประเด็นที่สำคัญ"* (M = 3.009, SD = 0.81) รายการคำถาม 2 ข้อเป็นโค้งลักษณะเบ้ขวา และรายการคำถามอีก 2 ข้อเป็นโค้งลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0.497 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 5 ความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่าประกอบด้วย 3 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ *"ฉันรู้สึกสนุกสนานจริงๆ เวลาที่ได้เรียนวิชาวิทยาศาสตร์"* (M = 3.391, SD = 0.76) รายการคำถามทุกข้อเป็นโค้งลักษณะเบ้ขวา ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0.197 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 6 การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ พบว่าประกอบด้วย 4 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ *"ฉันสามารถเชื่อมโยงความรู้จากบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้"* (M = 3.391, SD = 0.83) รายการคำถามส่วนใหญ่เป็นโค้งลักษณะเบ้ขวา ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0.384 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 7 การจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่าประกอบด้วย 3 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ *"ฉันจะทำการบ้านวิชาวิทยาศาสตร์ให้เสร็จก่อนแล้วค่อยออกไปเล่น"* (M = 2.704, SD = 0.98) รายการคำถามทุกข้อเป็นโค้งลักษณะเบ้ขวา ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0.516 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 8 ความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่าประกอบด้วย 3 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ *"เมื่อครูมอบหมายงานในรายวิชาวิทยาศาสตร์ แล้วฉันไม่เข้าใจคำสั่งของงาน ฉันจะซักถามครูทันที"* (M = 3.148, SD = 1.01) รายการคำถามส่วนใหญ่เป็นโค้งลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0.462 ขึ้นไป

3. ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกข้อคำถามตามแนวทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ

ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกข้อคำถามตามแนวทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ การวิเคราะห์แบบ Graded-Response Model (GRM) ด้วยโปรแกรม MULTILOG ซึ่งเป็นการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อตามแนวทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory) โดยจะขอนำเสนอตัวอย่างผลการวิเคราะห์ข้อคำถามที่ 11 ซึ่งถือว่ามีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระดับดี โดยมีคำถามว่า "เวลาที่ครูถามว่าคาบเรียนต่อไปจะเรียนอะไรดี ฉันมักจะตอบว่าวิชาวิทยาศาสตร์เพราะเป็นวิชาที่ฉันชอบ" ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ดังภาพที่ 2

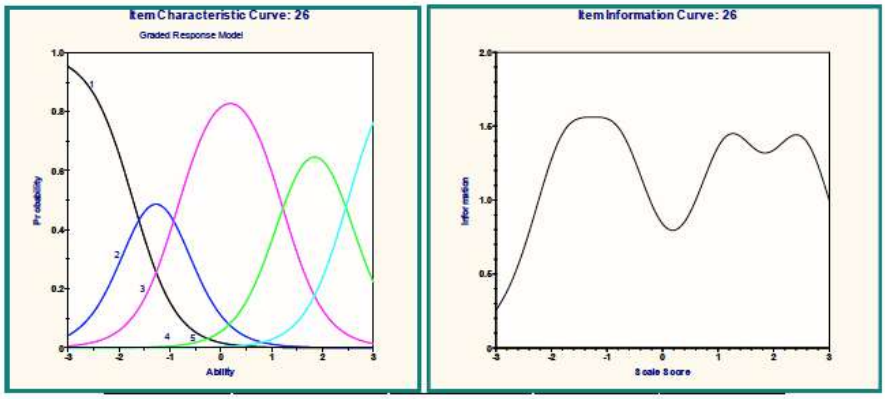

α	β_1	β_2	β_3	β_4
2.34	-1.73	-0.82	1.19	2.50

ภาพที่ 2 ค่าพารามิเตอร์ของข้อคำถามข้อที่ 11

ข้อที่ 11 มีค่าพารามิเตอร์ความชันในระดับสูง (α = 2.34) แสดงว่าข้อคำถามสามารถจำแนกคุณลักษณะภายในของผู้ตอบได้ดี ผู้ตอบที่มีคุณลักษณะภาย (Θ) ในน้อยกว่า 0 มีโอกาสสูงที่จะเลือกตอบความคิดเห็นระดับ 1–3 (น้อยที่สุด-ปานกลาง) ในขณะที่มีผู้ตอบที่มีคุณลักษณะภายใน (Θ) มากกว่า 1.19 มีโอกาสเพิ่มขึ้นที่จะเลือกตอบความคิดเห็นระดับ 4 (เห็นด้วยมาก) และผู้ตอบที่มีคุณลักษณะภายในมากกว่า 2.50 มีโอกาสเพิ่มขึ้นที่จะเลือกตอบความคิดเห็นระดับ 5 (เห็นด้วยมากที่สุด) ข้อสอบข้อนี้ให้ค่าสารสนเทศสูงที่สุด ณ ตำแหน่ง Θ ที่ -1.2 (I(Θ) = 1.561) สรุปได้ว่าเป็นข้อคำถามที่มีความเหมาะสมในการวัดองค์ประกอบความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์

4. ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบวัดเจตคติฯ

จากตารางความเที่ยงของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ทั้งฉบับและ 8 องค์ประกอบย่อยของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า ช่วงความเที่ยงที่มีค่ามากที่สุด คือ ความเที่ยงขององค์ประกอบความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์มีค่าเท่ากับ .890 รองลงมาคือความเที่ยงขององค์ประกอบความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ มีค่าเท่ากับ .879 ความเที่ยงขององค์ประกอบการให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์มีค่าเท่ากับ .849 ความเที่ยงขององค์ประกอบการจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์มีค่าเท่ากับ .805 ความเที่ยงขององค์ประกอบความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ มีค่าเท่ากับ .768 ความเที่ยงขององค์ประกอบความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ มีค่าเท่ากับ .717 ความเที่ยงขององค์ประกอบความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์มีค่าเท่ากับ .715 และความเที่ยงขององค์ประกอบการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ มีค่าเท่ากับ .693 ตามลำดับ และความเที่ยงของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ทั้งฉบับ พบว่ามีค่าเท่ากับ .910

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสอดคล้องกับองค์ประกอบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ที่สกัดจากรายงานการวิจัย

จากการพัฒนาแบบวัดเจตคติของนักเรียน จากการศึกษารายงานวิจัยเรื่อง Developing a Scale to Measure Attitude towards Science Learning among School Students (Shah & Mahmood, 2013) พบว่า องค์ประกอบของเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้คือ

องค์ประกอบที่ 1 ความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความตั้งใจ สนใจในบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ครูสอน ตลอดจนมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายภายในชั่วโมงเรียน อีกทั้งมีการค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องที่ตนเองไม่เข้าใจ

องค์ประกอบที่ 2 ความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความตื่นตัวในชั้นเรียน ชอบตอบคำถามและขวนขวายของนักเรียนที่จะเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์อยู่เสมอ และมุ่งมั่นที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบที่ 3 การให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง การให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชอบและมีความสุขในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

องค์ประกอบที่ 4 ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการจับใจความสำคัญพร้อมทั้งอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ได้

องค์ประกอบที่ 5 ความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง มีความชอบในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ มีความเพลิดเพลินในการเรียนและไม่รู้สึกเบื่อ

องค์ประกอบที่ 6 การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ไปใช้ สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผลได้

องค์ประกอบที่ 7 การจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง กระบวนการทำงานของนักเรียน เช่น การทำการบ้าน การทบทวนบทเรียน อย่างมีระบบโดยมีการวางแผนและควบคุมการให้บรรลุผลตามเวลาและวัตถุประสงค์การเรียนวิทยาศาสตร์ที่กำหนดไว้

องค์ประกอบที่ 8 ความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ หมายถึง มีความตั้งใจในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ มีการซักถามทันทีที่พบปัญหาหรือไม่เข้าใจในวิชาวิทยาศาสตร์

จากกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดจากการศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องและสรุปได้ว่า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย ความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ ความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ การให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ ความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ การจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ และความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ซึ่งทั้ง 8 องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเจตคติที่ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ โดยมีความสอดคล้องกันดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ จากการศึกษารายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบของเจตคติพบว่า มีความสอดคล้องกับงานของ ปราณี มีทรัพย์หลากและคณะ (อ้างถึงใน นิภาภรณ์ เชยวัดเกาะ, 2545) คือ พฤติกรรมที่แสดงออก หากชอบจะพอใจที่จะเรียน หรือหากไม่ชอบจะเบื่อหน่ายต่อการเรียน โดยได้ให้ความหมายของเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ไว้ว่า เจตคติต่อวิทยาศาสตร์เป็นความรู้สึก ความชอบ ไม่ชอบ ความนิยมของบุคคลที่มีต่อวิทยาศาสตร์

องค์ประกอบที่ 2 ความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกับความอยากรู้อยากเห็น (บุญฤดี แซ่ล้อ, 2545; วิลาวัณย์ แก้วภูมิแห่, 2544) เพราะเป็นความพยายามที่จะเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์อยู่เสมอ

องค์ประกอบที่ 3 การให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกับเห็นความสำคัญและประโยชน์ของวิทยาศาสตร์ (นิภาภรณ์ เชยวัดเกาะ, 2545; ภัทรจันทร์ ใจสว่าง, สิริพร จันทวรรณ และเดชา ศุภพิทยาภรณ์, 2552) ตระหนักในคุณและโทษของการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (มรีจิ คงทรัตน์, 2553) เพราะการเห็นคุณค่าประโยชน์ และโทษของวิทยาศาสตร์ ย่อมก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนวิทยาศาสตร์ ก่อให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจในการเรียนวิทยาศาสตร์

องค์ประกอบที่ 4 ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกับ ความมีเหตุผล (ภพ เลาหไพบูลย์, 2537 อ้างถึงในบุญฤดี แซ่ล้อ, 2545) เพราะความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์จะสามารถอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ในการเรียนวิทยาศาสตร์อย่างมีเหตุผลได้

องค์ประกอบที่ 5 ความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกับเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์อย่างสนุกสนาน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546 อ้างถึงในมรีจิ คงทรัตน์, 2553) เพราะความสนุกสนานและความพอใจในการเรียนวิทยาศาสตร์จะส่งผลดีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ก่อให้เกิดความตั้งใจที่ดีใจการเรียนและส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการเรียนวิทยาศาสตร์ได้ง่าย

องค์ประกอบที่ 6 การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้มีความสอดคล้องกับการเลือกใช้แนวทางหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการคิดและปฏิบัติ (มรีจิ คงทรัตน์, 2553) เพราะการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้จะเป็นการเชื่อมโยงความรู้จากที่ได้เรียนรู้มาเพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันทั้งการคิดและการปฏิบัติ โดยการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล

องค์ประกอบที่ 7 การจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกับความมีระเบียบและรอบคอบ (บุญฤดี แซ่ล้อ, 2545; วิลาวัณย์ แก้วภูมิแห่, 2544) เพราะมีระเบียบและรอบคอบในการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

องค์ประกอบที่ 8 ความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ มีความสอดคล้องกับความสนใจต่อวิทยาศาสตร์ (ปราณี มีทรัพย์หลากและคณะ, 2544 อ้างถึงใน นิภาภรณ์ เชยวัดเกาะ, 2545; มรีจิ คงทรัตน์, 2553), ความรับผิดชอบและเพียรพยายาม (บุญฤดี แซ่ล้อ, 2545; วิลาวัณย์ แก้วภูมิแห่, 2544) เพราะการไม่ละเลยงานที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ เมื่อไม่เข้าใจก็พยายามแสวงหาคำตอบที่ดีที่สุดอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงถึงความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์

2. การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พัฒนาแบบวัดเป็นขั้นตอน และการตรวจสอบคุณภาพด้วยทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิมและทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าสถิติที่อธิบายถึงคุณภาพแบบวัดอย่างครอบคลุม

การพัฒนาแบบวัดเริ่มมาจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์จากงานวิจัยของต่างประเทศ แล้วนำมาประยุกต์ใช้โดยแปลจากภาษาอังกฤษกลับมาเป็นภาษาไทยแล้วเพิ่มจำนวนรายการคำถามเป็น 2 เท่า คือจากของเดิม 23 ข้อ เป็น 46 ข้อ

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคร็ต ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shah and Mahmood (2013) ที่พัฒนาแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ซึ่งเลือกใช้แบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ (Attitude towards Science Learning Scale; AtSL) เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับของลิเคร็ตทั้งสิ้น สำหรับการกำหนดจำนวนข้อคำถามเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ในแต่ละองค์ประกอบ มีจำนวนข้อคำถามระหว่าง 3–10 ข้อคำถาม รวมทั้งสิ้น 46 ข้อคำถาม โดยคิดเป็นข้อคำถามทางลบจำนวน 10 ข้อคำถาม ซึ่งข้อคำถามที่สร้างขึ้นผ่านการคัดเลือกจากคณะผู้วิจัย 3 ท่านและอาจารย์สาขาวัดและประเมินผลจำนวน 1 ท่าน โดยคณะผู้วิจัยพิจารณาทั้งด้านภาษาและการสื่อสารถึงเนื้อหาในองค์ประกอบ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับการวิจัยของ Shah and Mahmood (2013)

ในช่วงแรกผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 3 จำนวน 115 คน จากโรงเรียนโรงเรียนวัดบวรนิเวศ โรงเรียนวัดสุทธิวราราม โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ และโรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์ ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตรงตามแผนการวิจัยที่วางไว้

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อสกัดองค์ประกอบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ด้วยวิธี Principle Component Analysis มีจำนวนองค์ประกอบจากการวิเคราะห์ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ (10 ข้อคำถาม) ความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ (6 ข้อคำถาม) การให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ (7 ข้อคำถาม) ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ (4 ข้อคำถาม) ความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ (4 ข้อคำถาม) การจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม) ความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม) รวมทั้งสิ้นจำนวน 40 ข้อคำถาม และเป็นข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .45 ขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาแบบจิตวิญญาณความเป็นครู (ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง และ ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ, 2553)

ผู้วิจัยใช้แนวคิดจากทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory: IRT) มาใช้ในการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ โดยพิจารณา ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเที่ยง และค่าความตรง ดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามตามทฤษฎีการทดสอบดั้งเดิมพบว่า ข้อคำถามมีอำนาจจำแนก ด้วยการวิเคราะห์สถิติทดสอบที สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด 32 ข้อ จากทั้งหมด 40 ข้อ และเมื่อตรวจสอบคุณภาพข้อคำถามตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบพบว่า การวิเคราะห์ตามวิธี Graded-Response Model พบว่าข้อคำถามจำนวนทั้ง 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกสูงกว่า 0.50 จำนวน 32 ข้อ และ มีข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.50 จำนวน 8 ข้อ คือ ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 7 ในองค์ประกอบความสนใจเรียนวิทยาศาสตร์ เนื่องจากข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบนิเสธจึงอาจทำให้ผู้เรียนสับสนในการตอบและจำแนกผู้เรียนที่มีความสนใจเรียนมากและน้อยไม่ดีเท่าที่ควร สอดคล้องกับข้อที่ 28 ในองค์ประกอบความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ที่พบว่าข้อคำถามมีลักษณะคลุมเครือจึงทำให้จำแนกผู้เรียนได้ต่ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถนำข้อคำถามทั้ง 32 ข้อไปใช้ได้ เนื่องจากมีคุณภาพของข้อคำถามด้านอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์คือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป สุดท้ายแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์จึงประกอบไปด้วยข้อคำถามจำนวน 32 ข้อ จากเดิมทั้งหมด 40 ข้อ

ดังนั้นแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับมีจำนวน 32 ข้อ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม) ความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ (6 ข้อคำถาม) การให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ (7 ข้อคำถาม) ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ (4 ข้อคำถาม) ความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ (2 ข้อคำถาม) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ (4 ข้อคำถาม) การจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม) ความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ (3 ข้อคำถาม) ทั้งนี้ข้อคำถามทั้ง 32 ข้อที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและคัดเลือกมาแล้วเมื่อนำไปใช้ในชั้นเรียนหรือการวิจัยจะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่สะท้อนเจตคติในการเรียนวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเนื่องจากสามารถจำแนกผู้เรียนระหว่างกลุ่มที่มีทัศนคติในการเรียนที่ดีและกลุ่มที่มีทัศนคติในการเรียนไม่ดีออกจากกันได้อย่างชัดเจน

ผลการตรวจสอบความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.910 โดยในความเที่ยงขององค์ประกอบความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์มีค่ามากที่สุดเท่ากับ .890 รองลงมาคือ ความเที่ยงขององค์ประกอบความกระตือรือร้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ มีค่าเท่ากับ .879 ความเที่ยงขององค์ประกอบการให้ความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์มีค่าเท่ากับ .849 ความเที่ยงขององค์ประกอบการจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์มีค่าเท่ากับ .805 ความเที่ยงขององค์ประกอบความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ มีค่าเท่ากับ .768 ความเที่ยงขององค์ประกอบความเอาใจใส่ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ มีค่าเท่ากับ .717 ความเที่ยงขององค์ประกอบความสนุกสนานในการเรียนวิทยาศาสตร์ มีค่าเท่ากับ .715 และความเที่ยงขององค์ประกอบการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ มีค่าเท่ากับ .693 ตามลำดับ ซึ่งทุกองค์ประกอบมีค่าความเที่ยง >.5 แบบความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าเข้าใกล้ 1.0 ถือได้ว่าแบบวัดฉบับนี้มีความเที่ยงสูง จากผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงของแบบวัดจำแนกตามองค์ประกอบที่ผ่านเกณฑ์สะท้อนให้เห็นว่าทุกองค์ประกอบมีความเที่ยงหรือสามารถนำไปใช้วัดและทำให้ได้ผลการวัดที่น่าเชื่อถือในการวัดแต่ละครั้งโดยผลที่ได้จะมีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้จะเห็นว่าแบบวัดนี้มีองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบที่สำคัญและไม่ควรตัดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งออกไปทั้งนี้ครูและนักวัดผลควรวัดให้ครอบคลุมในองค์ประกอบทั้ง 8 เพื่อให้สามารถสะท้อนถึงเจตคติในการเรียนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ควรมีการนำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินและพัฒนาผู้เรียน จากเดิมที่เน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยใช้คะแนนจากการทดสอบเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้การที่ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ก็สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนด้วยมิใช่แต่คะแนนผลสัมฤทธิ์จากการสอบเพียงอย่างเดียว ดังนั้นในเชิงของนโยบายด้านการวัดและประเมินจึงควรมีการประเมินที่หลากหลายและประเมินตามสภาพจริงเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่น่าเชื่อถือและนำไปใช้ในการปรับปรุงและจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์สามารถนำแบบวัดเจตคติในการเรียนวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เพื่อจำแนกผู้เรียนที่มีเจตคติในการเรียนแตกต่างกัน เช่น กลุ่มสูง ปานกลาง และต่ำ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการวางแผนการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีเจตคติในการเรียนที่แตกต่างกันโดยเฉพาะกลุ่มที่มีความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์น้อย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป นักวิจัยควรมีการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ไม่ต่ำกว่า 1,000 คน และเป็นกลุ่มที่เป็นตัวแทนที่ดีจากนักเรียน ในทั้งสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดเอกชน ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย นอกจากนี้ควรขยายการนำแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ เพื่อเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างในระดับ วิทยาลัย มหาวิทยาลัย

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป นักวิจัยควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของแบบวัดเจตคติในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยและนักวัดผลที่ทำให้ได้สารสนเทศเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันสำหรับคุณภาพของแบบวัดและนำไปใช้จริงได้อย่างเหมาะสมและผลที่ได้จากการวัดมีความน่าเชื่อถือ

บรรณานุกรม

ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง และ ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ. (2553). การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 23,* 28–54.

นิภาภรณ์ เชยวัดเกาะ. (2545). *ผลของการเรียนการสอนแบบ 4MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาวิทยาศาสตร์ ความคงทนในการเรียน และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.* (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญฤดี แซ่ล้อ. (2545). *ผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนซิปปาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรจันทร์ ใจสว่าง, สิริพร จันทวรรณ และ เดชา ศุภพิทยาภรณ์. (2552). *การพัฒนาเครื่องมือวัดเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ = Development of attitudes towards science measures.* เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มรีจิ คงทรัตน์. (2553). *ผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้เทคนิคแนวเทียบร่วมกับวงจรการเรียนรู้ 5E ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์* (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทาลัย.

วิลาวัณย์ แก้วภูมิแห่. (2544). *ผลของการเรียนการสอนแบบโฟร์แม็ทซิสเต็มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Aiken, L. R. & Aiken, D. R. (1969). Recent research on attitudes concerning science. *Science Education, 53,* 295–305

International Study Center, TIMSS (1999). *Trends in mathematics and science achievement around the world.* Retrieved from http://timss.bc.edu/timss1999.html

Koballa, T. R. (1988). Attitude and related concepts in science education. *Science Education, 72,* 115–126.

Laforgia, J. (1988). The affective domain related to science education and its evaluation. *Science Education, 72,* 407–421.

Ministry of Education, Govt. of Pakistan. (2009). *Educational Policy 2009,* Retrieved from http://www.moe.gov.pk

Mullis, I. V. S., Martin, M. O., Gonzalez, E. J., Gregory, K. D., Garden, R. A., O'Connor, K. M. (2000). *TIMSS 1999 international mathematics report: Findings from IEA's repeat of the third international mathematics and science study at the eighth grade.* Chestnut Hill, MA: TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.

Norwich, B., & Duncan, J. (1990). Attitudes, subjective norm, perceived preventive factors, intentions and learning science: Testing a modified theory of reasoned action. *British Journal of Educational Psychology, 60,* 312–321.

Osborne, J., Simon, S., & Collins, S. (2003) Attitudes towards science: A review of the literature and its implications. *International Journal of Science Education, 25*(9), 1049–1079,

Shah, Z. A. & Mahmood, N. (2011). Developing a scale to measure attitude towards science learning among school students. *Bulletin of Education and Research, 33,* 71–81.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสำหรับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐาน

THE DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM FOR THE ENHANCEMENT OF IN-FLIGHT SERVICE CAPABILITY OF THAI AIRWAYS INTERNATIONAL'S CABIN CREW WITH BELOW-STANDARD ASSESSMENT

Received: October 15, 2019
Revised: November 21, 2019
Accepted: November 22, 2019

วิลาศ ดวงกำเนิด*
Vilas Duangkumnerd*

* อาจารย์สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
* Lecturer, Aviation Personnel Development Institute, Kasem Bundit University
* Email: panvilas@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสำหรับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) ที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐานและศึกษาประสิทธิผลจากการประเมินหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างคือประชากรที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐานทั้งหมด จำนวน 50 คน เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยดำเนินการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างการทดลองใช้หลักสูตรกลุ่มตัวอย่างจากการรายงานของหัวหน้างานและการประเมินประสิทธิผลและการปรับปรุงหลักสูตรจากการดำเนินการวิจัยทำให้ได้หลักสูตรที่ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการด้านความรู้กับทักษะในการทำงาน และการประยุกต์ใช้งานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หลักสูตรนี้เน้นหลักการ 3 S คือ Safety Security และ Service รวมถึงมีความตระหนักถึงการมีทัศนคติด้านบวก จิตสำนึกในการบริการและวางแผนพัฒนาตนเองในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการให้คำปรึกษาในเรื่องการสร้างความสุขในการทำงานเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับการทำงาน การสร้างกำลังใจและแรงจูงใจ การปรับปรุงบุคลิกภาพการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารเชิงบวก รวมถึงแนวทางปฏิบัติตนเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่ดีในด้านต่างๆ ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่ได้รับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการให้บริการบนเครื่องบินสูงขึ้น มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการด้านความรู้ ทักษะในการทำงานและการประยุกต์ใช้งานสูงขึ้น และตระหนักถึงการมีทัศนคติด้านบวก และจิตสำนึกในการบริการสูงขึ้น

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม จิตสำนึกในการบริการ การสร้างความสุขในการทำงาน

Abstract

This objective of this research to develop the "Enhance Course " which is a training curriculum designed to increase competency of underperformed Thai Airways International's cabin crew as well as study the curriculum effectiveness through assessment. The samples were all population of 50 cabin crews with below standard assessment in qualitative research techniques. The curriculum development involves four steps as follows: Step 1: study of basic information, Step 2: curriculum development, Step 3: pilot course for underperformed cabin crew based on supervisor's cabin report, Step 4: the curriculum assessment and adjustment. After conducting this research, the study of training curriculum consists of nine components this training curriculum aims to facilitate participants to manage their learning and apply skills to their duties. It focuses on revising the main cabin crew duties based on 3S concept including Safety, Security and Service. This course also enables participants to realize themselves about having service-minded attitude and promoting competence towards their duties. It provides the advice on appropriate behavior leading to happiness at works as well as encourages participants to adjust their personalities, so that they are able to communicate positively. Emotional control training and genuine service delivery are also included in the training module. The outcome of course assessment have found that there are some improvements of participants in terms of level of knowledge, self-learning, integrative learning, skills and service-minded attitude.

Keywords: Training Curriculum, Service Mind, Happiness at Work

บทนำ ความสำคัญของปัญหา

ในฐานะสายการบินแห่งชาติที่ผ่านการยอมรับในระดับสากล และได้รับความไว้วางใจจากผู้โดยสารเสมอมา รอบปีที่ผ่านมาการบินไทยได้รับการจัดอันดับเป็น1ใน 10 สายการบินที่ดีที่สุดในโลก (World's best Airlines 2018) และรางวัลอันดับ 1 สายการบินที่ให้บริการชั้นประหยัดยอดเยี่ยมของโลกจากสกายแทรกซ์ บริษัทฯไม่เคยหยุดยั้งที่จะพัฒนาศักยภาพในการให้บริการอย่างต่อเนื่องโดยดำเนินการปรับปรุงคุณภาพการบริการ หนึ่งกลยุทธ์นั้นคือ "การสร้างความเป็นเลิศในการให้บริการลูกค้า" กับการยกระดับคุณภาพการบริการใน Royal First Class, Royal Silk Class และEconomy Class สู่การบริการที่ดีที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้บริหารฝ่ายควบคุมมาตรฐานการบริการและฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจำเป็นต้องปรับทั้งรูปแบบของงานบริการและแนวทางการฝึกอบรม ซึ่งพนักงานต้อนรับฯถือเป็นกุญแจสำคัญของงานบริการบนเครื่องบินให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการทำงานให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกรวมถึงจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ได้คุณภาพทั้งความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงานและทัศนคติที่ดีต่องาน ปัจจุบัน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) มีพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน จำนวน 5,887 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 19 กันยายน 2562) จากการประเมินผลการปฏิบัติงานของกองระเบียบและวินัยบุคลากร ฝ่ายบริหารพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและกองวิเคราะห์และควบคุมคุณภาพงานบริการบนเครื่องบินในแต่ละปี พบว่าพนักงานต้อนรับฯส่วนใหญ่มีผลการประเมินในระดับที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานแต่มีเพียงจำนวนน้อยที่มีผลประเมินการทำงานต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดโดยได้รับระดับคะแนน 1 จาก 5 ระดับในหัวข้อสำคัญของการบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานที่ประสบกับปัญหาในระหว่างการดูแลผู้โดยสาร ขาดความสามารถในตัดสินใจ มีการแก้ไขสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสมรวมถึงปัญหาการขัดแย้งทางความคิดกับหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน ในด้านการบริหารจัดการของเที่ยวบินซึ่งพนักงานกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถให้สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จะต้องทำงานด้านบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพให้บรรลุตามเป้าหมายของบริษัทฯ

แต่พนักงานเหล่านี้ยังขาดแรงจูงใจและแนวทางในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นพนักงานที่มีผลการทำงานอยู่ในระดับมาตรฐานตามที่บริษัทฯ ได้กำหนดไว้ทำให้การทำงานยังคงสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับบริษัทฯ งานที่ได้รับมอบหมายก็ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ทั้งนี้เพราะพนักงานกลุ่มนี้ยังไม่มีวิธีการในการพัฒนาตนเองที่เหมาะสม การจัดอบรมหลักสูตร ENHANCEMENT ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความสุขในการทำงานและเพื่อเสริมสร้างทัศนคติ พัฒนาความคิดเชิงบวกของพนักงานต้อนรับฯ ด้านการบริการผู้โดยสารบนเครื่องบิน เพื่อทำให้มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้พนักงานมีแรงจูงใจเพื่อพัฒนาตนเองสู่พนักงานที่มีคุณค่าของบริษัทฯหลักสูตรนี้ใช้เวลาในการฝึกอบรม 5 วัน โดยเริ่มฝึกอบรมตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 เป็นต้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ (Enhancement Course) สำหรับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) ที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐาน

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมโดยการประเมินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ (Enhancement Course) สำหรับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรคือพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐานจำนวน 50 คน เก็บข้อมูล 100 %ดังนั้นขนาดตัวอย่าง คือ ประชากรที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐานทั้งหมด

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสำหรับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐาน

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสำหรับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) ที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐาน ประกอบด้วย 1) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้บริการบนเครื่องบิน 2) การจัดการเรียนรู้ ทักษะในการทำงาน และการประยุกต์ใช้งาน 3) ความตระหนักถึงการมีทัศนคติด้านบวกและจิตสำนึกการบริการ

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

การฝึกอบรม Enhance Courseเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการปรับทัศนคติในการบริการที่หมายถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ในการประเมินการบริการอันส่งผลต่อปฏิกิริยาตอบสนองต่อการบริการด้วยการแสดงออกในทางบวกหรือลบได้ (จิตตินันท์ นันทไพบูลย์, 2551) และเสริมสร้างทัศนคติด้านบวกในด้านการบริการผู้โดยสารเพื่อกระตุ้นให้มีความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น 2) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะของงานและมีความมั่นใจในตนเองสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการทำงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 3) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวางแผนในการพัฒนาตนเอง ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพที่จะทำให้ปัญหาข้อขัดแย้งในการทำงานระหว่างหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานลดลง การฝึกอบรมครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน คือ 1. การสร้างความสุขในการทำงานดังสัจจะธรรมของงานบริการคือพนักงานที่มีความสุขเท่านั้นจึงจะสร้างบริการที่มีความสุขให้ลูกค้าได้ (วิทยา ด่านธำรงกุล, 2547) 2. การให้คำปรึกษาและแนะนำเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับการทำงาน 3. แนวความคิดด้านทัศนคติที่เป็นบวก สร้างกำลังใจและแรงจูงใจ 4. การปรับปรุงบุคลิกภาพ 5. ความรู้ในหน้าที่ แนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันตามแนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการบริการโดยมุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เกิดความประทับใจในการให้บริการ ส่งผลให้เกิดการยอมรับในองค์การและกลับมาใช้บริการอีกในครั้งต่อไป (พูนเพิ่ม เสรีวิชยสวัสดิ์, 2558) 6. การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารเชิงบวกกับผู้โดยสาร หัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน 7. แนวทางปฏิบัติตนเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่ดีในด้านต่างๆ อาทิ บุคลิกภาพ การควบคุมอารมณ์ การบริการจากใจ (Service Mind) เพื่อมีผลการปฏิบัติงานสูงกว่ามาตรฐานที่บริษัทกำหนด

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน สิงหาคม 2562

กรอบแนวคิดในการวิจัย

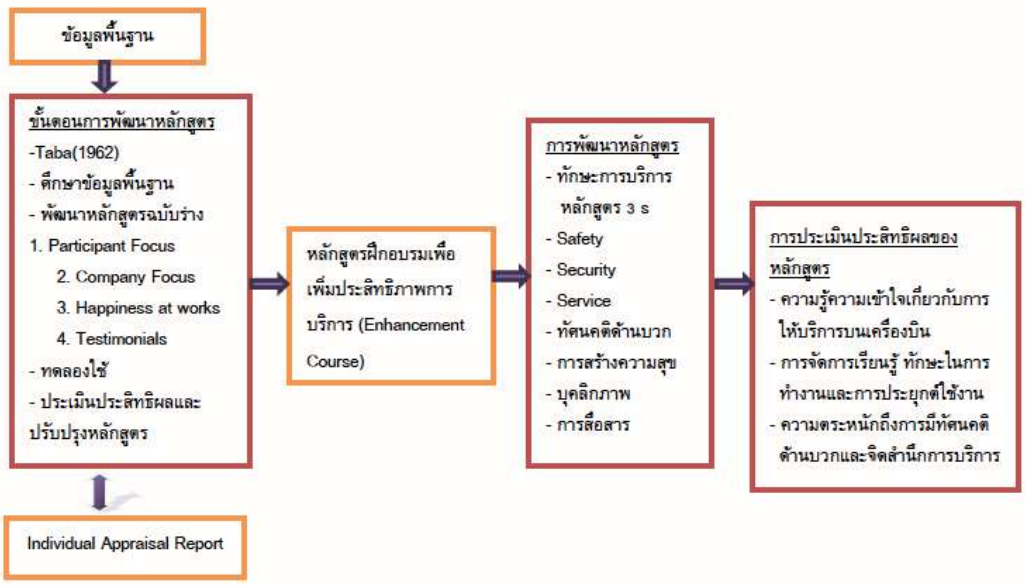

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินประสิทธิผลของ Enhance Course

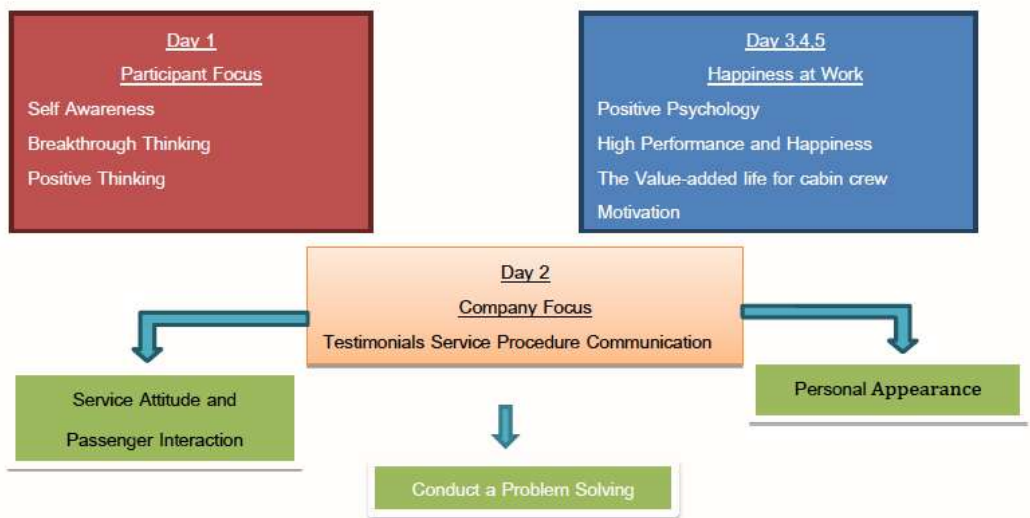

ภาพที่ 2 ระยะเวลาและเนื้อหาการฝึกอบรม Enhance Course

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลคะแนนก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้ารับการอบรมและสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้เข้าการอบรมและผู้สอน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลที่สำคัญสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาถึงผลประเมินการทำงานของพนักงานต้อนรับฯ จากกองระเบียบและวินัยบุคลากร ฝ่ายบริหารพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและกองวิเคราะห์และควบคุมคุณภาพงานบริการบนเครื่องบิน ฝ่ายมาตรฐานและควบคุมคุณภาพการบริการบนเครื่องบิน ใน 7 หัวข้อดังต่อไปนี้ 1) Properness (Uniform and Appearance) 2) Thai Hospitality 3) Product Knowledge 4) Job Skill 5) Communication Skill 6) Customer Service และ 7) Work Relationship ตามแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของพนักงานผ่านการฝึกอบรมที่มีความสอดคล้องกับ Competency Model ของบริษัทการบินไทย จำกัด(มหาชน) เพื่อพัฒนาศักยภาพพนักงานให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติที่เหมาะสมกับตำแหน่งพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินตามที่องค์กรต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง และการทดลองนำร่อง ประกอบด้วย

1) ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการฉบับร่าง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) Participant Focus การเข้าใจในตัวผู้เข้ารับการอบรม Self-Awareness, Breakthrough Thinking และ Positive Thinking 2) Company Focus คุณสมบัติของพนักงานต้อนรับฯที่บริษัทต้องการ Company Policy, Role and Responsibility, Airline Business กระบวนการทำงานและประสิทธิภาพการสื่อสารในงานบริการ 3) การสร้างความสุขในการทำงาน จิตวิทยาเชิงบวก การเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิตและการทำงานในหน้าที่พนักงานต้อนรับฯ 4) การสร้างพลังให้ผู้เข้ารับการอบรมในแนวทางที่จะไปสู่เป้าหมาย รวมถึง Testimonials จากนั้นจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยครูฝึกพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และผู้บริหารฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทยจำกัด(มหาชน) เพื่อร่วมพิจารณาหลักสูตรฝึกอบรมและดำเนินการตรวจสอบคุณภาพด้านความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือกองระเบียบและวินัยบุคลากร ที่รับผิดชอบด้านการประเมินผลจากผู้ประเมินระดับหัวหน้าเรื่องIndividual Appraisal Report

2) การทดลองนำร่องหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการฉบับร่างกับพนักงานต้อนรับฯที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการนำหลักสูตรไปใช้จริง โดยนำร่องกับพนักงานต้อนรับฯที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานต้อนรับฯที่มีผลประเมินตั้งแต่ระดับมาตรฐานขึ้นไป (ระดับคะแนน 3-5 ของทุกหัวข้อ) รวมระยะเวลาในการทดลองใช้นำร่องหลักสูตร 4 สัปดาห์ จากนั้นร่วมกันสะท้อนความคิดเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อร่วมกันพิจารณาหาแนวทางปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรฯและเครื่องมือต่างๆ ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรกับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินกลุ่มตัวอย่างที่มีผลการรายงาน (Cabin Report) ในหัวข้อ Behavior and Conduct

หลังจากดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการกับพนักงานต้อนรับฯ กลุ่มตัวอย่างที่มีผลการรายงาน (Cabin Report) จากหัวหน้างานในหัวข้อ Behavior and Conduct จำนวน 5 คน ซึ่งในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากกองระเบียบและวินัยบุคลากรให้ความสำคัญกับผลการรายงาน (Cabin Report) ที่ส่งผลกระทบทำให้การปฏิบัติงานบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบริการ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลและการปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตร แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

1. การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร ดำเนินการโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบกับเกณฑ์ประสิทธิผลของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ประสิทธิผลของหลักสูตร ดังนี้

1.1 หลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ ผู้รับการฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการด้านความรู้ ทักษะในการทำงาน และการประยุกต์ใช้งานสูงขึ้น โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบความรู้ในงานบริการ แบบทดสอบทัศนคติ แบบทดสอบแนวทางการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาในการทำงาน และแบบสัมภาษณ์ผู้รับการฝึกอบรม

1.2 หลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการผู้รับการฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการด้านความรู้ ทักษะในการทำงาน และการประยุกต์ใช้งานสูงขึ้น โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินผลการฝึกอบรม(Training Evaluation Form) ของ Enhance Course และแบบนิเทศการฝึกอบรม ชนิดเกณฑ์ระดับคะแนน 1-5 ประกอบด้วยรูปแบบการจัดการการเรียนการสอน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมการสอน 2) การสอน 3) สื่อการสอน 4) กิจกรรม และ 5) สรุปผล การนิเทศและข้อเสนอแนะจากผู้บริหารในฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

1.3 หลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการผู้รับการฝึกอบรมมีความตระหนักถึงการมีทัศนคติด้านบวกและจิตสำนึกในการบริการ โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดความตระหนักถึงความสำคัญของหลักการและแนวทางในการให้บริการที่เป็นเลิศ ประกอบด้วยประเด็นในการประเมิน ได้แก่ การให้ความสนใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริการจากใจ จิตสำนึกในการให้บริการโดยเน้นความสำคัญที่ลูกค้า การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการรักษามาตรฐานงานบริการให้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีเสมอ การยกตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ของตนเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการทำงานด้านบริการ การให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวงจรการให้บริการ (TG Service Ring) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับวิธีรับมือและจัดการเมื่ออยู่ในสถานการณ์กดดันต่างๆ การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของการให้บริการ

2. การปรับปรุงหลักสูตร เป็นการนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงให้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ผลการพัฒนาหลักสูตร และผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการได้องค์ประกอบของหลักสูตร 9 องค์ประกอบ คือ 1) ปัญหาและความสำคัญของหลักสูตร พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมยังขาดความรู้และความเข้าใจในหน้าที่ แนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ทำให้การทำงานยังคงสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับบริษัทฯ งานที่ได้รับมอบหมายก็ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงจำเป็นต้องให้ความรู้และฝึกอบรมเพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการด้านความรู้ ทักษะในการทำงาน และการประยุกต์ใช้งานสูงขึ้น 2) หลักการของหลักสูตรที่เน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมบางคนขาดความเข้าใจในความจำเป็นของการเข้ารับการอบรม แสดงความคิดเห็นต่อต้านการจัดการอย่างเป็นระบบของฝ่ายบริหารฯ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องชี้แจงรายละเอียดและให้ข้อมูลที่จำเป็นของการพัฒนาบุคลากร โดยกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องได้รับทราบเป้าหมายของการอบรมล่วงหน้า วัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยการสอนหลักถูกชี้แจงก่อนเริ่มการสอนทุกครั้ง 3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความตระหนักถึงการมีทัศนคติด้านบวกและจิตสำนึกในการบริการ มีความรู้เกี่ยวกับทักษะการให้บริการ และวางแผนพัฒนาตนเองในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ

พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน 4) เนื้อหาสาระของหลักสูตร ประกอบด้วย 7 หน่วย ได้แก่หน่วยที่ 1 การสร้างความสุขในการทำงาน ใช้เวลาในการฝึกอบรม 5 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 การให้คำปรึกษาและแนะนำเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับการทำงาน ใช้เวลาในการฝึกอบรม 3 ชั่วโมง หน่วยที่ 3 แนวความคิดด้านทัศนคติที่เป็นบวกสร้างกำลังใจและแรงจูงใจใช้เวลาในการฝึกอบรม 8 ชั่วโมง หน่วยที่ 4 การปรับปรุงบุคลิกภาพใช้เวลาในการฝึกอบรม 8 ชั่วโมง หน่วยที่ 5 ความรู้ในหน้าที่แนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ใช้เวลาในการฝึกอบรม 8 ชั่วโมง หน่วยที่ 6 การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารเชิงบวกกับผู้โดยสาร หัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน ใช้เวลาในการฝึกอบรม 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 7 แนวทางปฏิบัติตนเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่ดีในด้านต่างๆ อาทิ บุคลิกภาพ การควบคุมอารมณ์ การบริการจากใจ (Service Mind)ใช้เวลาในการฝึกอบรม 4 ชั่วโมง 5) กิจกรรมการเรียนรู้และแบบฝึกหัดสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรเน้นเรียนรู้จากการปฏิบัตินำความรู้จากการฝึกอบรมมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ของการปฏิบัติจริง 6) สื่อการเรียนรู้ของหลักสูตรมีสอดคล้องกับบริบทของผู้เข้ารับการอบรม 7) สถานที่ฝึกอบรมคือห้องเรียนและ mock-up ในฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเพื่อเป็นการเรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติ 8) ระยะเวลาฝึกอบรมรวมทั้งสิ้น 5 วัน และ 9) การวัดและประเมินผลเน้นการประเมินอย่างต่อเนื่องตลอดการฝึกอบรม

2) ผลการศึกษาประสิทธิผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่าหลักสูตรมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกข้อ โดยมีผลดังต่อไปนี้

2.1 จากการใช้แบบทดสอบแบบทดสอบความรู้ในงานบริการ แบบทดสอบทัศนคติ แบบทดสอบแนวทางการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาในการทำงาน และแบบสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการให้บริการบนเครื่องบิน หลังได้รับการอบรมสูงกว่าก่อนได้รับการอบรม ในเกณฑ์ผ่านคะแนนสอบ ไม่ต่ำกว่า 80 %

2.2 จากการใช้แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการ ด้านความรู้ ทักษะในการทำงาน และการประยุกต์ใช้งาน พนักงานต้อนรับฯมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ทักษะในการทำงาน และการประยุกต์ใช้งานสูงขึ้นในเกณฑ์ผ่านคะแนนสอบ ไม่ต่ำกว่า 80 %

2.3 จากการใช้แบบวัดความตระหนักถึงการมีทัศนคติด้านบวกและจิตสำนึกในการบริการ พบว่าพนักงานต้อนรับฯมีความตระหนักถึงการมีทัศนคติด้านบวกและจิตสำนึกในการบริการ หลังได้รับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกอบรมโดยแนวทางในการให้บริการที่เป็นเลิศ เพื่อกลับไปปฏิบัติหน้าที่ต่อไปในเกณฑ์ผ่านคะแนนสอบไม่ต่ำกว่า 80 %

อภิปรายผล

จากการดำเนินการการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย คือ ผลการพัฒนาหลักสูตร และผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร มีรายละเอียด ดังนี้

1) ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ (ชาย หาญณรงค์; 2557; Taba; 1962; Tyler; 1969) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) การทดลองใช้หลักสูตรกับพนักงานต้อนรับฯกลุ่มตัวอย่างและ 4) ประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงหลักสูตร โดยฝึกอบรมด้วยเทคนิคการฝึกอบรมในงาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยตรงกับการปฏิบัติงานจริงและใช้ประโยชน์ได้จริง มีความเป็นเหตุเป็นผลและตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการให้ความรู้และใช้เทคนิคต่างๆในการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้รับการฝึกอบรมมีการวางแผนและดำเนินการปฏิบัติจริง (ยุวดี เสรีพิทยารัตน์; 2549; พยัต วุฒิรงค์; 2562) จึงทำให้สามารถพัฒนาผู้รับการฝึกอบรมได้ตามเป้าหมายของการทบทวนหน้าที่หลัก 3 S ในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ได้แก่ 1. ด้าน Safety เป็นการทบทวนความรู้

เกี่ยวกับการรักษามาตรฐานความปลอดภัยด้านการบินตามข้อกำหนดสากล 2. ด้าน Security การป้องกันระวังภัยคุกคามต่างๆของเที่ยวบิน และ 3. ด้าน Service เป็นการ Update ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลของหน่วยงานต่างๆในฝ่ายบริการบนเครื่องบินรวมทั้งผู้รับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้มาใช้แก้ปัญหาในการปฏิบัติการของตนทำให้ลดความผิดพลาดเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงานและสร้างนิสัยการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

2) ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร สามารถอภิปรายประสิทธิผลของหลักสูตร 3 ข้อ และประสบการณ์ในการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

2.1 พนักงานต้อนรับฯที่ได้รับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับทักษะการให้บริการหลังการฝึกอบรมสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการฝึกอบรม เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ได้กำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เน้นทักษะการให้บริการและการจัดการเรียนรู้ศาสตร์ที่บูรณาการทักษะการให้บริการกับการสร้างทัศนคติด้านบวกโดยดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการสะท้อนประเด็นต่างๆ ของการพัฒนาตนเอง จึงทำให้ผู้รับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับทักษะการให้บริการสูงขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้สอดคล้องกับความต้องการ มีการเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในแต่ละบุคคล ระหว่างการอบรมมีการซักถามในปัญหาด้านการทำงานเป็นทีมและ Work Relationship ที่ผ่านมาของทุกคนว่าเกิดปัญหาในด้านใดบ้าง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างบรรยากาศที่ดีในการอบรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมการชี้นำตนเองและผู้อื่นโดยใช้ประสบการณ์ที่หลากหลายของแต่ละบุคคลมาร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะในการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะทำให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอส่งผลให้มีการพัฒนาด้านความรับผิดชอบ มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการแก้ปัญหา มีความเป็นตัวของตัวเองและเกิดการเรียนรู้ในระดับที่มีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ในกิจกรรมการฝึกอบรมมีการกระตุ้นให้สร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างตื่นตัวผ่านประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้รับการฝึกอบรมสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการอย่างเข้าใจ นอกจากผู้รับการฝึกอบรมจะมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันโดยตรงแล้วหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ยังเน้นการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานที่เชื่อมต่อเข้ากับเครื่องข่ายคอมพิวเตอร์ภายในจากโปรแกรมระบบ Thaisquare System ของบริษัทฯ ข้อมูลประกอบไปด้วย Pre-Flight Briefing, Pre-Flight Study, E-Personal Information, Electronic Staff Travel และ Flight Information โดยผู้เข้ารับการอบรมรับทราบหัวข้อการประเมินผลทั้ง 7 หัวข้อ คือ 1) Properness (Uniform and Appearance) 2) Thai Hospitality 3) Product Knowledge 4) Job Skill 5) Communication Skill 6) Customer Service และ 7) Work Relationship แล้ววิเคราะห์สาเหตุถึงความบกพร่องในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา จากนั้นเพิ่มเติมเทคนิคหลักการต่างๆในอันที่จะทำคะแนนประเมินได้สูงขึ้น นับว่าเป็นการสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ผู้รับการอบรมมีความกระตือรือร้น มีการโต้ตอบและให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเทคโนโลยีในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทำให้ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ส่งผลให้มีการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 พนักงานต้อนรับฯที่ได้รับฝึกอบรมมีการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการทัศนคติด้านบวกสูงขึ้น เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้จริงของแต่ละบุคคลโดยใช้กระบวนการวางแผน การปฏิบัติการตรวจสอบ และการสะท้อนคิด ทำให้ผู้รับการฝึกอบรมได้พัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้บูรณาการทัศนคติด้านบวกได้ โดยสามารถเชื่อมโยงทัศนคติด้านบวกกับสาระการเรียนรู้อื่นๆของทักษะการให้บริการได้อย่างเหมาะสม สามารถยกตัวอย่าง กระตุ้นให้พนักงานต้อนรับฯได้สะท้อนความคิดในประเด็นของทักษะการให้บริการได้เป็นอย่างดี สามารถนำผลการจัดการเรียนรู้ของตนมาปรับปรุงเพื่อแก้ไขและพัฒนาในการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสื่อสารเป็นทีม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม ตามหลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่กล่าวว่าการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการวิเคราะห์ปัญหาและการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่ทางออกใหม่ๆ ซึ่งสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนรู้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนากระบวนการคิด การทำงานเป็นทีม และสามารถดึงศักยภาพ

ของผู้เรียนที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดออกมาเพื่อใช้ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้สนับสนุนงานวิจัยของยุวดี เสรีพิทยารัตน์ (2549) เกี่ยวกับการฝึกอบรมในงานต้องมีการแบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีม ในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรมได้มีการประเมินอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวคิดของการประเมินตามสภาพจริง ทำให้ผู้รับการอบรมรู้ศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างตรงจุดโดยสามารถรู้ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ของตนและนำปัญหาดังกล่าวมาหาทางปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนในครั้งต่อไป

2.3 พนักงานต้อนรับฯที่ได้รับการฝึกอบรมมีความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการให้บริการที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศาตร์การให้บริการสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการฝึกอบรม เนื่องจากในกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรเน้นให้ผู้รับการฝึกอบรมเรียนรู้จากการร่วมกันวางแผน การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ การตรวจสอบการทำงานหรือการปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันสะท้อนความคิดผลจากการปฏิบัติ ทำให้สามารถทราบว่าในแต่ละครั้งของการจัดการเรียนรู้บูรณาการทัศนคติด้านบวกส่งผลให้พนักงานต้อนรับฯเข้าใจในทักษะการให้บริการมากขึ้น เชื่อมโยงความรู้ศาตร์การให้บริการสู่ชีวิตประจำวันมากขึ้นทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการให้บริการและมุ่งมั่นในการบูรณาการทัศนคติด้านบวกในการจัดการทักษะการให้บริการมากขึ้น ดังหลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องจะนำมาซึ่งทางออกใหม่ๆ เป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่ตน ทีม และองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของทิชารัตน์ ประดิษฐ์พงษ์ (2561) เกี่ยวกับการมีเป้าหมายร่วมกัน การทำงานเป็นทีมและการพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลสำเร็จในการดำเนินการการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมเน้นแนวคิดการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการให้บริการที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำทัศนคติด้านบวกมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการให้บริการซึ่งจะส่งผลให้พนักงานต้อนรับฯเป็นผู้รู้ทักษะการให้บริการจะตระหนักถึงคุณค่าของการบริการจากใจ เข้าใจข้อจำกัดของการบริการและผลกระทบของการนำทัศนคติช่วยให้พัฒนาการเรียนรู้เนื้อหาการบริการได้ดีขึ้น นอกจากนี้บุคคลที่มีความเข้าใจในทักษะการให้บริการจะสามารถรู้เท่าทันความเจริญก้าวหน้าทางการบริการและเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดในยุคปัจจุบันช่วยให้บุคคลนั้นสามารถใช้ความรู้จากทักษะการให้บริการและเทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถพัฒนาวิทยาการร่วมกับความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการในการสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน (ไทยแลนด์ 4.0) ซึ่งถือว่าเป็นการวางรากฐานในตัวบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจในทักษะการให้บริการและเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าฝ่ายฝึกอบรมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สำหรับพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินที่มีผลประเมินต่ำกว่ามาตรฐาน บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) ได้แก่

1. กำหนด 9 องค์ประกอบของหลักสูตรให้ครอบคลุม พร้อมทั้งจัดกลุ่มพนักงานต้อนรับฯในหัวข้อเดียวกันเข้าอบรมรุ่นเดียวกันเพื่อประสิทธิผลของกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ภายในกลุ่ม

2. ผลการวิจัยแสดงถึงการเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้รับการอบรมมีการวางแผนและปฏิบัติงานได้จริงจึงจะสามารถพัฒนาได้ตามเป้าหมายของการทบทวนหน้าที่หลัก (3s) จึงควรกำหนดเป็นหลักสูตรพิเศษออกแบบลักษณะ Tailor Made (เนื่องจากหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นลักษณะ One Size Fit All) โดยศึกษาจากประวัติการทำงาน ผลประเมินการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินแต่ละคน เพื่อให้เกิดการพัฒนาส่วนบุคคลมากที่สุด (Individual Development Plan)

3. ผลการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรด้านทักษะการแก้ปัญหา บริษัทฯควรพิจารณาจัดทำการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) รวบรวมประสบการณ์เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นและหารูปแบบ เทคนิค เพื่อบุคลากรจะสามารถเรียนรู้และนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้ทันทีอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการให้คำปรึกษาและแนะนำ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรมให้เหมาะสมกับการทำงาน การสร้างกำลังใจและแรงจูงใจ ผู้บริหารต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีการจัดกิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มความเข้าใจและสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและเป็นการลดช่องว่างในการเข้าถึง

5. ผลการวิจัยแสดงถึงการกระตุ้นให้ผู้รับการอบรมสร้างความรู้ด้วยตัวเองอย่างตื่นตัวผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล บริษัทฯต้องสร้างบรรยากาศการทำงานในรูปแบบของ Learning Organization มีการทำกิจกรรม Workshop เพื่อดึงเอาองค์ความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลออกมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันให้มากขึ้น

6. หลักสูตรฝึกอบรมนี้เน้นการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน จากโปรแกรม Thaisquare System บริษัทฯควรวางโปรแกรมเกี่ยวกับแนวทางการฝึกอบรม บุคลากรทั้งใหม่และเก่า ส่งผลให้พนักงานมีการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ผลการวิจัยประสิทธิผลของหลักสูตร เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากขึ้นกองระเบียบและวินัยบุคลากร ฝ่ายบริหารพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจำเป็นต้องติดตามการทำงานและทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลา 6 เดือนหลังจากที่พนักงานต้อนรับฯจบหลักสูตรและไปปฏิบัติงานตามปกติ

บรรณานุกรม

กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 20). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

จิตตินันท์ นันทไพบูลย์. (2551). *จิตวิทยาการบริการ.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ชาย หาญณรงค์. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำแบบทีมของผู้บริหารในสถานประกอบการ. *วารสารวิชาการ Veridiaian E-Journal, 7*(2), 227-237.

ทิชารัตน์ ประดิษฐ์พงศ์. (2561). การศึกษาปัจจัยที่ทำให้บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) อยู่อย่างยั่งยืนตามแนวคิด Honeybee Leadership. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.

นวพันธ์ ปิยะวรรณกร.(2560). *กฎทองครองใจลูกค้า* The Customer Rule งานแปลจาก Lee Cockrell. กรุงเทพฯ: ทัช พับลิเคชั่นส จำกัด.

บาร์เร็ตต์, จิม. (2551). *คู่มือทดสอบความถนัด บุคลิกภาพและแรงจูงใจ* [Aptitude, Personality and Motivation Tests] (รัชนี เอนกพีระศักดิ์, ผู้แปล) (ฉบับปรับปรุง 2019). กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์

ฝ่ายบริการบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน). (2544). จรรยาบรรณในวิชาชีพ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน [จุลสาร]. กรุงเทพฯ: บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน).

พยัต วุฒิรงค์. (2562). *สุดยอดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พยัต วุฒิรงค์. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษหน้า.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พูนเพิ่ม เสรีวิชยสวัสดิ์. (2558). การใช้รูปแบบขององค์การเสมือนจริงในธุรกิจอุตสาหกรรมบริการ. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 22*(2), 209-225.

ยุวดี เสรีพิทยารัตน์. (2549). รูปแบบการจัดการฝึกอบรมในงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นทีมสำหรับพนักงานศูนย์บริการลูกค้าบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) จังหวัดนครปฐม. (ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (พัฒนศึกษา)) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รายงานประจำปี 2561 บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2562, จาก http://market.sec.or.th/public/idisc/th/Viewmore/fs-r562?searchSymbol=THAI

วิทยา ด่านธำรงกุล. (2547). *หัวใจการบริการสู่ความสำเร็จ:* The Heart of Service. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธิ์. (2544). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: บริษัทเฟื่องฟ้า พริ้นติ้ง จำกัด

Armstrong, M., & Murlis, H. (1998). *Reward management: A handbook of Remuneration Strategy and Practice.* (Fourth Edition). UK: Kogan Page Publishers.

Eaton, J. (2016). *Globalization and human resource management in the airline industry.* (Second Edition). USA: Routledge.

Grote, R. C., and Grote, D. (2011). *How to be good at performance appraisals: Simple, effective, done right.* USA: Harvard Business Press.

Hymer, B., and Gershon, M. (2014). *Growth mindset pocketbook.* UK: Management Pocketbooks.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and practice.* New York: Harcourt, Brace & World.

Tyler, R. W. (1969). *Basic Principle of Curriculum and Instruction.* United States: The University of Chicago Press.

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนเป็นผู้บริจาคอวัยวะของเยาวชนไทย

PATH ANALYSIS OF ANTECEDENTS AFFECTING THAI YOUNGSTERS' INTENTION TO REGISTER AS ORGAN DONORS

Received: February 27, 2019
Revised: June 1, 2019
Accepted: June 6, 2019

พัชราภรณ์ เกษะประกร*
Pacharaporn Kesaprakorn*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
* Assistant Professor and Ph.D., Public Relations Department, School of Communication Arts, Bangkok University
* Email: pacharaporn.i@bu.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความรู้ ทัศนคติ และความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงบริจาคอวัยวะของวัยรุ่นไทยหลังร่วมโครงการประกวดแผนรณรงค์บริจาคอวัยวะ "มอบชีวิตใหม่....ร่วมใจบริจาคอวัยวะ" ซึ่งจัดโดยคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ร่วมกับศูนย์บริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย เมื่อปี พ.ศ. 2559 ปัจจัยที่ศึกษาประกอบด้วย เพศ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะหลังร่วมโครงการ สุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) จำนวน 84 คน ที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษาระดับอุดมศึกษา อายุระหว่าง 17-25 ปี ที่ได้ร่วมโครงการประกวดแผนรณรงค์บริจาคอวัยวะจากสถาบันการศึกษาทั่วประเทศไทย พร้อมทั้งได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ผลวิจัยพบว่า แบบจำลองของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะมีความสอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2 = .506, df = 2, CMIN/DF = .253, P-value = .776, RMSEA = .000, CFI = 1.000) โดยความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะหลังร่วมโครงการฯ ของกลุ่มตัวอย่าง ส่งผลทางลบกับทัศนคติสูงสุด (B = -.80**, p < 0.01) รองลงมา พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโครงการฯ ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ (B = 0.27*, p < 0.05) เพศส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ (B = -.26**, p < 0.01) โดยเพศชายมีความตั้งใจในการบริจาคอวัยวะน้อยกว่าผู้หญิง (r = -.292, p < 0.05) แต่ เพศชายมีทัศนคติทางบวกต่อการบริจาคอวัยวะมากกว่าเพศหญิง (B = 0.13*, p < 0.05) ตามลำดับ ไม่มีปัจจัยใดส่งผลต่อความรู้อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ความรู้และทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะ ความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ

Abstract

This survey research examined the antecedents affecting Thai youngsters' knowledge, attitude, and intention to register as organ donor after participating in the contest campaign for "Give New Life...Be Organ Donor" organized by School of Communication Arts, Bangkok University in 2016. The antecedents examined were Thai youngsters' gender, media exposure, and their intention to donate organ after participating in the campaign. Cluster sample was conducted to select 84 undergraduate students and high school students aged between 17 - 23 years old who participated in the contest. The data were analyzed using Path Analysis with significance level of 0.01 and 0.05. The path analysis results revealed the model of antecedents affecting the students' intention to register as organ donor was in accordance with empirical data (χ^2 = .506, df = 2, CMIN/DF = .253, P-value = .776, RMSEA = .000, CFI = 1.000). The findings revealed: (1) Thai youngsters' desires to donate organ after participating in the campaign had negative effect on their attitude toward organ donation (B = -.80**, p < 0.01); (2) Their media exposure to the campaign had positive effect on their intention to register as organ donor (B = 0.27*, p < 0.05); and (3) Gender of respondents had significant negative effect on their intention to register as organ donor (r = -.292 p < 0.05). Male respondents had significantly lower intention to register as organ donor than female (B = -.26**, p < 0.01), but male respondents had significant higher attitude toward organ donation than female respondents (B = 0.13*, p < 0.05). None of the antecedents significantly influenced respondents' knowledge.

Keywords: Knowledge and Attitude Toward Organ Donation, Intention to Register as Organ Donor

บทนำ

การปลูกถ่ายอวัยวะในปัจจุบัน เป็นวิธีการรักษาที่ช่วยต่อชีวิตใหม่ให้แก่ผู้ป่วยที่หมดหวังที่จะรักษาด้วย วิธีการอื่นๆ เพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ แต่ปัจจุบันในประเทศไทยมีผู้รอการปลูกถ่ายอีกมากมายที่กำลังรอรับอวัยวะจากผู้บริจาคอวัยวะ ศูนย์บริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย (2661) รายงานว่า ปัจจุบันมีผู้รอการปลูกถ่ายอวัยวะจำนวน 6,318 คน แต่มีผู้บริจาคอวัยวะเพียงแค่ 245 คน คิดเป็นอัตราส่วน 1 ต่อ 26 และมีผู้ได้รับการปลูกถ่ายอวัยวะแล้วเพียง 609 คน เท่านั้นในประเทศไทย ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2561 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้นที่ได้รับปลูกถ่ายอวัยวะซึ่งเป็นสถิติที่ต่ำมาก ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้รอการปลูกถ่าย ปัญหาการขาดแคลนอวัยวะเพื่อปลูกถ่าย เกิดจากปัจจัยด้านการได้มาซึ่งอวัยวะบริจาคจากผู้เสียชีวิตในประเทศไทย ในแต่ละปีคาดคะเนว่ามีผู้เสียชีวิตที่อยู่ในเกณฑ์บริจาคอวัยวะได้ประมาณ 2,000 คน แต่ในความเป็นจริงยังมีข้อจำกัดในการนำอวัยวะบริจาคจากผู้เสียชีวิตมาใช้รักษาผู้ป่วยอยู่มาก อุปสรรคที่สำคัญคือการขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะภายหลังที่เสียชีวิตแล้ว ทั้งในวงการแพทย์และสาธารณชน การส่งตัวผู้ป่วยที่เสียชีวิตแล้วจากโรงพยาบาลนอกปริมณฑล กรุงเทพมหานคร รวมทั้งการประสานงานระหว่างสถาบันต่างๆ ทำให้อวัยวะที่ได้มาต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ อุปสรรคดังกล่าวนอกจากเป็นสาเหตุให้เกิดการสูญเสียอวัยวะบริจาค อันเป็นทรัพยากรทางการแพทย์ที่สำคัญเป็นจำนวนมากแล้วยังเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการนำอวัยวะบริจาคไปใช้ในการรักษาตลอด จนอาจนำไปสู่การซื้อขายอวัยวะในที่สุด (ศูนย์บริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย, 2561) ปัญหาที่สำคัญยิ่งอีกอย่างคือ ประชาชนทั่วไปในประเทศไทยยังมีความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะที่ไม่ถูกต้อง เช่น ประชาชนทั่วไปไม่ทราบกระบวนการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ ไม่ทราบประโยชน์ของการบริจาคอวัยวะ ไม่มีความมั่นใจในความรู้ความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ด้านการปลูกถ่ายอวัยวะ เพราะยังมีจำนวนผู้ได้รับการปลูกถ่ายที่ประสบความสำเร็จน้อย หากบริจาคอวัยวะไปแล้ว ร่างกายตนเองจะถูกทำลาย ไม่สามารถทำพิธีทางศาสนาได้ หากบริจาคอวัยวะไปแล้วในชาตินี้ จะทำให้ไม่มีอวัยวะในภพหน้า ศูนย์บริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย จึงควรเข้าถึงกลุ่มเยาวชนที่มีแนวโน้มยอมรับการบริจาคอวัยวะ เพราะมีความคิดที่ทันสมัย ไม่ยึดติดความเชื่อเดิมๆ เพียงแต่กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการลงทะเบียนแจ้งความจำนงและประโยชน์ของการบริจาคอวัยวะ มองว่าการบริจาคอวัยวะเป็นเรื่องไกลตัว และไม่มั่นใจในความพร้อมทางการแพทย์ด้านการปลูกถ่าย (ชาติหน้ากลัวอวัยวะไม่ครบ? ไขปมเหตุคนไทยไม่บริจาคอวัยวะ กาชาดไทยต้องการไตมากที่สุด, 2561) ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลวิจัยในอดีตของนภดล ทองมั่น (2540) ที่ได้เสนอว่าศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้มีอายุระหว่าง 20-29 ปี เนื่องเป็นกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะน้อย แต่มีการเปิดรับสื่อที่มาก โดยเฉพาะมีแนวโน้มที่ให้การสนับสนุนการบริจาคอวัยวะอยู่ในระดับสูง

ด้วยคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ตระหนักถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการปลูกฝังสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดีในกลุ่มเยาวชน โดยส่งเสริมให้มีบทบาทร่วมรณรงค์ลดปัญหาการขาดแคลนอวัยวะ ทางคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพจึงได้จัดโครงการประกวดแผนรณรงค์บริจาคอวัยวะ "มอบชีวิตใหม่....ร่วมใจบริจาคอวัยวะ" ร่วมกับศูนย์บริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย เมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสมัครเป็นผู้บริจาคอวัยวะและประโยชน์ของการบริจาคอวัยวะ และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับเยาวชนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ระหว่างวันเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559 โครงการฯ มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มจำนวนผู้บริจาคอวัยวะในกลุ่มเยาวชน เนื่องจากผู้สมัครทุกคนจะมีโอกาสได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะก่อนและมีเวลาในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและประโยชน์ของการบริจาคอวัยวะภายในเวลา 4 เดือน เพื่อส่งผลงานร่วมประกวดโครงการดังกล่าว โครงการฯ ได้จัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและประโยชน์ของการบริจาคอวัยวะก่อนให้นักเรียนและนักศึกษาได้ผลิตสื่อจริง

การรณรงค์การประชาสัมพันธ์จะมีคุณค่าหากก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมชุมชนหรือองค์กรตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Wilcox & Cameron, 2012) การวัดความสำเร็จของโครงการฯ จึงมีความสำคัญต่อการประเมินผลประสิทธิภาพของโครงการว่าส่งผลอย่างไรกับความรู้ ทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะ และความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะหรือไม่ รวมทั้งศึกษาปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความรู้ ทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะ และความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ อันจะเป็นแนวทางในการสร้างแบบจำลองการรณรงค์บริจาคอวัยวะในรูปแบบกิจกรรมในหมู่เยาวชน ซึ่งปัจจุบันองค์ความรู้เกี่ยวกับการรณรงค์การบริจาคอวัยวะในกลุ่มเยาวชนยังขาดในประเทศไทย จึงทำให้ศูนย์บริจาคอวัยวะสภากาชาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาด กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์เข้าถึงเยาวชนคนไทยซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญยิ่งต่อแผนรณรงค์การบริจาคอวัยวะ

วัตถุประสงค์ของวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความรู้ ทัศนคติ และ ความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะของเยาวชนคนไทยที่ศึกษาระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา

แนวความคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ

การปลูกถ่ายอวัยวะ คือ การนำเอาอวัยวะที่ไม่สามารถทำงานได้อย่างปกติออกไปแล้วนำเอาอวัยวะปกติจากบุคคลอื่นเข้ามาแทน ในปัจจุบันสามารถกระทำได้กับอวัยวะหลายส่วนแต่ที่ได้ผลดี และนิยมกันอย่างแพร่หลาย คือ การปลูกถ่ายไต ตับ ไขกระดูก หัวใจ ปอด ลำไส้ และตับอ่อน การปลูกถ่ายอวัยวะนี้มักจะกระทำหลังจากที่แพทย์ไม่สามารถรักษาได้ด้วยวิธีอื่นแล้ว เนื่องจากขณะนี้ยังเป็นวิธีการที่ทำได้ยาก การปลูกถ่ายอวัยวะมักจะใช้วิธีผ่าตัดเอาอวัยวะที่ไม่ทำงานแล้วออกไปแล้วจึงผ่าตัดเอาอวัยวะจากผู้อื่นใส่แทนที่ การปลูกถ่ายไขกระดูกเป็นวิธีเดียวที่สามารถทำได้ โดยการฉีดไขกระดูกใหม่เข้าไปได้เลยโดยไม่ต้องผ่าตัด (ทรูปลูกปัญญา, 2559)

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการรณรงค์ ขั้นตอนการรณรงค์ และการประเมินผลการรณรงค์

การรณรงค์ เป็นลักษณะของการกระทำที่ต้องมีวัตถุประสงค์ โดยมีการกำหนดผู้รับสาร และมีเป้าหมายของการรณรงค์ รวมถึงการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ตั้งแต่กระบวนการวางแผนคิดจนกระทั่งการประเมินผลโครงการ ผลลัพธ์ของการรณรงค์จะมีความเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ระดับนึกคิดของปัจเจกบุคคลจนถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างทางสังคม แต่บางครั้งแผนการจะมีการปรับเปลี่ยนบ้างตามสถานการณ์ปัจจุบันและความต่อเนื่องของการรณรงค์เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ โดยการรณรงค์จะเกี่ยวกับการสื่อสารที่มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า มีกิจกรรมหลักๆ ได้แก่ การผลิตเนื้อหาสาร การกระจายสารผ่านช่องทางการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ (กิตติ กันภัย, 2543) อนึ่ง การประเมินผลการรณรงค์มีความสำคัญต่อการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการรณรงค์ตามวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ โดย Wilcox และ Cameron (2012, น. 193) ได้สรุป ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ สามารถพิจารณาจากเป้าหมายของการประชาสัมพันธ์และกลยุทธ์ โดยสามารถใช้เกณฑ์ในการวัดความสำเร็จได้ดังนี้ (1) การประเมินระดับพื้นฐาน (Basic level) หมายถึง การวัดจากจำนวนข่าวประชาสัมพันธ์ที่เผยแพร่ในแต่ละสื่อ หรือความถี่ในการเผยแพร่ข่าวสาร (2) การประเมินระดับกลาง (Intermediate level) หมายถึง การวัดว่ากลุ่มเป้าหมายจดจำ เข้าใจ เกิดความตระหนัก และรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์หรือไม่อย่างไร และ (3) การประเมินขั้นสูง (Advanced level) หมายถึง การวัดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิดเห็น ทัศนคติ และพฤติกรรม ทั้งนี้การประเมินการประชาสัมพันธ์ที่นิยมมากที่สุดคือ การประเมินการผลิตสื่อ การเปิดรับสื่อ ความตระหนัก ทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย วิจัยนี้จึงมุ่งประเมินความสำเร็จของโครงการประกวดแผนรณรงค์บริจาคอวัยวะในขั้นสูง เพราะมุ่งศึกษาผลลัพธ์ด้านความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์บริจาคอวัยวะ

3. แนวคิดด้านคุณลักษณะทางประชากร เชื่อว่าบุคคลที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไป กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสะดวกในการปฏิบัติ รวมทั้งเงื่อนไขทางสังคมและค่านิยมเดิมของบุคคล ดังนั้น เยาวชนที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยในแต่ละพื้นที่จะมีกลุ่มประชาชนที่มีลักษณะหลากหลายในเรื่องของอายุ เพศ การศึกษา ฐานะ รายได้ ฯลฯ (สุดาดวง เรืองรุจิระ, 2540) เช่น เพศเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องทั้งในทางชีววิทยาและทางสังคม นักวิทยาศาสตร์มีความเห็นว่าสาเหตุที่ผู้หญิงแตกต่างจากผู้ชายนั้นเป็นลักษณะที่ต่างกันทางชีววิทยา จากการวิจัยทางจิตวิทยาแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกันทางด้านความคิด ค่านิยมและทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมความต้องการตลอดจนการตัดสินใจยอมรับในสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ เพราะเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาทของบุคคลทั้งสองเพศไว้แตกต่างกัน เพศหญิงมักเป็นเพศที่มีความอ่อนไหวหรือเจ้าอารมณ์ โอนอ่อนผ่อนตามและมีลักษณะของความเป็นแม่ ความแตกต่างทางเพศนี้ยังส่งผลต่อพฤติกรรมทางการสื่อสารอีกด้วย นั่นคือ เพศหญิงจะมีแนวโน้มและความต้องการที่จะรับและส่งข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นจากการรับข่าวสารนั้นด้วย (ศรันยา จิตชัยโภคา, 2545) นอกจากนี้ ยังมีการวิจัยทางจิตวิทยาหลายเรื่องแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงจะถูกจูงใจได้ง่ายกว่าผู้ชาย ผู้ชายให้เหตุผลมากกว่าและจดจำข่าวสารได้มากกว่าผู้หญิง แต่ผู้หญิงก็จะหยั่งถึงจิตใจของผู้คนได้ดีกว่าผู้ชาย และผู้หญิงมักเปลี่ยนทัศนคติได้ง่ายกว่าผู้ชาย (ปรมะ สตะเวทิน, 2546)

4. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ

พีระ จิรโสภณ (2551, น. 147) กล่าวว่า บุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนใดนั้น ขึ้นอยู่กับการคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลตอบแทนและความคุ้มค่าในการพยายามที่จะรับรู้หรือทำความเข้าใจแล้ว บุคคลย่อมแสวงหาข่าวนั้น แต่ได้ผลตอบแทนหรือมีผลประโยชน์น้อย บุคคลก็จะเฉยเมยต่อข่าวสารนั้น หรือข่าวสารนั้นจะก่อให้เกิดภาระความผูกพันก็จะหลีกเลี่ยงข่าวนั้นเช่นกัน ขึ้นอยู่ว่าได้มีกระบวนการเปิดรับสื่ออย่างไร โดยมนุษย์จะเลือกเปิดรับตามขั้นตอนดังนี้ 3 ระดับดังนี้ (1) มนุษย์จะเปิดรับสื่อตามความสนใจ (Selective exposure) กล่าวคือ จะเลือกเปิดรับสื่อตามความสนใจ ทัศนคติ ค่านิยมเดิมของตนเอง (2) มนุษย์จะเลือกจดจำสารที่ตรงกับความชื่นชอบ ความเชื่อเดิม และมันจะกลายเป็นความจำและความทรงจำภายหลัง และ (3) มนุษย์จะเลือกตีความตามประสบการณ์หรือเรื่องที่ตนเองรับรู้ตามทัศนคติที่ตนเองมีต่อเรื่องข่าวสารก่อน ในอดีตมีวิจัยเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อ และปัจจัยด้านทัศนคติพอสมควร อาทิเช่น นภดล ทองมั่น (2540) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรและการเปิดรับสื่อที่มีต่อความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ค้นพบว่า (1) ความแตกต่างด้านอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่มีต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญ (2) การเปิดรับสารทั่วไปจากสื่อวิทยุมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะอย่างชัดเจน ในขณะที่สื่อนิตยสารก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ที่มีต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะ (3) การเปิดรับสารเรื่องการบริจาคอวัยวะจากสื่อใบปลิวหรือแผ่นพับและสื่อบุคคลไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ในขณะที่สื่อนิทรรศการเรื่อง การบริจาคอวัยวะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (4) ผลวิจัยพบว่าความแตกต่างด้านความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเรื่องการบริจาคอวัยวะ (5) ความแตกต่างทางด้านความรู้ที่มีต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะนี้มีความสัมพันธ์ เชิงบวกต่อทัศนคติเรื่องการบริจาคอวัยวะ ผลวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ทัศนคติที่มีต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะเป็นคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกัน โดยไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะทางประชากร แต่พบว่าความแตกต่างด้านอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่มีต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะอย่างชัดเจน ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าผู้ที่มีอายุมากย่อมมีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจต่อเรื่องชีวิต ความเป็นอยู่และสังคมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย จึงมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่จะให้การสนับสนุนในเรื่องการบริจาคอวัยวะได้มากกว่า ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่าศูนย์รับบริจาคอวัยวะควรให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้มีอายุระหว่าง 20 - 29 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะน้อย แต่มีการเปิดรับสื่อที่มาก โดยเฉพาะมีแนวโน้มที่ให้การสนับสนุนการบริจาคอวัยวะอยู่ในระดับสูง

นอกจากนั่น ธนัยพัต พงศ์วิวัตน์, สุทธิพร มูลศาสตร์, และวิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์ (2557) ได้ค้นพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ โดยเคยรับทราบหรือมีประสบการณ์ผ่านสื่อต่างๆ และเจตคติมีความสัมพันธ์ในระดับมาก ส่วนอายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะจากญาติ/เพื่อน/เคยพบเห็นผู้บริจาคอวัยวะ และความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการบริจาคอวัยวะของพยาบาลวิชาชีพ ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพบริการการรับบริจาคอวัยวะและศักยภาพของพยาบาล อีกทั้ง สุวิรัช รัตนมณีโชติ (2536) พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญ ความรู้ของพยาบาลเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามหน่วยงานที่ปฏิบัติ แต่ไม่แตกต่างกันตามอายุ ระยะเวลาในการทำงาน และเจตคติของพยาบาลต่อการบริจาคอวัยวะไม่มีความแตกต่างกันตามตัวแปรด้านอายุ ระยะเวลาในการทำงานและหน่วยงานที่ปฏิบัติ

5. แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม (KAP Theory)

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) กล่าวว่า ทฤษฎี KAP นี้ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมของผู้รับสารที่อาจจะมีผลกระทบต่อสังคมโดยมีหลักการว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ 2 ความเข้าใจดีทัศนคติก็จะเปลี่ยน เมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว จะมีการยอมรับปฏิบัติ หรืออาจกล่าวได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมซึ่งจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านการสื่อสารเพื่อนำไปพัฒนาสู่ชุมชนได้ โดยการศึกษาความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารว่าเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เพราะอะไร นอกจากนี้ยังศึกษาถึงความสัมพันธ์ในลักษณะสายโซ่ที่เริ่มจากความรู้ไปสู่ทัศนคติ และกลายเป็นพฤติกรรมต่อไป

ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การรับรู้จากประสบการณ์โครงสร้าง หน้าที่ สิ่งของ บุคคล ที่เกิดขึ้น และผลกระทบต่อผู้รับสารในเชิงความรู้ในแนวความคิดทางการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการ ประกอบด้วย (1) การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) (2) การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้นส่วนมากใช้กับการเผยแพร่นวัตกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับ (3) การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อ (Media) กระจายออกไปเพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับค่านิยมของสังคมแล้วผู้รับสารก็จะเลือกสรรข่าวสารนั้น (4) การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of the Belief System) การสื่อสารในสังคมนิยมกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่างๆ ไปสู่ประชาชน (5) การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่อง ค่านิยม และอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริง ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การเกิดความรู้ระดับใดก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิด ซึ่งมีผลมาจากการสั่งสมประสบการณ์ ความคิด และความรู้สึกหรืออาจจะกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นบ่อเกิดของทัศนคติ

ทัศนะหรือทัศนคติ (Attitude) ประกอบด้วยความรู้ ความรู้สึก พฤติกรรม ทำให้นิยามของทัศนะกลายเป็นผลรวมของความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมสำหรับนักวิชาการส่วนหนึ่งใช้ทัศนะในความหมายที่เป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่งๆ ซึ่งในประเด็นนี้ ทัศนะจะเป็นเพียง Affective หรือ Emotional หรือ Feeling เท่านั้น สำหรับในทฤษฎี KAP นั้น ทัศนคติเป็นผลกระทบที่เกิดจากผลของสารสนเทศที่ส่งออกไป เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกใกล้ชิดหรือห่างต่อสารสนเทศนั้นๆ ความใกล้ชิดหรือความห่าง หมายถึง องศา (ความเข้มข้น) ของความวิตกกังวลหรือความผูกพันในประเด็นที่มากระทบผู้รับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

พฤติกรรม (Practice) เป็นการแสดงออกของบุคคลหรือการกระทำของคน โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างของความรู้และทัศนคตินี้ เกิดจากความแตกต่างในการเปิดรับข่าวสาร โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรม สามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ การใช้การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรม มีวิธีการ ดังนี้ (1) การปลุกเร้าอารมณ์เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตาม

ไม่ว่าจะเป็นภาพหรือเสียง (2) เห็นอกเห็นใจทำให้เกิดการยอมรับได้ (3) การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจเพื่อให้เกิดความศรัทธา เป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม (4) การให้รางวัลเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกสินค้ายี่ห้อนั้นๆ

นอกจากนี้ โรเจอร์ และฟลอย (Roger & Floyed, 1971) ได้กล่าวเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่าการสื่อสารก่อให้เกิดผล 3 ประการ คือ (1) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับสาร (2) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร (3) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการนี้ จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่องกันเมื่อผู้รับสาร ได้รับข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ และความรู้ความเข้าใจนี้จะทำให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ จนกระทั่งก่อให้เกิดพฤติกรรมตามมา อย่างไรก็ดี โรเจอร์ และฟลอย (Rogers & Floyed, 1971) ยังได้อธิบายอีกว่า ทัศนคติกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป นั่นคือเมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติในทางบวกต่อสิ่งที่เผยแพร่นั้นแล้ว แต่ในการยอมรับปฏิบัติอาจมีผลในทางตรงข้ามกันก็ได้ ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP – GAP) ขึ้นได้ แต่ทั้งนี้ โรเจอร์ (Rogers, 1990) ได้เสนอวิธีแก้ 4 วิธี ดังนี้ (1) การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการต่อกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น และเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงถึงวิธีปฏิบัติต่อนวัตกรรมนั้น (2) ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปติดต่อกับสมาชิกที่ต้องการรับนวัตกรรมนั้นอย่างใกล้ชิด (3) ให้รางวัลแก่ผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมหรือยอมรับการปฏิบัติ ทำให้เกิดการจูงใจแก่บุคคลอื่นที่ยังไม่ยอมรับต่อนวัตกรรมนั้น (4) การใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจ โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้นำความคิดไปติดต่อยังสมาชิก เพื่อโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับปฏิบัติ

วิจัยในอดีตส่วนใหญ่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ที่มีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการตัดสินใจบริจาคอวัยวะในกลุ่มประชาชนทั่วไป อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปและจะต้องไม่มีสมาชิกที่อาศัยอยู่กันประกอบอาชีพเกี่ยวกับด้านการแพทย์ (นภดล ทองมั่น, 2540) และ ในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล (ธนัยพัต พงศ์วิวัฒน์, สุทธิพร มูลศาสตร์, และวิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์ม 2557; สุวิรัช รัตนมณีโชติ, 2536) อีกทั้ง รพีพรรณ์ โพธิ์ประทับ (2557) ได้ศึกษาทุนทางสังคมในการตัดสินใจบริจาคอวัยวะที่ครอบครัวของผู้ป่วยสภาวะสมองตายใช้ในการพิจารณาตัดสินใจบริจาคอวัยวะ แบ่งเป็น 3 ประการ ได้แก่ (1) ทุนความรู้ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเรื่องความตาย ภาวะสมองตาย และกระบวนการบริจาคอวัยวะ และ (2) ทุนทางปัญญาและวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อ การมีจิตสำนึกเพื่อสังคม บุคลิกของผู้ป่วยสภาวะสมองตาย ความตั้งใจของผู้ป่วยที่มีต่อการบริจาคร่างกายหรืออวัยวะก่อนที่จะประสบอุบัติเหตุ และ (3) ทุนทางระบบความสัมพันธ์ ได้แก่ การให้การดูแลรักษาที่ดีของแพทย์และพยาบาลระหว่างที่รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจบริจาคอวัยวะ โดยมีความไว้วางใจต่อแพทย์ พยาบาล และโรงพยาบาลเป็นหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจ วิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านความตั้งใจหรือความปรารถนาในบริจาคอวัยวะของผู้ป่วยสภาวะสมองตาย ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริจาคอวัยวะ ความเชื่อ และบุคลิกของผู้บริจาคอวัยวะ ทั้งนี้ ในปัจจุบันวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการเปิดรับสื่อ เพศ ที่มีผลต่อความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะของผู้บริจาคอวัยวะอย่างไร และปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าวจะส่งผลต่อผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และความตั้งใจในการบริจาคอวัยวะของกลุ่มเยาวชน อายุระหว่าง 17 ปี ถึง 23 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มกำลังเติมโตเป็นผู้ใหญ่ แต่ยังขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ แต่นิยมเปิดรับสื่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมในสถาบันการศึกษาที่ศึกษาอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ นภดล ทองมั่น (2540) ที่เสนอว่าผู้วิจัยยังเสนอว่าศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้มีอายุระหว่าง 20-29 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะน้อย แต่มีการเปิดรับสื่อที่มาก โดยเฉพาะมีแนวโน้มที่ให้การสนับสนุนการบริจาคอวัยวะอยู่ในระดับสูง โดยผู้วิจัยเห็นว่าเยาวชนปัจจุบันเกิดมายุคสมัยใหม่ไม่ยึดติดกับความเชื่อและค่านิยมดังเดิม ที่สำคัญเยาวชนเป็นกลุ่มที่ร่างกายสมบูรณ์สามารถนำไปปลูกอวัยวะให้กับผู้รอการปลูกถ่ายได้ดี หากผู้บริจาคอวัยวะต้องสูญเสียชีวิต ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่ศูนย์บริจาคอวัยวะ สภากาดชาดไทยควรเข้าถึงอย่างยิ่ง โดยไม่ควรมองข้ามความสำคัญ

ของเพศเนื่องจากบุคคลไม่สามารถเลือกเพศกำเนิดได้ แต่จะลักษณะบุคลิกภาพ มีวิธีคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ ตามค่านิยมและความเชื่อที่ถูกล่อหลอมจากวัฒนธรรม บทบาททางสังคม (สุดาดวง เรืองรุจิระ, 2540) ปัญหานำวิจัยจึงเป็นที่มาการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ หลังเยาวชนได้ร่วมโครงการประกวดแผนการประชาสัมพันธ์และคลิปวิดีโอรณรงค์บริจาคอวัยวะ "มอบชีวิตใหม่...ร่วมใจบริจาคอวัยวะ" โดยปัจจัยที่ศึกษาประกอบด้วยปัจจัยด้านเพศ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และความปรารถนาบริจาคอวัยวะหลังร่วมโครงการฯ ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวจะสามารถไปใช้วางแผนการประชาสัมพันธ์รณรงค์การบริจาคอวัยวะให้เข้าถึงเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

สมมติฐาน

เส้นทางปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เพศ ความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะก่อนร่วมโครงการฯ ส่งผลต่อความรู้ ทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะ และตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

วิธีการดำเนินวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

(1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน โดย ส่วนที่ 1 มีทั้งหมด 2 ข้อ (ข้อ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ศาสนา และรายได้ต่อเดือน มีจำนวน 5 และความถี่ในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์โครงการประกวดแผนการประชาสัมพันธ์ฯ มีจำนวน 9 ข้อ โดยใช้มาตราวัดอันตรภาคชั้น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.87 ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ มีจำนวน 10 ข้อ โดยใช้มาตรวัดแบบอันตรภาคชั้น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.70 ส่วนที่ 3 ทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะ มีจำนวน 8 ข้อ โดยใช้มาตรวัดแบบอันตรภาคชั้น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.72 ส่วนที่ 4 ความตั้งใจในการบริจาคอวัยวะก่อนร่วมโครงการฯ และความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ มีจำนวน 2 ข้อ โดยใช้แบบอันตรภาคชั้น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.76

(2) ประชากรของวิจัยประกอบด้วยนักเรียนในระดับมัธยมศึกษานิสิตและนักศึกษาที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ร่วมโครงการประกวดแผนการประชาสัมพันธ์และคลิปวิดีโอรณรงค์บริจาคอวัยวะ โดยโครงการฯ นี้มีนักเรียน และนิสิตและนักศึกษาจำนวน 221 คน จาก โรงเรียน 7 และ 6 มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนได้สมัครโครงการดังกล่าว แต่มีเพียง 84 คน อายุระหว่าง 17- 23 ปี ที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ ในการนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 84 คน อายุ 17 - 23 ปีเท่านั้น ซึ่งมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะเพราะได้ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ และมีประสบการณ์ผลิตสื่อและแผนรณรงค์การบริจาคอวัยวะเรียบร้อยแล้ว เกณฑ์ในการกำหนดความเหมาะสมของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง สรุปว่า ในการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยควรจะมีกลุ่มตัวอย่างน้อย 100 คน หรือหากน้อยกว่าควรคิดเป็น 10 -20 เท่าของจำนวนตัวแปร ในวิจัยมีจำนวนตัวแปร 6 ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 84 คนจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับสามารถทดสอบสมมติฐานคิดเป็นอัตราส่วน 1: 14 (Nevitt, Hancock 2004; Schumacker & Lomax, 2010)

(3) วิธีเก็บรวมรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลเริ่มตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 จนถึงวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2559

(4) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเพศ ใช้สถิติพรรณนา ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรทั้งหมดสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การวิเคราะห์ในส่วนนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การตัดสินค่าเฉลี่ยจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับสำหรับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะดังนี้ 1.00 -1.50 น้อยที่สุด 1.51 - 2.50 ระดับน้อย 2.51 - 3.50 ระดับปานกลาง 3.51 - 4.50

ระดับมาก และ 4.51 – 5.00 ระดับมากที่สุด และในการแปลค่าเฉลี่ยของความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนวนเป็นผู้บริจาคอวัยวะใช้มาตรประมาณค่า 3 ระดับดังนี้ 0.00 -1.00 ระดับน้อย 1.01 - 2.00 ระดับปานกลาง และ 2.01-3.00 ระดับมาก

(5) การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะโดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ด้วยโปรแกรม AMOS 17.0

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้สถิติพรรณนา ค้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58 (n = 48) และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 42 (n = 36) และมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวโครงการประกวดแผนรณรงค์บริจาคอวัยวะ ″มอบชีวิตใหม่....ร่วมใจบริจาคอวัยวะ″ ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.61, SD = .82) มีทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.27, SD = .82) และมีความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 1.48, SD = 1.20)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน แสดงผลการปรับรูปแบบทำให้รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของรูปแบบ ได้แก่ ค่า p ต้องสูงกว่า .05 ค่าดัชนี CMIN/DF ต้องน้อยกว่า 3.00 ค่าดัชนี CFI ต้องสูงกว่า .90 ค่าดัชนี RMSEA ต้องมีค่าไม่เกิน .08 และค่า CFI อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และหาก CFI มีค่าดัชนีมากกว่า .90 จะถือเป็นเกณฑ์ยอมรับโมเดลดังกล่าวได้ ผลการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยพบว่า รูปแบบนั้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ครั้งนี้จึงยอมรับสมมติฐานที่ว่า เส้นทางปัจจัยด้านเพศ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ เนื่องจากโมเดลดังกล่าวมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล โดยมีค่าดัชนีดังนี้ χ^2 = .506, df = 2, CMIN/DF = .253, P-value = .776, RMSEA = .000, CFI = 1.000 (ดูภาพที่ 1) ดังนั้น ผลการวิเคราะห์วิจัยนี้จึงยอมรับสมมติฐานที่ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาค กล่าวคือ ปัจจัยด้านเพศชาย พฤติกรรมเปิดรับสื่อ และความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะหลังร่วมโครงการฯ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทัศนคติและความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาค

เมื่อพิจารณาขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ จากตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลจำแนกตามตัวแปร พบว่า ความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะหลังร่วมโครงการฯ ของกลุ่มตัวอย่าง ส่งผลทางลบกับทัศนคติสูงสุด (B = -.80**, p < 0.01) รองลงมา พฤติกรรมการเปิดสื่อต่อโครงการของกลุ่มตัวอย่างส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ (B = 0.27*, p < 0.05) เพศของกลุ่มตัวอย่างส่งผลต่อความตั้งใจในการแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคน้อย (B = -.26**, p < 0.01) โดยเพศชายมีความตั้งใจในการบริจาคอวัยวะน้อยกว่าผู้หญิง (r = -.292 p < 0.05) แต่เพศชายมีทัศนคติทางบวกต่อการบริจาคอวัยวะ (B = 0.13*, p < 0.05) อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ไม่มีปัจจัยใดส่งผลต่อความรู้อย่างมีนัยสำคัญ

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาตัวแปรตามที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อนต่างๆ มากที่สุด ได้แก่ทัศนคติได้รับผลกระทบมากที่สุด (R^2 = 65%) รองลงมาคือ ความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ (R^2 = 20%) และความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ (R^2 = 3%) โดยทัศนคติได้รับผลกระทบโดยรวม (TE) จากปัจจัยความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะมากที่สุด รองลงมือ เพศชาย และความรู้คิดเป็นขนาด -.79, 0.13, และ -0.08 ตามลำดับ โดยสองปัจจัยแรกเท่านั้นที่ได้รับกระทบทางตรง (DE) อย่างมีนัยสำคัญ

ความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ ได้รับผลกระทบโดยรวม (TE) จาก เพศชายมากที่สุด รองลงมาคือ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโครงการและทัศนคติ คิดเป็นขนาด -0.29, 0.26, และ -0.20 ตามลำดับ โดยสองปัจจัยแรกเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบทางโดยรวม (DE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความรู้ได้รับผลกระทบโดยรวม (TE) จากปัจจัยพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมากที่สุด รองลงมาคือความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะ และเพศชาย คิดเป็นขนาด 0.16, -0.07, และ -0.02 แต่มีเส้นทางใดที่ส่งผลต่อความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

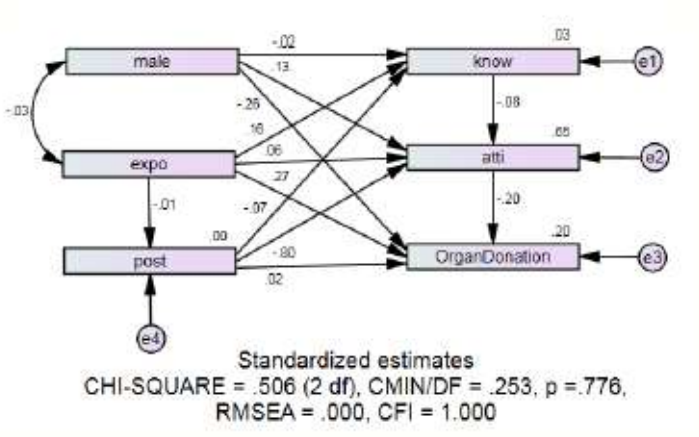

ภาพที่ 1: โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ

หมายเหตุ: 1. Male = เพศชาย, expo = พฤติกรรมเปิดรับสื่อ, post = ความปรารถนาในการบริจาคอวัยวะหลังร่วมโครงการ, know = ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ, att = ทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะ, OrganDonation = ความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ 2. χ^2 = .506, df= 2, CMIN/DF = .253, P-value = .776, RMSEA = .000, CFI = 1.000

ตารางที่ 1: อิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ในแบบจำลองของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ

ตัวแปร	เส้นทาง		B	b	S.E.	t-Value	P
male	→	know	-0.02	-0.01	0.06	-0.15	0.881
male	→	att	0.13	0.22	0.11	2.07*	0.039
male	→	OrganDonation	-0.26	-0.63	0.24	-2.60**	0.009
expo	→	post	-0.01	-0.01	0.07	-0.11	0.909
expo	→	know	0.16	0.05	0.04	1.49	0.137
expo	→	att	0.06	0.06	0.07	0.89	0.376
expo	→	OrganDonation	0.27	0.40	0.14	2.76**	0.006
post	→	know	-0.07	-0.04	0.06	-0.66	0.510
post	→	att	-0.80	-1.31	0.11	-12.36**	0.000
post	→	OrganDonation	0.02	0.05	0.39	0.13	0.894
know	→	att	-0.08	-0.25	0.20	-1.25	0.212
att	→	OrganDonation	-0.20	-0.30	0.24	-1.25	0.212

ตารางที่ 2: ขนาดอิทธิพลของเส้นทางปัจจัยที่ส่งต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ

ผลลัพธ์ด้านความความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะและตัวแปรอื่นๆ												
เส้นทางปัจจัย	post			know			att			Organ Donation		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
male				-0.02		-0.02	0.13*	0.00	0.13	-0.26**	-0.03	-0.29
expo	-0.01		-0.01	0.16		-0.16	0.06	0.00	0.06	0.27**	-0.01	0.26
post				-0.07		-0.07	-0.80**	0.01	-0.79	0.02	0.16	0.18
know							-0.08		-0.08		0.02	0.02
att										-0.20		-0.02
R^2	0%			3%			65%			20%		

หมายเหตุ: DE = ทางตรง, IE = ทางอ้อม, TE = โดยรวม, *p < 0.05, **p < 0.01

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่า การเปิดรับสื่อโครงการประกวดแผนรณรงค์บริจาคอวัยวะ "มอบชีวิตใหม่...ร่วมใจบริจาคอวัยวะ" มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งถือเป็นแนวทางในการลดปัญหาการขาดแคลนปลูกถ่ายอวัยวะ เพราะกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและประโยชน์ของการบริจาคอวัยวะเพิ่มขึ้น จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นคุณค่าของบริจาคอวัยวะและยอมรับการบริจาคอวัยวะ เนื่องจากได้รับรู้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องจากสื่อประชาสัมพันธ์การร่วมโครงการฯ ว่า "การบริจาคอวัยวะเป็นการทำความดีที่ไม่วันสิ้นสุด จะไม่เป็นเหตุทำให้ไม่มีอวัยวะเมื่อเกิดภพหน้า และร่างกายผู้บริจาคจะไม่ถูกทำลาย ญาติของผู้บริจาคสามารถนำร่างผู้บริจาคไปพิธีทางศาสนาได้ตามวัฒนธรรมไทย แต่ผู้บริจาคอวัยวะจะได้ความสุขและบุญอันยิ่งใหญ่ที่ไม่วันสิ้นสุด แม้ร่างกายจะสิ้นสูญไปแล้วก็ตาม" จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีแรงบันดาลใจในการทำความดีด้วยการบริจาคอวัยวะเพิ่มขึ้น อันเป็นที่มาของความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะ ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับ ธันยพัต พงศ์วิวัตน์ (2556) ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ และเคยมีประสบการณ์ผ่านสื่อต่างๆ

2. ผลวิจัยยังสนับสนุนแนวความคิดด้านคุณลักษณะทางประชากร ที่เชื่อว่าบุคคลที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับการณรงค์การบริจาคอวัยวะแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความสะดวกในการปฏิบัติ ค่านิยม และความเชื่อเดิมของบุคคลต่อการบริจาคอวัยวะ ผลวิจัยนี้พบว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างส่งผลต่อความตั้งใจในการแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาค (B = -.26**, p < 0.01) และทัศนคติ (B = 0.13*, p < 0.05*) อย่างมีนัยสำคัญ โดยเพศชายตั้งใจมีความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงบริจาคอวัยวะน้อยกว่าผู้หญิง (r = -.292**, p < 0.05) แต่เพศชายมีทัศนคติทางบวกต่อการบริจาคอวัยวะ (B = 0.13*, p < 0.05) อย่างมีนัยสำคัญ และเพศชายมีทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะสูงกว่าเพศหญิง (r = 0.12)

ตามแนวคิดด้านคุณลักษณะทางประชากร ผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกันทางด้านความคิดค่านิยมและทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรม ความต้องการ ตลอดจนการตัดสินใจยอมรับในสิ่งต่างๆ ตามเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาทของบุคคลทั้งสองเพศไว้ โดยศรันยา จิตชัยโภคา (2545) ค้นพบว่า เพศหญิงมักเป็นเพศที่มีความโอนอ่อนผ่อนตามและลักษณะนิสัยความเป็นแม่มีความเมตตาปราณีและเสียสละ ความแตกต่างทางเพศนี้ยังส่งผลต่อพฤติกรรมทางการสื่อสารอีกด้วย นั่นคือ เพศหญิงจะมีแนวโน้มและความต้องการที่จะรับและส่งข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีที่เกิดขึ้นจากการรับข่าวสารนั้นด้วย นอกจากนี้ยังมีการวิจัยทางจิตวิทยาหลายเรื่องแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงจะถูกจูงใจได้ง่ายกว่าผู้ชาย ผู้ชายให้เหตุผลมากกว่าและจดจำข่าวสารได้มากกว่าผู้หญิง แต่ผู้หญิงก็จะหยั่งถึงจิตใจของผู้คนได้ดีกว่าผู้ชาย และผู้หญิงมักเปลี่ยนทัศนคติได้ง่ายกว่าผู้ชาย (ปรมะ สตะเวทิน, 2546) โดยผลวิจัยในครั้งนี้พบว่า เพศชาย ($\overline{X}$ = 2.43) มีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะที่สูงกว่าเพศหญิง ($\overline{X}$ = 2.23) ซึ่งสะท้อนว่าเยาวชนเพศชายไม่ได้มีอคติต่อการบริจาคอวัยวะ เพราะเยาวชนเพศชายไม่มีความเชื่อในเรื่องโชคลางตั้งต้นว่าหากบริจาคอวัยวะในชาตินี้จะไม่มีอวัยวะในภพหน้า เนื่องจากเพศชายส่วนใหญ่จะเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้เชิงประจักษ์มากกว่าอารมณ์ หรือสิ่งที่บอกเล่ามาจากบุคคลอื่นๆ อีกทั้งเพศชายมีลักษณะของความกล้าหาญเป็นผู้นำ กล้าได้กล้าเสียมากกว่าเพศหญิง (ธนัยพัต พงศ์วิวัฒน์, สุทธิพร มูลศาสตร์, และวิศิษฐ์ ลิ้มวัฒน์ม 2557; ศรันยา จิตชัยโภคา, 2545) เพศชายจึงมีความกังวลหรือหวาดกลัวในภพหน้าหลังการตายน้อยกว่าผู้หญิงเพราะมองว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น เมื่อวิเคราะห์ด้านจิตวิทยาของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผลวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่าแผนรณรงค์ประชาสัมพันธ์ควรเข้าถึงเยาวชนเพศชายเพิ่มขึ้น โดยให้ความรู้เชิงประจักษ์ชี้ให้เพศชายเห็นถึงคุณค่าของการบริจาคอวัยวะกับตนเองและผู้อื่นเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งโน้มน้าวใจให้เยาวชนเพศชายเห็นว่า การบริจาคอวัยวะเป็น สัญลักษณ์ของวีรบุรุษผู้นำที่กล้าหาญเสียสละทำให้รู้สึกภาคภูมิใจในการบริจาคอวัยวะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นที่มาของความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงบริจาคอวัยวะเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ดี นอกจากนั้นแล้ว แผนการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ควรกระตุ้นอารมณ์แห่งความสุขที่ไม่มีสิ้นสุดโดยการทำบุญมอบชีวิตใหม่แก่บุคคลอื่น เนื่องจากเพศหญิงมีความเมตตาปราณีและเสียสละและชอบทำบุญ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เพศหญิงมีความตั้งใจในแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาคอวัยวะสูงกว่าเพศชายเมื่อได้ร่วมโครงการรณรงค์บริจาคอวัยวะฯ โดยสรุปศูนย์บริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทยควรปรับกลยุทธ์การสร้างการสร้างสารให้โน้มน้าวใจตามเพศ เนื่องจากแต่ละเพศมีบุคลิก ความเชื่อ และมีบทบาทต่อสังคมแตกต่างกันไปเพศชายมีแนวโน้มน้าวใจยอมรับการบริจาคอวัยวะ เพราะไม่มีความเชื่อในเรื่องโชคลางหรือสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ แต่ต้องการความมั่นใจจากหลักฐานและเหตุผลที่มีน้ำหนักชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ในการสร้างชีวิตใหม่ให้บุคคลจริงๆ ส่วนแผนการรณรงค์ประชาสัมพันธ์อวัยวะฯ ควรพยายามโน้มน้าวใจเพศหญิงให้เปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมที่ว่า การบริจาคอวัยวะในวันนี้ จะไม่มีอวัยวะในภพหน้า แต่ตรงกันข้ามจิตอันเป็นกุศลที่ได้ทำวันนี้จะเป็นพลังแห่งความดีทำให้ชีวิตในปัจจุบันและชีวิตในภพหน้าเปี่ยมด้วยความสุขที่สมบูรณ์อย่างที่มีสิ้นสุด

3. ผลวิจัยค้นพบปัญหาช่องว่าง KAP ซึ่งเสนอ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2557 อ้างจาก Roger, 1971) ที่ได้กล่าวว่า ทัศนคติกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป นั่นคือ เมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติในทางบวกต่อสิ่งที่เผยแพร่นั้นแล้ว แต่ในการยอมรับปฏิบัติ อาจมีผลในทางตรงข้ามกันก็ได้ ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP – GAP) ขึ้นได้ ในวิจัยนี้พบช่องว่าง KAP ในการจัดโครงการประกวดแผนประชาสัมพันธ์รณรงค์บริจาคอวัยวะ โดยค้นพบว่า พฤติกรรมการเปิดสื่อโครงการฯ ไม่ส่งผลต่อความรู้ และความรู้ก็ไม่ส่งผลต่อทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ นภาดล ทองมั่น (2540) ซึ่งพบว่า โดยการเปิดรับสารเรื่องการบริจาคอวัยวะจากสื่อใบปลิวหรือแผ่นพับและสื่อบุคคล ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ในขณะที่สื่อนิทรรศการเรื่อง การบริจาคอวัยวะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อีกทั้งยังพบว่าความแตกต่างด้านความรู้ในเรื่องการบริจาคอวัยวะ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเรื่องการบริจาคอวัยวะ ผลวิจัยดังกล่าวแสดงให้ว่า ความรู้เกิดจากการรับรู้ข้อมูลและประสบการณ์ของบุคคล โดยบุคคลจะสร้างความรู้ขึ้นอยู่กับเรื่องดังกล่าวสอดคล้องกับที่บุคคลสงสัย ค่านิยมและความสนใจของบุคคลเพียงใด รวมทั้งเนื้อหาที่ได้รับรู้

ตรงกับความคาดหวังและค่านิยมของผู้รับสารหรือไม่ โดยผลวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 57.8 มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวการบริจาคอวัยวะ โดยร้อยละ 25.19 ของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ที่ผิดเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ และร้อยละ 20.01 ของกลุ่มตัวอย่างระบุว่า ไม่ทราบคำตอบ ซึ่งแปลว่า เมื่อนำคำนวณรวมกันจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.20 ยังมีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะไม่เพียงพอ ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังค้นพบว่า โครงการดังกล่าวไม่ส่งผลต่อความรู้ด้านการบริจาคอวัยวะ เพราะข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างหาได้เพื่อนำมาวางแผนยังไม่เพียงพอ ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของเยาวชนปัจจุบัน เพราะเนื้อหาเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะไม่สามารถหาได้ตามสื่อออนไลน์ที่เยาวชนชอบใช้ แต่ต้องหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะจากศูนย์บริจาคอวัยวะเท่านั้นใน Website จึงทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะยังไม่ได้เข้าถึงเยาวชนไทยอย่างทั่วถึง เนื่องจากปัจจุบันเยาวชนมักนิยมใช้สื่อออนไลน์เป็นหลักในการเปิดรับสื่อข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างไรก็ดี ปัญหาช่องว่าง KAP นี้ สามารถแก้ไขได้หลายวิธีซึ่งเสนอ

ดังนั้น ศูนย์รับบริจาคอวัยวะควรลดช่องว่าง KAP ในการรณรงค์ด้วยวิธีการต่อไปนี้ ตามข้อเสนอแนะของ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2557 อ้างจาก Roger 1990) (1) ส่งเสริมความรู้และข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ชี้ให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของการบริจาคอวัยวะ และผลเสียว่าหากไม่ร่วมการรณรงค์ (2) อธิบายกระบวนการบริจาคอวัยวะให้ชัดเจนและที่สะดวกในการลงทะเบียน โดยใช้สื่อบุคคลและสื่อใหม่ที่เน้นการโน้มน้าวใจทางอารมณ์เชื่อมโยงกับผู้สนใจบริจาคอวัยวะ ควรเลือกใช้สื่อใหม่และช่องทางที่เยาวชนนิยมใช้ เช่น Facebook, Tweeter, Instagram และ Line โดยมุ่งเข้าถึงเยาวชนในสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปลายและอุดมศึกษาเพราะจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และมีความพร้อมในการยอมรับการบริจาคอวัยวะเพราะเป็นช่วงอายุที่มักไม่ยึดติดความเชื่อเดิมๆ (3) มอบรางวัลเชิดชูผู้ที่ทำความดีทางสังคมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมด้านการบริจาคอวัยวะ (4) ส่งเสริมตรรกะและอารมณ์ความรู้สึก เชื่อมโยงกับกลุ่มตัวอย่างผ่าน พระ ครู/อาจารย์ ผู้ปกครองที่การเปลี่ยนแปลงความเชื่อผิดเกี่ยวกับบริจาคอวัยวะ เพราะประชาชนในสังคมปัจจุบันจะมีความเชื่อว่าการบริจาคอวัยวะในวันนี้ จะทำให้ภพหน้าไม่มีอวัยวะนั้นเป็นเรื่องขาดเหตุที่มีน้ำหนักมาพิสูจน์ ซึ่งมักจะถูกปลูกฝังจากบุคคลที่ใกล้ชิดตนเองภายในครอบครัว เช่น บิดา มารดา พี่ น้อง หรือญาติ ผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างความตั้งใจในการลงทะเบียนแจ้งความจำนงเป็นผู้บริจาค (5) ส่งเสริมการเชื่อมโยงด้านอารมณ์และความเกี่ยวโยงในสารกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อส่งเสริมให้การคิดบวกต่อการบริจาคอวัยวะ เช่น ความสุขที่ไม่สิ้นสุดและบุญกุศลที่สามารถทำได้วันนี้และภพหน้ามากกว่า เพราะความสุขเริ่มต้นด้วยการมอบชีวิตใหม่แก่บุคคลอื่น และ (6) ใช้กลยุทธ์การโน้มน้าวใจในรูปแบบสื่อบุคคลที่มีความเชื่อถือและมีชื่อเสียงในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริจาคอวัยวะ โดยเน้นเลือกดารานักแสดง หรือนักร้องที่เยาวชนชื่นชอบมองเป็นแบบที่ดี (Good model) หรือเป็น Idol ของเยาวชน เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเลียนแบบการเป็นพลเมืองที่ดี ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ในอนาคต ดังนี้ (1) ผลวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นกลยุทธ์ในการบริหารโครงการรณรงค์บริจาคอวัยวะ และบริจาคโลหิตหรือโครงการรณรงค์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับสุขอนามัยของประชาชน เป็นแบบจำลองในการบริหารนโยบายการบริหารยุทธศาสตร์ด้านการรณรงค์บริจาคอวัยวะ (2) นักวิชาการและนักวิชาชีพด้านการประชาสัมพันธ์และการโฆษณาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างแบบจำลองการส่งเสริมการสื่อสารสุขภาพ เพื่อวางแผนเนื้อหาที่โน้มน้าวใจเพื่อเพิ่มการบริจาคอวัยวะและช่วยเหลือชีวิตผู้ป่วยที่รอการปลูกถ่ายอวัยวะ และ (3) นักประชาสัมพันธ์และนักโฆษณาสามารถนำวิจัยนี้ไปวางแผนการบริหารกิจกรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโครงการรณรงค์ในกลุ่มเยาวชนคนไทย ซึ่งกลุ่มวัยรุ่นผู้ชายน่าจะเป็นกลุ่มที่มีโอกาสในการเข้าถึงมากที่สุด เพราะแม้ผลวิจัยนี้พบว่า เยาวชนเพศหญิงมีแนวโน้มน้าวความตั้งใจบริจาคอวัยวะมากกว่าเพศชาย แต่กลุ่มเยาวชนเพศชายก็มีความน่าท้าท้ายที่ควรเข้าถึงเพราะเพศชายเป็นเพศที่ไม่ค่อยมีอคติต่อการบริจาคอวัยวะเกี่ยวกับการไม่มีอวัยวะในภพหน้า โดยศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย ควรจัดกิจกรรมจิตอาสาด้านการบริจาคอวัยวะ เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการบริจาคอวัยวะ เน้นกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ผ่านใช้สื่อบุคคล และใช้สื่อใหม่ในการเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นผู้จะผู้ใหญ่ในอนาคต วิจัยนี้ถือเป็นการสร้าง นวัตกรรมองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมรณรงค์ด้านการบริจาคอวัยวะในประเทศไทย

บรรณานุกรม

กิตติ กันภัย. (2543). การสื่อสารชุมชน: แนวคิดหลักเพื่อการพัฒนา. *วารสารนิเทศศาสตร์, 18,* 61-78.

ทีมข่าวเฉพาะกิจไทยรัฐ. (2561, 16 มิถุนายน). ชาติหน้ากลัวอวัยวะไม่ครบ? ไขปมเหตุคนไทยไม่บริจาคอวัยวะ กาชาดไทยต้องการไตมากที่สุด. *ไทยรัฐ*. สืบค้น 27 ธันวาคม 2561, จาก https://www.thairath.co.th/content/1308041

ทรูปลูกปัญญา. (2559). *การปลูกถ่ายอวัยวะ*. สืบค้น 30 เมษายน 2559, จาก http://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/60414/-heabod-hea-otherknowledge

ธนัยพัต พงศ์วิวัฒน์, สุทธิพร มูลศาสตร์, และวิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์ (2557). *ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ เจตคติ และการยอมรับการบริจาคอวัยวะของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์.* การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ

นพดล ทองมั่น. (2540). *การศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์และการเปิดรับสื่อที่มีต่อความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ต่อเรื่องการบริจาคอวัยวะ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ตีพิมพ์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้น 1 มกราคม 2562, จาก http://www.thaithesis.org/detail.php?id=60539

ปรมะ สตะเวทิน. (2546). *หลักนิเทศศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

พีระ จิรโสภณ. (2551). *ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน.* ในเอกสารการสอนชุดวิชาการปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 10. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รพีพรรณ์ โพธิ์ประทับ. (2557). *ทุนทางสังคมในการตัดสินใจบริจาคอวัยวะของครอบครัวผู้บริจาคที่มีภาวะสมองตาย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ตีพิมพ์). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้น 1 มกราคม 2562, จาก http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/45481

ศรันยา จิตชัยโภคา. (2545). การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับนโยบายจัดระเบียบสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์บริจาคอวัยวะ *สภากาชาดไทย*. (2559). *นโยบายและพันธกิจของการบริจาคอวัยวะ.* สืบค้น 30 เมษายน 2559, จาก https://www.redcross.or.th/content/page/52

สุดาดวง เรืองรุจิระ. (2540). *หลักการตลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ประกายพรึก.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2559). *ทฤษฎีการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ระเบียงทอง.

สุวิรัช รัตนมณีโชติ. (2536). *ความรู้และเจตคติของพยาบาลต่อการบริจาคอวัยวะ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

Nevitt, J., & Hancock, G. R. (2004). Evaluating small sample approaches for model test statistics in structural equation modeling. *Multivariate Behavioral Research, 39*, 439-478.

Roger, E. M., & Floyed, F. S. (1971). *Communication of innovations: A cross – cultural approach.* NY: Free Press.

Rogers, E. M., & Svenning, L. (1990). *Modernization among peasants.* NY: Holt, Rinehart & Winston.

Schumacker, R.E., & Lomax, R.G. (2010). *A beginner's guide to structural equation model* (3rd ed.). New York: Routlege.

Wilcox, D.L., & Cameron, G.T. (2012). *Public relations: Strategies and tactics* (10th ed.). IL: Allyn & Bacon.

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บ สำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้น

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR THE DEVELOPMENT OF WEB - BASED LEARNING RESOURCES TO ENHANCE THAI READING SKILLS FOR PRIMARY STUDENTS

Received: May 5, 2019
Revised: July 8, 2019
Accepted: July 9, 2019

ปาริชาต โปธิ*
Parichart Pothi*
นพวรรณ ฉิมรอยลาภ**
Nopphawan Chimroylarp**

* นิสิตปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
* Ph.D. Candidate, Division of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kasetsart University
* Email: parichartpothi@gmail.com
** อาจารย์และปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
** Lecturer and Ph.D., Division of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kasetsart University
** Email: fedunwc@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์เนื้อหาและแบบฝึกการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้นโดยการเทียบเคียงกับเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 2) พัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ตามเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้ในข้อ 1 และ 3) ประเมินประสิทธิภาพของทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจงมี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภาษาไทย และ 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 โรงเรียน รวม 68 คน วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นเตรียมการพัฒนา (2) ขั้นการออกแบบและพัฒนา และ (3) ขั้นประเมินการพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบประเมินคุณภาพของเอกสาร 2) แบบประเมินคุณภาพด้านรูปแบบการนำเสนอ และด้านเนื้อหา และ 3) แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนจากการทดลองใช้สื่อ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ และค่าเฉลี่ยร้อยละ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) เอกสารเนื้อหาและแบบฝึกการอ่านภาษาไทยอยู่ในระดับดีมากและเหมาะสมสำหรับผู้เรียน 2) ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยเมนูหลัก 7 รายการ และ 3) ผลการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ด้านรูปแบบการนำเสนอและด้านเนื้อหาของทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ มีคุณภาพที่เหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก และด้านผู้เรียน พบว่าทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ช่วยส่งเสริมกระบวนการจำ การเชื่อมโยงความรู้เดิมกับข้อมูลใหม่ และสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีอิสระ อย่างไรก็ตามผลลัพธ์ในการเรียนรู้อาจขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันระหว่างบุคคลในการเรียนรู้

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บ ทักษะการอ่านภาษาไทย

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze the content and Thai reading exercises that meets specific learning objectives aligned with the basic education core curriculum B.E. 2551 in the learning area of Thai language in primary level grade 1 - 3, 2) develop web - based learning resources according to the content analyzed in objective 1, and 3) evaluate the effectiveness of web-based learning resources. The sample groups were selected using a purposive sampling method, divided into three groups which are 1) academic technology specialists, 2) Thai language specialists, and 3) 68 third grade students from four different schools. The research methodology consisted of three stages which were 1) preparation for development, 2) design and development, and 3) evaluation of the developed learning resources. The instruments of this study included an evaluation form 1) to evaluate the printed materials, 2) to evaluate the presentation and content, and 3) for students to evaluate the learning resources. The data were analyzed using content analysis, frequency, and percentage.

The research findings were: 1) the content and Thai reading exercises were excellent and appropriate for the learners, 2) the developed web - based learning resources consisted of seven main menus and 3) opinions by the specialists showed that the presentation and content were appropriate and excellent. Regarding learners' point of view, the web - based learning resources enhanced their memory, helped connect their prior knowledge to the new knowledge, and encouraged independent learning. However, the individual results might vary depending on different learning abilities.

Keywords: Participatory Action Research, Web - Based Learning Resource, Thai Reading Skills

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารและการแสวงหาความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ โดยเฉพาะการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดวิทยาการใหม่ขึ้นอยู่ตลอดเวลา การรับส่งข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างง่ายและรวดเร็ว จึงส่งผลให้ผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ซึ่งจำเป็น ต้องอาศัยทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถสื่อความหมายกันได้อย่างถูกต้อง ประกอบทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบาย และกำหนดจุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะทักษะการอ่านออกเขียนได้ เพราะถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาตนเองและนำไปสู่การเรียนรู้ในรายวิชาอื่นๆ ตลอดจนการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป (กุณฑิกา พัชรชานนท์ และบัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 เป็นหนึ่งหน่วยงานที่ได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องตามนโยบาย และกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการสอนภาษาไทยโดยมีแผนการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาครูภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทักษะภาษาไทย และการวิจัยและพัฒนาสื่อและนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ให้โรงเรียนในสังกัดได้ใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1, 2558) ซึ่งแนวทางการพัฒนาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะนักวิจัยภายนอกจึงได้ประสานงานเพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการสอนภาษาไทย เพื่อร่วมคิด พิจารณา และออกแบบหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการสอนภาษาไทยให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยมีการดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่มีกระบวนการวิจัยเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีโอกาสร่วมกันวิเคราะห์ กำหนดปัญหา วางแผนร่วมกัน นำแผนไปสู่การปฏิบัติ และร่วมกันประเมินผลเพื่อ ให้การพัฒนาร่วมกันมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด (นิตยา เงินประเสริฐศรี, 2544; Turnbull, Friesen, and Ramirez, 1998) ซึ่งผลการศึกษาและการสนทนาร่วมกันเบื้องต้นเพื่อศึกษาปัญหาสำคัญสำหรับการพัฒนาคุณภาพการสอนภาษาไทยของทางสำนักงานเขตฯ พบว่าสำนักงานเขตฯ ได้เน้นการพัฒนาด้านทักษะการอ่านเป็นหลัก เนื่องด้วยปัญหาสำคัญที่พบ คือ นักเรียนบางส่วนยังอ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง และอ่านเพื่อเข้าใจความหมายของเรื่องไม่ได้ และผลจากการศึกษาเอกสาร รายงานผลการทดสอบการอ่านออกเขียนได้ของปีการศึกษา 2559 ของทางสำนักงานเขตฯ พบว่าผลการทดสอบด้านการอ่านออกเสียง และการอ่านรู้เรื่องคำ ประโยคและข้อความ ในภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ด้าน การอ่านยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1, 2559) ประกอบทั้งการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจได้ดีนั้นนับเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะนอกจากจะใช้กฎเกณฑ์และหลักการสอนแล้ว ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยกับทางสำนักงานเขตฯ จึงได้พิจารณาร่วมกันและเห็นพ้องถึงการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและทันสมัย โดยการเลือกใช้เทคโนโลยีเวิลด์ ไวด์ เว็บ เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสร้างทรัพยากรการเรียนรู้โดยผู้เรียนสามารถใช้เป็นทางเลือกใหม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเปิดประตูการศึกษาจากห้องเรียนไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้อันกว้างใหญ่ รวมทั้งนำการศึกษาไปสู่ผู้ที่ขาดโอกาส หรือผู้ที่มีข้อจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ในการเรียนรู้ (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2544)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บสำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้นโดยการประสานงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ศึกษานิเทศก์ และทางสำนักงานเขตฯ เพื่อร่วมกันพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ โดยการใช้เทคโนโลยีเว็บไซต์เป็นเครื่องมือประกอบการนำเสนอเนื้อหาเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่าน และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบที่ทันสมัยสอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบันที่เป็นโลกของดิจิตอล เพื่อให้ผู้เรียนมีช่องทางและมีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - Learning) และสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ฝึกฝนตามระดับความสามารถของตนเองจนเกิดความชำนาญ และส่งเสริมให้การพัฒนาทักษะการอ่านเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและแบบฝึกการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้นโดยการเทียบเคียงกับเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

2. เพื่อพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บสำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้นตามเนื้อหาที่สังเคราะห์ได้ในข้อ 1

3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บสำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภาษาไทย และนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 4 คนและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภาษาไทย จำนวน 5 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำนวน 4 โรงเรียน รวม 68 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลพะเยา โรงเรียนบ้านจำป่าหวาย โรงเรียนอนุบาลเมืองพะเยาบ้านโทกหวาก โรงเรียนอนุบาลแม่ใจ (บ้านศรีถ้อย)

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องสำหรับเป็นพื้นฐานการออกแบบทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ มีดังนี้

1. พื้นฐานกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (2005) มีขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน 2) การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้และการสังเกตกระบวนการปฏิบัติ และ 3) การสะท้อนผลการปฏิบัติ

2. พื้นฐานด้านบริบทการสอนอ่านภาษาไทย คือ 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 2) ขอบข่ายเนื้อหาด้านการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้น 3) กลวิธีการสอนอ่าน 4) แนวทางการอ่านที่ต้องสอน และ 5) สิ่งที่ผู้เรียนควรจะเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะการอ่าน

3. พื้นฐานด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยการใช้ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ (Information Processing Theory) ตามแนวคิดของ Eggen and Kauchak (2007) ดังนี้ 1) ความจำประสาทสัมผัส (Sensory Register) ได้แก่กระบวนการใส่ใจ (Attention) และการรับรู้ (Perception) 2) ความจำระยะสั้น (Short - Term Memory) ได้แก่กระบวนการท่องซ้ำๆ (Rehearsal) การแบ่งกลุ่ม (Chunking) และการตอบสนอง (Response) และ 3) ความจำระยะยาว (Long - term memory) ได้แก่กระบวนการเข้ารหัส (Encoding) โดยการขยายความคิด (Elaborative Process) และการค้นคืนข้อมูล (Retrieve) และการใช้เทคนิคช่วยจำ (Mnemonics Device) ตามแนวคิดของ Adam (2015) ดังนี้ 1) เทคนิคการสร้างเสียงสัมผัส (Rhymes) ดนตรี (Songs) หรือเรื่องราว (Stories) 2) เทคนิคการสร้างคำเพื่อช่วยความจำจากตัวอักษรตัวแรก (Acronym) และ 3) เทคนิคการสร้างประโยค (Acrostic)

4. พื้นฐานทางเทคโนโลยีและการพัฒนาสื่อ (Multimedia) ตามแนวคิดของ ณัฐกร สงคราม (2557) ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) ได้แก่ กำหนดแผนการปฏิบัติงาน 2) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development) ได้แก่ การออกแบบเค้าโครงและเขียนผังการทำงาน (Flow Chart) การเขียนสตอรี่บอร์ด (Storyboard) การเตรียมองค์ประกอบสื่อมัลติมีเดีย ได้แก่ เสียง ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการมีปฏิสัมพันธ์ และการพัฒนาสื่อ และ 3) การประเมินผล (Evaluation) ได้แก่ การประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและเนื้อหา การทดลองใช้กับผู้เรียน

การพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

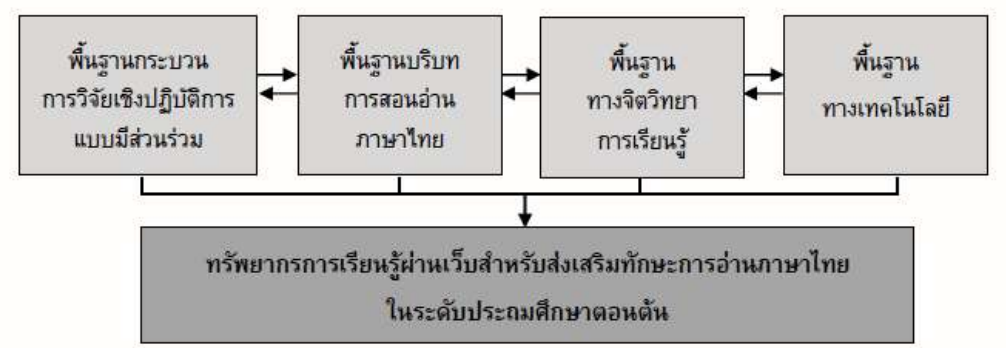

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินคุณภาพของเอกสารด้านเนื้อหาและแบบฝึกการอ่านภาษาไทยที่บรรจุในทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย ประกอบด้วยคำถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) แบบประเมินคุณภาพของเอกสารด้านเนื้อหา 2) แบบประเมินคุณภาพของเอกสารด้านแบบฝึก และ 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

2. แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาภาษาไทยของทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย ประกอบด้วยคำถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) สถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาของทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ และ 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. แบบประเมินคุณภาพด้านรูปแบบการนำเสนอทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบด้วยคำถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) สถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบประเมินคุณภาพด้านรูปแบบการนำเสนอทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ และ 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

4. แบบประเมินผู้เรียนจากการทดลองใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ประกอบด้วย 1) แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนต่อการทดลองใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ และ 2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการใช้งานทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. คัดเลือก ติดต่อประสานงาน และศึกษาข้อมูลของหน่วยงานที่ร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ตลอดทั้งการศึกษาเอกสารด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และด้านการอ่านภาษาไทย

2. วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ สรุปประเด็นหัวข้อสำหรับการพัฒนาด้านการอ่านภาษาไทย และกำหนดแผนการปฏิบัติงานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

3. วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา จัดทำเอกสารด้านเนื้อหาและแบบฝึกการอ่านภาษาไทยในระดับประถม ศึกษาตอนต้น และจัดทำแบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและแบบฝึกภาษาไทยสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยเพื่อพิจารณาความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บ ด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสำหรับการพัฒนา และด้านกระบวนการทางเทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการออกแบบและพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ดำเนินการออกแบบแผนผังโครงสร้างทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บสำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทย ประกอบด้วยเมนูหลักและเมนูย่อย (ภาพที่ 2) ดังนี้ 1) เมนูเนื้อหาหลัก พร้อมเมนูย่อย 7 เมนู คือ พยัญชนะหรรษา สระพาสนุก แสนสุขตัวสะกด จดจำวรรณยุกต์ ฉุกคิดอักษรนำ คำควบกล้ำตามมา นำพาสระแปลงร่าง และเสริมสร้างการอ่านพาเพลิน 2) เมนูแนวคิดการจัดทำ 3) เมนูคำแนะนำการใช้งาน พร้อมเมนูย่อย 2 เมนู คือ คำแนะนำการใช้งานสำหรับผู้สอนและผู้ปกครอง และคำแนะนำการใช้งานสำหรับผู้เรียนและผู้ที่สนใจ 4) เมนูช่องทางการติดต่อ สื่อสาร 5) เมนูผู้จัดทำ 6) เมนูศึกษาเพิ่มเติม พร้อมเมนูย่อย 2 เมนู คือ เนื้อหาสำหรับการศึกษาเพิ่มเติม และแบบฝึกหัดสำหรับการฝึกฝน และ 7) เมนูแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ประกอบด้วยเมนูย่อย คือ แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมด้านการอ่าน

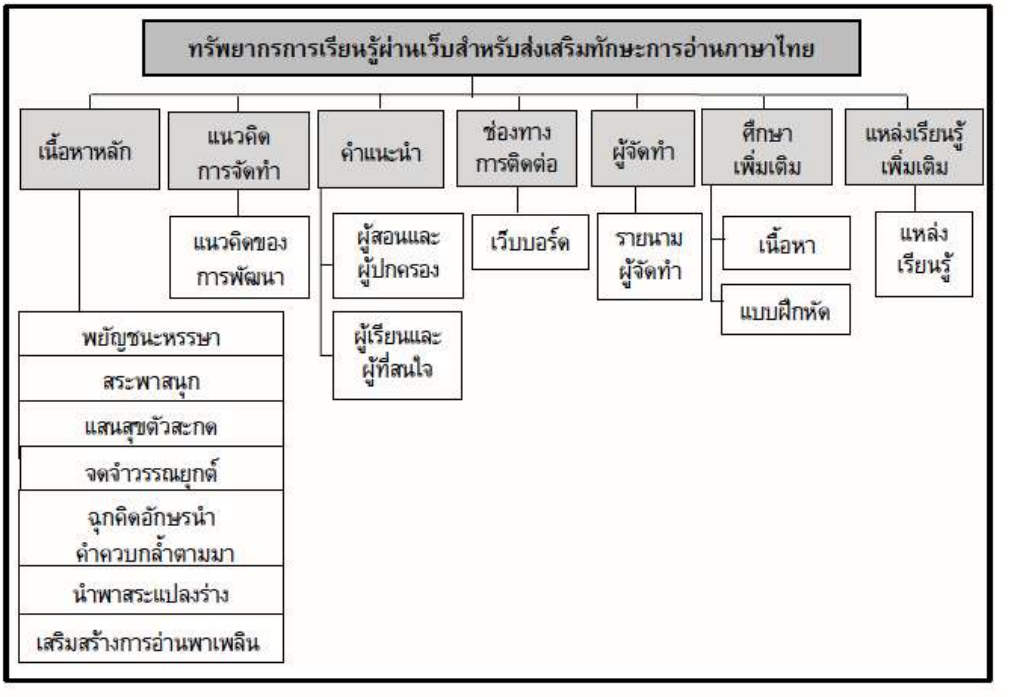

ภาพที่ 2 โครงสร้างเมนูหลักของทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ

2. จัดทำสคริปต์เนื้อหาและการจัดทำสตอรี่บอร์ดในแต่ละหัวข้อ โดยแสดงรายละเอียดแต่ละหน้าจอตั้งแต่เฟรมแรกจนถึงเฟรมสุดท้าย เพื่อแสดงรายละเอียดของข้อความ ลักษณะของภาพ และเงื่อนไขต่าง ๆ ในการนำเสนอ

3. ดำเนินการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บสำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้นตามโครงสร้าง (Site Map) สคริปต์เนื้อหา (Script) และโฮมเพจ (Home Page) ทุกหน้าตามที่ได้ออกแบบไว้ (ภาพที่ 3) โดยส่งข้อมูลไปไว้ที่เครือข่ายที่ผู้วิจัยเช่าโฮสติ้งภายใต้ URL http://www.readingthai.in.th

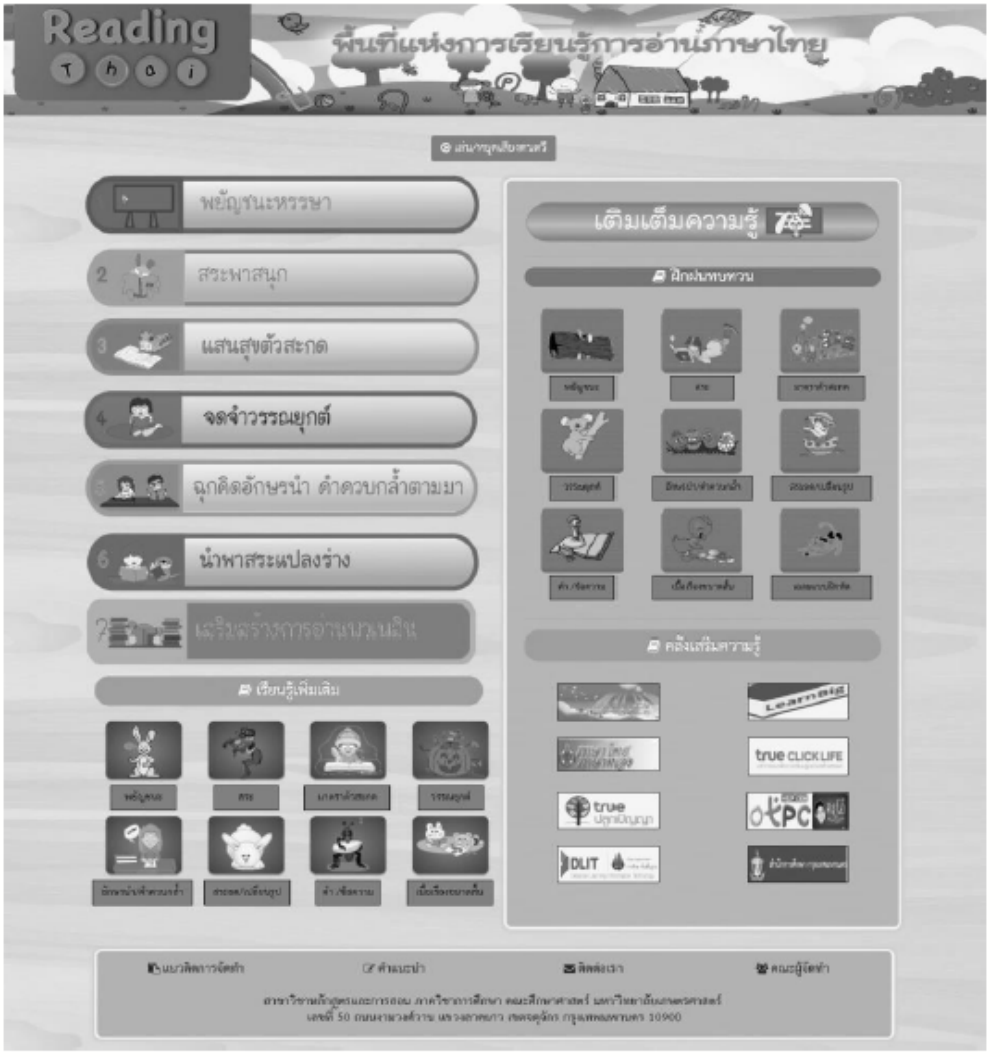

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่

1. จัดทำเครื่องมือแบบประเมินคุณภาพทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ 2 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพด้านรูปแบบการนำเสนอและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยเพื่อประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาภาษาไทย และดำเนินการจัดทำเครื่องมือแบบการประเมินผู้เรียนจากการทดลองใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ คือ แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

2. ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพด้านสื่อและเนื้อหา และผู้เรียนทดลองใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ภายใต้ URL ที่เว็บไซต์ http://www.readingthai.in.th

3. รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการประเมิน สรุปกระบวนการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ดังภาพที่ 4

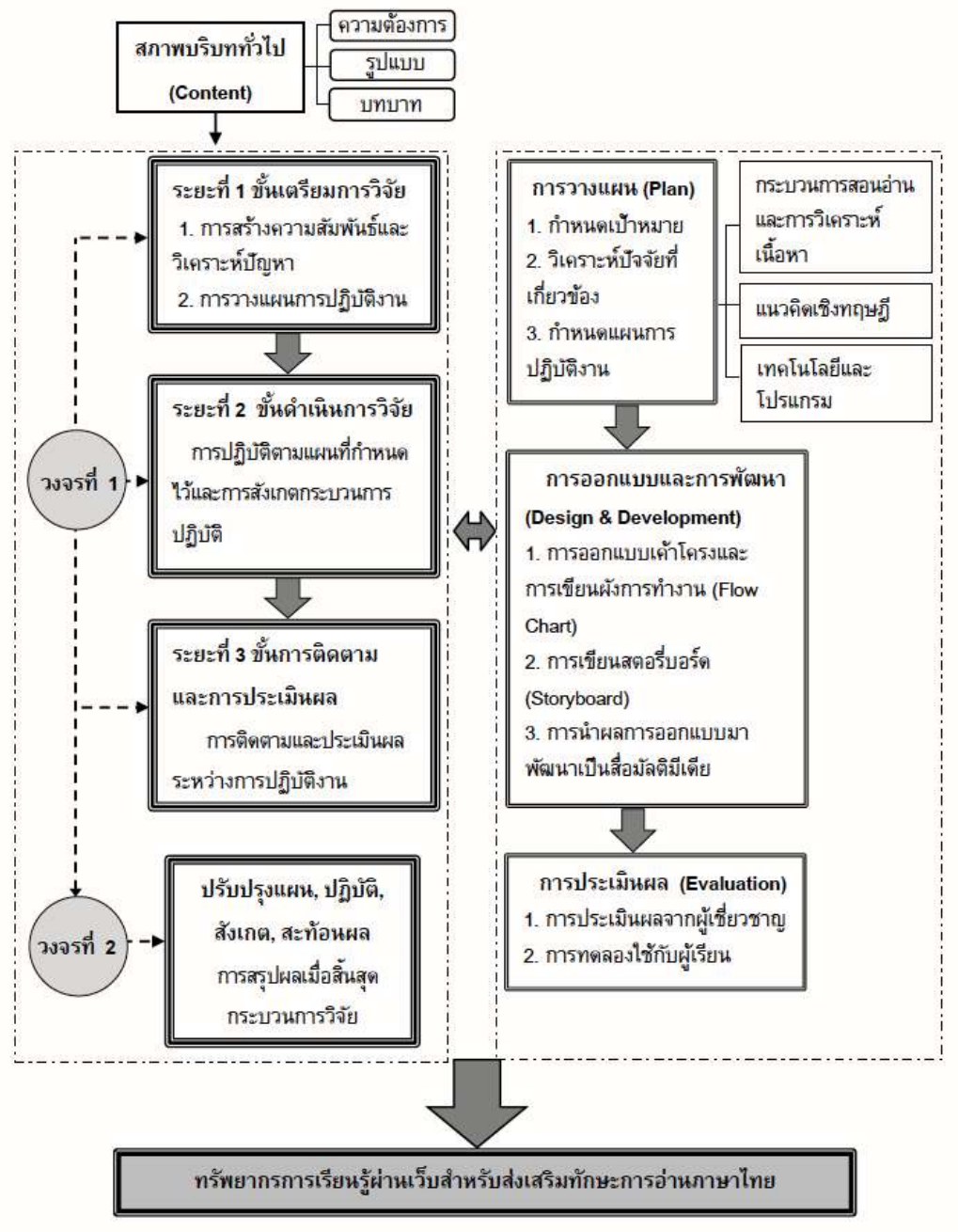

ภาพที่ 4 กระบวนการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ

วิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้านเนื้อหาการสอนอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้น และด้านเอกสารจากการสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ผู้เรียนจากการทดลองใช้สื่อที่ได้พัฒนาขึ้น

2. การแจกแจงความถี่ และการหาค่าเฉลี่ยด้วยสถิติร้อยละ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. คุณภาพด้านเนื้อหาและแบบฝึกภาษาไทยในรูปแบบเอกสาร พบว่า ได้ประเด็นเนื้อหาและแบบฝึกตามความต้องการของหน่วยงานโดยมีความเหมาะสมตามระดับความยากง่าย และตามระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน จำนวน 8 หัวข้อ ดังนี้ 1) การจำรูปพยัญชนะ และการอ่านพยัญชนะ 2) การจำรูปสระและการอ่านสระ 3) การอ่านคำที่มีตัวสะกดตรงมาตรา และไม่ตรงมาตรา 4) การอ่านผันวรรณยุกต์ 5) การอ่านคำอักษรนำ และคำควบกล้ำ 6) การอ่านคำที่ประสมกับสระลดรูปและเปลี่ยนรูป 7) การอ่านคำและข้อความ และ 8) การอ่านเนื้อเรื่องขนาดสั้น โดยคุณภาพของเอกสารเนื้อหาและแบบฝึกการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้นในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก = 3.67 และ = 3.65 ตามลำดับ

2. ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บสำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนต้นได้พัฒนาไว้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ http://www.readingthai.in.th โดยมีหน้าโฮมเพจประกอบด้วยเมนูหลักและเมนูย่อย ดังนี้ 1. เมนูเนื้อหาหลัก พร้อมเมนูย่อย 7 เมนู คือ 1.1) พยัญชนะหรรษา 1.2) สระพาสนุก 1.3) แสนสุขตัวสะกด 1.4) จดจำวรรณยุกต์ 1.5) ฉุกคิดอักษรนำ คำควบกล้ำตามมา 1.6) นำพาสระแปลงร่าง และ 1.7) เสริมสร้างการอ่านพาเพลิน 2. เมนูแนวคิดการจัดทำ 3. เมนูคำแนะนำการใช้งานพร้อมเมนูย่อย 2 เมนู คือ 3.1) คำแนะนำการใช้งานสำหรับผู้สอนและผู้ปกครอง และ 3.2) คำแนะนำการใช้งานสำหรับผู้เรียนและผู้ที่สนใจ 4. เมนูช่องทางการติดต่อสื่อสาร 5. เมนูผู้จัดทำ 6. เมนูศึกษาเพิ่มเติม พร้อมเมนูย่อย 2 เมนู คือ 7.1) เนื้อหาสำหรับการศึกษาเพิ่มเติม และ 7.2) แบบฝึกหัดสำหรับการฝึกฝน และ 8. เมนูแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ประกอบด้วยเมนูย่อย คือ แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมด้านการอ่าน โดยแต่ละเมนูสามารถเชื่อมโยงเว็บเพจของเมนูต่างๆ ในลักษณะที่เป็นโปรแกรมการเรียนรู้ ไฟล์ในรูปแบบเอกสาร และการเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ภายนอก

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพของทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ สรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการประเมินด้านรูปแบบการนำเสนอ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา พบว่า ผลการประเมินด้านการออกแบบหน้าจอ ด้านการออกแบบการเรียนการสอน และด้านการออกแบบการใช้งาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.72 และมีรายการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

3.2 ผลการประเมินด้านเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย พบว่าผลการประเมินด้านเนื้อหาภาษาไทย ได้แก่ 1) พยัญชนะหรรษา 2) สระพาสนุก 3) แสนสุขตัวสะกด 4) จดจำวรรณยุกต์ 5) ฉุกคิดอักษรนำ คำควบกล้ำตามมา 6) นำพาสระแปลงร่าง และ 7) เสริมสร้างการอ่านพาเพลิน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย = 3.59 และมีรายการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

3.3 ผลการประเมินจากผู้เรียน พบว่า

3.3.1 ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ช่วยสนับสนุนการพัฒนาความจำ กระบวนการจำและการเชื่อมโยงความรู้ของผู้เรียนผ่านการเรียนรู้จากองค์ประกอบของสื่อด้านภาพ ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ และเสียงที่สนับสนุนการบันทึกความจำ และผ่านการนำเสนอกระบวนการสร้างความรู้โดยกระบวนการท่องซ้ำๆ การแบ่งกลุ่มข้อมูล การใช้เทคนิคการจำ และการขยายความคิดโดยการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม ทั้งนี้การพัฒนาความจำ กระบวนการจำ และการเชื่อมโยงความรู้ของผู้เรียนอาจมีความแตกต่างกัน เนื่องด้วยประสบการณ์ความรู้เดิมมีผลต่อการรับรู้ข้อมูล การเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนได้รับ ความแตกต่างของผู้เรียนในแต่ละบุคคล ความถนัดในการเรียนรู้ ทัศนคติ และลักษณะการเรียนรู้ส่วนบุคคลเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียนได้

3.3.2 ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ช่วยสนับสนุนสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ สนับสนุนการสร้างความรู้โดยผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมความมีอิสระในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด ตัดสินใจและเลือกสิ่งที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการใช้งานด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกกดดันหรือตึงเครียด

3.3.3 ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ช่วยนำเสนอเนื้อหาภาษาไทยให้เข้าใจง่าย โดยมีการจัดทำเนื้อหาที่เหมาะสม มีการยกตัวอย่างโดยใช้ภาพมาประกอบทำให้เห็นภาพคำศัพท์ได้ชัดเจน และมีคุณลักษณะสื่อมัลติมีเดียที่เหมาะสมสามารถช่วยสนับสนุนการสร้างความรู้ โดยมีการออกแบบหน้าจอที่เหมาะสม มีรูปแบบของตัวอักษร เสียง และภาพประกอบที่สอดคล้องกับความสนใจ ช่วงวัยของผู้เรียน มีการเชื่อมโยงลิงค์ (Link) ไปยังแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทำให้สะดวกต่อการค้นคว้าหาความรู้ และตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้เรื่องอื่นๆ ด้วยตนเองได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเตรียมการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อให้การดำเนินงานสามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการของหน่วยงานโดยผ่านกระบวนการสนทนากลุ่มร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการวางแผนการปฏิบัติการร่วมกัน และการอภิปรายร่วมกันทำให้การทำงานสามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามเป้าหมาย ตลอดจนเกิดการเรียนรู้การปฏิบัติงานร่วมกัน และทำให้การพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับที่ Senge (1994) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นทีมและการปฏิบัติการร่วมกันโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ซึ่งกันและกัน โดยหัวใจของการเรียนรู้เป็นทีมคือการสนทนาและการอภิปรายทำให้สามารถหาข้อสรุปและเป็นแนวปฏิบัติสู่เป้าหมายของการพัฒนาองค์กรร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพได้

2. การพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ด้านการออกแบบโครงสร้างทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ สำหรับกำหนดเมนูหลักและเมนูย่อยเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะโครงสร้างเมนูที่กำหนดจะแสดงให้เห็นถึงหัวข้อเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่บรรจุไว้ในทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ซึ่งจำเป็นต้องครอบคลุมและครบถ้วน จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ฯ จากเว็บไซต์ต่างๆ แล้วนำมาประมวลเข้ากับการออกแบบ และการนำเสนอผลการออกแบบโครงสร้างร่วมกันกับทีมวิจัย และคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จึงทำให้โครงสร้างทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ มีข้อมูลที่ชัดเจน มีการจัดโครงสร้างข้อมูลที่ครอบคลุม มีการนำเสนอเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ประกอบทั้งการคำนึงถึงเป้าหมายของผู้ใช้งานว่าคือผู้เรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นจึงทำให้การออกแบบได้นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสม ตรงตามความสนใจของผู้ใช้งาน สอดคล้องกับที่ Frey and Sutton (2010) กล่าวว่า การออกแบบและการพัฒนาสื่อตามขั้นตอนโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนโครงสร้าง การกำหนดจุดมุ่งหมายการออกแบบแผนผังหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยตามที่ได้กำหนดไว้จะทำให้ได้สื่อที่มีประสิทธิภาพ และตามองค์ประกอบของการพัฒนาสื่ออย่างครบถ้วน

3. การประเมินทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ

3.1 ด้านรูปแบบการนำเสนอและด้านเนื้อหาในทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากทั้งด้านการออกแบบหน้าจอ ด้านการออกแบบการเรียนการสอน และด้านการออกแบบการใช้งาน โดยมีการจัดวางองค์ประกอบที่เหมาะสม และมีองค์ประกอบเสริมที่เป็นประโยชน์ และมีเนื้อหาเหมาะสมกับระดับช่วงวัย ตลอดทั้งเป็นงานวิจัยที่มีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้จริงต่อวงการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการร่วมกันประสานการทำงานและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ตลอดจนการดำเนินการตามที่ได้ออกแบบไว้จึงทำให้ได้สื่อที่มีความเหมาะสม ดังที่ Hadjerrouit (2010) กล่าวว่า การคำนึงถึงองค์ประกอบการพัฒนาสื่อและการจัดลำดับเนื้อหาให้ชัดเจน มีความถูกต้องและมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน จะส่งผลถึงขั้นตอนการพัฒนาขั้นต่างๆ และทำให้บทเรียนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและนำไปใช้งานตามวัตถุประสงค์ได้

3.2 การเรียนรู้ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ โดยผ่านการเรียนรู้จากคุณลักษณะสื่อมัลติมีเดียด้านภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ และเสียงสามารถสนับสนุนการบันทึกความจำ สนับสนุนกระบวนการสร้างความรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับที่ Kwangmuang, Chajaroen, Samat, and Kanjak (2012) ได้พัฒนานวัตกรรมทางปัญญาที่ส่งเสริมการสร้างความรู้และการบันทึกในหน่วยความจำสำหรับผู้เรียนโดยใช้กระบวนการประมวลสารสนเทศและคุณลักษณะของสื่อมัลติมีเดียช่วยส่งผลต่อกระบวนการประมวลสารสนเทศของผู้เรียนและผลของสื่อสามารถสนับสนุนการประมวลสารสนเทศได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ช่วยสนับสนุนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมความมีอิสระในการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด ตัดสินใจและเลือกสิ่งที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนสามารถเข้าถึงการใช้งานด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกกดดันหรือตึงเครียด ดังที่ อารีย์ ธรรมโคร่ง (2559) กล่าวว่า การนำสื่อมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายโอนความรู้สามารถสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นเร้าความสนใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนมากขึ้น เพราะผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความเป็นนามธรรมสู่สิ่งที่สามารถเข้าถึงได้มากกว่าการจินตนาการจากการเรียนในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการวิจัยที่ให้ความสำคัญในการสร้างความรู้ร่วมกัน โดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงสำหรับการใช้กระบวนการวิจัยนี้คือ บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในกระบวนการวิจัยเพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดทั้งการสนับสนุนและให้ความพร้อมในด้านสถานที่ งบประมาณและเวลา อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างความรู้ร่วมกันได้

2. หน่วยงานควรบูรณาการกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการฯ เข้ากับงานประจำที่บุคลากรสายวิชาการได้ปฏิบัติอยู่เพื่อไม่ให้รู้สึกว่าเป็นภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น แต่ชี้ให้เห็นผลและประโยชน์ที่เกิดขึ้นสามารถนำไปแก้ปัญหาหรือพัฒนางานทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ผู้ที่จะนำงานวิจัยไปใช้ควรผ่านการฝึกอบรมก่อนการนำไปใช้

4. งานวิจัยนี้เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพราะทดลองใช้กับนักเรียนชั้น ป.3 เพียงระดับชั้นเดียว หากงานวิจัยนี้ได้มีการทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้น ป.1 - 2 ด้วย จึงจะครอบคลุมและสามารถนำงานวิจัยนี้ไปใช้ได้จริงกับนักเรียนระดับชั้น ป.1 - 3

5. ผู้วิจัยควรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่จะทำการพัฒนาเป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และควรมีความรู้ในด้านเทคนิคการออกแบบมากพอสมควรเพื่อให้การพัฒนาดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว

6. ผู้วิจัยควรเลือกใช้ภาพที่ถูกต้อง สื่อความหมาย สอดคล้องกับเนื้อหา และตรงกับความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้งานออกมาอย่างสมบูรณ์มากที่สุด อีกทั้งการเลือกใช้ภาพต้องคำนึงถึงเรื่องลิขสิทธิ์ภาพด้วย

7. ผู้วิจัยควรศึกษาความต้องการของผู้เรียน ด้านการนำเสนอเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนและตรงตามความสนใจของผู้เรียนให้มากขึ้น โดยทั้งนี้การจัดทำเนื้อหาและกิจกรรมเกมต้องสามารถทบทวนความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนและสนับสนุนต่อกระบวนการจดจำของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้วย

8. ผู้วิจัยควรนำทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ที่สร้างและพัฒนาขึ้น ไปต่อยอดปรับรูปแบบการแสดงผลเพื่อให้สามารถใช้งานร่วมกับอุปกรณ์สมัยใหม่ เช่น สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ กับวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่หลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนหรือผู้ปกครองในการเลือกใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ กับวิธีการสอนต่างๆ และการเลือกกิจกรรมในการสอนอ่านภาษาไทยได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน

2. ควรเลือกใช้สื่อออนไลน์อื่นๆ เช่น Application, Mooc, Kahoot ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

3. ควรเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างนักเรียนที่ใช้สื่อกับนักเรียนที่ไม่ได้ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน

4. ควรมีการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บสำหรับส่งเสริมทักษะการอ่านบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองในระดับช่วงชั้นประถมศึกษาตอนต้น และการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทยในระดับช่วงชั้นอื่นๆ หรือการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บในทักษะภาษาไทยด้านอื่นๆ เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการเขียน ฯลฯ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนและผู้เรียนต่อไป

5. ควรให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้พิจารณาและพัฒนาต่อยอดการทำวิจัยและจัดทำทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ให้กว้างขวางเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ผ่านเว็บฯ ในสาขาวิชาอื่นๆ เพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กุณฑิกา พัชรชานนท์ และบัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2558). *ปี 2558 ปีปลอดนักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้.* สืบค้น 20 มกราคม 2559, จาก http://www.moe.go.th/websm/2015/jan/015.html

ณัฐกร สงคราม. (2557). *การออกแบบและพัฒนามัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2544). การสอนบนเว็บ (Web-Based Instruction) นวัตกรรมเพื่อคุณภาพการเรียนการสอน. *วารสารศึกษาศาสตร์สาร, 28*(1), 87 - 94.

นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2544). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 7*(2), 61 - 73.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. (2558). *รายงานการวิจัยนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุน และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องตามนโยบาย และกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ* (รายงานผลการวิจัย). พะเยา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1.

_____.(2559). *เอกสารรายงานผลการทดสอบการอ่านออกเขียนได้ของปีการศึกษา 2559 ของกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลทางการศึกษา* (รายงานผลการวิจัย). พะเยา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1.

อารีย์ ธรรมโคร่ง. (2559). ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการบูรณาการเชิงเนื้อหาผ่านสื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 12*(1), 123 - 146.

Adam, L. P. (2015). Mnemonics in Education: Current Research and Applications. *American Psychological Association, 1*(2), 130 –139.

Eggen, P.D., and Kauchak, D.P. (2007). *Educational psychology: Windows on classrooms.* Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall.

Frey, B. A., and Sutton, J. M. (2010). A Model for Developing Multimedia Learning Projects. *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching, 6*(2), 491 - 507.

Hadjerrouit, S. (2010). Developing Web-Based Learning Resources in School Education: A User-Centered Approach. *Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects 6*, 115 - 135.

Kemmis, S., and McTaggart, R. (2005). *Participatory Action Research* (3rd ed). Thousand Oaks: SAGE.

Kwangmuang, P., Chajaroen, S., Samat, C., and Kanjak, I., (2012). Framework for development of cognitive innovation to enhance knowledge construction and memory process. *Procedia Social and Behavioral Science, 46,* 3409 - 3414.

Senge, P.M. (1994). *The Fifth Discipline Field Book*. New York: Doubleday.

Turnbull, A .P., Friesen, B.J., and Ramirez, C. (1998). Participatory Action Research As a Model For Conducting Family Research. *The Journal of the Association for Persons with Sever Hadicaps, 23*(3), 165 - 177.

การศึกษาทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มภาคใต้ตอนบน

A STUDY ON THAI LANGUAGE SKILLS FOR COMMUNICATION FOR STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE UPPER SOUTH REGION

Received: June 8, 2019
Revised: July 10, 2019
Accepted: July 12, 2019

เบญจวรรณ ศริกุล*
Benjawon Sarikul*
จตุพล ยงศร**
Chatupol Yongsorn**
จักรกฤษณ์ โปณะทอง***
Chakrit Ponathong***

* นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา แขนงวิชาการบริหารการอุดมศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
* Ed.D. Candidate, Doctor of Education Program in Educational Administration and Management, Higher Education Administration, Department of Educational Administration and Higher Education, Faculty of Education Srinakharinwirot University
* Email: benjawon.honey@gmail.com
** ผู้ช่วยศาสตราจารย์และปริญญาเอก ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
** Assistant Professor and Ed.D., Department of Educational Administration and Higher Education, Faculty of Education Srinakharinwirot University
** Email: chatupol@g.swu.ac.th
*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์และปริญญาเอก ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
*** Assistant Professor and Ed.D., Department of Educational Administration and Higher Education, Faculty of Education Srinakharinwirot University
*** Email: chakritp@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อ การสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลด้วยค่า Modified Priority Needs Index: $PNI_{Modified}$ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ทักษะการพูด (PNI = .49) รองลงมา คือ ทักษะการเขียน (PNI = .46) ทักษะการฟัง และ ทักษะการอ่าน (PNI = .42) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ทักษะการสื่อสาร

Abstract

The objective of this study was to assess current Thai communication skills of students in higher education institutions in the upper south region and the expectations of their teachers. The research participants were 291 Thai university teachers in the upper south region of Thailand, academic year 2018. The research instrument was a questionnaire with 5 – level rating scales. The data were analyzed using percentage, mean score, standard deviation, and $PNI_{Modified}$. The findings showed that when ranked by priority of needs for Thai teachers to enhance their students communicative skills, speaking was at the highest (PNI = .49) followed by writing (PNI = .46), listening and reading (PNI = .42) respectively.

Keywords: Thai Language for Communication, Communicative Skills

บทนำ

การสื่อสารนับเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต เพราะการสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ทำให้สังคมพัฒนาได้อย่างไม่หยุดยั้ง เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติ ทั้งยังก่อให้เกิดการสืบทอด พัฒนา เรียนรู้ และรับรู้สิ่งต่างๆ ดังที่ วรมน ลิ้มมณี (2544, น. 42) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพื่อสื่อความหมายต่างๆ ตามความต้องการโดยผ่านสื่อหรือช่องทาง การสื่อสารมีลักษณะเป็นทั้งเครื่องมือและวิธีการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล องค์กร และสังคม มีธรรมชาติเป็นสหวิทยาการที่จะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจสาขาวิชาต่างๆ เป็นพื้นฐานให้สามารถเข้าใจการสื่อสารได้กว้างขวาง ชัดเจน

ทักษะการสื่อสารของคนไทยซึ่งมีการใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะกับเยาวชนกลุ่มนิสิต นักศึกษา ดังที่ ดร.นพดล กรรณิกา เปิดเผยผลวิจัยเชิงสำรวจภาคสนาม เรื่องวันภาษาไทยแห่งชาติ กับสิ่งที่คนไทยต้องการรักษาไว้ในสังคมไทย : กรณีศึกษาตัวอย่างประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 2,277 ตัวอย่าง โดยดำเนินโครงการสำรวจระหว่างวันที่ 17 – 20 กรกฎาคม 2552 ผลการวิจัยวนส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะการสื่อสารพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.9 มีปัญหาเรื่องเขียนภาษาไทยผิด ร้อยละ 31.9 จับใจความผิด ร้อยละ 29.6 พูดผิด ร้อยละ 27.5 อ่านผิด ร้อยละ 18.6 ฟังผิด ส่วนกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาในการใช้ภาษาไทย จากผลสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่หรือ ร้อยละ 80.6 คือ กลุ่มวัยรุ่น (นพดล กรรณิกา, 2558)

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2559 นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (รมว.วธ.) ยังเปิดเผยว่า จากการสำรวจความคิดเห็นเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทยในปัจจุบันที่ประชาชนส่วนใหญ่เสนอให้ควรเร่งดำเนินการแก้ไข พบว่า ร้อยละ 32.77 ระบุว่า การพูด โดยให้เหตุผลว่าการพูดเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย การพูดที่ถูกต้องจะทำให้การเขียนถูกต้องไปด้วย และยังระบุว่ากลุ่มคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะวัยรุ่นมักใช้ศัพท์สแลงในการพูดคุยทำให้ลืมใช้คำที่ถูกต้องไป ร้อยละ 32.28 บอกว่าการเขียน เนื่องจากปัจจุบันใช้คอมพิวเตอร์แทนการเขียนหนังสือมากขึ้น ต้องการให้คนไทยเขียนหนังสือ เขียนข้อความที่ถูกต้อง และการคัดลายมือทำให้เขียนตัวอักษรไทยได้สวยงาม และร้อยละ 16.99 บอกว่าการอ่าน เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับเด็ก แต่ปัจจุบันคนไทยอ่านหนังสือน้อยมาก คนไทยอีกจำนวนมากที่อ่านหนังสือไม่ได้ อ่านไม่ออก ออกเสียงไม่ถูกต้อง ทั้งที่การอ่านเป็นการเพิ่มพูนความรู้ พัฒนาสติปัญญา (มติชนออนไลน์, 2559) สอดคล้องกับศาสตราจารย์สัญชัย สุวังบุตร คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่นปี 2559 ได้กล่าวในประเด็นปัญหาการใช้ภาษาของนักศึกษาว่า ประสบการณ์จาก การสอนพบเยาวชนไทยมีปัญหาในการใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นอิทธิพลจากการใช้ภาษาในโลกโซเชียล ภาษามีอยู่หลายรูปแบบ ภาษาที่ใช้ในไลน์เป็นภาษาที่ต่างออกไปจากภาษาเขียน เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารเฉพาะกลุ่ม เน้นความเร็วเพื่อสะดวกในการสื่อสาร จึงมีการประดิษฐ์คำใหม่ขึ้นมาใช้ โดยการตัดคำ เปลี่ยนตัวสะกด ไม่ใช่การใช้ภาษาที่ถูกต้อง ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เมื่อสะกดผิด บางครั้งก็สื่อสารผิดความหมายไปด้วย เมื่อใช้ภาษาเช่นนี้บ่อยๆ ก็เกิดผลกระทบต่อการใช้ภาษาที่เป็นทางการ เห็นจากการเขียนเรียงความเชิงการเขียนตอบข้อสอบของนักศึกษาพบว่า เขียนสื่อสารไม่ได้ ใช้ภาษาไม่ถูกต้อง หรือใช้ภาษาผิดความหมาย สื่อความหมายไม่ชัดเจน ลักษณะการใช้ภาษาผิดนี้อาจมีสาเหตุมาจากเด็กสมัยนี้ไม่ได้ถูกเข้มงวดในการเขียน รู้ภาษาไทยเหมือนเด็กรุ่นก่อนๆ (คมชัดลึก, 2559)

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นระดับการศึกษาขั้นสูงสุด เป็นแหล่งรวมศาสตร์แขนงต่างๆเพื่อบ่มเพาะและผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะของบัณฑิต ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาพึงมี คุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นหนึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิที่กล่าวไว้ข้างต้น อันหมายถึง ความสามารถในการ

วิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติ ความสามารถในการสื่อสารทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารทั้ง 4 ทักษะเป็นคุณสมบัติด้านการสื่อสารที่นักศึกษาพึงมี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558, น.59)

ทักษะการสื่อสารเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตนักศึกษาเข้าสู่วัยทำงาน เป็นก้าวสำคัญก้าวหนึ่งสำหรับทุกๆ คนเป็นอย่างมาก นักศึกษาที่จบใหม่จึงมีความจำเป็นต้องปรับตัว และเพิ่มพูนความรู้และทักษะในด้านต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับนำตัวเองเข้าสู่วัยทำงาน ทักษะในด้านการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ (Communication & Relation skills) เป็นหนึ่งในทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำงานสิ่งจำเป็น ในการทำงานร่วมกันคือการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นศิลปะในการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีแก่กันกับบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ ความนับถือ ความจงรักภักดี และความร่วมมือ ดังนั้นทักษะด้านนี้จึงเป็นทักษะสำคัญอันดับต้นๆ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพราะสามารถลดความขัดแย้งและยังเป็นการช่วยอำนวยการให้การติดต่อประสานงานกับแผนกอื่นๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและจะนำมาซึ่งความสำเร็จ (แมนพาวเวอร์ไทยแลนด์, 2561)

ทักษะการสื่อสารจึงเป็นทักษะสำคัญในชีวิต ทั้งการเรียน และการทำงาน เมื่อศึกษาทักษะในการสื่อสาร พบว่าทักษะในการสื่อสาร ประกอบด้วย 4 ทักษะ คือ 1. ทักษะการฟัง 2. ทักษะการพูด 3. ทักษะการอ่าน 4. ทักษะการเขียน ซึ่งทักษะดังกล่าว เป็นทักษะทางภาษาที่ใช้เพื่อการสื่อสารถ้าขาดทักษะอย่างใดอย่างหนึ่งการสื่อสารจะไม่สมบูรณ์ หรืออาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จะเห็นว่าการสื่อสารที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ภาษาที่ใช้เพื่อการสื่อสารต้องเข้าใจถึงองค์ประกอบที่จำเป็นและสามารถบอกได้ว่าการสื่อสารโดยทั่วไป หากจะให้ได้ผลสมบูรณ์ครบถ้วนแล้วควรมีทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน ถ้ามีความเข้าใจด้านภาษาเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะช่วยให้สื่อสารได้ฉับไว และมีประสิทธิภาพในที่สุด สอดคล้องกับฝ่ายแนะแนวการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2561) ที่ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาในปัจจุบันว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบันจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นนักศึกษา ซึ่งหนึ่งในทักษะที่จำเป็น คือ ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร ภาษาเป็นตัวกลางที่ช่วยให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการของวิทยาการต่างๆ มากมาย ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนนี้ ต้องอาศัยความเข้าใจหลักของภาษา ไวยากรณ์ต่างๆ ตลอดจนการฝึกฝน ทบทวนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้วไม่สามารถข้ามประเด็นความสำคัญของทักษะด้านภาษาและการสื่อสารไปได้เลย

ในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ตอนบน 5 แห่ง ได้แก่ 1. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 5. มหาวิทยาลัยตาปี ซึ่งเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยจากเครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนบนที่มีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นแม่ข่าย พบว่ามี การบรรจุรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารไว้เป็นรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาทุกคนต้องลงทะเบียนเรียนซึ่งรายวิชาดังกล่าวมีการเรียนการสอนทักษะด้านการสื่อสาร ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยได้ให้ความสำคัญกับทักษะการสื่อสารภาษาไทยในฐานะที่เป็นเครื่องมือสื่อสารของคนในชาติ ซึ่งเป็นการศึกษาทฤษฎี ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารภาษาไทย แต่พบว่านักศึกษายังประสบปัญหาด้านทักษะการสื่อสาร ทั้งนี้เพราะรายวิชาดังกล่าวเป็นรายวิชาที่มีจำนวนหน่วยกิตน้อย ตามโครงสร้างหน่วยกิตของหมวดศึกษาทั่วไป ซึ่งไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารในด้านต่างๆ

เหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นความสนใจที่ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร และ อยากประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน ซึ่งผลดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้เพื่อเสริมให้นักศึกษามีความรู้ด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 4 ทักษะ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะ การเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเสริมทักษะให้นักศึกษาได้

เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ที่มีศักยภาพในด้านการใช้ทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารเพื่อประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ซึ่งในการวิจัยนี้ หมายถึงทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และการเขียน ผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเอาแนวคิดต่างๆ มาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อ การสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน ดังนี้

ทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หมายถึง ทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อให้เป็นปัจจัยสำคัญในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีศิลปะ ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของแต่ละทักษะ เหมาะสมด้วยกาลเทศะและโอกาส ซึ่งประกอบด้วย 4 ทักษะ ได้แก่

ทักษะการฟัง หมายถึง กระบวนการรับสารของมนุษย์ทางร่างกายและสติปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมการรับสารต้องผ่านกระบวนการฟัง ผู้รับสารต้องแปลความหมายของเสียงที่ได้ยินเพื่อการรับรู้เข้าใจและตีความสารตามความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ รวมทั้งการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองสารที่ได้ฟัง กระทั่งสามารถนำไปปฏิบัติต่อไป ซึ่งทักษะการฟัง ประกอบด้วย (กิตติชัย พินโน และอมร คหกิจโกศล, 2554, น.193; ฐิติรัตน์ ลดาวัลย์, 2536, น.9; สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์, 2531, น.67)

1. การจับใจความสำคัญ หมายถึง ผู้ฟังสามารถแยกแยะได้ว่าข้อความใดเป็นใจความสำคัญและข้อความใดเป็นพลความ รู้ว่าผู้พูดเจตนาจะสื่อสารอะไรเป็นสำคัญแก่ผู้ฟัง

2. การวิเคราะห์ หมายถึง ผู้ฟังพิจารณาแยกใจความที่ฟังได้ว่า ส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นความคิดเห็น หรือเป็นความรู้สึกของผู้พูด และเรื่องราวที่ฟังมีอะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผล

3. การตีความ หมายถึง การที่ผู้ฟังค้นหาความหมายสารที่ซ่อนอยู่ เพราะความหมายไม่ตรงตามตัวอักษร เช่น ผู้พูดใช้คำที่มีความหมายนัยประหวัด หรือกล่าวเป็นโวหาร สำนวน สุภาษิต คำพังเพย หรือบทร้อยกรองสั้นๆ ผู้ฟังจึงต้องตีความ และค้นหาความหมายสารที่ซ่อนนั้นได้

ทักษะการพูด หมายถึง การเสนอความคิด ถ่ายทอดความรู้ หรือข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันโดยอาศัยภาษาและเสียงพูดเป็นสื่อหลักหรือวัจนภาษา และมีอากัปกิริยาเป็นสื่อรองหรืออวัจนภาษา ทั้งนี้เพื่อให้ การพูดบรรลุตามความมุ่งหมาย ผู้พูดต้องเลือกสรรคำและภาษาเพื่อให้เหมาะสมกับการพูดแต่ละครั้ง ดังนี้ (กิตติชัย พินโน และอมร คหกิจโกศล, 2554, น.201; จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2556, น.255)

1. ถ้อยคำหรือคำพูด หมายถึง การเลือกสรรภาษาที่จะใช้ในการนำเสนอ ต้องถูกต้อง เหมาะสม เข้าใจง่าย ออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขรวิธี

2. เสียงและน้ำเสียง หมายถึง การใช้เสียงได้ชัดเจน ถูกต้อง มีน้ำเสียงน่าฟัง

3. กิริยาท่าทางหรืออิริยาบถในการพูด หมายถึง พฤติกรรมของผู้พูดตั้งแต่ก้าวขึ้นสู่เวทีการปรากฏตัวต่อหน้าผู้ฟัง การเคลื่อนไหวร่างกาย การแสดงออกทางสีหน้าแววตา การใช้มือ การยืนหรือนั่งและอากัปกิริยาอื่นๆ

4. เนื้อหาสาระ หมายถึง การเสนอเนื้อหาในการพูด ผู้พูดต้องคำนึงด้วยว่าเนื้อหาที่พูดนั้นมีความยากง่าย เหมาะสม และสอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟังมากน้อยเพียงใด

ทักษะการอ่าน หมายถึง กระบวนการค้นหา แปลความหมายจากตัวอักษร สัญลักษณ์ เพื่อรับรู้และเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน โดยใช้กระบวนการจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ ตีความ กระทั่งสามารถนำความคิดความเข้าใจที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งทักษะการอ่านประกอบด้วย (ศิวกานต์ ปทุมสูติ, 2542, น.50; สนิท สัตโยภาส, 2542, น.165; โสภณ สาทรสัมฤทธิ์ผล, 2546, น.4)

1. การจับใจความสำคัญ หมายถึง การอ่านเพื่อค้นหาความคิดสำคัญของเรื่อง หรือสารที่ผู้เขียนมุ่งเสนอต่อผู้อ่านหรือ เป็นการจับประเด็นให้ได้ว่าผู้เขียนต้องการเสนอข้อคิดเห็นอะไร

2. การวิเคราะห์ หมายถึง การพิจารณาแยกองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏหรือมีอยู่ในงานเขียนว่ามีลักษณะอย่างไร มีคุณค่าอย่างไร หรือมีข้อควรสังเกตอย่างไร โดยสามารถแยกแยะว่าข้อความที่อ่านนั้นผู้เขียนต้องการสื่อข้อเท็จจริงหรือสื่อความรู้สึกนึกคิดให้ผู้อ่านทราบ

3. การตีความ หมายถึง การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระ เจตนาและน้ำเสียงของผู้เขียนที่ปรากฏในงานเขียน และสามารถแสดงความคิดเห็นสืบเนื่องเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านนั้นได้

ทักษะการเขียน หมายถึง กระบวนการสื่อสารด้วยตัวอักษรเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ประสบการณ์ จากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน ซึ่งทักษะการเขียนประกอบด้วย (กิตติชัย พินโน และอมรชัย คหกิจโกศล, 2554, น.177; จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2556, น.169; สุรัตน์ ศรีราษฎร์ และคณะ, 2542, น.15-24)

1. อักขรวิธี หมายถึง การพิจารณาการสะกดการันต์ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการเว้นวรรค

1.1 การสะกดการันต์ หมายถึง การใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์หรือตัวการันต์ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

1.2 การใช้เครื่องหมายวรรคตอน หมายถึง การนำไปใช้ตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถาน

1.3 การเว้นวรรค หมายถึง การเว้นวรรคหรือเว้นช่องว่างระหว่างคำ ข้อความ หรือประโยคเพื่อให้ข้อความนั้นถูกต้อง แจ่มแจ้ง ชัดเจน และอ่านได้ตรงตามความต้องการของผู้เขียน

2. การใช้คำ หมายถึง การพิจารณาการใช้คำตามความหมาย การใช้คำฟุ่มเฟือย

2.1 การใช้คำตามความหมาย หมายถึง การเลือกใช้คำที่มีความหมายเข้ากับเนื้อความในประโยค

2.2 การใช้คำฟุ่มเฟือย หมายถึง การใช้คำมากเกินความจำเป็น หรือใช้คำที่มีความหมายเดียวกันซ้ำซ้อน

3. การใช้ประโยค หมายถึง การใช้ประโยคที่ถูกต้องสมบูรณ์ และการใช้ประโยคที่เป็นสำนวนภาษาต่างประเทศ

3.1 การใช้ประโยคที่ถูกต้องสมบูรณ์ หมายถึง การใช้ประโยคที่มีส่วนประกอบสำคัญของประโยค อาจเป็นคำหรือกลุ่มคำที่ทำให้ความหมายของประโยคชัดเจนสมบูรณ์

3.2 การใช้ประโยคที่เป็นสำนวนภาษาต่างประเทศ หมายถึง การใช้ประโยคที่มีโครงสร้างแบบภาษาต่างประเทศในการเขียนภาษาไทย ซึ่งในปัจจุบันสำนวนประโยคแบบภาษาอังกฤษปะปนในภาษาไทยมากขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากรที่ใช้ในการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยตาปี กลุ่มประชากรมี คือ อาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน 5 แห่ง ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 1,241 คน

- กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน 5 แห่ง ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 291 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ซึ่งใช้ตารางของเครจิและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล) ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะและนำมาใช้ในการสร้างแบบประเมิน

- ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ใน ข้อคำถามผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน จากนั้นนำคะแนนไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) (สุวิมล ติรกานันท์, 2549, น. 139) ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องไม่น้อยกว่า 0.5 ถือได้ว่าแบบสอบถามดังกล่าวใช้ได้โดยไม่ต้องปรับปรุง แต่ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.5 จะต้องปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้จำนวน 35 ข้อ

- นำแบบประเมินที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับอาจารย์ผู้สอนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แล้วนำผลที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน และทำการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบประเมินเป็นรายข้อ โดยใช้การทดสอบที (t-test) วิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยเลือกข้อคำถามที่มี ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไปมาเป็นข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามแบบของครอนบาค ซึ่งจากการวิเคราะห์ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบประเมินในส่วนสภาพปัจจุบันฯเท่ากับ 0.967 ส่วนสภาพ ความคาดหวังฯ เท่ากับ 0.957 และมีค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินในส่วนสภาพปัจจุบันฯ ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป จำนวน34 ข้อ และข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อต่ำกว่า 1.75 ผู้วิจัยได้ปรับสำนวนภาษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยไม่ตัดออก ส่วนค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินในส่วนสภาพความคาดหวังฯ ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป จำนวน 35 ข้อ

3. เก็บรวบรวมข้อมูลกับอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน 5 แห่ง ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 291 คน ได้รับการตอบแบบประเมิน จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
3. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

1. การหาดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
2. การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบประเมิน โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test)
3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-coefficient) ของครอนบาด
4. การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลจากการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังตาม ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัย Modified Priority Needs Index: $PNI_{Modified}$

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นรายทักษะพบว่า ทักษะ การพูด เป็นทักษะที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (ค่า PNI = .49) รองลงมา คือ ทักษะการเขียน (ค่า PNI = .46) รองลงมา คือ ทักษะการฟัง และทักษะการอ่าน (ค่า PNI = .42) ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายทักษะของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบนตามสภาพปัจจุบัน / สภาพความคาดหวัง และค่า Modified Priority Needs Index: ($PNI_{Modified}$) (n = 291)

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน		สภาพความคาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	Mean	SD	Mean	SD	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
ทักษะการฟัง	3.13	.40	4.42	.40	.42	3
ทักษะการพูด	3.09	.45	4.60	.44	.49	1
ทักษะการอ่าน	3.07	.45	4.35	.38	.42	3
ทักษะการเขียน	3.02	.44	4.40	.38	.46	2

2. ผลการประเมินประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นรายข้อ พบว่ามีลำดับ ความต้องการจำเป็น ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบนตามสภาพปัจจุบัน / สภาพความคาดหวัง และค่า Modified Priority Needs Index: ($PNI_{Modified}$) (n = 291)

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน		สภาพความคาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	Mean	SD	Mean	SD	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
<u>ทักษะการฟัง</u>	**3.13**	**.40**	**4.42**	**.40**	**.42**	**3**
การจับใจความสำคัญ						
1. นักศึกษาสามารถจับใจความสำคัญของ เรื่อง "ขนาดสั้น" ที่ฟังได้	3.80	.50	4.80	.46	.26	8
2. นักศึกษาสามารถจับใจความสำคัญของเรื่อง "ขนาดกลาง" ที่ฟังได้	3.12	.49	4.73	.56	.52	3
3. นักศึกษาสามารถจับใจความสำคัญของเรื่อง "ขนาดยาว" ที่ฟังได้	2.93	.49	4.64	.65	.58	1

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน		สภาพความคาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	Mean	SD	Mean	SD	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
การวิเคราะห์						
4. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์เรื่องที่ฟังโดยแยกใจความที่ฟังได้ว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น หรือเป็นความรู้สึกของผู้พูดได้	3.08	.52	4.14	.48	.34	6
การตีความ						
5. นักศึกษาสามารถตีความเรื่องที่ฟังได้และสามารถทราบความหมายสารที่ซ่อนอยู่ในคาที่มีความหมายโดยนัยได้	3.02	.52	4.69	.58	.55	2
6. นักศึกษาสามารถตีความโวหารสำนวนที่ฟังได้ถูกต้องตามบริบท	3.00	.51	4.04	.45	.35	5
7. นักศึกษาสามารถตีความสุภาษิตคำพังเพยที่ฟังได้ถูกต้องตามบริบท	3.09	.54	4.32	.60	.40	4
8. นักศึกษาสามารถตีความบทร้อยกรองที่ฟังได้	3.03	.53	4.02	.47	.33	7
<u>ทักษะการพูด</u>	**3.09**	**.45**	**4.60**	**.44**	**.49**	**1**
ถ้อยคำหรือคำพูด						
9. นักศึกษาสามารถเลือกสรรถ้อยคำที่ใช้ในการพูดได้ถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์	3.06	.55	4.76	.51	.55	2
10. นักศึกษาสามารถเลือกสรรถ้อยคำที่สละสลวยเพื่อใช้ในการพูดบางสถานการณ์ได้	2.99	.54	4.09	.45	.37	10
เสียงและน้ำเสียง						
11. นักศึกษาสามารถใช้เสียงได้ชัดเจนน่าฟัง เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้ฟังเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์	3.09	.52	4.72	.57	.53	5
12. นักศึกษาสามารถใช้น้ำเสียงได้สอดคล้อง เหมาะสม เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวได้ตรงตามวัตถุประสงค์	3.11	.53	4.11	.44	.32	11
13. นักศึกษาสามารถออกเสียงคำที่มี “ร, ล” ได้ถูกต้อง	3.02	.56	4.70	.62	.56	1
14. นักศึกษาสามารถออกเสียงคำควบกล้ำได้ถูกต้อง	3.05	.57	4.70	.62	.54	3

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน		สภาพความคาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	Mean	SD	Mean	SD	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
กิริยาท่าทางหรืออิริยาบถ						
15. นักศึกษาสามารถเคลื่อนไหวร่างกายในขณะพูดได้เหมาะสม	3.14	.57	4.74	.51	.51	7
16. นักศึกษาสามารถแสดงออกทางสีหน้าแววตาในขณะพูดได้เหมาะสม	3.18	.56	4.74	.51	.49	9
17. นักศึกษาสามารถใช้ท่ายืนหรือท่านั่งในขณะพูดได้เหมาะสม	3.16	.59	4.73	.54	.50	8
เนื้อหาสาระ						
18. นักศึกษาสามารถเลือกเนื้อหาที่พูดได้เหมาะสม และสอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟัง	3.08	.54	4.71	.55	.53	5
19. นักศึกษาสามารถเลือกเนื้อหาที่พูดได้ตรงกับวัตถุประสงค์	3.09	.55	4.76	.52	.54	3
ทักษะการอ่าน	**3.07**	**.45**	**4.35**	**.38**	**.42**	**3**
การจับใจความสำคัญ						
20. นักศึกษาสามารถอ่านเรื่อง “ขนาดสั้น” เพื่อค้นหาแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ และสามารถจับประเด็นต่างๆที่ผู้เขียนนำเสนอได้	3.47	.61	4.78	.49	.38	5
21. นักศึกษาสามารถอ่านเรื่อง “ขนาดกลาง” เพื่อค้นหาแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ และสามารถจับประเด็นต่างๆที่ผู้เขียนนำเสนอได้	3.07	.56	4.71	.56	.54	2
22. นักศึกษาสามารถอ่านเรื่อง “ขนาดยาว” เพื่อค้นหาแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ และสามารถจับประเด็นต่างๆ ที่ผู้เขียนนำเสนอได้	2.97	.58	4.69	.57	.58	1
การวิเคราะห์						
23. นักศึกษาสามารถทราบได้ว่าข้อความที่ปรากฏในงานเขียนเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็น	3.04	.50	4.12	.43	.36	6

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน		สภาพความคาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	Mean	SD	Mean	SD	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
การตีความ						
24. นักศึกษาสามารถตีความเรื่องที่อ่านเจตนาและน้ำเสียงของผู้เขียนที่ปรากฏในงานเขียนได้	3.03	.46	4.07	.42	.34	9
25. นักศึกษาสามารถอ่านตีความคำที่มีความหมายแฝงได้ตามบริบท	2.98	.52	4.34	.60	.45	3
26. นักศึกษาสามารถอ่านตีความโวหารสำนวนได้	2.99	.52	4.05	.47	.35	7
27. นักศึกษาสามารถอ่านตีความสุภาษิตคำพังเพยได้	3.06	.53	4.33	.61	.41	4
28. นักศึกษาสามารถอ่านตีความบทร้อยกรองได้	3.01	.53	4.05	.46	.35	7
ทักษะการเขียน	**3.02**	**.44**	**4.40**	**.38**	**.46**	**2**
อักขรวิธี						
29. นักศึกษาสามารถเขียนสะกดคำได้ถูกต้องตามอักขรวิธี	3.04	.52	4.77	.50	.57	1
30. นักศึกษาสามารถใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการเว้นวรรคได้ถูกต้อง	3.04	.57	4.74	.51	.56	2
การใช้คำ						
31. นักศึกษาสามารถเลือกใช้คำที่มีความหมายเข้ากับเนื้อความในประโยคได้	3.07	.53	4.74	.54	.54	3
32. นักศึกษาสามารถเลือกใช้คำที่สละสลวยในการเขียนบางสถานการณ์ได้	2.99	.51	4.10	.47	.37	5
33. นักศึกษาไม่มีการใช้คำฟุ่มเฟือยในการเขียน	2.93	.56	4.24	.54	.45	4
การใช้ประโยค						
34. นักศึกษาสามารถเขียนประโยคได้ชัดเจนสมบูรณ์	3.03	.52	4.15	.47	.37	5
35. นักศึกษาไม่ใช้ประโยคที่มีโครงสร้างแบบภาษาต่างประเทศในการเขียนภาษาไทย	3.02	.51	4.06	.53	.35	7
รวม	**3.08**	**.44**	**4.44**	**.40**	**.45**	

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน ทำให้เห็นสภาพปัจจุบันของนักศึกษาว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ย ทักษะการฟังมากที่สุด ส่วนสภาพความคาดหวัง พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการพูดมากที่สุด ทั้งนี้เมื่อนำผลมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ทักษะการพูด มีลำดับความต้องการจำเป็นเป็นลำดับหนึ่ง มีค่า PNI = .49 โดยมีผลความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับรายข้อดังนี้ 1.นักศึกษาสามารถออกเสียงคำที่มี “ร, ล” ได้ถูกต้อง 2.นักศึกษาสามารถเลือกสรรถ้อยคำที่ใช้ในการพูดได้ถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ 3.นักศึกษาสามารถออกเสียงคำควบกล้ำได้ถูกต้อง, นักศึกษาสามารถเลือกเนื้อหาที่พูดได้ตรงกับวัตถุประสงค์ 5.นักศึกษาสามารถเลือกเนื้อหาที่พูดได้เหมาะสม และสอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟัง, นักศึกษาสามารถใช้เสียงได้ชัดเจน น่าฟัง เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้ฟังเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์ 7.นักศึกษาสามารถเคลื่อนไหวร่างกายในขณะพูดได้เหมาะสม 8.นักศึกษาสามารถใช้ท่ายืนหรือท่านั่งในขณะพูดได้เหมาะสม 9.นักศึกษาสามารถแสดงออกทางสีหน้าแววตาในขณะพูดได้เหมาะสม 10.นักศึกษาสามารถเลือกสรรถ้อยคำที่สละสลวยเพื่อใช้ในการพูดบางสถานการณ์ได้ 11.นักศึกษาสามารถใช้น้ำเสียงได้สอดคล้อง เหมาะสม เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวได้ตรงตามวัตถุประสงค์

จากลำดับความต้องการจำเป็นรายข้อ พบว่า ผลความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง คือ การออกเสียงคำที่มี “ร, ล” ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาเคยได้ยินและจำเสียงพูดผิด ๆ อาจเป็นการพูดตามเสียงของคนใกล้ชิดหรือ การพูดตามสำเนียงท้องถิ่น แล้วนำเสียงพูดนั้นมาใช้กับภาษากลาง สอดคล้องกับที่นิตยา กาญจนะวรรณ (2547, น.11) ได้กล่าวถึงปัญหาการออกเสียงที่ไม่ถูกต้องของคนไทยว่าลักษณะการออกเสียงที่พบมากที่สุด คือ การออกเสียงพยัญชนะ ซึ่งหนึ่งในพยัญชนะที่มีปัญหาการออกเสียง คือ ร ทั้งนี้รวมถึงการออกเสียงคำควบกล้ำที่มีลำดับ ความต้องการจำเป็นอยู่ที่ลำดับสาม สอดคล้องกับงานวิจัยของปราโมทย์ ชูเดช (2548, น.38) ที่กล่าวว่า นักศึกษาอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังออกเสียงควบกล้ำไม่ถูกต้องชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถสื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญด้านการสื่อสาร ทั้งนี้ยังเป็นปัญหาสำคัญในระดับชาติที่ต้องเร่งแก้ไข นอกจากนี้ ในส่วน ความต้องการจำเป็นในลำดับสอง คือ การเลือกสรรถ้อยคำที่ใช้ในการพูดนั้น กิตติชัย พินโน และอมรชัย คหกิจโกศล (2554, น.203-204) กล่าวว่า การใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ผู้พูดจะต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์และความนิยมของกลุ่มผู้ฟัง เพราะนอกจากภาษาจะเป็นสื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวแล้วภาษายังสื่อให้เห็นถึงรสนิยมระดับการศึกษาของผู้พูดอีกด้วย หลักสำคัญก็คือผู้พูดควรใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และโอกาส

2. ทักษะการเขียน มีลำดับความต้องการจำเป็นเป็นลำดับสอง มีค่า PNI = .46 โดยมีผลความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับรายข้อดังนี้ 1.นักศึกษาสามารถเขียนสะกดคำได้ถูกต้องตามอักขรวิธี 2.นักศึกษาสามารถใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการเว้นวรรคได้ถูกต้อง 3.นักศึกษาสามารถเลือกใช้คำที่มีความหมายเข้ากับเนื้อความในประโยคได้ 4.นักศึกษาไม่มีการใช้คำฟุ่มเฟือยในการเขียน 5.นักศึกษาสามารถเลือกใช้คำที่สละสลวยในการเขียนบางสถานการณ์ได้ , นักศึกษาสามารถเขียนประโยคได้ชัดเจนสมบูรณ์ 7.นักศึกษาไม่ใช้ประโยคที่มีโครงสร้างแบบภาษาต่างประเทศในการเขียนภาษาไทย

จากลำดับความต้องการจำเป็นรายข้อ พบว่า ผลความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง คือ การเขียนสะกดคำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น นักศึกษาออกเสียงคำผิดตามลักษณะการออกเสียงสำเนียงท้องถิ่นจึงส่งผลต่อ การเขียนสะกดคำ นักศึกษาเขียนผิดเพราะขาดการฝึกเขียน นักศึกษาใช้แนวเทียบผิด หรือขาดความใส่ใจใน การเขียนสะกดคำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุณฑิกา ชาพิมล (2560, น.47) ที่ได้วิเคราะห์ลักษณะการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ผลการทดสอบสามารถแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถเขียนคำทับศัพท์ที่ถูกต้องได้ อีกทั้งยังไม่สามารถสะกดคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันชัย แก้วหนูนวล และ ภัสร์ธีรา ฉลองเดช

(2561, น.1) ที่ได้ศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จำนวน 4 คณะ 1 วิทยาลัย จากสำเนาข้อสอบ ปีการศึกษา 2560 รายวิชาการใช้ภาษาไทย ที่ผ่านการวิพากษ์จากคณะกรรมการแล้ว ผลการวิจัยพบว่า ข้อผิดพลาดด้านอักขรวิธีมี 3 ประเภท คือ การสะกดการันต์ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการเว้นวรรค ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำมี 4 ประเภท คือ การใช้คำผิดความหมาย การใช้คำ ผิดหน้าที่ การใช้คำฟุ่มเฟือย และการใช้ภาษาพูดในภาษาเขียน ส่วนข้อผิดพลาดด้านการใช้ประโยคมี 3 ประเภท คือ การใช้ประโยคไม่ถูกต้องสมบูรณ์ การใช้ประโยคที่เรียงคำหรือกลุ่มคำผิดตำแหน่ง และการใช้ประโยคที่เป็นสำนวนภาษาต่างประเทศ

3. ทักษะการฟัง และทักษะการอ่าน มีลำดับความต้องการจำเป็นเป็นลำดับสาม มีค่า PNI = .42 โดยมีผล ความต้องการจำเป็นของทักษะการฟังเรียงตามลำดับรายข้อดังนี้ 1.นักศึกษาสามารถจับใจความสำคัญของเรื่อง “ขนาดยาว” ที่ฟังได้ 2.นักศึกษาสามารถตีความเรื่องที่ฟังได้ และสามารถทราบความหมายสารที่ซ่อนอยู่ในคำที่มีความหมายโดยนัยได้ 3.นักศึกษาสามารถจับใจความสำคัญของเรื่อง “ขนาดกลาง” ที่ฟังได้ 4.นักศึกษาสามารถตีความสุภาษิต คำพังเพยที่ฟังได้ถูกต้องตามบริบท 5.นักศึกษาสามารถตีความโวหาร สำนวนที่ฟังได้ถูกต้องตามบริบท 6.นักศึกษาสามารถวิเคราะห์เรื่องที่ฟัง โดยแยกใจความที่ฟังได้ว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น หรือเป็นความรู้สึกของผู้พูดได้ 7.นักศึกษาสามารถตีความบทร้อยกรองที่ฟังได้ 8.นักศึกษาสามารถจับใจความสำคัญของ เรื่อง ”ขนาดสั้น” ที่ฟังได้

จากลำดับความต้องการจำเป็นรายข้อ พบว่า ผลความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง คือ จับใจความสำคัญ ลำดับต่อมา คือ การตีความ และการวิเคราะห์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาขาดความรู้และหลักการจับใจความสำคัญ ตีความ และวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวัฒน์ เพชรรัตน์ (2555, น.2) ได้กล่าวถึงปัญหาการฟัง สรุปได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการฟังของผู้เรียน เช่น ฟังไม่เข้าใจ ฟังไม่รู้เรื่องแม้เป็นเรื่องง่าย ผู้เรียนก็ต้องซักถามและให้ผู้สอนอธิบายซ้ำ บางครั้งผู้เรียนฟังข้อความพอรู้เรื่องแต่จับประเด็นไม่ได้ สรุปความไม่เป็น ไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ สำนวน และเนื้อเรื่อง

ส่วนผลความต้องการจำเป็นของทักษะการอ่านเรียงตามลำดับรายข้อดังนี้ 1.นักศึกษาสามารถอ่านเรื่อง “ขนาดยาว” เพื่อค้นหาแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ และสามารถจับประเด็นต่างๆที่ผู้เขียนนำเสนอได้ 2.นักศึกษาสามารถอ่านเรื่อง “ขนาดกลาง” เพื่อค้นหาแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ และสามารถจับประเด็นต่างๆที่ผู้เขียนนำเสนอได้ 3.นักศึกษาสามารถอ่านตีความคำที่มีความหมายแฝงได้ตามบริบท 4.นักศึกษาสามารถอ่านตีความสุภาษิต คำพังเพยได้ 5.นักศึกษาสามารถอ่านเรื่อง “ขนาดสั้น” เพื่อค้นหาแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ และสามารถจับประเด็นต่างๆที่ผู้เขียนนำเสนอได้ 6.นักศึกษาสามารถทราบได้ว่าข้อความที่ปรากฏในงานเขียนเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็น 7.นักศึกษาสามารถอ่านตีความโวหารสำนวนได้ , นักศึกษาสามารถอ่านตีความบทร้อยกรองได้ 9.นักศึกษาสามารถตีความเรื่องที่อ่าน เจตนาและน้ำเสียงของผู้เขียนที่ปรากฏในงานเขียนได้

จากลำดับความต้องการจำเป็นรายข้อ พบว่า ผลความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง คือ จับใจความสำคัญ ลำดับต่อมา คือ การตีความ และการวิเคราะห์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจับใจความถือเป็นหัวใจของการอ่าน ซึ่งนักศึกษา อาจขาดความรู้ในเรื่องหลักการจับใจความสำคัญ ตลอดจนนักศึกษายังมีปัญหาการอ่านหนังสือน้อย จึงส่งผลต่อ การอ่าน สอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสนา (2541, น.40) ที่ได้กล่าวว่าความเข้าใจในการอ่านถือเป็นหัวใจสำคัญ เพราะถ้าผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่อ่านและไม่สามารถจับใจความสำคัญของสิ่งที่อ่านได้ ผู้อ่านก็ไม่สามารถที่จะนำสาระความรู้และข้อเสนอไปใช้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ การอ่านนั้นถือเป็นการอ่านที่ไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ ณรงคฤทธิ์ ศักดารณรงค์ (2537, น.50) ได้กล่าวไว้ว่าปัญหาการอ่านของนักเรียนใน โรงเรียนที่อ่านแล้วไม่เข้าใจความหมายแยกใจความสำคัญหรือสรุปใจความสำคัญไม่ได้ ไม่สามารถแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ตีความจากเรื่องที่อ่านได้ อีกทั้งไม่มีนิสัยรักการอ่าน ทำให้ขาดโอกาสในการแสวงหาความรู้จากหนังสือ เป็นผลให้ความรู้ทางวิชาการและด้านอื่นๆ ด้อยลงไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลของการประเมินนี้ทำให้ทราบสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน จึงควรนำลำดับความต้องการจำเป็นนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานใน หรือในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักศึกษาด้านทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการประเมินสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคใต้ตอนบน 5 แห่งเท่านั้น จึงยังไม่ครอบคลุมมหาวิทยาลัยอื่นๆ ดังนั้นจึงควรนำผลการประเมินที่ได้ไปศึกษาเพื่อประเมินกับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

กิตติชัย พินโน และอมรชัย คหกิจโกศล. (2554). *ภาษากับการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กุณฑิกา ชาพิมล. (2560). การเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในระดับอุดมศึกษา:มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14*(1), 47-60.

คมชัดลึก. (2559). *วันภาษาไทย 59 สารพัดเปลี่ยนแปลงพาใช้ภาษาไม่ถูกต้องขาดความงดงาม.* สืบค้น 15 กันยายน 2560, จาก http://www.komchadluek.net/news/edu-health/235367

จิรวัฒน์ เพชรรัตน์. (2555). *การศึกษาความเข้าใจการฟังภาษาไทยของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี:* คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2556). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร.* นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ฐิติรัตน์ ลดาวัลย์. (2538). *การฟัง.* กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการศึกษาวิชาการใช้ภาษาไทย.

ณรงคฤทธิ์ ศักดารณรงค์. (2537). การเขียนสร้างสรรค์. *วารสารวิทยาจารย์, 9*(2), 50.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

นิตยา กาญจนะวรรณ. (2547). *ปัญหาการใช้ภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นพดล กรรณิกา. (2560). *โพลชี้คนไทยสับสนตัวอักษร ฎ-ฏ แถมใช้ภาษาผิดเพียบ.* สืบค้น 10 กันยายน 2560, จาก http://news.sanook.com/807232/.

ปราโมทย์ ชูเดช. (2548). การสร้างแบบฝึกอ่านออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม พระเกียรติ. *วารสาร มฉก.วิชาการ, 9*(17), 36-45.

มติชนออนไลน์. (2559). *วธ.เผยผลสำรวจวันภาษาไทยแห่งชาติ สวนดุสิตโพลชี้คนไทยมีปัญหา 'พูด-เขียน' มากที่สุด.* สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2561, จาก https://www.matichon.co.th/education/ news_ 228272

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.(2561). *ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาในปัจจุบัน.* สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2561, จาก http://www.stou.ac.th/offices/ Oes/Oespage/Guide/article/n10.html.

แมนพาวเวอร์ไทยแลนด์. (2561). *ทักษะที่ต้องการสำหรับเด็กจบใหม่...ให้โดดเด่นในองค์กร.* สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2561, จาก: https://www.manpowerthailand.com/tris/ content/detail/382.

วันชัย แก้วหนูนวล และภัสร์ธีรา ฉลองเดช. (2561). ลักษณะข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาไทย: กรณีศึกษาการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5*(2), 1-11.

วรมน ลิ้มมณี. (2544). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น.* กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

ศิริวรรณ เสนา. (2541). *การศึกษาคุณลักษณะของเนื้อความสำหรับฝึกคัดลายมือที่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านลายมือ และความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* (ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2540). *การอ่านเพื่อชีวิต.* กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี่.

สนิท สัตโยภาส. (2542). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและสืบค้น.* โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

สุวิมล ติรกานันท์. (2549). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรัตน์ ศรีราษฎร์ และคณะ. (2542). *การใช้ภาษาไทย 1* กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์. (2531). *หลักนักเขียน.* กรุงเทพฯ: เมดิคัล มีเดีย.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

โสภณ สาทรสัมฤทธิ์ผล. (2546). *ภาษาไทยเพื่ออาชีพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วังอักษร.

คณะกรรมการบริษัท และนวัตกรรม กับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

BOARD OF DIRECTOR AND INNOVATION WITH PERFORMANCE OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

Received: July 6, 2019
Revised: November 6, 2019
Accepted: November 12, 2019

พรชนก เฉลิมพงษ์*
Pornchanok Chaleampong*
พัทธนันท์ เพชรเชิดชู**
Pattanant Petchchedchoo**
ศิริเดช คำสุพรหม***
Siridach Kumauprom***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบัญชี วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Accountancy, College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
* Email: pornchanok.mae@gmail.com
** รองอธิการบดีสายงานภาคีสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
** Vice President in Strategic Alliance, Dhurakij Pundit University
** Email: pattanant.peo@dpu.ac.th
*** คณบดี วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
*** Dean in College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
*** Email: siridech.kum@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

นวัตกรรมถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การจัดการนวัตกรมเพื่อให้เกิดความสำเร็จต้องอาศัยการกำกับดูแลกิจการที่ดีโดยมีคณะกรรมการบริษัทเป็นผู้กำหนดแผนกลยุทธ์ ผลการดำเนินงานของบริษัทจะเป็นตัวสะท้อนถึงประสิทธิภาพของคณะกรรมการบริษัท งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทและนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การศึกษานี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในบริษัทหุ้นยั่งยืนจำนวน 154 บริษัท ตั้งแต่ปี 2558-2560 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านอิทธิพลของนวัตกรรม พบว่า ขนาดของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนกรรมการ และความถี่ในการประชุมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านอิทธิพลของนวัตกรรม นอกจากนี้ยังพบว่าการควบรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน การวิจัยในอนาคตควรพิจารณาเพิ่มเติมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำมาเปรียบเทียบและเพิ่มเติมข้อมูลเพื่อให้ผลการวิจัยมีความเชื่อมั่นให้นักลงทุนสามารถใช้ในการตัดสินใจได้ในอนาคต

คำสำคัญ: คณะกรรมการบริษัท นวัตกรรม ผลการดำเนินงาน หุ้นยั่งยืน

Abstract

Innovation is considered as an important mechanism for driving the economy. Therefore, creating innovation is essential for every organization. To create the most useful innovation, board of director's role in governance mechanism is a key factor. This research aims to examine the influence of board of directors and innovation towards performance of listed companies in the stock exchange of Thailand.

This study applies Structural Equation Model (SEM) as an analysis technique and uses 154 Thai listed companies which are in Thailand Sustainability Investment (THSI) during 2015 to 2017 as study's samples. The empirical results indicate a positive and significant relationship between board of director characteristics in terms of board size, director compensation and board meeting and firm performance through the influence of innovation. However, there is no relationship between board member duality and firm performance through the influence of innovation. Further study should consider the use of different research methodology such as qualitative research which may provide useful comparative. Addition information for that research results increase investor confidence that can be used to make future decisions.

Keywords: Board of Director, Innovations, Performance, Thailand Sustainability Investment

บทนำ

นวัตกรรมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจโดยการพัฒนาประเทศด้านนวัตกรรมนั้น องค์กรต่างๆจำเป็นจะต้องวางแผนกลยุทธ์ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมและนวัตกรรมนับว่าเป็นกุญแจสำคัญสู่การเติบโตในระยะยาวมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจ ดังนั้น การทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยนวัตกรรมจึงจำเป็นที่องค์กรจะต้องมีการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมถึงมีการจัดการนวัตกรรมที่ดี เป็นวิถีทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการแข่งขันได้ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีความผันผวนสูงและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว Dooley and Sullivan (2003) แต่การจัดการนวัตกรรมเพื่อให้เกิดความสำเร็จมิใช่เป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับองค์กร Wong and Chin (2007) ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆในการกำกับดูแลกิจการเพื่อให้นวัตกรรมนั้น เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กรโดยมีคณะกรรมการบริษัทเป็นผู้กำหนดแผนกลยุทธ์ เป้าหมายที่ชัดเจนและแน่ชัดเพื่อให้องค์กรสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยมีคณะกรรมการบริษัทดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย คณะกรรมการบริษัทจะต้องแสดงความสามารถในการสร้างผลกำไรเพื่อดึงดูดนักลงทุน ซึ่งผลการดำเนินงานของบริษัทจะเป็นตัวสะท้อนถึงประสิทธิภาพของคณะกรรมการบริษัท งานวิจัยในครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของคณะกรรมการบริษัท นวัตกรรม และผลการดำเนินงานของบริษัท โดยทำการพิจารณามุมมองทางด้านลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ข้อมูลพื้นฐานต่างๆที่เชื่องโยงเกี่ยวกับนวัตกรรมและข้อมูลทางการเงินของบริษัท

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านอิทธิพลของนวัตกรรมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มบริษัทหุ้นยั่งยืน ซึ่งมีระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ปี 2558 ถึง 2560 เนื่องจากการประกาศรายชื่อบริษัทหุ้นยั่งยืนเริ่มครั้งแรกในปี 2558 โดยการนำเสนอในบทความนี้จะแบ่งออกเป็น 5 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ส่วนที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล ส่วนที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของบริษัท
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทและนวัตกรรม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของบริษัท
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการและผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านอิทธิพลของนวัตกรรม

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในเรื่องของกลไกการกำกับดูแล ทฤษฎีที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายกลไกการกำกับดูแลกิจการซึ่งสะท้อนพฤติกรรมของคนและความเป็นไปในองค์กรและใช้อธิบายเหตุจูงใจของผู้บริหารในทางประพฤติมิชอบ ซึ่งมาจากแนวคิดของ Jensen and Meckling (1976) ที่ได้กล่าวว่าเจ้าของกิจการไม่สามารถบริหารงานเพียงผู้เดียวได้จึงทำให้ต้องจ้างบุคคลอื่นจากภายนอกมาช่วยบริหารงานแทน เนื่องจากไม่สามารถบริหารงานได้แต่เพียงผู้เดียวจึงเกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยฝ่ายที่มอบอำนาจคือ ตัวการ (Principal) ซึ่งคือเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น ในขณะที่อีกฝ่ายที่ได้รับมอบอำนาจในการบริหารงานคือ ตัวแทน (Agent) ซึ่งคือผู้บริหารที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นให้ทำหน้าที่บริหารจัดการบริษัทให้เกิดมูลค่าในระดับที่สูงขึ้นตัวแทนหรือคณะกรรมการนั้นเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดกลยุทธ์และบริหารจัดการองค์กรตามกลยุทธ์นั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบริษัท การแบ่งแยกความเป็นเจ้าของออกจากการบริหารงานทำให้ตัวการและตัวแทนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่เท่าเทียมกัน (Asymmetric Information)

จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาระหว่างตัวการและตัวแทน (Agency Problem) ขึ้นซึ่งทฤษฎีตัวแทนจะมองว่าผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือตัวการไม่สามารถบริหารงานโดยบุคคลคนเดียว จึงมีความจำเป็นให้มีการมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับตัวแทนเพื่อดำเนินการบริหารและสร้างผลตอบแทนหรือผลประโยชน์สูงสุดให้กับผู้เป็นเจ้าของ

ทฤษฎีนวัตกรรม (Schumpeter's theory of innovation) มีหลักว่า ผู้ประกอบการต้องหาทางใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตสินค้าบริการหรือนวัตกรรมที่เป็นสินค้าใหม่ เพื่อสร้างประโยชน์เชิงธุรกิจให้กับองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนวัตกรรมนั้นสามารถทำให้องค์กรมีกำไรจากการเป็นผู้ผูกขาดได้ในการแข่งขันแต่ก็ยังมีนักลงทุนบางคนที่พยายามจะเลียนแบบเทคโนโลยีของผู้อื่นหรือดัดแปลงพัฒนาต่อยอดก็ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆตลอดเวลาเป็นวงจรแบบนี้เรื่อยไปจนกระทั่งความสามารถในการผูกขาดหมดไปและสิ่งต่างๆจะวนกลับมาเพื่อหนีการลอกเลียนแบบผู้ประกอบการเดิมหรือคนที่มองหานวัตกรรมใหม่ๆจะทำให้เกิดรูปแบบการแข่งขันใหม่ๆ ซึ่ง Schumpeter เรียกว่าเป็น การทำลายที่สร้างสรรค์ (creative destruction) เมื่อมีการคิดสิ่งใหม่ๆทำลายสิ่งที่มีอยู่เดิม โดยทั้งหมดนี้เป้าหมายก็เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่และสร้างกำไรเพิ่มขึ้นให้กับองค์กรนั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัท

การศึกษางานวิจัยของ Shukeri, Shin and Shaari (2012) ชี้ว่ามีการศึกษาลักษณะของคณะกรรมการ 6 ลักษณะซึ่งประกอบด้วยความเป็นเจ้าของในการบริหาร (managerial ownership) ขนาดคณะกรรมการ (board size) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ (board independence) การควบตำแหน่งของประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (CEO duality) ความหลากหลายทางเพศ (gender diversity) และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (ethnic diversity) โดยใช้ผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เป็นตัววัดผลการดำเนินงานของบริษัท ผลการวิจัยพบว่า ขนาดของคณะกรรมการและความหลากหลายทางเชื้อชาติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงาน

นอกจากนี้การศึกษาในประเทศอินเดียจากงานวิจัยของ Jackling and Johl (2009) ได้ทำการศึกษาโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของบริษัทชั้นนำในประเทศอินเดีย โดยคำนึงถึงความหลากหลายของความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการ ประสิทธิภาพขององค์กรและโครงสร้างเงินทุนขององค์กรซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าประชุมของคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของกิจการและผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าขนาดคณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่มีผลกระทบในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ในด้านงานวิจัยของ Evans and Weir (1995) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการและผลการดำเนินงานของกิจการ ผลการศึกษาพบว่าหากความถี่ของการประชุมมีมากขึ้นจะส่งผลให้การดำเนินงานและการกำกับดูแลกิจการดีขึ้น เนื่องจากเมื่อคณะกรรมการมีการประชุมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจะทำให้เกิดความเข้าใจในตัวกิจการและกำหนดกลยุทธ์ของบริษัทได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงมีเป้าหมายที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นมากขึ้น

ในขณะที่ Mehran (1995) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของการจ่ายค่าตอบแทนผู้บริหารและผลการดำเนินงานของกิจการซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวกและ Firth, Tam and Tang (1999) กล่าวว่าทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) เป็นเหตุผลที่บริษัทต้องออกแบบการจ่ายค่าตอบแทนของผู้บริหารเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้บริหารดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุดแก่บริษัท

ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทและนวัตกรรม

การศึกษาของ Chouaibi, Affes, and Boujelbene (2010) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของคณะกรรมการและนโยบายด้านนวัตกรรมในบริบทของตูนิเซียจากมุมมองด้านความรู้ความเข้าใจในการกำกับดูแลกิจการ ผลการศึกษาพบว่างานวิจัยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีเฉพาะกรรมการภายใน (inside directors) และการควบรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานกรรมการในคนเดียวกันหรือผู้บริหารที่มีตำแหน่งประธานกรรมการ (CEO duality) มีความสัมพันธ์กับระดับนวัตกรรมของบริษัท

งานวิจัยของ Chen, Lin, Lin, and Hsiao (2016) เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการและนวัตกรรมโดยศึกษากลยุทธ์ด้านความหลากหลายของเทคโนโลยีและความสามารถในการรับรู้และนำไปใช้มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเจ้าของประเทศกับสมาชิกในคณะกรรมการอิสระ และนวัตกรรมของบริษัท ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเจ้าของประเทศกับประสิทธิภาพของนวัตกรรมนั้นไม่ได้รับการยอมรับโดยกลยุทธ์ความหลากหลายทางเทคโนโลยีและความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของสมาชิกในคณะกรรมการอิสระและผลการดำเนินงานด้านนวัตกรรมได้รับการควบคุมเชิงบวกโดยใช้กลยุทธ์ความหลากหลายทางเทคโนโลยีในขณะที่การเชื่อมโยงจุดโฟกัสจะลดลงด้วยความสามารถในการดูดซับ ผลการศึกษานี้ช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่ดีในการจัดการด้านการกำกับเงื่อนไขภายในส่งผลต่อความสามารถของบริษัทในการได้รับประโยชน์จากกิจกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมอีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของบริษัท

ด้านงานวิจัยที่เกี่ยวกับนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน อย่างเช่น Ho and Chang (2015) พบว่าความสามารถด้านนวัตกรรม (Innovation capability) และความสามารถด้านการบริการ (Service capability) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในอุตสาหกรรมการบริการด้านโลจิสติกส์โดยความสามารถด้านนวัตกรรมยังทำให้ความสามารถด้านการบริการเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ Keskin (2006) พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ แนวคิดของ Slater (1996) ได้อธิบายว่าความท้าทายของการเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Sustain Competitive Advantage) เกิดจากการมีนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญแนวคิดทางนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการแข่งขันขององค์กรเพื่อการดำเนินธุรกิจประสบผลสำเร็จในระยะยาวภายใต้ความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมองค์กรที่มีนวัตกรรมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจตามความต้องการของตลาด

แนวคิดของ Slater (1996) ได้อธิบายว่าความท้าทายของการเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Sustain Competitive Advantage) เกิดจากการมีนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญแนวคิดทางนวัตกรรมเป็นเครื่องมือ ในการแข่งขันขององค์กรเพื่อการดำเนินธุรกิจประสบผลสำเร็จในระยะยาวภายใต้ความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมองค์กรที่มีนวัตกรรมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจตามความต้องการของตลาด

ในงานวิจัยของ Calantone et al. (2002) ได้ระบุว่า นวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานขององค์กรและ Tidd (2001) ได้แบ่งมาตรการที่ใช้พิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมและผลการดำเนินงานออกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มแรกเกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานด้านบัญชีและการเงินโดยใช้ตัววัดคือ ความสามารถในการทำกำไร ผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on investment) และราคาหุ้น (Share price) กลุ่มที่สองเกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของตลาด (Market performance) เช่น หุ้น (Share) หรือการเติบโต (Growth)

จากงานวิจัยในด้านต่างๆ จึงเป็นที่มาของสมมติฐานงานวิจัยครั้งนี้

สมมติฐาน 1 : คณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางตรงกับผลการดำเนินงานของบริษัท

สมมติฐาน 2 : คณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางตรงกับนวัตกรรม

สมมติฐาน 3 : นวัตกรรมมีความสัมพันธ์ทางตรงกับผลการดำเนินงานของบริษัท

สมมติฐาน 4 : คณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทผ่านอิทธิพลนวัตกรรม

วิธีการดำเนินวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัท นวัตกรรมและผลการดำเนินงานของบริษัท กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มบริษัทหุ้นยั่งยืน (Thailand Sustainability Investment (THSI) เพราะเป็นบริษัทที่สะท้อนถึงนวัตกรรมได้ดีกว่า เนื่องจากการที่บริษัทได้เข้าร่วมนี้ต้องผ่านเกณฑ์การประเมินซึ่งในเกณฑ์การประเมินนั้น มีหมวดที่เกี่ยวกับนวัตกรรมทางธุรกิจและสังคมอยู่ด้วย ซึ่งเป็นเหตุผลในการเลือกบริษัทหุ้นยั่งยืนเป็นกลุ่มตัวอย่างในระหว่างปี 2558 – 2560 ซึ่งจำนวนบริษัทหุ้นยั่งยืนประจำปี 2558 มีจำนวน 51 บริษัท ปี 2559 มีจำนวน 55 บริษัท และปี 2560 มีจำนวน 65 บริษัท รวมทั้งสิ้น 171 บริษัท หัก บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนและค่าผิดปกติ (Outliers) 17 บริษัท สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 154 บริษัทและมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ข้อมูลบริษัทจากรายงานประจำปี (แบบ 56-2) แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ข้อมูลบริษัทที่เป็นข้อมูลด้านนวัตกรรมบางส่วนเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากรายงานความยั่งยืนและกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยในงานวิจัยนี้จะแบ่งตัวแปรเป็น 3 ด้าน คือ คณะกรรมการบริษัท นวัตกรรมและผลการดำเนินงานของบริษัท โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะ

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต (Observed Variable) กับตัวแปรแฝง (Latent Variable) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ทำการทดสอบความสัมพันธ์

2. การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural model/Structural Equation Model: SEM) ซึ่งแสดงถึง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ระหว่างตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน (หรือระหว่างตัวแปรแฝง) เป็นการวิเคราะห์โดยการทดสอบสมมติฐานระหว่างตัวแปรทั้งหมด

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัท นวัตกรรมและผลการดำเนินงานของบริษัทใช้โมเดลสมการโครงสร้างในการศึกษาดังนี้

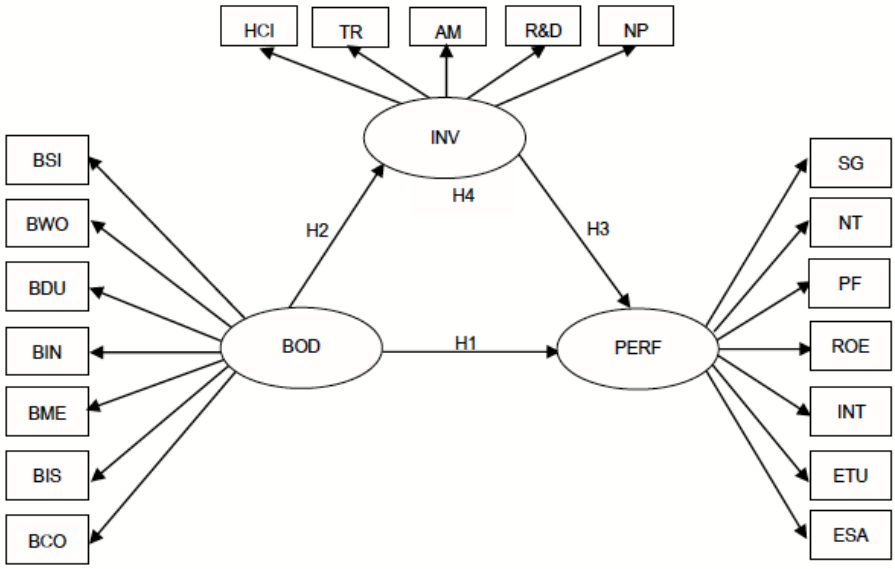

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดโมเดลคณะกรรมการบริษัท นวัตกรรมและผลการดำเนินงานของบริษัท

โดยที่

BSI = ขนาดคณะกรรมการบริษัท
BWO = สัดส่วนคณะกรรมการบริษัทที่เป็นผู้หญิง
BDU = การควบรวมตำแหน่งของประธานกรรมการบริหารและประธานกรรมการบริษัท
BIN = สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ
BOD = คณะกรรมการบริษัท
BME = การประชุมของคณะกรรมการบริษัท
BIS = สัดส่วนของกรรมการภายใน
BCO = สัดส่วนค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัท
INV = นวัตกรรม
HCI = การลงทุนในด้านทุนมนุษย์
TR = สัดส่วนฝึกอบรมพนักงาน
AM = สัดส่วนการซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์
R&D = ค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา
NP = จำนวนสิทธิบัตร
PERF = ผลการดำเนินงานของบริษัท
SG = การเติบโตของยอดขาย
NT = กำไรสุทธิก่อนหักภาษี
PF = ความสามารถในการทำกำไร
ROE = อัตราผลตอบส่วนของผู้ถือหุ้น
INT = การหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง
ETU = อัตราการลาออกของพนักงาน
ESA = อัตราความพึงพอใจของพนักงาน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ในตัวแบบการวัดตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อตรวจสอบว่าในโครงสร้างองค์ประกอบในส่วนการวัดเป็นไปตามที่วางสมมติฐานไว้หรือไม่ การทดสอบสมมติฐานของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทผ่านการมีนวัตกรรมที่ดี ซึ่งเป็นการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมที่คณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานโดยผ่านนวัตกรรม ดังนั้นจึงทำการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Model/Structural Equation Model: SEM) ได้รูปแบบหลังปรับโมเดลดังภาพที่ 2

Wright (1923) การหาผลลัพธ์ตามตรรกะของสมมติฐาน ในการพิจารณาเกี่ยวกับการหาเหตุผลของความสัมพันธ์นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการสันนิษฐานก่อนหน้าใดๆ ว่าสมมติฐานนั้นจะถูกต้องมันไม่ได้หมายความว่าทฤษฎีการหาของค่าสัมประสิทธิ์ด้วยตัวของมันจะให้วิธีการพิสูจน์ข้อสมมติฐานได้หรือมันอาจจะพิสูจน์โดยได้ผลลัพธ์ตามตรรกะแต่ไม่เป็นเหตุเป็นผลของสมมติฐานนั้นจึงต้องมีการแก้ไขหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบของ โดยต้องการที่จะทดสอบถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนั้น ดังนั้น โมเดลที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญของสมมติฐานที่จะทำให้ได้ผลของงานวิจัยได้ผลลัพธ์ที่มีตรรกะและเป็นเหตุเป็นผลมากที่สุด

การปรับโมเดล

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ยังไม่เหมาะสม โดยไม่มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติมีอยู่ แต่เนื่องจากผลของความสัมพันธ์ไม่ค่อยดี ดังนั้น จึงต้องทำการปรับรูปแบบโมเดลความสัมพันธ์ใหม่ เพื่อให้ได้รูปแบบหรือโมเดลที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมกับการวิเคราะห์หาค่ามากที่สุด

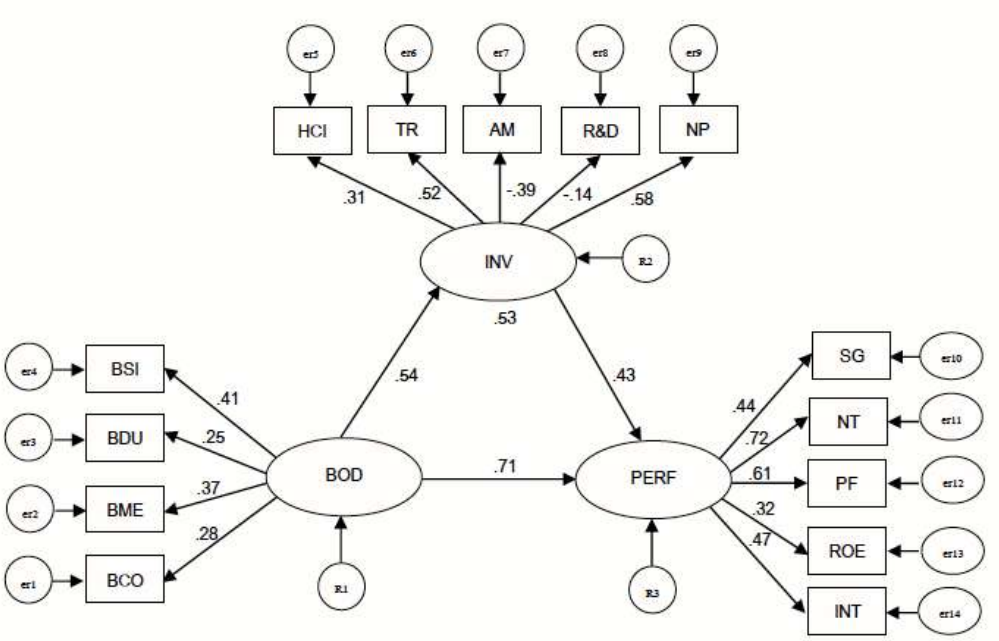

ภาพที่ 2 รูปแบบโมเดลโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างคณะกรรมการบริษัท นวัตกรรมและผลการดำเนินงานของบริษัท

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (measures of the model fit)

การตรวจสอบความสอดคล้องกันของโมเดลหรือตรวจสอบความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ ถ้าสอดคล้องกันก็สามารถนำมาวิเคราะห์ได้และถ้าตัวแปรไม่มีความสอดคล้องกันแล้ว ตัวแบบสมการโครงสร้างจะไม่สามารถนำมาคำนวณได้ ผู้วิจัยต้องดำเนินการปรับโมเดลจนมีความสมบูรณ์เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือตามหลักการวิจัยก่อน ดังนั้น การพัฒนาโมเดลให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์นั้น เรียกว่า "Model Fit" ซึ่งผลการวิจัยพบว่าโมเดลตัวแบบเชิงประจักษ์กับตัวแบบทางทฤษฎี (โมเดลต้นแบบ) มีความสอดคล้องกัน ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินโมเดล ดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโดยพิจารณาจากค่า(χ^2 /df) = 1.39 ค่า P-value = 0.094 RMSEA = 0.051 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) = 0.037 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.984 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.971 HOELTER = 367 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้เป็นอย่างดีทุกค่า ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าโมเดลนี้มีความเหมาะสมในการทดสอบสมมติฐานได้

ตารางที่ 1 ดัชนีบ่งชี้ความสอดคล้องระดับความกลมกลืน (Goodness-of-Fit Index)

Indicator	Cut-off Value Requirement	Model Fit	
χ^2 /df	< 3	1.39	/
P-value	> 0.05.	0.094	/
RMSEA	< 0.06	0.051	/
RMR	< 0.05	0.037	/
AGFI	> 0.90	0.984	/
GFI	> .95	0.971	/
HOELTER	> 200	367	/

จากตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโดยพิจารณาจากค่า (χ^2 /df) = 1.39 ค่า P-value = 0.094 RMSEA = 0.051 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) = 0.037 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.984 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.971 HOELTER = 367 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้เป็นอย่างดีทุกค่า ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลนี้มีความเหมาะสมในการทดสอบสมมติฐานได้

จากรูปแบบโมเดลโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ผ่านการปรับโมเดลแล้วพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดแล้ว จึงนำโมเดลความสัมพันธ์ดังกล่าวมาหาอิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) และผลรวมอิทธิพล (Total Effect: TE) ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ผลอิทธิทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ของตัวแปร

ตัวแปรผล	INV			PERF		
ตัวแปรสาเหตุ	DE	IE	TE	DE	IE	TE
BOD	.54**	-	.54**	.71***	.53**	58**
INV	-	-	-	.43**	-	.43**
*** ,**,* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05, 0.10 ตามลำดับ DE= อิทธิพลทางตรง IE = อิทธิพลทางอ้อม TE = อิทธิพลรวม						

จากตารางที่ 2 พบว่า คณะกรรมการบริษัทมีผลในเชิงบวกกับนวัตกรรม คิดเป็นร้อยละ 54 คณะกรรมการบริษัทมีผลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท คิดเป็นร้อยละ 71 และนวัตกกรมมีผลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท คิดเป็นร้อยละ .43 นอกจากนี้ คณะกรรมการบริษัทยังมีอิทธิพลทางอ้อมกับผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านนวัตกรรม คิดเป็นร้อยละ 53

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทผ่านการมีนวัตกรรมที่ดี ซึ่งเป็นการวิเคราะห์อิทธิพลทางอ้อมที่คณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานโดยผ่านนวัตกรรมของบริษัท ดังนั้น จึงทำการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 : คณะกรรมการบริษัท (Board of Director) มีอิทธิพลทางตรงกับผลการดำเนินงานของบริษัท (Performance)

1. ขนาดของคณะกรรมการ

ในส่วนของผลการวิจัย พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัท มีอิทธิพลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีคณะกรรมการขนาดใหญ่ หรือมีจำนวนกรรมการมากจะทำให้มีผลการดำเนินงานของบริษัทดีขึ้นด้วย ซึ่งสนับสนุนกับงานวิจัยของ Shukeri, Shin and Shaari (2012) ชี้ว่ามีการศึกษาลักษณะของคณะกรรมการ 6 ลักษณะซึ่งรวมถึงความเป็นเจ้าของในการบริหาร (managerial ownership) ขนาดคณะกรรมการ (board size) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ (Board independence) การควบตำแหน่งของประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (CEO duality) ความหลากหลายทางเพศ (Gender diversity) และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (Ethnic diversity)โดยใช้ผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เป็นตัววัดผลการดำเนินงานของบริษัท ผลการวิจัยพบว่า ขนาดคณะกรรมการและความหลากหลายทางเชื้อชาติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานและงานวิจัยของ Jackling and Johl (2009) ได้ทำการศึกษาโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของกิจการของบริษัทชั้นนำของอินเดียโดยคำนึงถึงความหลากหลายของความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการประสิทธิภาพขององค์กรและโครงสร้างเงินทุนขององค์กรผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าขนาดคณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่มีผลกระทบในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน

2. การควบรวมตำแหน่งของประธานบริหารและประธานกรรมการ (CEO Duality)

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าการควบรวมตำแหน่งของประธานบริหารและประธานกรรมการมีอิทธิพลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงาน ซึ่งสนับสนุน Haniffa and Hudaib (2006) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กัวลลัมเปอร์ (KLSE) พบว่า ความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างการควบตำแหน่งและผลการดำเนินงานของตลาด ในขณะที่บทบาทการควบตำแหน่งการบริหารงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญแต่ในทางตรงกันข้ามผลงานวิจัยได้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Shukeri, Shin and Shaari (2012) ชี้ว่าการควบตำแหน่งของประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (CEO duality) ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างความเป็นเจ้าของในการบริหาร การควบตำแหน่งของประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (CEO duality) และความหลากหลายทางเพศต่อผลการดำเนินงานของบริษัท

3. การประชุมของคณะกรรมการบริษัท

ผลการศึกษาพบว่าจำนวนครั้งในการเข้าประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท จึงสนับสนุนงานวิจัยของ Jackling and Johl (2009) ได้ทำการศึกษาโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของกิจการของบริษัทชั้นนำของอินเดียโดยคำนึงถึงความหลากหลายของความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการประสิทธิภาพขององค์กรและโครงสร้างเงินทุนขององค์กรซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าประชุมของคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของกิจการและผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าขนาดคณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่มีผลกระทบในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานซึ่งสนับสนุนมุมมองว่าการสัมผัสกับสภาพแวดล้อมภายนอกจะช่วยให้เข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้ดีขึ้นและส่งผลดีต่อผลการปฏิบัติงานในด้านงานวิจัยของ Evans and Weir (1995) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการและผลการดำเนินงานของกิจการ ผลการศึกษาพบว่าหากความถี่ของการประชุมมีมากขึ้นจะส่งผลให้การดำเนินงานและการกำกับดูแลกิจการดีขึ้น เนื่องจากเมื่อคณะกรรมการมีการประชุมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจะทำให้เกิดความเข้าใจในตัวกิจการและกำหนดกลยุทธ์ของบริษัทได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงมีเป้าหมายที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นมากขึ้น

4. ค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัท

ผลการศึกษาพบว่าการจ่ายค่าตอบแทนคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งสอดคล้องกับ Mehran (1995) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของการจ่ายค่าตอบแทนผู้บริหารและผลการดำเนินงานของกิจการซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทางบวกและ Firth, Tam and Tang (1999) กล่าวว่าทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) เป็นเหตุผลที่บริษัทต้องออกแบบการจ่ายค่าตอบแทนของผู้บริหารเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้บริหารดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุดแก่บริษัท แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Kato and Long (2005) ความสัมพันธ์ระหว่างค่าตอบแทนผู้บริหารบริษัท ความมีประสิทธิภาพขององค์กร และความสามารถในการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทในประเทศจีน ซึ่งพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติและมีความยืดหยุ่นของการชดเชยเงินรายปี (เงินเดือนและโบนัส) สำหรับผู้บริหารระดับสูง นอกจากนี้อัตราการเติบโตของยอดขาย (ผลการดำเนินงาน) แสดงถึงความเชื่อมโยงกับค่าตอบแทนของผู้บริหาร

ซึ่งสรุปได้ว่าคณะกรรมการมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของบริษัทซึ่งสนับสนุนงานวิจัยหลายๆ งาน และยังสนับสนุนงานวิจัยของ Song, Van Hoof, and Park (2017) ได้กล่าวไว้ว่า มุมมองทางเลือกเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการคือทฤษฎีการดูแลซึ่งถือว่าผู้บริหารภายในมีความน่าเชื่อถือและยินดีที่จะให้ความร่วมมือกับผู้อื่นอย่างซึ่งมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท

สมมติฐานที่ 2: คณะกรรมการบริษัท (Board of Director) มีความสัมพันธ์ทางตรงกับนวัตกรรม

1. ขนาดของคณะกรรมการ

ในส่วนของผลการวิจัย พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัทนั้น มีอิทธิพลในเชิงบวกกับนวัตกรรมซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีคณะกรรมการขนาดใหญ่ หรือมีจำนวนกรรมการมากจะทำให้มีผลการดำเนินงานของบริษัทดีขึ้นด้วย ซึ่งสนับสนุนกับงานวิจัยของ Chouaibi et al. (2010) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของคณะกรรมการและนโยบายด้านนวัตกรรมในบริบทของตูนิเซียจากมุมมองด้านความรู้ความเข้าใจในการกำกับดูแลกิจการ ผลการศึกษาให้เห็นพบว่าคณะกรรมการมีขนาดใหญ่มีผลกระทบในทางลบต่อการพัฒนาของนวัตกรรมบริษัท

2. การควบรวมตำแหน่งของประธานบริหารและประธานกรรมการ (CEO Duality)

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าการควบรวมตำแหน่งของประธานบริหารและประธานกรรมการมีอิทธิพลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงาน ซึ่งสนับสนุนผลงานวิจัยของ Chouaibi et al. (2010) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของคณะกรรมการและนโยบายด้านนวัตกรรมในบริบทของตูนิเซียจากมุมมองด้านความรู้ความเข้าใจในการกำกับดูแลกิจการ ผลการศึกษาพบว่ามีเฉพาะกรรมการภายใน (inside directors) และการควบรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานกรรมการในคนเดียวกันหรือผู้บริหารที่มีตำแหน่งประธานกรรมการ (CEO Duality) ที่มีความสัมพันธ์กับนวัตกรรมของบริษัท

ซึ่งสรุปได้ว่าคณะกรรมการมีอิทธิพลเชิงบวกกับนวัตกรรมโดยมีงานวิจัยสนับสนุนในแต่ทางกลับกันได้ขัดแย้งกับงานของ Balsmeier, Fleming and Manso (2017) ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการมีประสิทธิผลมากขึ้นในการลดต้นทุนของเอเจนซีและปรับปรุงการกำกับดูแลที่ดีขึ้นแต่พวกเขามีอิทธิพลต่อนวัตกรรมที่ไม่ชัดเจนหรือแทบจะไม่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมงานวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการและนวัตกรรมได้อาศัยข้อมูลสิทธิบัตร จำนวนสิทธิบัตรที่ใช้แล้วจะถูกนำมาใช้รวมทั้งจำนวนการอ้างอิงในอนาคตที่ได้รับสิทธิบัตรเนื่องจากจำนวนการอ้างอิงในอนาคตมีความสัมพันธ์กับค่าทางการเงินและทางเทคนิค

สมมติฐานที่ 3 : นวัตกรรม (Innovation) มีอิทธิพลทางตรงกับผลการดำเนินงานของบริษัท (Performance)

ในส่วนของผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนานวัตกรรมและผลการดำเนินงานของบริษัทยังได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยในอดีตจำนวนมากอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น Ho and Chang (2015) พบว่า ความสามารถด้านนวัตกรรม (Innovation capability) และความสามารถด้านการบริการ (Service capability) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในอุตสาหกรรมการบริการด้านโลจิสติกส์โดยความสามารถด้านนวัตกรรมยังทำให้ความสามารถด้านการบริการเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ในส่วนงานวิจัยของ Yam, Guan, Pun and Tang (2004) ได้ใช้ความสามารถในการผลิตเป็นตัวแทนในการวัดนวัตกรรมตัวหนึ่งที่มีผลต่อวรรณกรรม พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ในขณะเดียวกันการศึกษาของ Keskin (2006) พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ แนวคิดของ Slater (1996) ได้อธิบายว่าความท้าทายของการเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Sustain Competitive Advantage) เกิดจากการมีนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญแนวคิดทางนวัตกรรมเป็นเครื่องมือ ในการแข่งขันขององค์กรเพื่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จในระยะยาวภายใต้ความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมองค์กรที่มีนวัตกรรมเป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดความพึงพอใจตามความต้องการของตลาดงานวิจัยทางด้านวิจัยและพัฒนา Sher and Yang (2005) ได้ศึกษาผลกระทบของศักยภาพทางนวัตกรรมกับการวิจัยและพัฒนาที่มีต่อผลประกอบการของบริษัท พบว่า ศักยภาพทางนวัตกรรมมีความเกี่ยวข้องกับผลประกอบการในเชิงบวก นอกจากนั้นยังมีการศึกษาของ Azar and Ciabuschi (2017) ได้ศึกษามุ่งเน้นถึงความเกี่ยวข้องของนวัตกรรมประเภทต่างๆ สำหรับประสิทธิภาพการส่งออกของบริษัทโดยผลการวิจัย พบว่า นวัตกรรมองค์กรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการส่งออกทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการสนับสนุนนวัตกรรมทางเทคโนโลยีโดยประสิทธิภาพ

ในทางกลับกันในงานวิจัยของ Karabulut (2015) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของประเภทนวัตกรรมต่อผลการดำเนินงานของบริษัทผู้ผลิตในประเทศตุรกี พบว่า นวัตกรรมด้านการตลาดมีผลดีต่อประสิทธิภาพทางการเงิน ประสิทธิภาพของลูกค้าและประสิทธิภาพของกระบวนการทางธุรกิจภายในอย่างไรก็ตามนวัตกรรมด้านการตลาดมีผลกระทบในแง่ลบต่อผลการเรียนรู้และการเติบโต ประเภทของนวัตกรรมจะอธิบายถึงประสิทธิภาพของลูกค้ามากกว่ามิติอื่น ๆ ของผลการดำเนินงานของบริษัท

สมมติฐานที่ 4 : คณะกรรมการบริษัท (Board of Director) มีอิทธิพลทางอ้อมกับผลการดำเนินงานของบริษัท (Performance)ผ่านอิทธิพลของนวัตกรรม (Innovation)

ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านอิทธิพลของนวัตกรรม ซึ่งผลของการศึกษาสามารถอภิปรายได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐาน นั่นคือคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านอิทธิพลของนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rubera and Kirca (2012) มีการวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดที่อธิบายถึงความเป็นมาของข้อมูลกล่าวคือเป็นการวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศที่อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์(Meta data) โดยแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมมีผลต่อประสิทธิภาพของบริษัททางอ้อมผ่านทางผลกระทบต่อตลาดของบริษัทและฐานะทางการเงินและบ่งชี้ว่าความสัมพันธ์นี้เป็นเรื่องเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยีสูง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านนวัตกรรม ซึ่งคณะกรรมการบริษัทที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท ได้แก่ การประชุมของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัทและขนาดคณะกรรมการบริษัท นอกจากนี้ยังพบว่า การควบรวมตำแหน่งของประธานกรรมการบริหารและประธานกรรมการบริษัทไม่มีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับผลการดำเนินงานของบริษัท

ดังนั้น จากผลการศึกษาที่พบว่า คณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลในทางบวกต่อผลการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านนวัตกรรม โดยที่การควบรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโดยผ่านอิทธิพลของนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ขนาดของคณะกรรมการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานแสดงว่ายิ่งมีขนาดของคณะกรรมการจำนวนมากจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความถี่ในการประชุมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่าหากคณะกรรมการมีจำนวนครั้งในการประชุมมากจะมีส่วนช่วยในการติดตามดูแลผลการดำเนินงานที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่าค่าตอบแทนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานแสดงว่าการจ่ายค่าตอบแทนของคณะกรรมการเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการบริหารงาน ผลจากการศึกษางานวิจัยนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบริษัทในการปรับปรุงโครงสร้างของการจ่ายค่าตอบแทนของคณะกรรมการให้เหมาะสมและโปร่งใสตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์และแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายและยังเล็งเห็นความสำคัญของโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการลงทุนและบริหารจัดการภายในองค์กร และหน่วยงานกำกับดูแลสามารถนำผลไปใช้ประกอบการส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลในตลาดหลักทรัพย์โดยกำหนดให้ข้อมูลที่เปิดเผยผ่านรายงานประจำปีและระบบสารสนเทศต้องมีความ โปร่งใสและตรวจสอบได้เพื่อให้ข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณชนและผู้มีส่วนได้เสียมีความถูกต้อง ครบถ้วน ผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะการเปิดเผยรายงานทางการเงินที่ต้องเป็นประโยชน์ต่อผู้ลงทุนอย่างแท้จริงเพื่อให้ผู้ถือหุ้น นักลงทุนเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ในส่วนของนักลงทุนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เกี่ยวกับการตัดสินใจลงทุนในตลาดทุนและช่วยสนับสนุนให้นักลงทุนกระจายการลงทุนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์

สำหรับข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไปการเก็บข้อมูลควรศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อนำมาเปรียบเทียบหรือเป็นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ผลการวิจัยสร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุนสามารถใช้ในการตัดสินใจได้ในอนาคตและเพื่อให้เห็นผลการวิจัยในมุมมองที่แตกต่างกันไปและเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

Azar, G., and Ciabuschi, F. (2017). Organizational innovation, technological innovation, and export performance: The effects of innovation radicalness and extensiveness. *International Business Review, 26*(2), 324-336

Balsmeier, B., Fleming, L., and Manso, G. (2017). Independent boards and innovation. *Journal of Financial Economics, 123*(3), 536-557

Calantone, R.J., Cavusgil, S.T. and Zhao, Y. (2002). Learning orientation, firm innovation capability, and firm performance, *Industrial Marketing Management, 31*(6), 515-524

Chen, C. J., Lin, B. W., Lin, Y. H., and Hsiao, Y. C. (2016). Ownership structure, independent board members and innovation performance:A contingency perspective. *Journal of Business Research, 69*(9), 3371-3379.

Chouaibi, J., Affes, H., and Boujelbene, Y. (2010). Characteristics of the board of directors and involvement in innovation activities: a cognitive perspective. *International Journal of Managerial and Financial Accounting, 2*(3), 240-255.

Dooley, L., and Sullivan, D. O. (2003). Developing a software infrastructure to support systematic innovation through effective management. *Technovation, 2*, 689-704.

Evans, J., and Weir, C. (1995). Decision processes, monitoring, incentives and large firm performance in the UK. *Management Decision, 33*(6), 32-38.

Firth, M., Tam, M., and Tang, M. (1999). The determinants of top management pay. *Omega, 27*(6), 617-635.

Haniffa, R., and Hudaib, M. (2006). Corporate governance structure and performance of Malaysian listed companies. *Journal of Business Finance & Accounting, 33*(7-8), 1034-1062.

Ho, L. H., and Chang, P. Y. (2015). Innovation Capabilities, Service Capabilities and Corporate Performance in Logistics Services. *International Journal of Organizational Innovation, 7*(3), 24-33

Jackling, B., and Johl, S. (2009). Board structure and firm performance: Evidence from India's top companies. *Corporate Governance: An International Review, 17*(4), 492-509.

Jensen M. C. and Meckling W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics, 3*(4), 305-360.

Karabulut, A. T. (2015). Effects of innovation types on performance of manufacturing firms in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 195,* 1355-1364.

Kato, T., and Long, C. (2005). *Executive compensation, firm performance, and corporate governance in China: Evidence from firms listed in the Shanghai and Shenzhen stock exchanges.* USA: Department of Economics Colgate University.

Keskin, H. (2006). Market orientation, learning orientation, and innovation capabilities in SMEs: An extended model. *European Journal of Innovation Management, 9*(4), 396-417.

Mehran, H. (1995). Executive compensation structure, ownership, and firm performance. *Journal of Financial Economics, 38*(2), 163-184.

Rubera, G., and Kirca, A. H. (2012). Firm innovativeness and its performance outcomes: A meta-analytic review and theoretical integration. *Journal of Marketing, 76*(3), 130-147.

Sher, P. J., and Yang, P. Y. (2005). The effects of innovative capabilities and R&D clustering on firm performance: the evidence of Taiwan's semiconductor industry. *Technovation, 25*(1), 33-43.

Slater, S. F. (1996). The challenge of sustaining competitive advantage. *Industrial Marketing Management, 25*(1), 79-86.

Shukeri, S. N., Shin, O. W., and Shaari, M. S. (2012). Does board of director's characteristics affect firm performance? Evidence from Malaysian public listed companies. *International Business Research, 5*(9), 120.

Song, S., Van Hoof, H. B., and Park, S. (2017). The impact of board composition on firm performance in the restaurant industry: A stewardship theory perspective. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 29*(8), 2121-2138.

Tidd, J. (2001). Innovation management in context: environment, organization and performance. *International Journal of Management Reviews, 3*(3), 169-183.

Wong, S. Y., and Chin, K. S., (2007). Organizational innovation management an organization-wide perspective. *Industrial Management & Data Systems, 107*(9), 1.

Wright, S. (1923). The theory of path coefficients a reply to Niles's criticism. *Genetics, 8*(3), 239.

คุณภาพกำไรและต้นทุนของเงินทุน: บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

EARNINGS QUALITY AND COST OF CAPITAL: THAI LISTED COMPANIES

Received: August 6, 2019
Revised: October 28, 2019
Accepted: October 31, 2019

ฉมพร มีชนะ*
Chamaporn Meechana*
พัทธนันท์ เพชรเชิดชู**
Pattanant Petchchedchoo**
ศิริเดช คำสุพรหม***
Siridech Kumsuprom***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบัญชี วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Accountancy, College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
* Email: dow471160204@hotmail.com
** รองอธิการบดีสายงานภาคีสัมพันธ์และประธานเจ้าหน้าที่บริหาร วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
** Vice President in Strategic Alliance and CEO, College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
** Email: pattanant.peo@dpu.ac.th
*** คณบดี วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
*** Dean, College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
*** Email: siridech.kum@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์คุณภาพกำไรและต้นทุนของเงินทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50 และ SET 100 ในการวัดคุณภาพกำไรจะแยกเป็นการประเมินคุณภาพกำไรโดยใช้รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) และรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Non-Discretionary Accruals) ผลการศึกษาพบว่า รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารและรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับต้นทุนของเงินทุน เพื่อขยายขอบเขตของการศึกษาในประเด็นเรื่องคุณภาพกำไรข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตการศึกษาอาจมุ่งเน้นไปที่การวัดคุณภาพกำไรในแนวทางที่แตกต่างกัน เช่น ตัววัดคุณภาพกำไรที่ใช้ข้อมูลจากฐานบัญชีและตัววัดคุณภาพกำไรที่ใช้ข้อมูลจากฐานตลาดหลักทรัพย์

คำสำคัญ: คุณภาพกำไร รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร รายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของ ผู้บริหาร ต้นทุนของเงินทุน

Abstract

This study aims to examine the association between earnings quality and cost of capital of listed firms on SET 50 and SET 100 index in the Stock Exchange of Thailand. Earnings quality is measured by two types of accrual which are discretionary accruals and non-discretionary accruals. The results show a positively significant association between those two types of accrual and cost of capital. To extend the scope of study on earning quality issue to be more useful, further research may focus on earnings quality measures in different approaches such as accounting-based measures and market-based measures.

Keywords: Earnings Quality, Discretionary Accruals, Non-Discretionary Accruals, Cost of Capital

บทนำ

รายงานงบการเงินสะท้อนผลการดำเนินงานของบริษัทมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากการลงทุนของผู้ถือหุ้น ต้องอาศัยข้อมูลการรายงานทางการเงินเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาการลงทุนและเพื่อประเมินประสิทธิภาพและความสามารถในการทำกำไรของบริษัท (Salteh, Valipour and Zarenj, 2012) รายงานงบการเงินแสดงสารสนเทศที่ถูกต้องและทันเวลาแก่นักลงทุนเพื่อการตัดสินใจในการลงทุนของธุรกิจ หากข้อมูลที่ฝ่ายบริหารนำเสนอรายงานงบการเงิน มีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวจะทำให้เกิดความอสมมาตรของข้อมูลระหว่างผู้บริหารและนักลงทุน สารสนเทศที่ไม่สมดุลนี้จะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน ส่งผลให้การลงทุนของผู้ถือหุ้นมีความเสี่ยงและต้นทุนของเงินทุนจะสูงขึ้นเพื่อชดเชยความเสี่ยงของนักลงทุน สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ Francis, LaFond, Olsson and Schipper (2005) การตกแต่งกำไรมักจะมุ่งเน้นไปที่การปรับแต่งผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริหาร โดยผ่านรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือรายการคงค้างที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารที่ ซึ่งหากผู้บริหารมีการตกแต่งกำไรสูงคุณภาพกำไรก็จะเป็นในทิศทางตรงกันข้าม (Dechow, Sloan and Sweeney, 1995; Givoly, Hayn and Katz, 2010; Healy and Wahlen, 1999) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและต้นทุนของเงินทุนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่ว่าความเสี่ยงของข้อมูลมีราคาเนื่องจากความไม่สมดุลของข้อมูล (Easley and O′hara, 2004) ดังนั้นการตกแต่งกำไร (Earning Management) จะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารดำเนินการเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินของตนเอง เพื่อให้นักลงทุนบางส่วนเข้าใจผิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานทางเศรษกิจที่รายงานไว้ (Healy and Wahlen, 1999) ในขณะที่งานวิจัยในอดีตพบว่าคุณภาพกำไรที่วัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ต่อต้นทุนของเงินทุน (Candra and Ekawati, 2017; Francis et al., 2005; Salteh et al., 2012) แต่อย่างไรก็ตามยังมีงานวิจัยของ Gray, Koh and Tong (2009) พบว่ารายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ไม่มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน และรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ในบางประเทศก็มีผลการศึกษาที่แตกต่างกันเช่นงานวิจัยของ Salteh et al. (2012) Nikoomaram, Arabahmadi and Arabahmadi (2016) กลับพบว่ารายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร และรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของเงินทุนยังมีความไม่ชัดเจนและจำเป็นต้องศึกษาวิจัยต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร และรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการนำเสนอในบทความนี้จะแบ่งออกเป็น 5 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ส่วนที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล ส่วนที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50 และ SET 100

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50 และ SET 100

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพกำไร หมายถึง ข้อมูลที่สะท้อนให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในปัจจุบันได้อย่างถูกต้องเป็นตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงานในอนาคตที่ดีและเป็นตัวชี้วัดสำหรับการประเมินมูลค่าของบริษัท (Dechow and Schrand, 2004)

ต้นทุนของเงินทุน หมายถึง ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุน ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนของหนี้สิน(Cost of Debt) และต้นทุนต้นทุนของส่วนของผู้ถือหุ้น (Cost of Equity) (Miller and Modigliani, 1958)

รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals: DAC) หมายถึงรายการคงค้างที่ผู้บริหารสามารถควบคุมได้ (Mashayekhi et al, 2006 อ้างถึงใน Salteh et al., 2012)

รายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Non-Discretionary Accruals: NDAC) หมายถึงรายการคงค้างที่เกิดขึ้นโดยผู้บริหารไม่สามารถควบคุมได้ (Mashayekhi et al, 2006 อ้างถึงใน Salteh et al., 2012)

การนำเสนองบการเงิน ถูกสะท้อนด้วยหลักการบัญชีตามเกณฑ์คงค้างจึงเปรียบเสมือนโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ผู้บริหารอาศัยดุลยพินิจในการประมาณการตัวเลขโดยใช้เกณฑ์คงค้าง อันจะก่อให้เกิดการนำเสนอข้อมูลเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองส่งผลให้ข้อมูลงบการเงินไม่ได้สะท้อนผลการดำเนินที่แท้จริง โดยผ่านรูปแบบและวิธีการต่างๆ หนึ่งในนั้นคือรายการคงค้างที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารที่ ซึ่งหากผู้บริหารมีการตกแต่งกำไรสูงคุณภาพกำไรก็จะเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม (Dechow et al., 1995; Givoly et al., 2010; Healy and Wahlen, 1999) คุณภาพกำไรได้รับความสนใจหลายๆ ฝ่ายจากนักวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยหลายๆ คนได้ตรวจสอบผลกระทบของคุณภาพกำไรที่วัดโดยรายการคงค้างส่งผลต่อต้นทุนเงินทุน (Aldamen and Duncan, 2013; Apergis, Artikis, Eleftheriou, and Sorros, 2012; Bhattacharya, Daouk and Welker, 2003; Candra and Ekawati, 2017; Francis et al., 2005; Francis, LaFond, Olsson and Schipper, 2004; Gray et al., 2009; Hong, Ma, and Zhang, 2018) พบว่าข้อมูลที่มีคุณภาพกำไรที่สูงจะส่งผลให้ต้นทุนของเงินทุนมีคุณภาพต่ำ

คุณภาพกำไรคือตัวสะท้อนผลการดำเนินของกิจการ ซึ่งสามารถวัดคุณภาพของกำไรได้หลายวิธี หนึ่งในนั้นคือคุณภาพของรายการคงค้าง (Accrual Quality) หากกิจการมีคุณภาพรายการคงค้าง จะส่งผลต่อความเสี่ยงของข้อมูลลดลงซึ่งส่งผลให้ต้นทุนของเงินทุนลดลงไปด้วย (Gray et al., 2009 ; Salteh et al., 2012) สอดคล้องกับ Francis et al. (2005) พบว่าคุณภาพกำไรที่วัดโดยรายการคงค้างมีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน การศึกษาพบว่าหากคุณภาพของเงินคงค้างอยู่ในระดับต่ำ ต้นทุนของเงินทุนจะสูงขึ้นในทางกลับกันถ้าคุณภาพคงค้างสูงจะนำไปสู่ต้นทุนเงินทุนต่ำเนื่องจากปัจจัยความเสี่ยงด้านข้อมูลของบริษัทอยู่ในระดับต่ำความเสี่ยงจากแหล่งข้อมูลทั้งสองมาจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมพื้นฐานและลักษณะของธุรกิจของบริษัท นอกจากนี้ก็ยังมีงานวิจัยของ Salteh et al. (2012) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารและรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร กับต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารและต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่มีความสัมพันธ์กันแต่กลับพบว่ารายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารไม่สัมพันธ์กันกับต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักโดยในงานวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างของบริษัทในประเทศอิหร่าน โดยทำการศึกษาในช่วงปี 2003 ถึง 2009 สรุปได้ว่าองค์กรธุรกิจที่มีผลการดำเนินงานต่ำมีแรงจูงใจในการที่จะเพิ่มรายได้ที่ผ่านการตกแต่งกำไร ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าผู้บริหารของหน่วยงานเหล่านี้ พยายามที่จะหลบหนีสถานการณ์ดังกล่าวโดยมีแรงจูงใจที่ที่แสดงรายได้อันเกินจริงจากรายได้ของพวกเขา รวมไปถึงงานวิจัยของ Patro and Kanagaraj (2016) ได้ทำการศึกษารายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารและรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของเงินทุน ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารและต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่มีความสัมพันธ์กันแต่ยกเว้นรายการคงค้างที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจผู้บริหาร ทั้งนี้จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างต้นทุนของเงินทุน และ คุณภาพกำไรที่วัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร สามารถตีความได้ว่าบริษัทที่มีประสิทธิภาพต่ำมีแรงจูงใจในการตกแต่งกำไรมากกว่า บริษัทที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ดี

ในทางตรงกันข้ามงานวิจัยของ Gray et al. (2009) ศึกษาความสัมพันธ์ของคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารและรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของหนี้สินและต้นทุนของผู้ถือหุ้น ผลการศึกษาพบว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของหนี้สินและต้นทุนของผู้ถือหุ้นแต่พบความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของหนี้สินและต้นทุนของผู้ถือหุ้น เนื่องจากประเทศออสเตรเลียพึ่งพาหนี้เอกชนเป็นอย่างมากและค่อนข้างมีการตรวจสอบข้อมูลอย่างเคร่งครัดจากนักลงทุนในแง่ของผู้ให้กู้ยืมเงินทำให้ความเสี่ยงด้านการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารจะลดลงไปด้วย จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า คุณภาพกำไรที่วัดโดยรายการคงค้างส่งผลต่อต้นทุนของเงินทุน (Aldamen and Duncan, 2013; Apergis et al., 2012; Bhattacharya, Daouk, and Welker, 2003; Candra and Ekawati, 2017; Francis et al., 2004; Francis et al., 2005; Gray et al., 2009; Hong et al., 2018) งานวิจัยนี้ใช้กลุ่มดัชนี SET 50 และ SET 100 เนื่องจากหุ้นที่อยู่ในกลุ่ม SET 50 งบการเงินสะท้อนคุณภาพกำไรที่แตกต่างกันกับดัชนี SET 100 และเป็นหุ้นที่มีปัจจัยพื้นฐานดีมีมูลค่าตามราคาตลาดสูงมีสภาพหุ้นสูงกว่าหุ้นบางตัวที่อยู่ใน SET 100 จึงทำให้เชื่อว่าบริษัทที่อยู่ใน SET 50 จะสะท้อนถึงคุณภาพกำไรได้ดีกว่า SET 100 จากการทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นที่มาของสมมติฐานงานวิจัยครั้งนี้

H1: คุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50

H2: คุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 100

H3: รายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50

H4: รายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 100

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารและรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนของเงินทุนซึ่งวัดโดยใช้ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มรายชื่อหลักทรัพย์ที่ใช้คำนวณดัชนี SET 50 และดัชนี SET 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2560 ข้อมูลทางการเงินที่ใช้ในการศึกษานี้เก็บรวบรวมจากฐานข้อมูลเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) และข้อมูลจากฐานข้อมูล SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างที่ศึกษา

กลุ่มบริษัทที่ทำการศึกษา	จำนวน บริษัท	
	SET 50	SET100
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50 และ SET 100	200	400
หัก บริษัทที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50 และ SET 100	42	72
รวม	**158**	**328**

คุณภาพกำไร ได้ใช้วิธีการทดสอบรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่ง Kothari et al. (2005) ได้เสนอแบบจำลองในการวิเคราะห์ รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร โดยใช้โมเดลของ Modifiled Jones Model ซึ่งระบุตัวแปร ROA เป็นตัวแปรควบคุมเพิ่มเข้าไป

ต้นทุนของเงินทุน ได้ใช้วิธีการทดสอบรายการต้นทุนของเงินทุนโดยใช้ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WACC) เป็นต้นทุนของเงินทุน ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของต้นทุนส่วนของเจ้าของและต้นทุนของหนี้สิน (Salteh et al., 2012)

การวัดความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนของเงินทุน และระดับรายการคงค้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนของเงินทุน ระดับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร และรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารสามารถทดสอบได้ดังนี้

$$WACC_{It} = \alpha + \beta_1 DAC_{j,t} + \beta_2 NDAC_{j,t} + \beta_3 Size_{j,t} + \beta_4 LEV_{j,t} + \beta_5 ROA_{j,t} + \beta_6 GROWTH_{j,t} + \beta_7 CF_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$$

โดยที่

$WACC_{It}$ = ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก i, ปี t
DAC_{it} = รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร i ปี t
$NDAC_{it}$ = รายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร i ปี t
$SIZE_{it}$ = ลอการิทึมธรรมชาติของรายได้ของบริษัทของกิจการ i ปี t
LEV_{it} = อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์ของกิจการ i ปี t
ROA_{it} = อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม i ปี t
$GROWTH_{it}$ = อัตราการเติบโตของรายได้ i ปี t
CF_{it} = กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน i ปี t

ผลการศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 158 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50 ตามแต่ละตัวแปร

ตัวแปร	Minimum	Maximum	Mean	Std.dev.
WACC	2.53	8.42	3.991	0.6344
DAC	0.00	.440	0.49	.0660
NDAC	-.56	.50	0.50	1.2079
SIZE	8.01	12.450	12.45	0.69468
LEV	0.00	.890	0.513	0.155850
ROA	-0.04	.420	0.0822	0.6775
GROWTH	-0.500	1.340	1.6887	2.4117
CF	-.120	.500	.1216	0.9319

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษา พบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50 มีต้นทุนของเงินทุน โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.991 รายการคงค้างภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.49 รายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.50 มีขนาดของกิจการ โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.45 มีอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อด้วยสินทรัพย์รวม เฉลี่ยเท่ากับ 0.513 สัดส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม โดยเฉลี่ยร้อยละ 0.0822 มีอัตราการเติบโตของรายได้โดยเฉลี่ยร้อยละ 1.6887 กระแสเงินสดจากกิจการมดำเนินงานโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.1216

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 328 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 100 ตามแต่ละตัวแปร

ตัวแปร	Minimum	Maximum	Mean	Std.dev.
WACC	2.34	8.42	3.9629	.566
DAC	0.00035	.43398	0.53	.0635
NDAC	-0.550	.520	0.610	.1225
SIZE	8.010	12.450	10.3235	.6317
LEV	0.00	.890	0.5088	0.1523
ROA	-0.330	.530	0.748	0.0736
GROWTH	-0.900	1.340	.8517	4.1674
CF	-.19	.570	.1063	.0921

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษา พบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 100 มีต้นทุนของเงินทุน โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9629 รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.53 รายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.610 ขนาดของกิจการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.3235 มีอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5088 สัดส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม เฉลี่ยร้อยละ 0.748 ของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมต่อบริษัทั้งหมด ทั้งนี้ยัง มีอัตราการเติบโตของรายได้โดยเฉลี่ยร้อยละ 0.8517 และกระแสเงินสดจากกิจการมดำเนินงานโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.1063

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในดัชนี SET 50 และ SET 100

ตัวแปร	P value	
	SET 50	SET 100
DAC	.047*	.045*
SIZE	.005**	.001**
LEV	.025*	.000**
ROA	.011*	.006**
GROWTH	.046*	.013*
CF	.045*	.002*

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ คุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) ในกลุ่มดัชนี SET 50 และ ในกลุ่มดัชนี SET 100 (p-value มีค่าเท่ากับ 0.047 และ 0.045 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) นอกจากนี้ตัวแปรควบคุมคือ (SIZE) มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ .005 และ .001 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์ของกิจการ(LEV)มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ .025 และ .000 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม (ROA) มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน(WACC)) (p-value มีค่าเท่ากับ .011

และ .006 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05)อัตราการเติบโตของรายได้(GROWTH) มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ .046 และ .013 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CF) มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ .045 และ .002 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารกับต้นทุนของเงินทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ใน ดัชนี SET 50 และ SET 100

ตัวแปร	P value	
	SET 50	SET 100
NDAC	.028*	.000**
SIZE	.000**	.004**
LEV	.013*	.000**
ROA	.025*	.007**
GROWTH	.001**	.009**
CF	.006**	.038*

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่ารายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (NDAC) มี ความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ 0.028 และ 0.000 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) นอกจากนี้ตัวแปรควบคุมคือ (SIZE) มีความสัมพันธ์กับ ต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ 0.000 และ 0.004 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์ของกิจการ (LEV) ความสัมพันธ์กับ ต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ 0.013 และ 0.000 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ 0.025 และ 0.007 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) อัตราการเติบโตของรายได้ (GROWTH) มีความสัมพันธ์กับ ต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ 0.001 และ 0.009 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.01) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CF) มีความสัมพันธ์กับ ต้นทุนของเงินทุน (WACC) (p-value มีค่าเท่ากับ 0.006 และ 0.038 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) มีความสัมพันธ์กับ ต้นทุนของเงินทุน (WACC)

การอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) สอดคล้องกับการศึกษาของ Salteh et al. (2012) Francis et al. (2005) และ Candra and Ekawati (2017) ผลการศึกษาอธิบายได้ว่า การใช้การตกแต่งกำไรที่มุ่งเน้นไปที่การปรับแต่งผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริหารโดยใช้เกณฑ์คงค้างอันเกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร ส่งผลให้นักลงทุนเกิดความไม่แน่นอนในด้านข้อมูลที่ได้รับ จึงทำให้เกิดการเรียกร้องผลตอบแทนที่สูงขึ้นส่งผลให้ต้นทุนของเงินทุนสูงขึ้น และผลการศึกษาของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (NDAC) อันเกิดจากมาตรฐานการบัญชี ที่กำหนดให้อาศัยเกณฑ์คงค้างเป็นข้อกำหนดในการจัดทำงบการเงิน กับต้นทุนของเงินทุนมีความสัมพันธ์กัน อันเนื่องจากนักลงทุนก็ให้ความสนใจในรายการคงค้างดังกล่าวส่งผลให้ต้นทุนของเงินทุนสูงขึ้นเช่นเดียวกัน จากผลการวิจัย

ดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่ารายการคงค้างเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าต่อนักลงทุนซึ่งนำมาเป็นปัจจัยในการพิจารณาการลงทุน ซึ่งหากบริษัทมีรายการคงค้างทั้งในส่วนของรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) และรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (NDAC) ก็มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนและส่งผลกระทบต่อต้นทุนของเงินทุน (WACC) Francis et al.(2005) ระบุว่าบริษัทที่มีคุณภาพรายการคงค้างต่ำส่งผลให้ต้นทุนของเงินทุนสูง เพื่อชดเชยผู้ถือหุ้นหรือนักลงทุนสำหรับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim and Qi (2008)ที่ระบุว่ารายการคงค้างมีอิทธิพลต่อต้นทุนของเงินทุน

ความแตกต่างระหว่างการหาค่าความสัมพันธ์ของคุณภาพกำไรวัดโดยรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) และรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (NDAC) กับต้นทุนของเงินทุน (WACC) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ใน ดัชนี SET 50 และ SET 100 ปรากฏว่า นอกจากเป็นไปในทิศทางเดียวกันแล้วนั้น ผลการศึกษายังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นดัชนี SET 100 มีความสัมพันธ์กับต้นทุนของเงินทุนมากกว่า SET 50 อาจกล่าวได้ว่าถึงแม้ SET 50 จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่จัดอยู่ในกลุ่มคุณภาพกำไรที่สูงแล้วนั้นแต่ในด้านการเป็นกลุ่มตัวแทนของตลาด SET100 จะครอบคลุมกว่า SET 50 ซึ่งก็จะมีหุ้นที่มี ไซส์ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ย่อมครอบคลุมจำนวนหุ้นที่มากกว่า จึงเป็นเหตุผลให้ดัชนี SET100 จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมใกล้เคียงกับดัชนี SET มาก และดีกว่ากลุ่มดัชนี SET50

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างคุณภาพกำไรกับต้นทุนของเงินทุน ซึ่งคุณภาพกำไรจะวัดโดยใช้รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร และรายการคงค้างที่ไม่อยู่ภายใต้ในดุลยพินิจของผู้บริหาร ดังนั้นผลลัพธ์จากการงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในการกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่มคุณภาพกำไร นำไปสู่การลดการเรียกร้องผลตอบแทนในการลงทุนให้น้อยลงอันจะส่งผลให้ต้นทุนของเงินทุนลดลงไปด้วย และหน่วยงานตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมไปถึงหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรฐานในการจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อเพิ่มคุณภาพกำไรทำให้ทราบถึงผลการดำเนินในปัจจุบันและเป็นตัวชี้วัดที่ดีสำหรับการประเมินมูลค่าของบริษัท นอกจากนี้นักลงทุนสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารและ รายการคงค้างที่ไม่อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหาร กับต้นทุนของเงินทุน ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กิจการประกอบการตัดสินใจ

สำหรับข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไปอาจมุ่งเน้นไปที่การวัดคุณภาพกำไรในแนวทางที่แตกต่างกัน เช่นตัววัดคุณภาพกำไรที่ใช้ข้อมูลจากฐานบัญชีและตัววัดคุณภาพกำไรที่ใช้ข้อมูลจากฐานตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

Aldamen, H., & Duncan, K. (2013). Pricing of innate and discretionary accruals in Australian debt. *Accounting & Finance, 53*(1), 31-53.

Apergis, N., Artikis, G., Eleftheriou, S., & Sorros, J. (2012). Accounting information, the cost of capital and excess stock returns: the role of earnings quality-evidence from panel data. *International business research, 5*(2), 123-136.

Bhattacharya, U., Daouk, H., & Welker, M. (2003). The world price of earnings opacity. *The accounting review, 78*(3), 641-678.

Candra, E. R. S., & Ekawati, E. (2017). Analysis of Accruals Quality on the Cost of Capital-A Case Study on Manufacturing Companies in Indonesia. *The Indonesian Journal of Accounting Research, 20*(3), 465-484

Dechow, P. M., & Schrand, C. M. (2004). *Earnings quality.* Charlottesville, VA: Research Foundation of CFA Institute.

Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *The Accounting Review, 70*(2), 193-225

Easley, D., & O'hara, M. (2004). Information and the cost of capital. *The journal of finance, 59*(4), 1553-1583.

Francis, J., LaFond, R., Per M. Olsson, & Schipper, K. (2004). Costs of Equity and Earnings Attributes. *The Accounting Review, 79*(4), 967-1010. Retrieved from http://www.jstor.org/stable/4093083

Francis, J., LaFond, R., Olsson, P., Schipper, K., (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics 39*, 295-327.

Givoly, D., Hayn, C. K., & Katz, S. P. (2010). Does public ownership of equity improve earnings quality?. *The accounting review, 85*(1), 195-225.

Gray, P., Koh, P. S., & Tong, Y. H. (2009). Accruals quality, information risk and cost of capital: Evidence from Australia. *Journal of Business Finance & Accounting, 36*(1-2), 51-72.

Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting horizons, 13*(4), 365-383.

Hong, P. K., Ma, T., & Zhang, G. (2018). Accruals Quality and Cost of Capital: Evidence from the Chinese Stock Market. *Journal of International Accounting Research, 18*(1), 71-95.

Kim, D., & Qi, Y. (2010). Accruals quality, stock returns, and macroeconomic conditions. *The Accounting Review, 85*(3), 937-978.

Kothari, S. P., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of accounting and economics, 39*(1), 163-197.

Mashayekhi, B., Mehrani, S., Mehrani, K., & Karami, G. R. (2006). The role of discretionary accruals in earnings management of listed companies in Tehran Stock Exchange (TSE). *Accounting and Auditing Review. 12*(4), 61-74

Miller, M., & Modigliani, F. (1958). The cost of Capital. Corporate Finance and the Theory of Investment. *American Economic Review, 48,* 261-297.

Nikoomaram, H., Arabahmadi, F., & Arabahmadi, A. (2016). The Relationship between earning management and capital structure. *International Journal, 1*(1), 51-56.

Patro, A., & Kanagaraj, A. (2016). Is Earnings Management a Technique to Reduce Cost of Capital? Exploratory Study on Indian Companies. *Journal of Modern Accounting and Auditing, 12*(5), 243-249.

Salteh, H. M., Valipour, H., & Zarenji, S. S. N. S. (2012). Investigating the relationship between earnings management and weighted average cost of capital (WACC). *Business and Management Review, 1*(12), 28-38.

คุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: กรณีศึกษาลูกค้าของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคกลางของประเทศไทย

THE ENTREPRENEURS' CHARACTERISTICS AND BUSINESS STRATEGIES ON SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE SUCCESS: A CASE STUDY OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE DEVELOPMENT BANK OF THAILAND'S CUSTOMERS IN CENTRAL THAILAND

Received: February 25, 2019
Revised: May 30, 2019
Accepted: June 6, 2019

จารุพร ขันธนันท์*
Jaruporn Khunthanan*
วสุธิดา นุริตมนต์**
Wasutida Nurittamont**

* นักศึกษาปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
* Graduate student, Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
* Email: yingsudsuay_t@hotmail.com
** ผู้ช่วยศาสตราจารย์และปริญญาเอก คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
** Assistant Professor and Ph.D., Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
** Email: wasutida_9919@hotmial.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจประเภทผลิตและบริการที่เป็นลูกค้าของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 9 จำนวน 316 คน โดยการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและสถิติที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ คือ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการกล้าตัดสินใจ และด้านการสร้างนวัตกรรมส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม สำหรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ คือ ด้านกลยุทธ์ต้นทุน ด้านกลยุทธ์ความแตกต่าง และด้านกลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่มส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางสำหรับธุรกิจเพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง คุณลักษณะของผู้ประการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้ประกอบการ กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ความสำเร็จของผู้ประกอบการ

Abstract

The purpose of this research was to study factors affecting small and medium enterprise success. The sample groups consisted of 316 customers of small and medium enterprise development bank of Thailand central region 9 and probability sampling. Questionnaire was applied as a tool to collect data. Percentage, mean, standard deviation were used to analyze descriptive statistic and multiple regression analysis statistics were applied to test hypothesizes. The results found that entrepreneurial characteristic; creativity, decision making and innovativeness have effect on small and medium enterprise success. The business strategies; cost strategy, differentiate strategy and focus strategy, have effect small and medium enterprise success. The results of the study will be used as guideline the business to use in determine the development improve characteristics of entrepreneur and business strategy leading to the competitive advantage of business in the future.

Keywords: Entrepreneurial Characteristics, Business Strategies, Small and Medium Enterprise Success

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) เป็นการประกอบการด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการบริการ เป็นการผลิตสินค้า การจัดการ การตลาดและการบริการต่างๆ ซึ่งริเริ่ม และดำเนินการ โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เน้นการใช้ทรัพยากรหรือวัตถุดิบส่วนใหญ่ในท้องถิ่นหรือในประเทศ ไม่พึ่งโรงงานหรือกิจการขนาดใหญ่ เป็นกระบวนการจัดการทรัพยากรและทุนของท้องถิ่นและในประเทศ โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นบวกความรู้สากล และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลงานอันเป็นนวัตกรรม (เสรี พงศ์พิศ, 2561) ถือเป็นพื้นฐานสำคัญใน การพัฒนาสังคมเศรษฐกิจอย่างแท้จริง นับว่ามีความสำคัญต่อประเทศไทยในหลายๆ ด้าน เป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ของประเทศ เนื่องจากครอบคลุมเกือบทุกภาคอุตสาหกรรม และจากจำนวนที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งสร้างรายได้ให้ประชาชนมากกว่า 9.70 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 80 ของการจ้างงานของประเทศ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2560) โดยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรในประเทศเป็นวัตุดิบในการผลิตซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในประเทศ โดยธุรกิขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถสร้างผลผลิตมวลรวมของประเทศได้กว่าร้อยละ 60 และเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้ประเทศจากการส่งออกสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ดังนั้นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงรองรับแรงงานจำนวนมากเข้าสู่กระบวนการผลิตทรัพยากรของประเทศในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาวะเศรษฐกิจตกต่ำวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมกลับมีความคล่องตัวสูงในการปรับตัวได้ดีกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ และกลายเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการช่วยลดความเสี่ยงให้แก่เศรษฐกิจด้วยการเชื่อมโยงการผลิตกับผู้ผลิตรายใหญ่ในลักษณะของการรับช่วงผลิต และที่สำคัญธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมคือจุดกำเนิดของการเริ่มดำเนินการของผู้ประกอบการรายใหม่ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2560)

อย่างไรก็ตาม จากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำเป็นต้องปรับตัว ปรับปรุง และพัฒนากรอบแนวคิด วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันให้มีมาตรฐาน ผู้บริหารทุกคนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ทั้งนี้หลักสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีความแข็งแกร่งและประสบความสำเร็จนั้น คือการพัฒนาผู้ประกอบการทั้งที่ดำเนินธุรกิจอยู่แล้วและผู้ประกอบการใหม่ ให้มีความรู้และทักษะในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงมีความสำคัญ และมีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จพื้นฐานความรู้ ความชำนาญของผู้ประกอบการจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้ธุรกิจก้าวไปสู่ผลสำเร็จมากน้อยแตกต่างกัน ในประเทศไทยมีการศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในบริบทต่างๆ อาทิ การสร้างและการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่ประสบผลสำเร็จ การศึกษาประสิทธิภาพและความสามารถของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการผลิต (Wiboonchutikula, 2001) การสร้างตราสินค้า กลยุทธ์การแข่งขัน ของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (Anarnkaporn, 2006) ซึ่งการศึกษาบางส่วนมุ่งเน้นการศึกษาถึงผลกระทบการพัฒนา และการวางแผนของธุรกิจ และผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการศึกษาในธุรกิจระหว่างประเทศ และการศึกษาเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กที่มุ่งศึกษาเฉพาะการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง (เฉลิมศักดิ์ ชุ่มเชื้อ, 2544 นลินี ปุสสเทวะ, 2545 และชัยศักดิ์ ไทยอุปถัมป์, 2546) ทำให้การศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังมีการศึกษาค่อนข้างน้อย

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ โดยมุ่งศึกษาในเรื่องของปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่เป็นลูกค้าของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคกลาง โดยผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบรายใหม่หรือผู้ประกอบการที่สนใจทำธุรกิจสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจได้อย่างเหมาะสม และนำไปพัฒนาธุรกิจของตนเองจนประสบความสำเร็จสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งบรรลุเป้าหมายและสร้างโอกาสที่จะประสบความสำเร็จให้กับผู้ประกอบการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า หาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ

คุณลักษณะของผู้ประกอบการมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จซึ่งคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบผลสำเร็จได้จะต้องเป็นผู้ที่พร้อมจะแสวงหาโอกาสในสถานการณ์ต่างๆ สามารถที่จะเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรค์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจ (วุฒิชัย เหมาะใจ, 2550) ลักษณะของผู้ประกอบการไม่ใช่เพียงแค่บุคลิกภาพ แต่ยังเป็นทัศนคติรูปแบบพฤติกรรมของผู้ประกอบการที่เกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินธุรกิจ (Frese, 2000) ซึ่งลักษณะของผู้ประกอบการจะถูกวางเงื่อนไขทางวัฒนธรรม และผลกระทบที่มาจากสภาพแวดล้อม (Scarborough, 2003) ตลอดจนสามารถทำงานเชิงรุกเมื่อธุรกิจต้องเผชิญกับการแข่งขันในอุตสาหกรรม

Entrialgo (2002) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการตามแนวความคิด ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางของ (Miller, 1983) ว่าคุณลักษณะเฉพาะของการเป็นผู้ประกอบการจะต้องประกอบด้วยการสร้างนวัตกรรมการเผชิญกับความเสี่ยง และการทำงานเชิงรุก ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้ประกอบการแต่ละรายที่จะแสดงออกในการดำเนินธุรกิจ (Covin and Slevin, 1991) ได้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรม การเผชิญกับความเสี่ยง และการทำงานเชิงรุก โดยกล่าวว่า ลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงพฤติกรรม ของผู้บริหารองค์การ 3 ประการคือ (1) การเผชิญกับความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารหารระดับสูงจะต้องเผชิญเมื่อมีการตัดสินใจลงทุน และการดำเนินนกลยุทธ์ภายใต้สภาวะความไม่แน่นอน (2) จำนวนความถี่ และขอบเขตการพัฒนานวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีส่วนสัมพนธ์กับผู้บริหารในการพัฒนาเทคโนโลยี และ (3) ลักษณะทางธรรมชาติของผู้บริหารที่จะแสดงออกถึงระดับความสามารถในการแข่งขัน และการทำงานเชิงรุก เมื่อธุรกิจตองเผชิญกับการแข่งขันในอุตสาหกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

กลยุทธ์เป็นแผนการปฏิบัติที่รวบรวมความพยายามทั้งหลายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ถูกกำหนดขึ้น โดยผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูงขององค์กรภายใต้เงื่อนไขสภาพการณ์ และสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่น พลิกแพลงตามสถานการณ์ มีความมุ่งหมาย เพื่อจะเอาชนะคู่แข่งขันหรือหลบหลีกอุปสรรคต่างๆ ที่กำหนดทิศทางของการกระทำ แนวทางการจัดสรรทรัพยากร และสามารถสร้างความแตกต่างให้กับองค์กร เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (พิมพ์ชญาณ์ แจ่มใสศรี, 2554)

Porter (1980) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจ โดยได้ให้กลยุทธ์ไว้ 3 กลยุทธ์ ดังนี้ (1) กลยุทธ์ต้นทุน (Cost Strategy) เป็นเทคนิคนำมาใช้เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินการขององค์กรเป็นไปอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถขายสินค้าและบริการได้ในระดับราคาต่ำกว่าคู่แข่ง ทำให้ธุรกิจมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน (2) กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) การสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในตัวของสินค้า และบริการ ที่นำมาซึ่งความแตกต่างจากคู่แข่งขันรายอื่น เป็นกลยุทธ์ที่ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพราะการแข่งขันในตลาดมีสูงมาก ธุรกิจจึงต้องสร้างสินค้าและบริการให้แตกต่างจากคู่แข่งเพื่อตอบสนองความต้องการ โดยมีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้ลูกค้า (3) กลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม (Focus Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่เน้นการเจาะตลาดกับลูกค้าเฉพาะกลุ่มหรือผู้รับบริการในบางกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ (Niche market) ธุรกิจต้องสามารถออกแบบสินค้าและบริการให้เหมาะสมกับตลาดเป้าหมายที่เลือกเพื่อสร้างความพึงพอใจในตลาดนั้นมากกว่าคู่แข่งขัน

แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ

ความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งการที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จนั้นจะต้องสามารถผลิตหรือหาสินค้า และบริการที่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค (ภานุวัฒน์ รัตนดิษฐ์, 2555) บรรลุความต้องการตามที่ตั้งไว้ซึ่งเกิดจากการใช้ความสามารถหรือทรัพยากรทั้งหลายเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (Rampsey, 2008) การบรรลุเป้าหมายอันเกิดจากการประกอบธุรกิจโดยอยู่ในลักษณะของผลกำไร (Foley and Green, 1989) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดย่อม ขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ สิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องการ คือความสำเร็จในการทำธุรกิจ สามารถที่จะอธิบายได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่นิยมใช้กันมาก คือการดูการเจริญเติบโตของธุรกิจหรือจากผลกำไรของธุรกิจ ในบางธุรกิจอาจใช้วิธีกำหนดเป้าหมายและวัดการประสบความสำเร็จโดยการเทียบผลงานกับเป้าหมาย ความพึงพอใจในงาน หรือผู้ประกอบการบางคนอาจพิจารณาความสำเร็จของตนจากความสำเร็จในการคิดค้นหรือออกผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จต่อไป จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเลือกศึกษาในบริบทที่เหมาะสม และสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

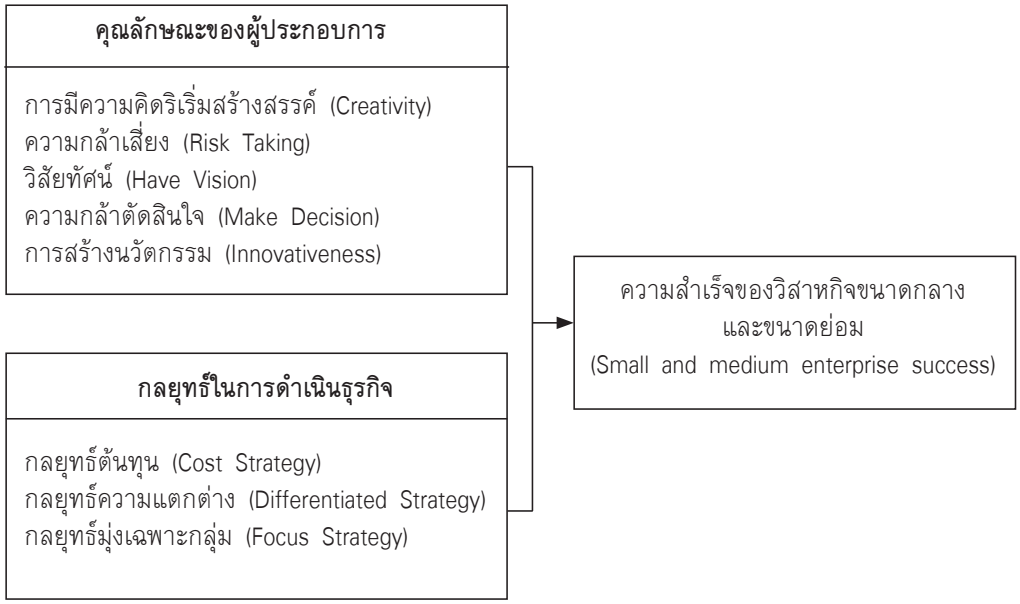

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจประเภทผลิตและบริการที่เป็นลูกค้าของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 9 โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 ตัวอย่างซึ่งเป็นจากผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจประเภทผลิต และบริการ ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยใช้วิธีแบบสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งมีระยะเวลาในการเก็บตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม 2561 ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และได้มีการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ พิจารณาจากค่า IOC พบว่าทุกข้อคำถามมีค่าสูงกว่า 0.5 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์พิจารณา (ศิริพงศ์ พฤทธิพันธุ์, 2551) และนำข้อมูลที่ได้จำนวน 316 ชุด มาทดสอบด้วยวิธีทางสถิติ โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาคอัลฟ่า (Cronbach's alpha) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟ่า เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ดังนี้คือ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71 ด้านความกล้าเสี่ยง ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77 ด้านวิสัยทัศน์ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72 ด้านการกล้าตัดสินใจ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 และด้านการสร้างนวัตกรรม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 ส่วนกลยุทธ์ใน การดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ต้นทุน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 ด้านกลยุทธ์ความแตกต่าง ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และด้านกลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 ซึ่งพบว่าค่าที่ได้อยู่ระหว่าง 0.71 – 0.92 มากกว่าเกณฑ์พิจารณา 0.7 (กัลยา วานิชย์ปัญชา, 2551) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรง และมีความเชื่อมั่น สามารถนำไปเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาครั้งนี้ สำหรับสถิติที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 56.32มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.36 ส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจขนาดย่อม จำนวน 258 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 81.53 มีรูปแบบเป็นบริษัทจำกัด จำนวน 179 รูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 56.57 มีจำนวนพนักงานต่ำกว่า 50 คน คิดเป็นร้อยละ 71.23 และมีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.52

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ตัวแปร	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	VIF	Tolerance
(1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-	0.56***	0.45***	0.34***	0.43***	0.33***	1.36	0.73
(2) ความกล้าเสี่ยง		-	0.52***	0.55***	0.42***	0.45***	1.06	0.94
(3) วิสัยทัศน์			-	0.65***	0.31***	0.29***	1.29	0.76
(4) การกล้าตัดสินใจ				-	0.32***	0.31***	1.13	0.89
(5) การสร้างนวัตกรรม					-	0.63***	1.22	0.82
(6) ความสำเร็จของผู้ประกอบการ						-		

***ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านความกล้าเสี่ยง ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการกล้าตัดสินใจ และด้านการสร้างนวัตกรรม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.31 – 0.65 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.80 พิจารณาร่วมกับค่า VIF พบว่าค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.06 – 1.36 ซึ่งไม่เกิน 10 ส่วนค่า Tolerance พบว่าเท่ากับ 0.73 – 0.94 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.10 – 1.00 และค่า Durbin – Watson เท่ากับ 1.60 ซึ่งมีค่าอยู่ในช่วง 1.50 – 2.50 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) จึงสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ได้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจกับความสำเร็จของผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ตัวแปร	(1)	(2)	(3)	(4)	VIF	Tolerance
(1) กลยุทธ์ต้นทุน	-	0.59***	0.54***	0.48***	1.60	0.62
(2) กลยุทธ์ความแตกต่าง		-	0.73***	0.60***	2.45	0.40
(3) กลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม			-	0.64***	2.28	0.44
(4) ความสำเร็จของผู้ประกอบการ				-		

***ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจกับความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์ต้นทุน ด้านกลยุทธ์ความแตกต่าง และด้านกลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.54 – 0.73 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.80 พิจารณาร่วมกับค่า VIF พบว่าค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.60 – 2.45 ซึ่งไม่เกิน 10 ส่วนค่า Tolerance พบว่า เท่ากับ 0.40 – 0.62 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.10 – 1.00 และค่า Durbin – Watson เท่ากับ 1.65 ซึ่งมีค่าอยู่ในช่วง 1.50 – 2.50 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) จึงสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ได้

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณคุณลักษณะของผู้ประกอบการ

ตัวแปรพยากรณ์	β	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.96	0.49	-	1.94	0.52
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	0.24	0.07	0.17	3.32	0.00***
ความกล้าเสี่ยง	-0.04	0.07	-0.02	-0.55	0.58
วิสัยทัศน์	-0.03	0.06	-0.03	-0.68	0.49
การกล้าตัดสินใจ	0.12	0.07	0.10	1.73	0.08*
การสร้างนวัตกรรม	0.64	0.06	0.56	11.16	0.00***

$R = 0.64$, $R^2 = 0.40$, Adjusted $R^2 = 0.40$, Std Error of the Estimate = 0.42, F = 42.29
*ระดับนัยสำคัญ $p < 0.10$, **ระดับนัยสำคัญ $p < 0.05$, ***ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 3 พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม สอดคล้องกับสมมุติฐานมี 3 ด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.24$, $P < 0.01$) ยอมรับสมมติฐานที่ 1.1 ด้านการสร้างนวัตกรรม มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.64$, $P < 0.01$) ยอมรับสมมติฐานที่ 1.5 และด้านการกล้าตัดสินใจ มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 ($\beta = 0.12$, $P < 0.10$) ยอมรับสมมติฐานที่ 1.4 ส่วนด้านที่ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือ ด้านความกล้าเสี่ยง ($\beta = -0.04$, $P > 0.10$) ปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.2 และด้านวิสัยทัศน์ ($\beta = -0.03$, $P > 0.10$) ปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.3

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ

ตัวแปรพยากรณ์	β	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.84	0.20		4.22	0.00
กลยุทธ์ต้นทุน	0.11	0.05	0.11	2.16	0.03**
กลยุทธ์ความแตกต่าง	0.23	0.06	0.25	3.86	0.00***
กลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม	0.42	0.06	0.39	6.24	0.00***

$R = 0.67$, $R^2 = 0.46$, Adjusted $R^2 = 0.46$, Std Error of the Estimate = 0.43, F = 88.46
*ระดับนัยสำคัญ $p < 0.10$, **ระดับนัยสำคัญ $p < 0.05$, ***ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 4 พบว่า กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สอดคล้องกับสมมุติฐานมี 3 ด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ต้นทุน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.11, P < 0.05) ยอมรับสมมติฐานที่ 2.1 ด้านกลยุทธ์ความแตกต่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (β = 0.23, P < 0.01) ยอมรับสมมติฐานที่ 2.2 และด้านกลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (β = 0.42, P < 0.01) ยอมรับสมมติฐานที่ 2.3

สรุปผลและอภิปราย

จากการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 316 คนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีรูปแบบของกิจการเป็นบริษัทจำกัด และมีจำนวนพนักงานต่ำกว่า 50 คน

สำหรับคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการสร้างนวัตกรรม และการกล้าตัดสินใจ

- ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การที่ธุรกิจมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ตลอดจนมีการเสาะแสวงหาวิธีการที่แปลกใหม่เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม จะส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฝนทิพย์ มารไสว (2554) พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรชัย ภัทรบรรเจิด (2552) กล่าวว่า เมื่อต้องการความสำเร็จ จะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่ทำในสิ่งซ้ำๆ เหมือนแบบดั้งเดิม แต่เป็นผู้ที่ชอบเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม มีการหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปรับปรุงการผลิตอยู่ตลอดเวลา มีความกล้าที่จะผลิตสินค้าที่มีความแตกต่างจากตลาดที่มีอยู่เดิม กล้าใช้วิธีการขายที่ไม่เหมือนใคร กล้าค้นคว้าสิ่งแปลกใหม่เข้าสู่ตลาดและเกือบทุกครั้งของความแตกต่างนั้น ทำให้ได้ผลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังกล้าคิดค้นประดิษฐ์เครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์มาใช้ในการผลิต รวมถึงมีการนำเทคโนโลยี ที่มันสมัยมาใช้ พร้อมทั้งแสวงหาวัตถุใหม่ๆ มาทดแทน ปรับปรุงการดำเนินงาน นำการจัดการสมัยใหม่มาใช้ผลิตให้มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการผลิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ หงไหมเหอ (2561) พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากผู้ประกอบธุรกิจจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งที่แปลกใหม่ เช่น การแสวงหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงการผลิต และนำผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาด เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและตอบสนองความต้องการลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ

- ด้านการสร้างนวัตกรรม ผลการศึกษาพบว่า การที่ธุรกิจสามารถเสาะแสวงหา แนวทางในการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต มีการนำระบบสารสนเทศมาช่วยใน การดำเนินงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้น จะส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฝนทิพย์ มารไสว (2554) พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านความมีนวัตกรรมส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ เนื่องจากผู้ประกอบส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องของนวัตกรรม ผู้ประกอบการจะไม่ยึดติด มีการเปลี่ยนแปลงตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าในเชิงธุรกิจ ทำให้ลูกค้าสามารถจดจำเอกลักษณ์ได้อย่างแม่นยำ ซึ่งเป็นการทำธุรกิจที่ยั่งยืนและประสบความสำเร็จ

- ด้านการกล้าตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่า การที่มีความเชื่อมั่น ในตนเอง หนักแน่นต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น มีความเชื่อมั่นในสิ่งทำว่าจะนำพาให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ จะส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรชัย ภัทรบรรเจิด (2552) กล่าวว่าการกล้าตัดสินใจมีความหนักแน่นไม่หวาดหวั่น เชื่อมั่นในตนเองกับงานที่ทำ มีจิตใจของนักต่อสู้แม้งานจะหนักก็ทุ่มเทให้สุดความสามารถ ไม่กลัวงานหนักถือว่างานหนักนั้นเป็นงานท้าทายใช้ความรู้ สติปัญญา ความสามารถของตนเองในการทำงาน และจะภูมิใจเมื่อทำได้สำเร็จ มีความพยายาม ทุ่มเท และแข่งขันกับตัวเอง แข่งขันกับเวลา เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจนสามารถบรรลุผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฝนทิพย์ มารไสว (2554) พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านความมั่นใจในตนเองส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิช แซ่ลี้ (2558) พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความเชื่อมั่นในตนเองมีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากความเชื่อมั่นและความกระตือรือร้นต่องานที่ทำสามารถแก้ไขปัญหาในการทำงาน เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบธุรกิจจำเป็นจะต้องมีเพื่อให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

จากการศึกษากลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

สำหรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประกอบด้วย กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ด้านกลยุทธ์ต้นทุน ด้านกลยุทธ์ความแตกต่าง และด้านกลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม

- ด้านกลยุทธ์ต้นทุน ผลการศึกษาพบว่า การที่ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการบริหารจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ของธุรกิจที่เป็นไปอย่างประหยัด คุ้มค่า ก่อให้เกิดประโยชน์ และมีนโยบายที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะของตลาด สามารถสร้างความได้เปรียบให้กับธุรกิจ จะส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ อินเขียน และคณะ (2559) พบว่า กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผู้ประกอบการ

- ด้านกลยุทธ์ความแตกต่าง ผลการศึกษาพบว่า การที่ธุรกิจสามารถสร้างความโดดเด่นให้กับสินค้าหรือบริการ แตกต่างไปจากสินค้าหรือบริการประเภทเดียวกัน ผู้บริโภคไม่สามารถหาผลิตภัณฑ์ได้จากทั่วไปได้ และธุรกิจอื่นยังไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ตลอดจนมีการเพิ่มศักยภาพหรือประสิทธิภาพให้กับสินค้าหรือหรือบริการที่เหนือกว่าคู่แข่งขันจะส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ อินเขียน และคณะ (2559) พบว่า กลยุทธ์ความแตกต่าง มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผู้ประกอบการ

- ด้านกลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า การที่ธุรกิจมุ่งเน้นการผลิตที่เจาะจงกับกลุ่มลูกค้า เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายจะส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ดังนั้น กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจซึ่งประกอบไปด้วย กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์ความแตกต่าง และกลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่มถือเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญ และพึงมีในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและได้เปรียบทางการแข่งขัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1980) กล่าวว่า การเลือกกลยุทธ์ได้แก่ กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ กลยุทธ์ความแตกต่าง และกลยุทธ์การมุ่งเฉพาะกลุ่มในการเลือกกลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่งที่เป็นเป้าหมายอย่างชัดเจน จนก่อให้เกิดความสามารถใน การแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้

สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ประกอบการสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดแนวทางในการดำเนินการ เช่น ผู้ประกอบการควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการที่จะพัฒนา ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยมี การแสวงหาวัตถุดิบ วิธีการที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจ กล้าที่จะทำในสิ่งที่ท้าทาย และแปลกใหม่มองเห็นถึงโอกาส และมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้ามาช่วยในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และประสบความสำเร็จในระระยาวต่อไป

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรให้ความสำคัญต่อการนำกลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์ความแตกต่าง กลยุทธ์มุ่งเฉพาะกลุ่ม มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จของผู้ประกอบการ เพราะหากธุรกิจสามารถบริหารทรัพยากรเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน สินค้าหรือบริการมีต้นทุนในการผลิตที่ลดลงส่งผลต่อผลกำไรที่เพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่าง โดดเด่นตรงต่อความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการที่แตกต่างกันหรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สินค้าหรือบริการสามารถดึงดูดใจลูกค้า ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในสินค้าหรือบริการ จนนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างนวัตกรรม และกลยุทธ์มุ่งลูกค้าเฉพาะกลุ่มที่มีอิทธิพลสูงมากต่อระดับความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากมีทรัพยากรอย่างจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการรายใหญ่

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

1. สำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในเชิงลึกมากขึ้นในกลุ่มของวิสาหกิจขนาดย่อม เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นวิสาหกิจที่มีจำนวนมากในเขตพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ ในการกำหนดแนวทางการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว และยั่งยืนต่อไป

2. สำหรับการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจนำไปสู่ความได้เปรียบในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2551). *สถิติสำหรับงานวิจัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงพาณิชย์ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2560). สืบค้น 25 มีนาคม 2560, จาก https://www.dbd.go.th

เฉลิมศักดิ์ ชุ่มเชื้อ. (2544). *ปัญหาและอุปสรรคในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของภาคธุรกิจขนาดเล็กของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่.* สืบค้น 02 มิถุนายน 2559, จาก http://www.riclib .nrct.go.th/scripts/wwwi32.exe /[in=book2.par]/?t2006= 126748&^t2

ชัยศักดิ์ ไทยอุปถัมป์. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธุรกิจขนาดเล็ก กรณีศึกษา ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สาขาถนนข้างคลาน จังหวัดเชียงใหม่.* สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2560, จาก http://www.riclib .nrct.go.th/scripts/wwwi32.exe /[in=book2.par]/?t2006= 126748&^t2

นลินี ปุสสเทวะ. (2545). *การบัญชีเพื่อการส่งออกสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก.* สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2560, จาก http://www.riclib .nrct.go.th/scripts/wwwi32.exe /[in=book2.par]/?t2006= 126748&^t2

บุญใจ ศรีสถิตนรากูร. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์: The Methodology in Nursing Research. Z* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฝนทิพย์ มารไสว. (2554). การศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของไทย. *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์, 7*(1), 1905 - 3476.

พิมพ์ชญาณ์ แจ่มใสศรี. (2554). *ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าวัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้างในเขตชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาณุวัฒน์ รัตนดิษฐ์. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์.* (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วุฒิชัย เหมาะใจ. (2550). *คุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจคอมพิวเตอร์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จที่ตั้งอยู่ในศูนย์การค้าเซียร์รังสิต.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริพงศ์ พฤทธิพันธุ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับธุรกิจ.* กรุงเทพฯ: ฮาซันพริ้นติ้ง.

สุรชัย ภัทรบรรเจิด. (2552). *ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs.* สืบค้น 15 มีนาคม 2559, จาก http://www.oknation.net

สุวิทย์ อินเขียน, สุภาพร คูพิมาย, และศุภกร พรหิรัญกุล. (2559). กลยุทธ์ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผู้ประกอบธุรกิจผลิตชิ้นส่วนเครื่องจักรในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2559, 11*(3), 129 – 137.

เสรี พงศ์พิศ (ม.ป.ป.). *วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.* สืบค้น11 กุมภาพันธ์ 2561. จาก http://www.personel.cdd.go.th/GroupJob/banju/webpage1/SME.htm,

หงไหม เหอ. (2561). *คุณลักษณะของผู้ประกอบการและความสำเร็จในการประกอบธุรกิจส่งออกมันสำปะหลังไทยไปจีน.* สืบค้น 30 มกราคม 2561, จาก http://dspace.bu.ac.th/jspui/handle/123456789/1456

อาทิช แซ่ลี้. (2558). ศักยภาพการจัดการธุรกิจและคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการไร่สำปะหลัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 4*(2), 1 – 11.

Anarnkaporn, A. (2006). *Branding as a competitive strategy in SMEs.* Retrieved October 14, 2017, from http://www.riclib .nrct.go.th/scripts/wwwi32.exe /[in=book2.par]/?t2006= 126748&^t2

Covin, J. G., and Slevin, D. P. (1991). A Conceptual Model of Entrepreneurship as Firm Behavior. *Entrepreneurship Theory and Practice, 16*(1), 7 - 25.

Entrialgo, M. (2002). The Impact of the alignment of Strategy and managerial characteristic on Spanish SMEs. *Journal of small business management, 40*(3), 260-270.

Foley, P., and Green, H. (1989). *What is success. Small Business Success.* London: Chapman.

Frese, M. (2003). *Success and Failure of Micro business Owners in Africa: A, 2000. Scarborough, Z.W. Effective small business management an entrepreneurial approach* (7th Ed.). New Jersey: Pearson Education Inc.

Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy.* New York: Macmillan Publishing.

Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science, 29*(7), 770 – 791.

Rampsey, P. (2008). *Learning and Performance: Rethinking the Dance. In Learning and Performance Matter.* Singapore: World Scientific.

Scarborough, N. M. and Zimmerer, T. W. (2003). *Effective Small Business Management: An Entrepreneurial Approach* (7th Ed.). New Jersey: Pearson Education.

Wiboonchutikula, P. (2001). *Efficiencies and capabilities assessment of Thai small medium-sized enterprises in the manufacturing sector.* Retrieved October 14, 2017, from http://www.riclib.nrct.go.th/scripts/wwwi32.exe /[in=book2.par]/?t2006= 126748&^t2

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในรุ่นเจเนอเรชั่น X, Y และ Z ในประเทศไทย

MARKETING FACTORS AFFECTING THE IMPULSE BUYING BEHAVIOR OF SNACK FOOD CONSUMERS OF GENERATION X, Y AND Z IN THAILAND

Received: June 3, 2019
Revised: August 4, 2019
Accepted: August 5, 2019

พลศักดิ์ ศิริเสตสุวรรณ*
Polsak Sirisatsuvon*
ลีลา เตี้ยงสูงเนิน**
Leela Tiangsoongnern**
จรัญญา ปานเจริญ***
Charunya Parncharoen***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* D.B.A. Candidate, Doctor of Business Administration, College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
* Email: polsak.siri@gmail.com
** ผู้ช่วยศาสตาจารย์ และปริญญาเอก วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
** Assistant Professor and Ph.D., College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
** E-mail: leela.tin@dpu.ac.th
*** ผู้ช่วยศาสตาจารย์ และปริญญาเอก วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
*** Assistant Professor and Ph.D., College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
*** Email: charunya@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยทางการตลาด ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของผู้บริโภคในประเทศไทย และ 2) เปรียบเทียบระดับการมีอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของผู้บริโภคในรุ่นเจเนอเรชั่น X, Y และ Z ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในเจเนอเรชั่น X, Y และ Z ในประเทศไทย จำนวน 624 คน โดยใช้แบบสอบเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยทางการตลาดทั้งเก้าปัจจัยได้แก่ ปัจจัยตราสินค้า (Brand) ปัจจัยการสื่อสาร (Communication) ปัจจัยคุณสมบัติ (Attribute) ปัจจัยภายในร้านค้า (Consumption environment) ปัจจัยราคา (Price) ปัจจัยการส่งเสริมการขาย (Sales promotion) ปัจจัยบรรจุภัณฑ์ (Package) ปัจจัยพนักงานขาย (Sales interaction) และปัจจัยด้านโภชนาการ (Health/Nutrition conscientious) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการซื้อโดยฉับพลันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การกำหนดการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยว (R-squared) ของสมการโครงสร้างของตัวแปรแฝง และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของปัจจัยทางการตลาดของแต่ละเจเนอเรชั่นมีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การซื้อโดยฉับพลัน ขนมขบเคี้ยว ปัจจัยทางการตลาด เจเนอเรชั่น X, Y และ Z

Abstract

The objectives of this research were to determine whether marketing factors affect the impulse buying behavior of snack food consumers in Thailand and to compare the level of influence of marketing factors affecting the impulse buying behavior of snack food consumers of generation X, Y and Z in Thailand. The sample of this study was snack food consumers in generation X Y and Z in Thailand. The data were obtained using a questionnaire from 624 respondents and analyzed by using descriptive statistics and the hypotheses were tested by using structural equation modeling (SEM) by computer programs. The results revealed that the model assessment of the causal factors between marketing factors (Brand, Communication, Attribute, Consumption environment, Sales promotion, Price, Package, Sales interaction and Health/Nutrition conscientious) and the impulse buying behavior of snack food consumers in Thailand on the goodness of fit of the model was consistent with the empirical data. The hypothesis testing revealed that there is a positive correlation between marketing factors and the impulse buying behavior of snack food consumers in Thailand at a significance level of 0.01. The study revealed that the values of R-squared and the factor loading of marketing factors of generation X, Y and Z in Thailand are different.

Keywords: Impulse Buying Behavior, Snack Food, Marketing Factors, Generation X, Y and Z

บทนำ

ปัจจุบันผู้บริโภคมีความภักดีต่อตราสินค้า (Brand loyalty) ใดตราสินค้าหนึ่งน้อยลงกว่าในอดีต แม้บางครั้งผู้บริโภคจะวางแผนตั้งใจซื้อสินค้าตราสินค้าใดอยู่แล้ว แต่เมื่อเดินเข้าร้านค้าได้เจอปัจจัยเร้าต่างๆ เช่น การสาธิตหรือให้ทดลองสินค้า การตั้งกองสินค้าลดราคาที่ดึงดูดใจมากระตุ้นความสนใจให้ซื้อ ผู้บริโภคก็พร้อมที่จะเปลี่ยนตราสินค้าได้ตลอดเวลา (ดับเบิ้ลยูพี (WP), 2560) ส่งผลให้นักการตลาดให้ความสำคัญอย่างมากกับการตัดสินใจซื้อสินค้าโดยฉับพลัน (Impulse buying) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค (Fast-moving consumer goods หรือ FMCG) ว่าจะทำให้สินค้าของตนเองเป็นหนึ่งในตะกร้าสินค้าที่ผู้บริโภคเลือกซื้อได้อย่างไร

พฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลัน (Impulse buying behaviour) ได้ถูกจำกัดความหมายโดยนักวิจัยว่าหมายถึงการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภคโดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้า (Baummeister, 2002; Chavosh, Halimi, & Namdar, 2011; Gutierrez, 2004; Stern, 1962) การตัดสินใจซื้อเกิดขึ้นเองในสถานที่ ๆลูกค้าไม่ได้วางแผนมาก่อนที่จะซื้อ โดยไม่ได้ตั้งใจที่จะมองหาสินค้านั้น (Gutierrez, 2004) การซื้อโดยฉับพลันมีความสำคัญอย่างยิ่งในโลกธุรกิจ มีรายงานว่าประมาณถึงร้อยละ 90 ของผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกาที่ซื้อโดยฉับพลันเป็นครั้งคราว (Welles, 1986) และมากกว่าร้อยละ 60 ของการซื้อในร้านค้าปลีกเป็นการซื้อโดยไม่ได้วางแผนไว้ (Ramzi & Guptha, 2013) ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือการซื้อโดยฉับพลันไม่ได้มีเพียงรูปแบบเดียวแต่มีถึง 4 รูปแบบ (Stern, 1962) ได้แก่ การซื้อโดยฉับพลันแบบสมบูรณ์ (Pure) คือลักษณะการซื้อที่ไม่มีการวางแผนล่วงหน้าใดๆเลย การซื้อโดยฉับพลันแบบถูกเตือนความจำ (Reminder) ซึ่งถูกกระตุ้นเตือนจากประสบการณ์ส่วนตัวที่ผ่านมา หรือความทรงจำ การซื้อโดยฉับพลันแบบมีการเสนอแนะ (Suggestion) เกิดขึ้นเมื่อผู้ซื้อได้เห็นสินค้าเป็นครั้งแรกและตัดสินใจซื้อ และการซื้อโดยฉับพลันแบบที่วางแผนไว้ (Plan) คือลักษณะที่ผู้บริโภคมีความตั้งใจก่อนจะเข้าร้านค้าว่าจะซื้อของบางอย่างที่เจาะจงไว้ในใจ แต่ก็มีความคาดหวังและตั้งใจที่จะซื้อของอย่างอื่นด้วยถ้าน่าสนใจ โดยพฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลันเหล่านี้ได้ถูกศึกษาในงานวิจัยผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้าแฟชั่น นิตยสาร สินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งขนมขบเคี้ยว

ขนมขบเคี้ยว (Snack) เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทหนึ่งในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคที่การซื้อโดยฉับพลันถูกยอมรับว่ามีความสำคัญต่อธุรกิจอย่างมาก และถูกพบว่า แนวโน้มที่จะซื้อโดยฉับพลันมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับนิสัยในการบริโภคขนมขบเคี้ยว (Verplanken, Herabadi, Perry, & Silvera, 2005) ขนมขบเคี้ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง ผู้ผลิตขนมขบเคี้ยวต้องคอยปรับการนำเสนอขนมขบเคี้ยวให้ดึงดูดใจผู้บริโภค การรู้ว่าอะไรที่จะทำให้ผู้บริโภคเลือกหยิบสินค้าของตนแทนที่จะหยิบของคนอื่นเป็นสิ่งจำเป็นในการแข่งขันในอุตสาหกรรมขนมขบเคี้ยวทั่วโลกที่มีมูลค่า 374 พันล้านดอลล่าร์สหรัฐ (The Nielsen Company, 2014)

สำหรับประเทศไทย ตลาดขนมขบเคี้ยวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการเติบโตในปี พ.ศ.2552 - พ.ศ.2557 เฉลี่ยร้อยละ 9 ต่อปี (ส่องตลาด Snack ไทย ศึกขับเคี่ยวของขนมขบเคี้ยว, 2558) ในปี 2561 เติบโตขึ้นร้อยละ 5.8 จากปี 2560 โดยมีมูลค่า 37,236 ล้านบาท (มูลค่าตลาดขนมขบเคี้ยว (สแน็ค) ปี 2561, 2562) และในปี 2562 นี้ คาดว่าตลาดขนมขบเคี้ยวจะมีมูลค่ารวม 38,457 ล้าน และยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วง 2 เดือนแรกของปี 2562 นี้มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงถึง 8.1% (เลย์ทุ่ม 80 ล้าน ดันตลาดมันฝรั่งทอดกรอบโตต่อเนื่อง ส่งนวัตกรรมเลย์คูลลิ่งยิ่งกินยิ่งเย็น ชิงแชร์หน้าร้อน, 2562), เพื่อการรักษาการเติบโต ผู้ผลิตขนมขบเคี้ยวจำเป็นต้องคอยปรับ และสร้างกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์อย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลันโดยผู้วิจัยจำนวนมาก ที่แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่หลากหลายที่มีความเกี่ยวข้องกับการซื้อโดยฉับพลัน ตั้งแต่ปัจจัยทางปัจเจกบุคคล ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยสิ่งแวดล้อม (Mihic & Kursan, 2010; Virvilaite, Saladiene, & Zvinklyte, 2011) มีการแบ่งประเภทปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อโดยฉับพลันออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยภายนอก (เช่น การส่งเสริมการขาย การโฆษณา การจัดแสดงตกแต่งร้านค้า

บรรยากาศในร้านค้า ความถี่ในการซื้อ และการค้าปลีก) ปัจจัยภายใน (เช่น อารมณ์ รูปแบบการใช้ชีวิต เงิน ความกดดันจากเวลา และบุคลิกภาพ) พฤติกรรมการซื้อ (เช่น ราคา การจ่ายเงิน และเวลาที่ใช้ในการซื้อ) และตัวแปรลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เช่น อายุ เพศ รายได้ อาชีพ สถานะภาพสมรส การศึกษา รายได้ครัวเรือน และสถานะทางสังคม) (Yang et al., 2011) แต่ก็ปรากฏว่าตัวแปรทางการตลาดยังไม่ได้รับความสนใจจากนักวิจัยมากนัก ทั้งที่เป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภค ดังนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลันโดยใช้มุมมองทางการตลาด เพราะสิ่งกระตุ้นทางการตลาดสามารถมีอิทธิพลให้ผู้บริโภคซื้อโดยฉับพลันได้ (Dholakia, 2000)

โดยทั่วไปแล้วภายใต้ปัจจัยเดียวกัน ผู้บริโภคก็มีการตอบสนองต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดการจับจ่ายที่ต่างกัน กลุ่มคนที่ต่างเจเนอเรชั่น (Generation) ก็ย่อมมีการใช้จ่ายที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านค้าปลีกสมัยใหม่ต่างกัน ทั้งในด้านประเภทสินค้าจนถึงเหตุผลในการซื้อ (พรนิภา หาญมะโน, 2558) ซึ่งกลุ่มคนตามวัยแต่ละรุ่น หรือเจเนอเรชั่น (Generation) คือกลุ่มคนที่เกิดและดำเนินชีวิตในช่วงเวลาเดียวกัน ด้วยการอนุมานว่า ด้วยสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่คนแต่ละยุคเผชิญ ทำให้ผู้คนที่เกิดและเติบโตขึ้นในแต่ละช่วงเวลามีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่ต่างออกไป (Williams et al., 2010) งานวิจัยอ้างอิงการกำหนดช่วงปีเกิดของ 5 เจเนอเรชั่นโดยศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย (2559) ที่กำหนดไว้ว่าเจเนอเรชั่น Traditionalists ได้แก่ ผู้เกิดก่อนปี พ.ศ. 2489 เจเนอเรชั่น Baby Boomers ได้แก่ ผู้เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2489 ถึง พ.ศ. 2507 เจเนอเรชั่น X ได้แก่ ผู้เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2508 ถึง พ.ศ. 2522 เจเนอเรชั่น Y ได้แก่ ผู้เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2540 และเจเนอเรชั่น Z ได้แก่ ผู้เกิดหลังปี พ.ศ. 2540 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย, 2559)

ในประเทศไทย มีรายงานการวิจัยการบริโภคขนมขบเคี้ยวในงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริโภคอาหาร (Food consumption behaviour survey) ที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2560) จากการสำรวจทั่วประเทศที่ได้ผลสัมภาษณ์จำนวน 13,117 ครัวเรือน ผลสำรวจในส่วนของขนมขบเคี้ยว จำแนกตามเจเนอเรชั่นดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มเจเนอเรชั่นและความถี่ในการบริโภคอาหารกลุ่มขนม สำหรับทานเล่นหรือขนมกรุบกรอบ (ปีพ.ศ. 2560)

เจเนอเรชั่น	รวม	ความถี่ในการบริโภคอาหารกลุ่มขนมสำหรับทานเล่นหรือขนมกรุบกรอบ (ต่อสัปดาห์)					
		ไม่ทาน	ทาน	ทาน 1-2 วัน	ทาน 3-4 วัน	ทาน 5-6 วัน	ทานทุกวัน
เจเนอเรชั่น X	100.0	62.8	37.2	28.0	5.6	1.6	2.0
เจเนอเรชั่น Y	100.0	34.3	65.7	37.8	15.3	5.4	7.2
เจเนอเรชั่น Z	100.0	8.6	91.4	28.6	22.5	14.0	26.3
รวม	100.0	39.9	60.1	31.6	13.0	5.9	9.6

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติของประเทศไทย กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2560)

จากผลการสำรวจในตารางที่ 1 พบว่าเจเนอเรชั่น Z มีอัตราการบริโภคขนมสำหรับทานเล่นหรือขนมกรุบกรอบอย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์สูงสุดที่ร้อยละ 91.4 ตามมาโดยเจนเนอเรชั่น Y และ X ที่ร้อยละ 65.7 และ 37.2 ตามลำดับ

ดังนั้นจึงควรศึกษาว่าปัจจัยทางการตลาดในปัจจุบันจะมีผลต่อพฤติกรรมในการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของคนต่างวัยแตกต่างกันอย่างไร โดยเฉพาะคนสามเจเนอเรชั่นหลักซึ่งมีอัตราการบริโภคขนมขบเคี้ยวที่สูงถึงร้อยละ 60.1 นอกจากนี้การศึกษาผู้บริโภคที่มีความแตกต่างในแง่มุมของประเภทการซื้อโดยฉับพลัน ที่มี 4 ประเภทที่ได้กล่าวข้างต้นคือ การซื้อโดยฉับพลันแบบสมบูรณ์ (Pure) การซื้อโดยฉับพลันแบบถูกเตือนความจำ (Reminder) การซื้อโดยฉับพลันแบบมีการเสนอแนะ (Suggestion) และการซื้อโดยฉับพลันแบบที่วางแผนไว้ (Plan) ก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ดังนั้นการศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยว และศึกษาพฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลัน ที่มี 4 ประเภท เปรียบเทียบระหว่างผู้บริโภค 3 รุ่น (เจเนอเรชั่น X เจเนอเรชั่น Y และเจเนอเรชั่น Z) ในประเทศไทย ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินการด้านการตลาดในอุตสาหกรรมขนมขบเคี้ยว เป็นองค์ความรู้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดทั้งระยะสั้นระยะยาวให้มีประสิทธิภาพ อันเป็นหนทางในการสร้างความเติบโตของธุรกิจได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของผู้บริโภคในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับการมีอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของผู้บริโภคในแต่ละเจเนอเรชั่น

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของปัจจัยทางการตลาด งานวิจัยของ Duarte, Raposo & Ferraz (2013) ที่ได้ศึกษาในประเทศโปรตุเกสและสรุปว่าปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ปัจจัยตราสินค้า (Brand orientation) ปัจจัยการสื่อสาร (Communication orientation) ปัจจัยคุณสมบัติ (Attribute orientation) ปัจจัยภายในร้านค้า (Consumption environment orientation) ปัจจัยราคา (Price orientation) ปัจจัยบรรจุภัณฑ์ (Package orientation) ปัจจัยพนักงานขาย (Sales interaction) และปัจจัยด้านโภชนาการ (Health/nutrition conscientious orientation) มีอิทธิพลต่อการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของผู้บริโภควัยรุ่น และ Muruganantham and Bhakat (2013) ซึ่งก็มีแนวคิดว่าปัจจัยทางการตลาด เช่น ปัจจัยการส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) มีอิทธิพลต่อการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของผู้บริโภค เป็นงานวิจัยที่ให้แนวคิดเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้ ส่วนเรื่องประเภทของการซื้อโดยฉับพลัน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ Stern (1962) ที่ได้เสนอกรอบแนวคิดแบ่งพฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลันออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การซื้อโดยฉับพลันแบบสมบูรณ์ (Pure) คือการซื้อแบบใหม่ๆ ที่ทำลายรูปแบบการซื้อแบบปกติของคนนั้น เป็นลักษณะการซื้อที่ไม่มีการวางแผนล่วงหน้าใดๆเลย
2. การซื้อโดยฉับพลันแบบเตือนความจำ (Reminder) เกิดขึ้นเมื่อผู้ซื้อได้เห็นสินค้าในร้านและจำได้ว่าของสิ่งนั้นที่บ้านใกล้จะหมดหรือเหลือน้อย หรือนึกได้ถึงโฆษณาหรือข้อมูลอื่นๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น ปัจจัยสำคัญคือผู้บริโภครู้จักหรือมีประสบการณ์เคยใช้ผลิตภัณฑ์นั้นมาก่อน
3. การซื้อโดยฉับพลันแบบเสนอแนะ (Suggestion) เกิดขึ้นเมื่อผู้ซื้อได้เห็นสินค้าเป็นครั้งแรกและเกิดความต้องการสินค้านั้น อาจเป็นการซื้อโดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจทั้งหมด ซึ่งตรงข้ามกับการซื้อโดยฉับพลันแบบสมบูรณ์ที่อารมณ์เป็นตัวกระตุ้นการตัดสินใจ
4. การซื้อโดยฉับพลันแบบที่วางแผนไว้ (Plan) เกิดขึ้นเมื่อผู้ซื้อเข้าไปในร้านค้าด้วยความตั้งใจซื้อของบางอย่างๆ แต่ก็มีความคาดหวังและตั้งใจจะซื้อสิ่งอื่นที่น่าสนใจเช่น ราคาพิเศษ มีคูปองลดราคา ฯลฯ

ในส่วนเกี่ยวกับเจเนอเรชั่น ช่วงปีเกิดของเจเนอเรชั่น X, Y และ Z ในประเทศไทยถูกกำหนดโดยศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย (2559) โดยเจเนอเรชั่น X ได้แก่ ผู้เกิดระหว่างปีพ.ศ. 2508 ถึง พ.ศ. 2522 เจเนอเรชั่น Y ได้แก่ ผู้เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2540 และเจเนอเรชั่น Z ได้แก่ ผู้เกิดหลังปี พ.ศ. 2540 Mai, Ferraz, Lantz & Loeb (2003) พบว่าอายุมีความสัมพันธ์แบบผกผันกับการซื้อโดยฉับพลัน ผู้ที่อายุน้อยและคนร่ำรวยมีแนวโน้มที่จะซื้อโดยฉับพลัน เช่นเดียวกับที่ Chavosh et al. (2011) ศึกษาลักษณะของผู้บริโภคซึ่งได้แก่ อารมณ์ เพศ อายุ แนวโน้มการซื้อโดยฉับพลัน ความสนุกในการซื้อ และวัตถุนิยม ได้สรุปผลของปัจจัยอายุว่า ผู้ซื้อที่อายุน้อยมีการซื้อโดยฉับพลันมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ซื้อที่อายุมาก การซื้อโดยฉับพลันมีความสัมพันธ์ทางลบกับอายุ และ Awan & Arooj Fatima (2014) ที่ศึกษาผลทางประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ ที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภค ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ที่ผกผันระหว่างอายุและพฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภค ล้วนเป็นงานวิจัยที่ให้แนวคิดเรื่องเจนเนอเรชั่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methodology research) โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเริ่มต้นการศึกษาด้วยการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (semi structured Interview) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวจากมุมมองของผู้บริโภคทั้งเจเนอเรชั่น X เจเนอเรชั่น Y และเจเนอเรชั่น Z ในประเทศไทย ทั้งหมด 18 คน (6 คนต่อเจเนอเรชั่น) จะมีคำถามคัดกรองก่อนทำการสัมภาษณ์ เพื่อคัดกรองว่าเป็นผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวหรือไม่ (บริโภคขนมขบเคี้ยวอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์) และเป็นผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันหรือไม่ (ซื้อขนมขบเคี้ยวโดยไม่ได้ตั้งใจซื้ออย่างเจาะจงหรือไม่ได้วางแผนก่อนซื้อ) ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดดังกล่าวจะถูกถามต่อด้วยคำถามปลายเปิด ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลัน

ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อคำถามสำหรับใช้วัดปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยว เพื่อนำไปพัฒนาเครื่องมือในการสร้างตัวแปรชี้วัดสำหรับการนำไปศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากตัวอย่างผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในแต่ละเจเนอเรชั่น ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามปลายปิด เพื่อจำกัดประเด็นคำตอบให้อยู่ในขอบเขตของการศึกษา โดยใช้ระดับคะแนน (Rating scale) 1-5 และนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้เทคนิคดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC) นำแบบสอบถามที่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบเบื้องต้น (Pre-test) กับผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของ Cronbach (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งจะต้องได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของ Cronbach ไม่น้อยกว่า 0.50 จึงจะอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำแบบสอบถามไปใช้ได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของ Cronbach หลังจากทดสอบเบื้องต้น (Pre-test) ของตัวแปรงานวิจัยมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมืออีกครั้งจากการเก็บข้อมูลตัวอย่างก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผล พบว่าผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟ่า (Cronbach alpha) มีค่าระหว่าง 0.83-0.98 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในการพิจารณาที่กำหนดไว้ทุกตัวแปร

สำหรับวิธีสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) แบ่งกลุ่มผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวออกเป็น 6 ภูมิภาค ตามการแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติซึ่งได้เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2520 โดยแบ่งประเทศไทยออกเป็น 6 ภูมิภาค และจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มจังหวัดในแต่ละภูมิภาคโดยการจับสลาก แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วน (Quota sampling) เพื่อสุ่มผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวโดยใช้ตามสัดส่วนจำนวนภูมิภาคในการเก็บแบบสอบถามจากทั้งหมดทั่วประเทศเพื่อให้ได้จำนวนทั้งหมด 624 คน โดยดำเนินการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 8 จังหวัดให้ได้จังหวัดละ 78 ชุด แบ่งเป็นเจเนอเรชั่น X เจเนอเรชั่น Y และเจเนอเรชั่น Z เท่าๆกันเพื่อให้ได้จำนวนที่ 26 ชุดต่อจังหวัด และกำหนดโควตาของเพศชายและหญิงจำนวนเท่าๆกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามดังกล่าวไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวภาคสนามทั่วประเทศ ทั้งสิ้น 829 คนใน 6 ภูมิภาค 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดน่าน กรุงเทพมหานคร จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดระนอง โดยมีการคัดกรองคุณสมบัติเบื้องต้น (Screening) ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามว่าเป็นผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวที่มีการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลัน และมีคุณลักษณะตรงกับที่กำหนดไว้ในแต่ละเจนเนอเรชั่น เพศ พื้นที่ ให้มีจำนวนครบถ้วน และได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 786 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับ (Response rate) ร้อยละ 94.81 ทั้งนี้จากแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมามีจำนวนแบบสอบถามที่ข้อมูลครบถ้วนถูกต้องและผู้ตอบมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขจำนวนทั้งสิ้น 624 ฉบับ โดยแบ่งเป็นเจเนอเรชั่น X จำนวน 208 ตัวอย่าง เจเนอเรชั่น Y จำนวน 208 ตัวอย่าง และเจเนอเรชั่น Z จำนวน 208 ตัวอย่าง ตามที่ผู้วิจัยจัดสัดส่วนของกลุ่มเป้าหมายให้ได้แต่ละเจเนอเรชั่น 208 คน เท่าๆ กันเพื่อความเหมาะสมในการเปรียบเทียบ แล้วนำผลที่ได้มาทำการแปลผล และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อวิเคราะห์รายละเอียดปัจจัยต่างๆ และวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หลังจากนั้นสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับผลการวิจัยที่ได้ ให้สามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยว แบ่งได้เป็น 9 ประเภทได้แก่ ปัจจัยตราสินค้า ปัจจัยการสื่อสาร ปัจจัยคุณสมบัติ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในร้านค้า ปัจจัยราคา ปัจจัยการส่งเสริมการขาย ปัจจัยบรรจุภัณฑ์ ปัจจัยพนักงานขาย และปัจจัยด้านโภชนาการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Duarte et al. (2013) และ Muruganantham & Bhakat (2013) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) เชิงยืนยันลำดับที่หนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งถือว่าเป็นการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบบจำลองการวัด (Measurement model) ที่นำมาวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) การทดสอบของแบบจำลองทั้งหมดได้ค่าดัชนีความกลมกลืน ค่า Chi-square statistics, df, P-value, RMSEA ผ่านเกณฑ์การพิจารณา ในส่วนของค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ หรือค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในการวัดตัวแปรแฝง (ค่า R squared) ของแต่ละองค์ประกอบ กับตัวแปรแฝงอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยมีค่าอยู่ในช่วง 0.533-0.922 จากค่าสถิติพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น ยืนยันว่าตัวบ่งชี้การวัดปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวแปรแฝงสอดคล้องกลมกลืนกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นแต่ละองค์ประกอบเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรแฝงได้อย่างเหมาะสม

ขั้นต่อมา ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์โมเดลการวัดองค์ประกอบเดียวคะแนนจริงสัมพันธ์ (One-factor congeneric measurement model) เพื่อยืนยันความถูกต้องของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งถือว่าเป็นการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบบจำลองการวัด (Measurement model) ที่นำมาวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ประกอบด้วย แบบจำลองการวัดการซื้อโดยฉับพลัน ดังแสดงในตารางที่ 2 และภาพที่ 1 และแบบจำลองการวัดปัจจัยทางการตลาด ดังแสดงในตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ หรือค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในการวัดตัวแปรแฝง (ค่า R–squared) ขององค์ประกอบ 4 องค์ประกอบกับตัวแปรการซื้อโดยฉับพลันอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยมีค่าอยู่ในช่วง 0.527-0.727 โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2 และ ภาพที่ 1

ตารางที่ 2: ผลการตรวจความตรงของแบบจำลองการวัดการซื้อโดยฉับพลัน

ตัวแปร	องค์ประกอบ Impulse Buying			
	น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading)	SE	Z value (C.R.)	R squared
การซื้อโดยฉับพลันแบบสมบูรณ์ (Pure)	0.742			0.551
การซื้อโดยฉับพลันแบบเตือนความจำ (Remind)	0.852	0.066	17.126	0.727
การซื้อโดยฉับพลันแบบเสนอแนะ (Suggest)	0.726	0.053	18.308	0.527
การซื้อโดยฉับพลันแบบที่วางแผนไว้ (Plan)	0.815	0.067	16.424	0.664
Chi-Square = 0.008, df = 1, P-value = 0.927, RMSEA = 0.000, CFI = 1.000, AGFI = 1.000				

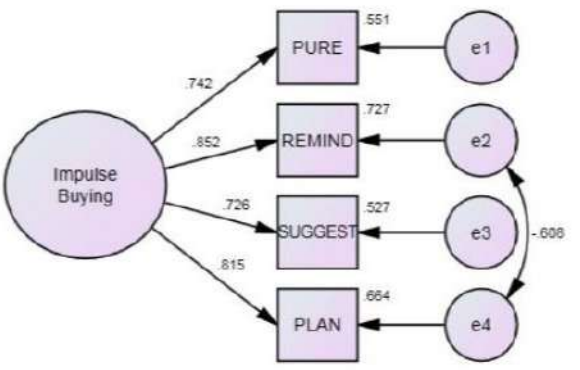

chi-square=.008, df=1, chi-square/df=.008, P-value=.927,
RMR=.001, GFI=1.000, RMSEA=.000, CFI=1.000,TLI=1.006 AGFI=1.000, HOELTER=287482.000

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดการซื้อโดยฉับพลัน

จากการทดสอบแบบจำลองการวัดการซื้อโดยฉับพลันในแผนภาพที่ 1 ได้ค่าดัชนีความกลมกลืน ค่า Chi-Square = 0.008, df = 1, P-Value = 0.927, RMSEA = 0.000 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณา (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2556; ยุทธ ไกยวรรณ์, 2556; ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) แสดงว่าแบบจำลองการวัดการซื้อโดยฉับพลัน

สอดคล้องกลมกลืนกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวบ่งชี้การวัดการซื้อโดยฉับพลัน ทั้ง 4 องค์ประกอบ สอดคล้องกลมกลืนกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นองค์ประกอบทั้ง 4 ตัวเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรการซื้อโดยฉับพลันซึ่งเป็นตัวแปรแฝงได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นถึงค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ หรือค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในการวัดตัวแปรแฝง (ค่า R–squared) ขององค์ประกอบ 9 องค์ประกอบกับตัวแปรปัจจัยทางการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าระหว่าง 0.513-0.592 โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 3: ผลการตรวจความตรงของแบบจำลองการวัดปัจจัยทางการตลาด

ตัวแปร	องค์ประกอบ Marketing factors			
	น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading)	SE	Z value (C.R.)	R squared
ตราสินค้า (Brand)	0.747	0.058	18.235	0.558
การสื่อสาร (Commu)	0.769	0.051	20.392	0.592
คุณสมบัติ (Attribute)	0.734	0.055	17.949	0.539
ปัจจัยภายในร้านค้า (Store)	0.736	0.058	17.806	0.541
ราคา (Price)	0.760	0.056	18.550	0.578
การส่งเสริมการขาย (Sales Pro)	0.740	0.056	18.014	0.548
บรรจุภัณฑ์ (Pack)	0.738	0.054	18.054	0.545
พนักงานขาย (Person)	0.716	0.057	17.404	0.513
ปัจจัยด้านโภชนาการ (Nutri)	0.745			0.555
Chi-Square = 11.677, df = 20, P-value = 0.927, RMSEA = 0.000, CFI = 1.000, AGFI = 0.991				

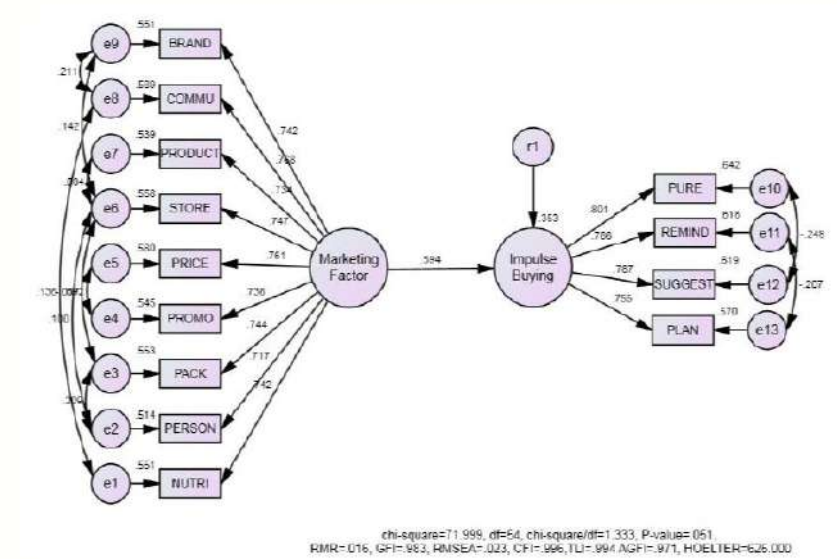

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดปัจจัยทางการตลาด

จากการทดสอบแบบจำลองการวัดปัจจัยทางการตลาดในแผนภาพที่ 2 ได้ค่าดัชนีความกลมกลืน ค่า Chi-square = 11.677, df = 20, P-value = 0.927, RMSEA = 0.000 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณา แสดงว่า แบบจำลองการวัดปัจจัยทางการตลาด สอดคล้องกลมกลืนกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นองค์ประกอบทั้ง 9 ตัวเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรปัจจัยทางการตลาดซึ่งเป็นตัวแปรแฝงได้อย่างเหมาะสม

ขั้นถัดไป คือการวิเคราะห์ระดับการมีพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลัน และผลของปัจจัยการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลัน ผลจากการศึกษาพบว่าผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยที่ทำการศึกษามีระดับการมีพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48) และเมื่อพิจารณาจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร พบว่า ผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวมีระดับการมีพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันแบบสมบูรณ์ (Pure) แบบมีการเสนอแนะ (Suggest) และแบบที่วางแผนไว้ (Plan) ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47, 3.47 และ 3.48 ตามลำดับ) แต่ระดับการมีพฤติกรรมการซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันแบบถูกเตือนความจำ (Remind) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.50)

ส่วนผลของปัจจัยทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยที่ทำการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.76) และเมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ 9 ตัวแปร พบว่า ทั้ง 9 ปัจจัย (ปัจจัยตราสินค้า ปัจจัยการสื่อสาร ปัจจัยคุณสมบัติ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในร้านค้า ปัจจัยราคา ปัจจัยการส่งเสริมการขาย ปัจจัยบรรจุภัณฑ์ ปัจจัยพนักงานขาย และปัจจัยด้านโภชนาการ) พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, 3.75, 3.76, 3.73, 3.75, 3.77, 3.80, 3.73 และ 3.80 ตามลำดับ) การทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่าการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.594 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าเป็นบวก และทุกตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้หรือค่าสัมประสิทธิความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในการวัดตัวแปรแฝง (ค่า R-Squared) มีค่าตั้งแต่ 0.353–0.642 สรุปได้ว่า แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยมีความสอดคล้องกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยทางการตลาดมีผลกระทบ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการซื้อโดยฉับพลันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังแสดงในภาพที่ 3 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

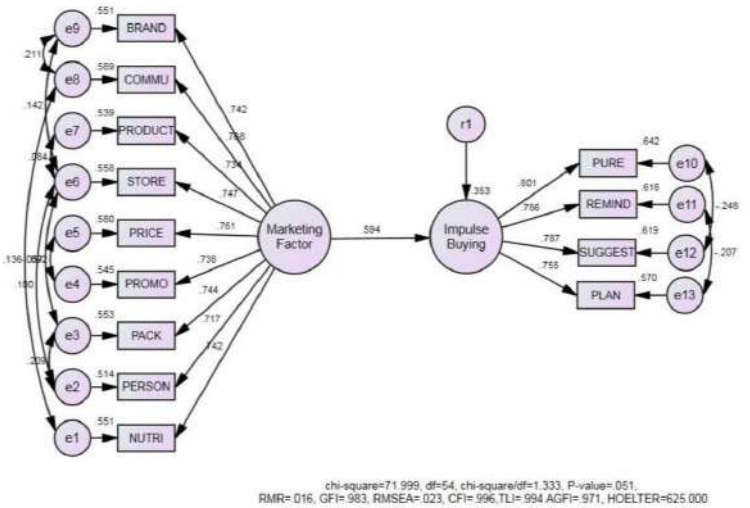

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความตรงของแบบจำลองเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันขอผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทย

ส่วนการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบแบบจำลองปัจจัยทางการตลาดและการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวเจเนอเรชั่น X, Y และ Z ในประเทศไทย โดยพิจารณาจากค่าสถิติผลการทดสอบค่า Chi-square ซึ่งมีค่าเท่ากับ 189.367 ณ องศาเสรี (df) เท่ากับ 162 ค่า Chi-square สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.169 และค่าความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.07 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเชิงสัมบูรณ์ (GFI) เท่ากับ 0.956 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเชิงสัมบูรณ์ที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.927 ค่ารากของส่วนเหลือกำลังสองเฉลี่ย (RMR) เท่ากับ 0.028 ค่ารากกำลังสองของค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.016 ค่า GFI และค่า AGFI มีค่าเข้าใกล้ 1 และค่า RMR และค่า RMSEA มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ รวมถึงค่า Chi-square สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 ค่าสถิติผลการทดสอบโดยรวมให้ผลที่สอดคล้องกัน จึงยอมรับว่าแบบจำลองที่ศึกษาเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ของปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยมีความสอดคล้องกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์ และปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 นั่นคือแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยไม่แตกต่างกันระหว่างเจเนอเรชั่น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

เมื่อผลการศึกษาพบว่าปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 ดังกล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์แบบจำลองตามแนวคิดของปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยจำแนกตามเจเนอเรชั่น อันนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ถึงระดับของการมีอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลันของผู้บริโภคในประเทศไทยในแต่ละเจเนอเรชั่นจะแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร พบว่าแบบจำลองที่กำหนดขึ้นตามแนวคิดเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยนั้น มีความสอดคล้องกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งสามเจนเนอเรชั่น โดยปัจจัยทางการตลาดมีผลกระทบและมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวทั้งสามเจนเนอเรชั่นในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์การกำหนดการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยว (R-squared) ของสมการโครงสร้างของตัวแปรแฝง และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของปัจจัยทางการตลาดของแต่ละเจเนอเรชั่นมีความแตกต่างกัน ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดของปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวเจเนอเรชั่น X คือ ปัจจัยราคา (Price) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน = 0.787 ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวเจเนอเรชั่น Y คือปัจจัยด้านโภชนาการ (Nutri) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน = 0.778 และตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวเจเนอเรชั่น Z คือปัจจัยบรรจุภัณฑ์ (Pack) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน = 0.778

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของแบบจำลองการวัดการซื้อโดยฉับพลันซึ่งเป็นตัวแปรแฝง ยืนยันว่าองค์ประกอบตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 4 ตัวแปรเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรการซื้อโดยฉับพลันซึ่งเป็นตัวแปรแฝงได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของนักวิชาการ เช่น Stern (1962) ที่ได้เสนอกรอบแนวคิดของการซื้อโดยฉับพลัน โดยแบ่งพฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลันออกเป็น 4 ประเภท ลักษณะ 4 ประเภทของการซื้อโดยฉับพลัน เรียกว่าเป็นส่วนประสมของการซื้อโดยฉับพลัน (Impulse Mix) ได้แก่ การซื้อโดยฉับพลันแบบสมบูรณ์ (Pure Impulse Buying) การซื้อโดยฉับพลันแบบเตือนความจำ (Reminder Impulse Buying) การซื้อโดยฉับพลันแบบเสนอแนะ (Suggestion Impulse Buying) การซื้อโดยฉับพลันแบบที่วางแผนไว้ (Planned Impulse Buying) ซึ่งนักวิจัยรุ่นต่อมา เช่น Miller (2002) และ Hodge (2004) ก็ได้ศึกษาและได้ผลสอดคล้องกับ Stern (1962) เช่นกัน การทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่าการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวได้รับอิทธิพลจากปัจจัย

ทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การทดสอบการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของแบบจำลองการวัดปัจจัยทางการตลาดซึ่งเป็นตัวแปรแฝง ยืนยันว่าปัจจัยการตลาดทั้ง 9 ที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวพบว่า ปัจจัยการสื่อสาร (Commu) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ 0.769 แสดงว่าปัจจัยการสื่อสารสามารถวัดปัจจัยทางการตลาดได้ดีที่สุด การโฆษณาในสื่อรูปแบบต่าง ๆช่วยทำให้ผู้บริโภครู้จักและสนใจในสินค้าและตราสินค้า โดยเฉพาะความนิยมในสื่อออนไลน์ ทำให้การโฆษณาเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น ในขณะที่ปัจจัยพนักงานขาย (Person) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดคือ 0.716 แสดงว่าปัจจัยพนักงานขายสามารถวัดปัจจัยทางการตลาดได้ด้อยที่สุด ปัจจัยการตลาดทั้ง 9 ที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ เช่น Abratt & Goodey (1990) Duarte et al. (2013) Mattila & Wirtz (2008) Muruganantham & Bhakat (2013)

จากผลของการปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 และทำการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยจำแนกตามเจเนอเรชั่น พบว่าค่าสัมประสิทธิความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวในการวัดตัวแปรแฝง (ค่า R-Squared) ซึ่งบอกค่าความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละเจเนอเรชั่น มีความแตกต่างกัน และน้ำหนักองค์ประกอบของปัจจัยทางการตลาดของแต่ละเจเนอเรชั่นก็มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ เช่น วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์ (2559) อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์ (2551) Duran (2016)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่าแบบจำลองปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยมีความสอดคล้องกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยทางการตลาด มีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวในประเทศไทย อีกทั้งแบบจำลองเชิงสาเหตุปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยวทั้งเจนเนอเรชั่น X, Y และ Z ในประเทศไทย มีรูปแบบที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้แบบจำลองทั้ง 3 มีความสอดคล้องกันตามข้อมูลเชิงประจักษ์เช่นเดียวกัน แต่เมื่อทำการศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาด และการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยว โดยจำแนกตามเจเนอเรชั่น พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การกำหนดการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคขนมขบเคี้ยว (R2) ของสมการโครงสร้างของตัวแปรแฝง และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของปัจจัยทางการตลาดของแต่ละเจเนอเรชั่น พบว่ามีความแตกต่างกัน จึงเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ที่นักการตลาดที่มีกลุ่มเป้าหมายลูกค้าแต่ละวัยใช้ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างแรงผลักดันให้ผู้บริโภค ตัดสินใจซื้อขนมขบเคี้ยวโดยฉับพลัน โดยเลือกใช้ปัจจัยทางการตลาดที่ผสมผสานภายใน 9 ปัจจัยนี้ตามความเหมาะสมเพื่อดึงดูดใจกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดของธุรกิจ ซึ่งการให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาดใดมากหรือน้อย ก็สามารถเลือกให้สอดคล้องกับพันธกิจ ศักยภาพ และกลยุทธ์ของธุรกิจ สำหรับนักวิชาการหรือนักวิจัย สามารถใช้แบบจำลองต้นแบบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นฐานในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคในอนาคต โดยพัฒนาเป็นกรอบแนวความคิดสำหรับอ้างอิงของนักวิชาการหรือนักวิจัยในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือการตัดสินใจซื้อโดยฉับพลัน เพื่อพยากรณ์พฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลัน โดยอาจผสมผสานการนำตัวแปรที่มีความหลากหลายแบบจำลองตามกรอบแนวคิดทางการศึกษา เพื่ออธิบายความซับซ้อนของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อโดยฉับพลันของผู้บริโภคได้อย่างมีหลักการ และใช้เป็นแนวทางสำหรับงานวิจัยต่างๆ สร้างความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการต่อไป หรือเพิ่มการศึกษาอิทธิพลจากปัจจัยจากภายในตัวบุคคล (Internal factors) เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยการตลาดซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อโดยฉับพลัน

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

ปัจจัยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุดจากผลการศึกษาทดสอบสมมติฐานที่ 2 เมื่อจำแนกตาม เจเนอเรชั่น คือปัจจัยราคาสำหรับเจเนอเรชั่น X ปัจจัยด้านโภชนาการสำหรับเจเนอเรชั่น Y และปัจจัยบรรจุภัณฑ์สำหรับเจเนอเรชั่น Z ดังนั้นการทำการตลาดในกลุ่มลูกค้าที่ต่างวัยจึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยการตลาดที่แตกต่างกันและมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในวัยนั้น เช่น ทำการตลาดขบเคี้ยวเพื่อกลุ่มเป้าหมายเจเนอเรชั่น X ในประเทศไทย สิ่งที่ต้องพิจารณาให้ความสำคัญอย่างมากคือการสร้างกลยุทธ์ราคาที่คุ้มค่า ซึ่งเป็นปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลมากที่สุดในคนเจเนอเรชั่นนี้ การทำการตลาดขบเคี้ยวเพื่อกลุ่มเป้าหมายเจเนอเรชั่น Y ในประเทศไทย สิ่งที่ต้องพิจารณาให้ความสำคัญอย่างมากคือการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ดีต่อสุขภาพมีคุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งเป็นปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลมากที่สุด ในคนเจเนอเรชั่นนี้ ส่วนการทำการตลาดขบเคี้ยวเพื่อกลุ่มเป้าหมายเจเนอเรชั่น Z ในประเทศไทย สิ่งที่ต้องพิจารณาให้ความสำคัญอย่างมากคือการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่โดนใจผู้บริโภคซึ่งเป็นคนในวัยเจเนอเรชั่น Z

บรรณานุกรม

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *การบริโภคขนมขบเคี้ยวในงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริโภคอาหาร 2560.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2556). *การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS.* กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดับเบิ้ลยูพี (WP). (2560). ทำความเข้าใจจิตวิทยาพฤติกรรมการซื้อเคล็ดลับแบรนด์ชนะใจลูกค้าในยุคไร้ Brand Loyalty. *Brand Buffet.* สืบค้น 27 มิถุนายน 2561, จาก https://www.brandbuffet.in.th/2017/08/the-psychology-of-consumer/

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พริ้นติ้งแมสโปรดักส.

พรนิภา หาญมะโน. (2558). พฤติกรรมการซื้อสินค้าของกลุ่ม Generation B Generation X และ Generation Y ที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ, 4*(1), 54-73.

มูลค่าตลาดขนมขบเคี้ยว (สแน็ค) ปี 2561. (2562). *Positioning Mag.* สืบค้น 28 สิงหาคม 2562, จาก https://positioningmag.com/1223393

ยุทธ ไกยวรรณ์. (2556). *การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เลย์ทุ่ม 80 ล้าน ดันตลาดมันฝรั่งทอดกรอบโตต่อเนื่อง ส่งนวัตกรรม "เลย์ คูลลิ่ง" ยิ่งกินยิ่งเย็นชิงแชร์หน้าร้อน. (2562, 28 มีนาคม). *ประชาชาติธุรกิจ*. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/breaking-news/news-308461

วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์. (2559). การตลาดออนไลน์กับผู้บริโภคยุค XYZ Online Marketing to Generation X Y Z consumers. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1*(2), 1-17. สืบค้น 26 สิงหาคม 2562, จาก https://www.tci-thaijo.org/index.php/rmutphuso/issue/view/10902

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). *ทฤษฎีการประเมินและการตัดสินใจ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ส่องตลาด Snack ไทย ศึกขับเคี่ยวของขนมขบเคี้ยว. (2015). *Forbes Thailand.* สืบค้น 27 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.forbesthailand.com/news-detail.php?did=649

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย. (2559). *Generation Thai & ICT.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ.

อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์. (2551). *มัดใจ Gen Y ด้วยดีไซน์ โดนๆ.* สืบค้นจาก http://www.marketingoops.com/brand-marketing/strategy-brand-marketing/gen-y/

Abratt, R., & Goodey, S.D. (1990). Unplanned buying and in-store stimuli in supermarkets. *Managerial and Decision Economics, 11*(2), 111-121.

Awan, A.G., & Arooj F. (2014). Impact of marketing strategies on youth purchasing behaviour: A case study of mobile phone industry Y British. *Journal of Marketing Studies, 2*(4), 72-88.

Baumeister, R.F. (2002). Yielding to temptation: Self-control failure, impulsive purchasing, and consumer behavior. *Journal of Consumer Research,* 28, 670-676.

Chavosh, A., Halimi, A. B., & Namdar J. (2011). The contribution of product and consumer characteristics to consumer's impulse purchasing behavior in Singapore. *International Conference on Social Science and Humanity, IPEDR, 5,* IACSIT Press, Singapore.

Dholakia, U.M. (2000). Temptation and resistance: an integrated model of consumption impulse formation and enactment. *Psychology and Marketing, 17*(11), 955-982.

Duarte P., Raposo M., & Ferraz M. (2013). Drivers of snack foods impulse buying behaviour among young consumers. *British food journal, 115*(9), 1233-1254.

Duran, R. (2016). Snacking is a cross-generational trend - meaning ingredient opportunities abound. Food Drive. Retrieved July 25, 2018, from https://www.fooddive.com/news/snacking-is-a-cross-generational-trend-meaning-ingredient-opportunities-a/415684/

Generational breakdown: Info about all of the generations. (2018). *The center for Generation Kinetics*. Retrieved July 25, 2018. from http://genhq.com/faq-info-about-generations/

Gutierrez, B. P. B. (2004). Determinants of planned and impulse buying: The case of the Philippines. *Asia Pacific Management Review, 9*(6), 1061-1078.

Hodge, R. (2004). Factors influencing impulse buying during an online purchase transaction. (Master's Thesis). Canada: University of Waterloo.

Mai, N.T.T., Jung K., Lantz, G., & Loeb, S.G. (2003). An exploratory investigation into impulse buying behavior in a transitional economy: A study of urban consumers in Vietnam. *Journal of International Marketing, 11*(2), 13-35.

Mattila, A.S. & Wirtz, J. (2008). The role of store environmental stimulation and social factors on impulse purchasing. *Journal of Services Marketing, 22*(7), 562-567.

Mihic, M., & Kursan, I. (2010). Assessing the situational factors and impulsive buying behavior: Market segmentation approach. *Management, 15*(2), 47-66.

Miller, R. (2002). In-store impact on impulse shoppers. *Marketing,* 27-28.

Muruganantham, G., & Bhakat, R. S. (2013). A review of impulse buying behaviour. *International Journal of Marketing Studies, 5*(3), 150-152.

The Nielsen Company. (2014). *Global snacking report: Snack attack September 2014.* Retrieved July 29, 2018, from https://www.nielsen.com/ug/en/insights/report/2014/snack-attack-what-consumers-are-reaching-for-around-the-world/

Ramzi, M., & Guptha, M. (2013). A study of factors affecting impulse buying behaviour of consumers at Malls (DELLE). *International Journal of Research and Development - A Management Review (IJRDMR), 2*(2), 46-50.

Stern, H. (1962). The significance of Impulse Buying Today. *Journal of Marketing, 26*(2), 59-62.

Verplanken, B., Herabadi, A.G., Perry, J.A., & Silvera, D.H. (2005). Consumer style and health: the role of impulsive buying in unhealthy eating. *Psychology and Health, 20*(4), 429-441.

Virvilaite, R., Saladiene, V., & Zvinklyte J. (2011). The impact of external and internal stimuli on impulsive purchasing. *Economics and Management, 16*, 1329-1336.

Welles, G. (1986, May 21). We are in the habit of impulse buying. *USA Today,* p.1.

Williams K. C., Page R. A., Alfred R. P., & Edward H. H. (2010). Multi-generational marketing: Descriptions, characteristics, lifestyles, and attitudes. *Journal of Applied Business and Economics, 11*(2), 21-36.

Yang, J.D., Huang, C.K., & Feng, X. (2011). A study of the factors that affect the impulsive cosmetics buying of female consumers. *International Journal of Business and Social Science, 2* (24), 275-282.

ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟที่จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

FACTORS AFFECTING INDEX REPLICATION INVESTMENT OF INDEX FUNDS AND EXCHANGE TRADED FUND (ETF) IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

Received: May 7, 2019
Revised: July 29, 2019
Accepted: July 31, 2019

สิริลักษณ์ หลวงแก้ว*
Siriluk Luangkaew*
ชานนท์ ชิงชยานุรักษ์**
Chanon Chingchayanurak**
โรจนา ธรรมจินดา***
Rojana Thammajinda***

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
* Master's Degree Student, Master of Science Program in Finance, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University
* Email: s.luangkaew@gmail.com
** นักศึกษาปริญญาเอก อาจารย์ ภาควิชาการเงินและการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
** Ph.D. Candidate, Lecturer, Department of Finance and Banking, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University
*** Email: chanon.ch@cmu.ac.th
*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์และปริญญาเอก ภาควิชาการเงินและการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
*** Assistant Professor and Ph.D., Department of Finance and Banking, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University
*** Email: rojana.t@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

งานการศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟที่มีกลยุทธ์การลงทุนเชิงรับ ซึ่งพิจารณาจากค่าความแตกต่างที่ยอมรับได้ (Tracking Error : TE) ได้แก่ TE จากค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง, TE จากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลตอบแทนของกองทุนและดัชนีอ้างอิง, TE จากค่าสัมบูรณ์ของความคลาดเคลื่อนของผลตอบแทนจากการวิเคราะห์การถดถอย โดยใช้ Standard Error of Regression (SER) และ TE จากค่า 1-R^2 ตามสมการ CAPM ศึกษาร่วมกับปัจจัยต่างๆ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าทรัพย์สินต่อหน่วยสุทธิของกองทุน ขนาดของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน อัตราส่วนค่าใช้จ่าย เงินปันผล และค่าเฉลี่ยของอัตราการหมุนเวียนของกองทุนรวม โดยศึกษาข้อมูลราคาปิดรายวันของ 20 กองทุนรวมดัชนี และ 9 กองทุนรวมอีทีเอฟ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2559 ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการลงทุนเลียนแบบดัชนีอ้างอิงมากที่สุด คือ เงินปันผล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวก นอกจากนั้น ยังพบปัญหาในการเลือกใช้ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหรือดัชนีอ้างอิงที่ไม่เหมาะสมของกองทุน เป็นผลให้บางกองทุนมีค่า TE ที่ต่ำแต่ไม่ได้สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกองทุน ผลการศึกษายังพบว่ากองทุนโดยส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพต่ำกว่ามาตรฐาน นั่นสะท้อนให้เห็นข้อสรุปว่าการสร้างกองทุนรวมดัชนีนั้นไม่สามารถเลียนแบบดัชนีได้อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: การลงทุนเชิงรับ กองทุนรวมดัชนี กองทุนรวมอีทีเอฟ ดัชนีอ้างอิง Tracking Error

Abstract

The objective of this study is to analyze factor affecting the investment performance of the index replication of the stock index fund and ETFs with a passive approach strategy. This study examined the factors affecting the fund management performance using tracking errors (TE). The first definition of TE is defined as the absolute difference in returns between the fund and the benchmark index. The second way to measure the TE is using the Standard Deviation of return differences between the fund and the benchmark index. The third way to estimate the TE is using the Standard Error of Regression (SER) in the estimate of Capital Asset Pricing Model (CAPM) and finally TE by using the value of 1-R^2 of CAPM. Independent Variables this study include the percentage change of Net Asset Value of the stock index fund and ETFs, the size of the stock index fund and ETFs measured by total assets, the expense ratios, the dividend and the Portfolio Turnover Ratio of the stock index fund and ETFs. To test the significance of these five variables in explaining tracking error, this study analyses the data of 20 stock index fund and 9 ETFs. Daily prices were collected from January 1, 2013, to June 30, 2016. Findings reveal that the factor which has the highest impact on the index replication investment strategy is the dividend which shows positive correlation coefficient. In addition, the study also found that some fund managers used the inappropriate index for investment, which provides low tracking errors and may not reflect the actual fund performance. It may lead to misunderstanding for the investor about the efficiency and performance of the funds and the fund managers. This demonstrated that most fund managers have efficient performance in reference to the SET index below the standard line and it may reflect that most fund managers cannot perfectly replicate the SET index performance.

Keywords: Passive Fund, Index Fund, Exchange Trade Fund, Benchmark, Tracking Error

บทนำ

การคัดเลือกกองทุนที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดเป็นประเด็นที่มีแนวคิดที่หลากหลายในกลุ่มนักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจกองทุน นักวิชาการในกลุ่มแรก เช่น Jensen (1968), Fama (1991), Bogle (1998), Frino and Gallagher (2001) เชื่อว่า ราคาหุ้นในตลาดมีการเคลื่อนไหวแบบสุ่ม ราคาได้สะท้อนข่าวสารและปัจจัยพื้นฐานไปหมดแล้วตามแนวคิดของความมีประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่ผู้จัดการกองทุนโดยเฉลี่ยจะบริหารกองทุนให้ได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าผลตอบแทนตามดัชนีตลาดหลักทรัพย์ได้ นักวิชาการกลุ่มที่สองเชื่อว่าในบางสถานการณ์ผู้จัดการกองทุนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กองทุนรวมที่บริหารนั้นๆ ได้ เช่น ผลการวิจัยโดย Adrangi และคณะ (2002) แสดงให้เห็นว่า กองทุนหุ้นเชิงรุก (Active Fund) ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าดัชนีอ้างอิงได้โดยเฉพาะกองทุนรวมที่ลงทุนในหุ้นขนาดเล็ก และกองทุนรวมที่ลงทุนในหุ้นต่างประเทศที่มีระดับการเข้าถึงข้อมูลต่ำ ส่งผลให้ผู้จัดการกองทุนสามารถใช้ความได้เปรียบเพื่อทำกำไรส่วนเกินได้ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Grinblatt และ Titman (1988) ที่บ่งชี้ว่ากองทุนที่ลงทุนในหุ้นเติบโตสามารถเอาชนะตลาดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกองทุนหุ้นขนาดเล็ก ทั้งนี้การทดสอบความมีประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่ามีการศึกษาอยู่ในปริมาณที่ไม่มากและยังมีความขัดแย้งและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ธรรมยศ พนมธรนิจกุล (2552) ได้เปรียบเทียบความมีประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างก่อนและหลังวิกฤติการณ์ทางการเงิน ปี พ.ศ. 2550 พบว่าในช่วงก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2550 ตลาดหลักทรัพย์ไม่มีประสิทธิภาพ แต่หลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแล้ว ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักลงทุนจะไม่สามาถนำการวิเคราะห์หลักทรัพย์เชิงเทคนิคมาทำกำไรเกินปกติได้ ปิยวดี นิยมรัฐ (2534) พบว่านักลงทุนสามารถนำลักษณะการเคลื่อนไหวหรือแนวโน้มในอดีตมาใช้เป็นประโยชน์ในการคาดการณ์แนวโน้มของราคาหลักทรัพย์ในอนาคตได้ และศิริพร พรไชยะ (2541) ได้ผลของการศึกษาวิจัยว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพในระดับกลางและระดับสูง

งานการศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟที่มีกลยุทธ์การบริหารกลุ่มหลักทรัพย์เชิงรับ (Passive Approach) ซึ่งพิจารณาจากค่าความแตกต่างที่ยอมรับได้ (Tracking Error) โดยกลยุทธ์การบริหารกลุ่มหลักทรัพย์เชิงรับ (Passive Approach) นั้น มีพื้นฐานความเชื่อว่าตลาดมีประสิทธิภาพมากเกินกว่าที่จะมีนักลงทุนใด ๆ จะสามารถสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าผลตอบแทนของตลาดได้ในระยะยาว ไม่ว่านักลงทุนนั้นๆ จะใช้วิธีการคัดเลือกหลักทรัพย์ (Stock Selection) ที่จะลงทุน หรือวิธีการเลือกจังหวะการลงทุน (Market Timing) (ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552) นั่นหมายถึง การที่นักลงทุนจะทำผลตอบแทนให้ชนะตลาด หรือเอาชนะตลาดอย่างสม่ำเสมอในระยะยาวนั้นเป็นเรื่องที่ยากมากๆ ดังนั้น การลงทุนที่ดี คือ การลงทุนเลียนแบบตลาด หรือ การลงทุนตามดัชนี โดยเน้นลงทุนเลียนแบบดัชนีหลักทรัพย์ที่ใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการอ้างอิง (Benchmark) ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ลงทุนได้รับอัตราผลตอบแทนและความเสี่ยงอยู่ในระดับเดียวกันกับดัชนีหลักทรัพย์ที่อ้างอิงนั้นๆ นักลงทุนอาจทำการซื้อหลักทรัพย์ทุกตัวที่อยู่ภายในดัชนีหลักทรัพย์ที่อ้างอิงตามสัดส่วนของมูลค่าตลาดของหลักทรัพย์นั้นๆ หรือนักลงทุนอาจจะเลือกลงทุนผ่านกองทุนรวมดัชนี (Index Fund) หรือกองทุนรวมอีทีเอฟ (Exchange Traded Fund)

Tracking Error ก็คือ เครื่องมือในการวัดว่ากองทุนรวมดัชนีหรือกองทุนรวมอีทีเอฟ สามารถเลียนแบบดัชนีอ้างอิงได้ใกล้เคียงเพียงใด หรือค่าโอกาสที่ผลตอบแทนของกองทุนจะไม่เป็นไปตามดัชนีอ้างอิง (Benchmark Index) ซึ่งบ่งบอกลักษณะการบริหารงานของผู้จัดการกองทุน นักลงทุนควรพิจารณากองทุนที่มีค่า Tracking Error ต่ำ เพราะตัวเลข Tracking Error ที่ต่ำ หมายถึง อัตราผลตอบแทนของกองทุนมีการเบี่ยงเบนออกไปจากดัชนีอ้างอิงในอัตราที่ต่ำ แสดงว่ากองทุนนี้มีประสิทธิภาพในการเลียนแบบดัชนีอ้างอิง (ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552) ในงานวิจัยของ Roll (1992) แสดงให้เห็นว่าระดับของ Tracking Error อาจจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลการดำเนินงานกองทุนดัชนี เนื่องจากผลตอบแทนที่แตกต่างของกองทุนรวมดัชนีและดัชนีมาตรฐานอาจจะเป็นการตรวจสอบว่า

ผู้จัดการกองทุนนั้นมีขั้นตอนการลงทุนที่ดำเนินการไปแล้วประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด รวมถึง Pope and Yadav (1994) ยังยอมรับว่า Tracking Error มีความสำคัญในการจัดโครงสร้างและการจัดการกองทุนดัชนี และ Chu (2011) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ Tracking Error และปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อค่า Tracking Error ในฮ่องกง โดยพบว่า Tracking Error มีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดของสินทรัพย์ แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราส่วนค่าใช้จ่ายของกองทุนอีทีเอฟ กองทุนที่มีอัตราส่วนค่าใช้จ่ายสูงจะเกิด Tracking Error ที่สูงตาม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟที่มีกลยุทธ์การบริหารกลุ่มหลักทรัพย์เชิงรับ (Passive Approach) โดยการลงทุนเลียนแบบดังกล่าว ตัวแปรตามพิจารณาจากค่า Tracking Error ของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟ ส่วนปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระ พิจารณาจากประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ที่มีผลต่อค่า Tracking Error ของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการบริหารกลุ่มหลักทรัพย์เชิงรับ

กลยุทธ์การบริหารกลุ่มหลักทรัพย์เชิงรับ (Passive Approach) แนวคิดนี้เชื่อว่าตลาดมีประสิทธิภาพอย่างสมบูรณ์ ซึ่งหมายความว่า ข้อมูลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ได้สะท้อนอยู่ในราคาตลาดของหลักทรัพย์นั้นๆแล้ว ดังนั้น หากตลาดมีประสิทธิภาพสมบูรณ์อย่างแท้จริง ผู้ลงทุนควรลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ที่มีการกระจายความเสี่ยงในลักษณะเดียวกันกับดัชนีมาตรฐานเปรียบเทียบ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของกองทุนรวมดัชนี (Index Fund) หรือกองทุนรวมอีทีเอฟ ที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ และมีประสิทธิภาพสูง อีกทั้งยัง ให้ผลตอบแทนและความเสี่ยงที่ไม่แตกต่างจากการบริหารกลุ่มหลักทรัพย์เชิงรุกอย่างมีนัยสำคัญ (สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558)

Tracking Error

ความแตกต่างของผลตอบแทนที่ยอมรับได้ หรือ Tracking Error จะเป็นค่าที่ใช้เพื่อแสดงถึงผลแตกต่างระหว่างผลตอบแทนของพอร์ตการลงทุนโดยใช้กลยุทธ์เชิงรับที่สร้างขึ้น ไม่ว่าโดยวิธีการเต็มรูปแบบ วิธีการแบบย่อ หรือการใช้แบบจำลองทางสถิติ วิธีการเต็มรูปแบบ (Full Replication) คือ การลงทุนในหลักทรัพย์ทุกหลักทรัพย์และลงทุนตามน้ำหนักการลงทุนที่เป็นส่วนประกอบของดัชนีมาตรฐาน เงินลงทุนเริ่มต้นจะต้องถูกนำไปลงทุนทั้งหมด (Fully Invested) รวมไปถึงการรักษาสัดส่วนหรือน้ำหนักการลงทุนให้สอดคล้องกับน้ำหนักการลงทุนของหลักทรัพย์ทุกๆ หลักทรัพย์ที่ประกอบกันเป็นดัชนีมาตรฐานเปรียบเทียบนั้นตลอดเวลา วิธีการแบบย่อ (A Sampling Method) คือ การสร้างพอร์ตการลงทุนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับดัชนีมาตรฐานเปรียบเทียบ โดยอาจเลือกลงทุนในหุ้นที่มีมูลค่าตลาดขนาดใหญ่ (Market Capitalization) ซึ่งอาจกำหนดสัดส่วนการลงทุนเป็นเปอร์เซ็นต์ และสัดส่วนที่เหลือลงทุนในหุ้นขนาดเล็กในลักษณะที่ใกล้เคียงกับดัชนีมาตรฐานเปรียบเทียบ และการใช้แบบจำลองทางสถิติ (Quadratic Optimization Model) คือ การใช้ข้อมูลในอดีตของหลักทรัพย์ที่ประกอบกันเข้าเป็นดัชนีมาตรฐานเปรียบเทียบ เพื่อสร้างแบบจำลองที่ใช้ในการคัดเลือกหลักทรัพย์ ซึ่งจะสามารถสร้างผลตอบแทนที่สอดคล้องและใกล้เคียงกับผลตอบแทนของดัชนีมาตรฐานเปรียบเทียบให้มากที่สุด มักจะประกอบขึ้นจากหลักทรัพย์ในจำนวนที่น้อยกว่าการ วิธีการเต็มรูปแบบ (Full Replication) และวิธีการแบบย่อ (A Sampling Method) โดยจะใช้ผลตอบแทนของพอร์ตการลงทุนโดยใช้กลยุทธ์เชิงรับที่สร้างขึ้นตามวิธีการข้างต้น กับผลตอบแทนของดัชนีมาตรฐานเปรียบเทียบกันว่ามีความแตกต่างในระดับที่ยอมรับหรือไม่ ซึ่งค่า Tracking Error ที่ต่ำหมายถึงพอร์ตการลงทุนมีการลงทุนที่สอดคล้องกับดัชนีมาตรฐาน (ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552)

การกำหนดขนาดของ Tracking Error

Pope and Yadav (1994) แนะนำสามคำนิยามที่แตกต่างกันของ Tracking Error อธิบายตามสมการดังนี้

1. Tracking Error จากค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง (TE_{AD}) คำนวณจาก

$$TE_{AD,i} = \frac{\sum_{t=1}^{n}|e_{i,t}|}{n} \quad (1)$$

ความหมายแรกของ Tracking Error ถูกกำหนดให้เป็นค่าความแตกต่างของผลตอบแทนที่แน่นอนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง ซึ่งคำนิยามนี้ยังเป็นตัวชี้วัดของขอบเขตของผลตอบแทนบน ด้วย

2. Tracking Error จากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนของกองทุนและดัชนีดัชนีอ้างอิง (TE_{SD}) คำนวณจาก

$$TE_{SD,i} = \sqrt{\frac{1}{n-1}}\sum_{t=1}^{n}(e_{i,t} - \bar{e}_i)^2 \quad (2)$$

ปัญหาของการใช้ SD ในวัดค่า Tracking Error อาจจะไม่เหมาะสมสำหรับข้อมูลรายวันเพราะผลตอบแทนรายวันส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์เป็นลำดับ นั่นคือ ถ้าเป็นกองทุนที่มีประสิทธิภาพต่ำกว่าดัชนีเป้าหมาย หรือมีประสิทธิภาพดีกว่าดัชนีเป้าหมายอย่างต่อเนื่องและมีขนาดเดียวกัน ค่า Tracking Error ที่วัดจาก SD อาจให้ผลลัพธ์เป็นศูนย์

3. Tracking Error จากการใช้ Standard Error หรือค่าสัมบูรณ์ของความคลาดเคลื่อนของผลตอบแทนจากการวิเคราะห์การถดถอย โดยใช้ Standard Error of Regression (SER) (TE_{SER_CAPM})

ตามแบบจำลองจะใช้ค่า Standard error จาก Regressions Proxy Tracking Error หรือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนที่เหลือ ε_t (Standard Deviation of Residuals) รอบเส้นถดถอย แทนการประมาณการของค่า Tracking Error ซึ่งหากกองทุนมีการเลียนแบบดัชนีอ้างอิงที่สมบูรณ์แบบ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนที่เหลือ (Standard Deviation of Residuals) จะต้องมีค่าเท่ากับศูนย์ อย่างไรก็ตาม Pope and Yadav (1994) ชี้ให้เห็นสองปัญหาพื้นฐานในวัดนี้ คือ ถ้า β ที่ไม่เท่ากับ 1 อาจส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้ แตกต่างจากการคำนวณ (TE_{SD}) และวิธีการนี้อาจประเมินค่า Tracking Error สูง ถ้าหากความสัมพันธ์ของ Jensen Model ไม่เป็นเชิงเส้น

Cresson et al. (2002) ได้ขยายคำจำกัดความของ Tracking Error ตามความหมายที่สามข้างต้น โดยใช้ค่าของ R^2 ของสมการ CAPM ในการวัดค่า Tracking Error

4. ค่า 1-R^2 ($TE_{1-(R-SQCAPM)}$) ตามสมการ CAPM จากผลตอบแทนรายวันของกองทุนและดัชนีอ้างอิง

$$R_{i,t} = \alpha + \beta R_{b,t} + e_t \quad (3)$$

เมื่อ $e_{i,t} = R_{i,t} - R_{b,t}$

$R_{i,t}$ คือ อัตราผลตอบแทนของ ETF_i ในระยะเวลา t

$R_{b,t}$ คือ อัตราผลตอบแทนของดัชนีอ้างอิง b ในระยะเวลา t

n คือ จำนวนของช่วงระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้การคำนวณ Tracking Error ทั้ง 4 วิธีข้างต้น ซึ่งจะได้ 4 ตัวแปรตาม

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ Tracking Error

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ และตรวจสอบปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อค่า Tracking Error ของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟ โดยจะพิจารณาจาก 5 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าทรัพย์สินต่อหน่วยสุทธิของกองทุน ขนาดของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน อัตราส่วนค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นอัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุน เงินปันผลที่กองทุนนั้นๆ มีการจ่าย และค่าเฉลี่ยของอัตราการหมุนเวียนของกองทุนรวม ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ กับ Tracking Error จากการคำนวณทั้งหมด 4 ตัวแปรตาม วิเคราะห์ตาม Multiple Regression Model ดังนี้

$$TE_{i,t} = b_{i,t} + b_1 NAV_i + b_2 Size_i + b_3 TER_i + b_4 Dividend_i + b_5 PTR_i + \varepsilon_i \qquad (4)$$

$TE_{i,t}$ คือ ความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง

$NAV_{i,t}$ คือ เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าต่อหน่วยของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน (Net Asset Value: NAV)

$Size_i$ คือ ขนาดของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน

TER_i คำนวณมาจากอัตราส่วนค่าใช้จ่าย (Expense Ratio) เป็นอัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ

$$Expense\ Ratio = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุน}}{\text{มูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุน } (NAV)} x100$$

$Dividend_i$ คือ เงินปันผลที่กองทุนนั้นๆ มีการจ่าย

PTR_i หรือ Portfolio Turnover Ratio คือ ค่าเฉลี่ยของอัตราการหมุนเวียนของกองทุนรวม

Frino and Gallagher (2001) กล่าวถึงปัจจัยหลักและวิธีการที่ส่งผลต่อขนาดของ Tracking Error ผลลัพธ์ คือ ค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรม การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของดัชนีอ้างอิง การจ่ายเงินปันผล ความผันผวนของดัชนีอ้างอิง การไหลของกระแสเงินสดของกองทุนรวม และกิจกรรมหลักขององค์กรที่ทำให้เกิด Tracking Error งานวิจัยได้ขยายการศึกษาของกองทุนดัชนี S & P 500 ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่าจากกลุ่มตัวอย่างของกองทุนดัชนีมีค่า Tracking Error ต่ำกว่าตลาด 0.29% ต่อปี หลังจากหักค่าใช้จ่ายพื้นฐานแล้ว ค่า Tracking Error ของค่าเฉลี่ยของกองทุนดัชนีบุคคลเพิ่มขึ้นจาก 0.039% เป็น 0.110% ต่อเดือน ก่อนหักค่าใช้จ่าย และค่าเฉลี่ยของ Tracking Error จะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเดือนมกราคม และเดือนพฤษภาคม และต่ำที่สุดในเดือนมิถุนายน ผู้เขียนได้ตั้งสมมติฐานถึงความล่าช้าในการรับเงินปันผลและการเปลี่ยนแปลงในดัชนี S & P 500 ที่อาจจะเป็นปัจจัยที่อธิบายค่า Tracking Error นอกจากนี้ผู้เขียนยังแสดงให้เห็นว่าค่า Tracking Error เกี่ยวข้องโดยตรงกับค่าใช้จ่าย โดยชี้ว่า Tracking Error มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่าย ซึ่งอัตราส่วนค่าใช้จ่ายที่ต่ำจะส่งผลให้ค่า Tracking Error ต่ำลงด้วย

Frino and Gallagher (2002) ขยายผลงานวิจัยก่อนหน้านี้ของพวกเขาโดยใช้ตัวอย่างของกองทุนดัชนีออสเตรเลีย และพบว่าค่า Tracking Error สูงขึ้นจาก 0.074% เป็น 0.224% ต่อเดือน และการวิเคราะห์การถดถอยในรูปแบบของ Tracking Error ซึ่งใช้ปัจจัยตามสมมติฐานยืนยันว่า Tracking Error มีค่าเป็นบวกและมีความเกี่ยวข้องกับกระแสเงินสดของค่าใช้จ่ายจากการซื้อขายกองทุน รวมถึงค่าดัชนีความผันผวนของมาตรฐานเป็นบวก แต่ไม่มีนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนจากเงินปันผลของหุ้นที่ประกอบเป็นดัชนี ซึ่งในงานวิจัยทางวิชาการก่อนหน้านี้จะมุ่งเน้นไปที่ตลาดสหรัฐฯ และออสเตรเลียเป็นหลัก

Chu (2011) ศึกษาเกี่ยวกับ Tracking Error และปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อค่า Tracking Error ในฮ่องกง งานวิจัยนี้วิเคราะห์ Tracking Error โดยใช้ราคาปิดรายวันของกองทุนรวมอีทีเอฟ (Exchange Traded Fund) 18 กองทุน ในช่วงปี 2004 กับ 2008 การศึกษาครั้งนี้พบว่าขนาดของ Tracking Error ของกองทุนรวมอีทีเอฟในฮ่องกงสูงกว่าในสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย แสดงให้เห็นว่าผู้จัดการกองทุนมีความยากลำบากในการจำลองประสิทธิภาพการทำงานของดัชนีอ้างอิงโดยใช้เครื่องมือสังเคราะห์ รวมไปถึงนักลงทุนอาจต้องเผชิญกับความเสี่ยงเพิ่มเติมเกี่ยวกับขนาดของสินทรัพย์ โดยพบว่า Tracking Error มีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดของสินทรัพย์ แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราส่วนค่าใช้จ่ายของกองทุนอีทีเอฟ แต่ในตัวอย่างของ Poterba and Shoven (2002), Kostovetsky (2003) ชี้ว่าขนาดของกองทุนอีทีเอฟมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ Tracking Error นั่นคือ ขนาดยิ่งใหญ่ ยิ่งทำให้เกิดค่า Tracking Error ที่สูง เนื่องมาจากความยากลำบากในการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับขนาดกองทุน และกองทุนที่มีอัตราส่วนค่าใช้จ่ายสูง จะเกิด Tracking Error ที่สูงตาม

Johnson et al. (2013) ได้นำเสนอผลการวิจัยเรื่อง On the Right Track: Measuring Tracking Efficiency in ETFs เป็นการวัดประสิทธิภาพของกองทุนอีทีเอฟในทวีปยุโรป วัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้คือ การตรวจสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ Tracking Error และ Tracking Difference ของกองทุนอีทีเอฟ 65 กองทุน ที่เชื่อมโยงกับ 8 ดัชนีที่ได้รับความนิยม ผลการวิจัยพบว่ากองทุนอีทีเอฟที่ใช้การจำลองแบบสังเคราะห์ให้ค่า Tracking Error ต่ำกว่าการใช้แบบจำลองทางกายภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนค่าใช้จ่ายรวม (TER) และ Tracking Difference พบว่า TER ของกองทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดผลการปฏิบัติงานเมื่อเทียบกับมาตรฐานที่ใช้อ้างอิง แต่ไม่ได้เป็นปัจจัยเดียว ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีก เช่น รายได้จากการให้ยืมหลักทรัพย์ ภาษี ค่าใช้จ่ายในการปรับสมดุล และค่าธรรมเนียม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดผลการปฏิบัติงานเมื่อเทียบกับมาตรฐานที่ใช้อ้างอิงด้วย

Choy (2014) ได้นำเสนอผลการวิจัยเรื่อง "On the Right Track : Measuring Tracking Efficiency in Chinese Equity ETFs" โดยเนื้อหาในรายงานฉบับนี้เป็นการวิเคราะห์และตรวจสอบปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนอีทีเอฟที่อ้างอิงดัชนีหุ้นจีน 5 ดัชนีหลัก จำนวน 33 กองทุนที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดต่าง ๆ ทั่วโลก รายงานการวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจค่า Tracking Error, Tracking Difference และค่าใช้จ่ายในการถือครองหลักทรัพย์ สำหรับกองทุนอีทีเอฟทั้งสองประเภท (Physical และ Synthetic replication) ที่อ้างอิง 5 ดัชนีหลักของประเทศจีน ได้แก่ FTSE China25, HSCEI, MSCI China, FTSE China A50 และ CSI 300 โดยใช้วิธีการในการวัดประสิทธิภาพของกองทุนอีทีเอฟ คือ Tracking Error และ Tracking Difference พบว่า กองทุนอีทีเอฟที่ลงทุนในหุ้นจีนและในตลาดเกิดใหม่ (Emerging Market) นั้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับเดียวกัน แม้ว่าจะด้อยกว่าตลาดที่พัฒนาแล้ว (Developed Market) นอกจากนั้นยังพบว่าผู้ให้บริการกองทุนอีทีเอฟจำเป็นต้องพัฒนาในด้านการเปิดเผยผลการดำเนินงานที่โปร่งใสและถูกต้อง เพราะจะทำให้นักลงทุนสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ และยังช่วยให้นักลงทุนสามารถเปรียบเทียบและประเมินกองทุนอีทีเอฟผ่านเครื่องมือชี้วัดต่างๆ ได้

วิธีการดำเนินการศึกษา

งานศึกษาครั้งนี้จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบไปด้วยข้อมูลราคาปิดรายวันของกองทุนรวมอีทีเอฟ จำนวน 9 กองทุน และมูลค่าต่อหน่วยของทรัพย์สินสุทธิของกองทุนรวมดัชนี (Net Asset Value: NAV) ที่มีกลยุทธ์การลงทุนเชิงรับ (Passive Approach) จำนวน 20 กองทุน ซึ่งอ้างอิงดัชนีราคาหุ้น และดัชนีราคาหุ้นเฉพาะกลุ่มธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2559 และศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟ

ในการศึกษานี้จะใช้วิธีการคำนวณ Tracking Error 4 วิธี ซึ่งจะได้ผลการคำนวณทั้งหมด 4 ตัวแปร ตามนั่นคือ Tracking Error จากค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง (TE_{AD}), Tracking Error จากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนของกองทุนและดัชนีดัชนีอ้างอิง (TE_{SD}), Tracking Error จากการใช้ Standard Error หรือค่าสัมบูรณ์ของความคลาดเคลื่อนของผลตอบแทนจากการวิเคราะห์การถดถอย โดยใช้ Standard Error of Regression (SER) ($TE_{SER\ CAPM}$), และ ใช้ค่า 1-R^2 ($TE_{1-(R\text{-}SQCAPM)}$) ตามสมการ CAPM จากผลตอบแทนรายวันของกองทุนและดัชนีอ้างอิง ส่วนตัวแปรอิสระ ได้แก่ เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าทรัพย์สินต่อหน่วยสุทธิของกองทุน ขนาดของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน อัตราส่วนค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นอัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุน เงินปันผลที่กองทุนนั้นๆมีการจ่าย และค่าเฉลี่ยของอัตราการหมุนเวียนของกองทุนรวม จากนั้นจึงนำมาประมวลผลในรูปแบบสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) และใช้วิธีประมาณกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square—OLS)

การวิเคราะห์ผลการศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Eviews เริ่มต้นจากการทดสอบปัญหา Multicolinearity ด้วยวิธี Variance Inflation Factor (VIF) จากนั้นจึงทำการ Regression เพื่อหาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นในเชิงสถิติของสมการเชิงซ้อน โดยพิจารณาค่าต่างๆ เช่น R Square (R^2), Adjusted Coefficient of Determination (Adj. R^2) และค่า Significance (Sig.) แล้วทดสอบปัญหา Heteroscedasticity ด้วยวิธี White's Heteroskedasticity test หลังจากนั้นทดสอบปัญหา Autocorrelation ด้วยค่า Durbin-Watson (D.W.) และวิธีการทดสอบ Breusch-Godfrey Lagrange multiplier test (LM test) และตรวจสอบสมมติฐานทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยนำเสนอผลที่ได้ออกเป็น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และการอธิบายลักษณะของตัวแปรด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผลการทดสอบปัญหาที่อาจจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการวิเคราะห์ ได้แก่ปัญหา Multicollinearity, Heteroscedasticity และ Autocorrelation และผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อค่า Tracking Error

Independent Variable	Dependent Variable			
	TE_{AD}	TE_{SD}	TE_{SER_CAPM}	$TE_{1-(R-SQCAPM}$
C	0.001900** (2.520915)	0.000008 (0.486975)	0.007166 (2.007359)	0.816541*** (4.656256)
NAV	-0.000793** (-3.058827)	0.000000 (0.034802)	-0.001311 (-1.067153)	0.052388 (1.427419)
SIZE	0.006491*** (4.174978)	0.000114** (3.342991)	0.005286 (0.717712)	-0.310136 (-1.409644)
TER	-0.001482 (-1.389293)	-0.000026 (-1.088009)	-0.004996 (-0.988897)	0.163248 (1.081606)
DIVIDEND	0.003229** (2.155894)	0.000077** (2.343506)	0.008312 (1.171514)	-0.453492** (-2.139528)
PTR	0.000273 (0.872657)	0.000000 (-0.024558)	-0.000066 (-0.044504)	-0.003414 (-0.077028)
R-squared	0.496067	0.483630	0.131517	0.251655
Adjusted R-squared	0.386516	0.371376	-0.057284	0.088971
F-statistic	4.528193	4.308343	0.696592	2.546895
Prob(F-statistic)	0.005090	0.006523	0.631399	0.014651
Durbin-Watson stat	1.760150	1.936649	2.076872	2.146694

หมายเหตุ : *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ณ ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 99
** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ณ ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95
* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ณ ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 90
ค่าในวงเล็บคือ ค่า t – statistic ของค่าสัมประสิทธิ์

ในตารางที่ 1 TE_{AD} คือ Tracking Error ที่คำนวณจากค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง, TE_{SD} คือ Tracking Error ที่คำนวณจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนของกองทุนและดัชนีดัชนีอ้างอิง, TE_{SER_CAPM} คือ Tracking Error ที่คำนวณจากการใช้ Standard Error หรือค่าสัมบูรณ์ของความคลาดเคลื่อนของผลตอบแทนจากการวิเคราะห์การถดถอยโดยใช้ Standard Error of Regression (SER) และ $TE_{1-(R-SQCAPM)}$ คือ ค่า 1-R^2 ตามสมการ CAPM จากผลตอบแทนรายวันของกองทุนและดัชนีอ้างอิง เป็น 4 ตัวแปรตาม และ ให้ NAV_i แทนเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าต่อหน่วยของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน (Net Asset Value: NAV), $Size_i$ แทนขนาดของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน, TER_i แทนอัตราส่วนค่าใช้จ่าย (Expense Ratio) ซึ่งเป็นอัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ, $Dividend_i$ แทนเงินปันผลที่กองทุนนั้นๆ มีการจ่าย, PTR_i หรือ Portfolio Turnover Ratio แทนค่าเฉลี่ยของอัตราการหมุนเวียน (Turnover Ratio) ของกองทุนรวม เป็น 5 ตัวแปรอิสระ

ผลจากการศึกษาและการคำนวณค่า Tracking Error ทั้งหมด 4 ตัวแปรตาม คือ Tracking Error จากค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง (TE_{AD}), Tracking Error จากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนของกองทุนและดัชนีอ้างอิง (TE_{SD}), Tracking Error จากการใช้ Standard Error หรือ ค่าสัมบูรณ์ของความคลาดเคลื่อนของผลตอบแทนจากการวิเคราะห์การถดถอย โดยใช้ Standard Error of Regression (SER) ($TE_{SER\ CAPM}$), และ ใช้ค่า 1-R^2 ($TE_{1-(R\text{-}SQCAPM}$) ตามสมการ CAPM จากผลตอบแทนรายวันของกองทุนและดัชนีอ้างอิง ให้ค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 0.001252, 0.000019 , 0.003877 และ 0.10387972 ตามลำดับ ซึ่งในการคำนวณพบปัญหาของการใช้สมการในการคำนวณตามงานวิจัยก่อนหน้าของ Pope and Yadav (1994) คือ วิธีการที่สองในการวัด Tracking Error โดยการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนของกองทุนและดัชนี (TE_{SD}) การคำนวณพบความไม่เหมาะสมสำหรับข้อมูลรายวันเพราะผลตอบแทนรายวันส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์เป็นลำดับ ถ้าเป็นกองทุนที่มีประสิทธิภาพต่ำกว่าดัชนีเป้าหมายหรือมีประสิทธิภาพดีกว่าดัชนีเป้าหมายอย่างต่อเนื่องและมีขนาดเดียวกัน ค่า Tracking Error ที่วัดจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอาจให้ผลลัพธ์เป็นศูนย์ อีกทั้งผลจากการศึกษาและการคำนวณยังพบว่า กองทุนที่ให้ค่า Tracking Error ที่ต่ำเป็นกองทุน LTF และกองทุน RMF และในแต่ละกองทุนไม่มีนโยบายการจ่ายเงินปันผล

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่า Tracking Error ของผลตอบแทนเมื่อพิจารณาจาก R^2 แสดงให้ทราบว่าตัวแปรในสมการนี้สามารถอธิบายตัวแปรตามได้ หรือกล่าวได้ว่าเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงในมูลค่าต่อหน่วยของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน (NAV), ขนาดของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน (SIZE), อัตราส่วนค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นอัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ (TER), เงินปันผลที่กองทุนนั้นๆ มีการจ่าย (DIVIDEND) และค่าเฉลี่ยของอัตราการหมุนเวียนของกองทุนรวม (PTR) มีอิทธิพลและสามารถอธิบาย Tracking Error จากค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง (TE_{AD}) ได้ร้อยละ 49.6067 และอธิบายTracking Error จากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนของกองทุนและดัชนี (TE_{SD}) ได้ร้อยละ 48.3630

และจากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟที่จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือมีนัยสำคัญทางสถิติมากที่สุด คือ เงินปันผลที่กองทุนนั้นๆ มีการจ่าย (DIVIDEND) และเป็นตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานการศึกษาของ Frino & Gallagher (2001) และ Rompotis (2010) ที่พบว่า ผลของการจ่ายเงินปันผลผลักดันให้เกิด Tracking Error เพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของผลตอบแทนจากการจ่ายเงินปันผลนั้นเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษาได้ตรวจพบรูปแบบตามฤดูกาล นั่นคือ ค่าของ Tracking Error จะมีค่าสูงในเดือนมกราคมและพฤษภาคม และต่ำที่สุดในเดือนมิถุนายน โดยปัจจัยที่อธิบายปรากฏการณ์ตามฤดูกาลดังกล่าว คือ ผลของการจ่ายเงินปันผลจากหลักทรัพย์ที่กองทุนนั้นลงทุน จะถูกนำไปลงทุนใหม่ในวันที่จ่ายเงินปันผล

ผลสรุปเกี่ยวกับขนาดของทรัพย์สินสุทธิของกองทุน (SIZE) ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Chu (2011) ที่เปิดเผยว่า Tracking Error มีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดของสินทรัพย์ (SIZE) ขนาดเงินทุนที่มากขึ้นนั้นจะทำให้มี Tracking Error น้อยกว่า สิ่งนี้สอดคล้องกับความคาดหวังที่ว่า กองทุนขนาดใหญ่ควรมีต้นทุนการทำธุรกรรมที่ต่ำกว่า เนื่องจากการประหยัดจากขนาด และทำให้เกิด Tracking Error ที่ต่ำกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ในการศึกษานั้นพบค่าสัมประสิทธิ์สำหรับขนาดนั้น ไม่มีนัยสำคัญในแบบจำลองการถดถอยอย่างง่าย เหตุผลสำคัญอาจเป็นเพราะการมีความสัมพันธ์อันหลากหลายระหว่างตัวแปรอิสระ ในขณะที่การศึกษาอื่นๆ เช่น Poterba and Shoven (2002), Kostovetsky (2003) บ่งชี้ว่าขนาดของกองทุนอีทีเอฟมีผลต่อ Tracking Error นั่นคือ ขนาดยิ่งใหญ่ ยิ่งทำให้เกิดค่า Tracking Error ที่สูง เนื่องมาจากความซับซ้อนในการบริหารจัดการ

ในงานการศึกษานี้พบว่า อัตราส่วนค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นอัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ (TER) และค่าเฉลี่ยของอัตราการหมุนเวียนของกองทุนรวม (PTR) เป็นตัวแปรที่ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งในงานการศึกษาของ Chu (2011) พบว่า Tracking Error มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราส่วนค่าใช้จ่ายของกองทุนอีทีเอฟ กองทุนที่มีอัตราส่วนค่าใช้จ่ายสูงจะเกิด Tracking Error ที่สูงตามไปด้วย และในตัวอย่างของ Poterba and Shoven (2002), Kostovetsky (2003) ชี้ว่า Tracking Error มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมด รวมทั้ง งานวิจัยของของ Frino and Gallagher (2011) แสดงให้เห็นว่าค่า Tracking Error เกี่ยวข้องโดยตรงกับค่าใช้จ่าย โดยชี้ว่า Tracking Error มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่าย ซึ่งอัตราส่วนค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าจะส่งผลให้เกิดค่า Tracking Error ที่ต่ำกว่า แต่ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย อัตราส่วนค่าใช้จ่าย(TER) เป็นตัวแปรอิสระเพียงตัวเดียวที่สัมประสิทธิ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของ Johnson et al. (2013) ได้นำเสนอผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนค่าใช้จ่ายรวม (TER) และ Tracking Difference ผลการวิจัยพบว่า TER เป็นปัจจัยที่คาดการณ์ได้ และสามารถวัดได้ง่าย ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารกองทุนกองทุนที่เทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของกองทุน (Benchmark) อย่างไรก็ตาม TER ไม่ใช่หลักเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้น และในบางกรณีค่า TER อาจจะไม่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการบริหารกองทุน รายได้จากการให้ยืมหลักทรัพย์ การถือครองเงินสด การเพิ่มประสิทธิภาพทางภาษี การปรับสมดุลค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับด้านกายภาพของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟ และค่าธรรมเนียมต่างๆสามารถส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกองทุนรวมได้

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ Tracking Error เกี่ยวกับการเลือกใช้ดัชนีอ้างอิง

กองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟส่วนใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อ้างอิงดัชนี SET หรือ ดัชนี SET50 เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของผลการดำเนินงาน ซึ่งอาจไม่สะท้อนผลตอบแทนโดยรวมจากการลงทุน การศึกษานี้จึงสนใจใช้ดัชนีผลตอบแทนรวมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Total Return Index) หรือ SET TRI เป็นดัชนีอ้างอิงแทน ซึ่งเป็นดัชนีที่คำนวณผลตอบแทนทุกประเภทของการลงทุนในหลักทรัพย์ให้สะท้อนออกมาในค่าดัชนี ทั้งผลตอบแทนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าหลักทรัพย์ที่ลงทุน (Capital gain/loss) สิทธิในการจองซื้อหุ้น (Rights) และเงินปันผล (Dividends) เพื่อวัดประสิทธิภาพและวัดค่า Tracking Error ที่แท้จริงของกองทุน ผลของการคำนวณแสดงให้เห็นว่าค่า Tracking Error จากค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างของผลตอบแทนระหว่างกองทุนและดัชนีอ้างอิง () มีค่าที่ต่ำลง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของผลตอบแทนทุกประเภทของการลงทุนในหลักทรัพย์ เช่น ผลตอบแทนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าหลักทรัพย์ที่ลงทุน (Capital gain/loss) สิทธิในการจองซื้อหุ้น (Rights) และเงินปันผล (Dividends) มีผลต่อค่า Tracking Error นอกจากนั้น ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่ากองทุนโดยส่วนใหญ่แล้วมีประสิทธิภาพต่ำกว่ามาตรฐาน โดยการคำนวณค่า Tracking Differences ที่พิจารณาจากความแตกต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนรวม (Total Return) ของกองทุน และอัตราผลตอบแทนรวม (Total Return) ของดัชนีในช่วงเวลาหนึ่ง มีค่าเป็นลบ นั่นแสดงให้เห็นว่ากองทุนนั้นมีประสิทธิภาพต่ำกว่ามาตรฐาน และจากการทดสอบนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่า เงินปันผลและผลตอบแทนอื่นๆ อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนอีทีเอฟ

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาพบว่า ตัวแปรหรือปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการลงทุนเลียนแบบดัชนีอ้างอิงของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟหรือมีนัยสำคัญทางสถิติมากที่สุด คือ เงินปันผลที่กองทุนนั้นๆ มีการจ่าย โดยให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวก และกองทุนที่ให้ค่า Tracking Error ที่ต่ำที่สุดเป็นกองทุนประเภท กองทุน LTF หรือกองทุนรวมหุ้นระยะยาว และกองทุนประเภทกองทุน RMF หรือกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ ซึ่งทั้งสองกองทุนไม่มีนโยบายการจ่ายเงินปันผล นอกจากนี้ยังพบปัญหาในการเลือกใช้ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (Benchmark) หรือ ดัชนีอ้างอิงที่ไม่เหมาะสมของกองทุน เป็นผล

ให้บางกองทุนมีค่า Tracking Error ที่ต่ำ แต่ไม่ได้สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกองทุน ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า กองทุนนั้นๆ เป็นกองทุนที่มีประสิทธิภาพ และผู้จัดการกองทุนมีขั้นตอนการลงทุนที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ โดยในการศึกษานี้ได้ทำการทดสอบการเปลี่ยนค่าดัชนีอ้างอิงมาใช้ดัชนีผลตอบแทนรวมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Total Return Index) หรือ SET TRI เป็นดัชนีอ้างอิงแทน ผลของการคำนวณแสดงให้เห็นว่า ค่า Tracking Error มีค่าที่ต่ำลง และการคำนวณค่า Tracking Differences ที่พิจารณาจากความแตกต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนรวม (Total Return) ของกองทุนและอัตราผลตอบแทนรวม (Total Return) ของดัชนีในช่วงเวลาหนึ่ง มีค่าเป็นลบ แสดงให้เห็นว่ากองทุนโดยส่วนใหญ่แล้วมีประสิทธิภาพต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่าในการสร้างกองทุนรวมดัชนีนั้นไม่สามารถเลียนแบบดัชนีได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากปัจจัยที่ได้ทำการศึกษาแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆ ทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก เช่น ความแตกต่างของมูลค่าตลาด ช่วงเวลา รูปแบบการลงทุน และลักษณะพื้นฐานอื่นๆ ของพอร์ตการลงทุนและดัชนีมาตรฐาน รวมถึงความแตกต่างของน้ำหนักของสินทรัพย์ระหว่างพอร์ตการลงทุนและดัชนีมาตรฐาน หรือเหตุการณ์เมื่อดัชนีมีการปรับสมดุล หรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ ที่เป็นตัวกำหนดค่า Tracking Error หรือค่าความแตกต่างของผลตอบแทนที่ยังไม่เคยเคยศึกษาในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย รวมถึงวิธีการศึกษาที่ประยุกต์ใช้ค่า Tracking Error ร่วมกับตัวชี้วัดอื่นๆ ในการสร้างพอร์ตการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหากมีการขยายขอบเขตการศึกษา หรือวิธีการตามรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น Tracking Error อาจจะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง รวมไปถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์การลงทุนจริงของนักลงทุนต่อไปได้

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

ผลที่ได้จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนเลียนแบบดัชนีของกองทุนรวมดัชนีและกองทุนรวมอีทีเอฟที่จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นเพียงการศึกษาที่ช่วยเป็นแนวทางให้นักลงทุนที่ต้องการลงทุนในกองทุนรวมดัชนีใช้ประเด็นเรื่องความแตกต่างของผลตอบแทน หรือใช้ค่า Tracking Error เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการลงทุน โดยนักลงทุนควรพิจารณากองทุนที่มีค่า Tracking Error ต่ำ เพราะตัวเลข Tracking Error ที่ต่ำ หมายถึง อัตราผลตอบแทนของกองทุนมีการเบี่ยงเบนออกไปจากดัชนีอ้างอิงในอัตราที่ต่ำ แสดงว่ากองทุนนี้มีประสิทธิภาพในการเลียนแบบดัชนีอ้างอิง อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาที่ผ่านมา ความมีประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังไม่มีความชัดเจนว่าเป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับใด ซึ่งหากตลาดมีประสิทธิภาพในระดับที่ต่ำ นั่นคือ นักลงทุนจะสามารถสร้างผลกำไรเกินกว่ากำไรเกินปกติได้ กลยุทธ์การบริหารกลุ่มหลักทรัพย์เชิงรับ อาจจะเป็นกลยุทธ์ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการลงทุน และอาจทำให้ผู้ลงทุนเสียโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนที่เกินกว่าปกติได้ แต่หากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับสูงแล้ว กลยุทธ์การบริหารกลุ่มหลักทรัพย์เชิงรับอาจเป็นทางเลือกที่ดี และTracking Error อาจเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการพิจารณาเลือกลงทุนในกองทุนรวมดัชนีหรือกองทุนอีทีเอฟ

บรรณานุกรม

ธรรมยศ พนมธรนิจกุล. (2552). *การเปรียบเทียบการมีประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างก่อนและหลังวิกฤติการณ์ทางการเงินปี พ.ศ. 2550.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยวดี นิยมรัฐ. (2534). *การทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์โดยพิจารณาถึงพฤติกรรมราคาของหลักทรัพย์ในประเทศไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ภัชลักษณ์ ทรัพย์เงินทอง. (2556). *การเปรียบเทียบประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานระหว่างกองทุนเปิดไทยเด็กซ์ SET High Dividend ETF และกองทุนรวมที่มีนโยบายการลงทุนในหุ้นปันผล.* กรุงเทพฯ. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ศิริพร พรไชยะ. (2543). *การประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนรวมในประเทศไทยกรณีศึกษา: กองทุนตราสารทุนช่วงปี 2539 – 2542.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2552). *การบริหารกลุ่มสินทรัพย์ลงทุน.* กรุงเทพฯ. ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). *กองทุนรวมและหน่วยลงทุน.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Adrangi, B., Chatrath, A., & Shank, T. M. (2002). A comparison of the risk-adjusted portfolio performance: the dartboard versus professionals and major indices. *American Business Review, 20*(1), 82.

Bogle, J. C. (1998). The implications of style analysis for mutual fund performance evaluation. *Journal of Portfolio Management, 24*(4), 34.

Choy, J. (2014). On the Right Track: Measuring Tracking Efficiency in Chinese Equity ETFs. *Hg. v.Morningstar ETF Research.*

Chu, P. K. K. (2011). Study on the tracking errors and their determinants: evidence from Hong Kong exchange traded funds. *Applied Financial Economics, 21*(5), 309-315.

Cresson, J. E., Mike Cudd, R., & Lipscomb, T. J. (2002). The early attraction of S&P index funds: is perfect tracking performance an illusion?. *Managerial Finance, 28*(7), 1-8.

Fama, E. F. (1991). Efficient capital markets: II. *The journal of finance, 46*(5), 1575-1617.

Frino, A., & Gallagher, D. R. (2001). Tracking S&P 500 index funds. *The Journal of Portfolio Management, 28*(1), 44-55.

Frino, A., & Gallagher, D. R. (2002). Is index performance achievable? An analysis of Australian equity index funds. *Abacus, 38*(2), 200-214.

Grinblatt, M., & Titman, S. (1988). *The evaluation of mutual fund performance: An analysis of monthly returns.* John E. Anderson Graduate School of Management, University of California.

Jensen, M. C. (1968). The performance of mutual funds in the period 1945–1964. *The Journal of finance, 23*(2), 389-416.

Johnson, B., Bioy, H., Kellett, A., & Davidson, L. (2013). On the right track: Measuring tracking efficiency in ETFs. *The Journal of Index Investing, 4*(3), 35-41.

Kostovetsky, L. (2003). Index mutual funds and exchange-traded funds. *Journal of Portfolio Management, 29*(4), 80-92.

Pope, P. F., & Yadav, P. K. (1994). Discovering errors in tracking error. *Journal of Portfolio Management, 20*(2), 27-32

Poterba, J. M., & Shoven, J. B. (2002). Exchange-traded funds: A new investment option for taxable investors. *American Economic Review, 92*(2), 422-427.

Roll, R. (1992). A mean/variance analysis of tracking error. *The Journal of Portfolio Management, 18*(4), 13-22.

Rompotis, G. G. (2010). Does premium impact exchange-traded funds' returns? Evidence from iShares. *Journal of Asset Management, 11*(4), 298-308.

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค: การศึกษาผลิตภัณฑ์ชะลอวัยสำหรับดูแลผิวหน้ารูปแบบ D.I.Y.

FACTORS EFFECTING CONSUMER BEHAVIOR: A CASE STUDY OF D.I.Y. ANTI-AGING FACIAL CARE PRODUCT

Received: July 5, 2019
Revised: August 23, 2019
Accepted: August 30, 2019

พอล คาลิน*
Paul KALIN*

* อาจารย์ประจำ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขา การจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ (หลักสูตรนานาชาติ) วิทยาลัยนานาชาติ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
* Lecturer in B.B.A program specialized in Modern Trade Business Management (International program), International College, Panyapiwat Institute of Management
* Email: paulkal@pim.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการจัดทำงานวิจัยครั้งนี้เพื่อสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคเพศหญิงที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชะลอวัยสำหรับดูแลผิวหน้าโดยแนวคิดการจัดการเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) ได้นำมาใช้สำหรับเก็บข้อมูลเพื่อศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ข้อมูลได้ถูกรวบรวมจากแบบสอบถามจำนวน 450 ชุดจากผู้บริโภคเพศหญิงในกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล ข้อมูลที่เก็บได้ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้หลักการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงไทยที่มีรายรับสูงและรายจ่ายสูง มีความเต็มใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชะลอวัยสำหรับดูแลผิวหน้ามากกว่า และผู้หญิงไทยที่ดูแลผิวพรรณ ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของตนเอง และต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคมมีความเป็นไปได้สูงที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชะลอวัยสำหรับดูแลผิวหน้า ทั้งตัวผลิตภัณฑ์และราคามีความสำคัญกับจำนวนสินค้าที่ผู้บริโภคจะซื้อและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่ผู้บริโภคจะจ่ายแต่ละครั้งต่อการซื้อของผู้บริโภค อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดบางประการ อันดับแรกงานวิจัยฉบับนี้สามารถขยายกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคในภาคอื่นๆ ในประเทศไทยเพื่อเก็บข้อมูลและได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น อันดับที่สองผลิตภัณฑ์ชะลอวัยสำหรับดูแลผิวหน้าสามารถแยกเป็นประเภทย่อย เช่น เซรั่ม ผลิตภัณฑ์บำรุงรอบดวงตา มาส์ก เป็นต้น ซึ่งจะสามารถให้รายละเอียดของผลการศึกษากับผู้ประกอบการได้มากขึ้น

คำสำคัญ: ชะลอวัย ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวหน้า ส่วนประสมการตลาด รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

The purpose of this study is to investigate the determinants of Thai female consumer behavior regarding anti-aging facial care products. Quantitative approach is used to conduct this research. A total of 450 questionnaires are collected from Thai female consumers living in Bangkok and greater Bangkok. The data collected are then analyzed using one way ANOVA method. The findings of this study indicated that Thai women with high salary and high expenses are more willing to purchase anti-aging facial care products. Thai women who care about their skin, value their image and seek for recognition from the society show higher possibility to purchase anti-ageing facial care products. Both product and price are important in determining the number of products purchased and the average amount spent for each purchase. However this research is limited in several points. Firstly the research sample can be extended in number and also to consumers living in other areas of Thailand in order to conduct more accurate analysis. Secondly, anti-aging facial care product can also be fragmented into sub-categories such as serum, eye-cream, mask, etc. This will provide more detailed information to Thai Entrepreneurs.

Keywords: Anti-aging, Facial Care Product, Marketing Mix, Lifestyle, Consumer Behavior

Introduction

According to Kasikornthai (2017), Thailand is the largest market for cosmetics in ASEAN, reaching a market value of USD 4 billion. Among the main cosmetic products, skin care products will keep a high growth rate in the future and anti-aging and slimming products are forecasts to grow significantly (Yang & Chang, 2011). Product with anti-aging effect reached a growth of 14% in 2018 compare to 2017 in the US (Stuart, 2019). Based on Nielson research in 2018, Moisturizer for face with anti-aging additional property, ranks second for both women and men market accounting for THB 3,138,402 and THB 111,161 respectively. According to the Euromonitor International, many factors triggers the growth of products such as anti-UV, cleanser, facial mask, moisturizer and anti-aging. Examples of those factors are: the rising awareness towards prevention of skin deterioration, emphasis of healthy skin maintenance with the adoption of healthier lifestyles and changes in the society are increasing the popularity of anti-aging products. (Assawavichairoj and Taghian, 2017) According to Euromonitor International (2018), Beauty and Personal care industry is luring younger and ageing consumers to identify beauty through healthy ageing and a more juvenile appearance. The considerable and continuous growth of anti-aging products has attracted many researchers to study the determinants of consumer purchase intention towards skincare products. (Assawavichairoj and Taghian, 2017; Chin et al., 2018; Hansen et al. 2012; Hsu, Chang and Yansritakul, 2017).

Considering the higher market share of female consumers in anti-aging facial care product market, this research aims to investigate the key success factors of anti-aging facial care products in women market. More precisely, this research will focus on "Do It Yourself products" known as D.I.Y products meaning people can create their desired products by themselves. For this purpose, this research will study the effect of demographic factors, marketing factors and lifestyle towards Consumer Behavior. The findings of this study will provide information to Thai Entrepreneur in order to develop their business and differentiate themselves from the competitors.

Literature Review

DIY Anti-aging facial care product

The European Commission has defined cosmetics as products that cover daily hygiene products such as soap, shampoo, deodorant, and toothpaste to luxury beauty products such as perfumes and makeup items. (Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs - European Commission, 2019) According to Market Research Blog (2019), the new concept of "wellness" has increased the adoption rate among young consumers. Beside pure product innovation, anti-aging skin care is also now focusing on challenges such as story creation or experiences.

Wolf and McQuitty (2011) defined DIY (Do-it-Yourself) as the process of transforming raw materials into desired final products. According to Morais, Brito & Quintão, (2018), DIY cosmetics market is growing significantly showing an increasing desire of self-expression and personalization.

4Ps of Marketing Mix

Bennett (1997) has defined the marketing mix as a tool to execute the marketing plan. Bay, Petrizzi and Gill (2008) stated that businesses applying marketing mix will increase their sales and profits. Cited in M๖ller (2006), Neil Borden (1964) identified a total of 12 marketing components (Product planning, Pricing, Branding, Channels of Distribution, Personal Selling, Advertising, Promotions, Packaging, Displays, Servicing, Physical Handling and Fact Finding and Analysis) which can help to manage business operations. However, according to Constantinides (2006), Jerome McCarthy reduced Borden's framework to only four elements. The concept of the "marketing mix" or "4Ps developed by McCarthy in 1964, refers to Product, Price, Place and Promotion.

Consumer behavior

According to Wongleedee (2015), consumer behavior refers to the purchase and use of goods and services in order to satisfy the needs. Analyzing consumer behavior refers to study of consumers' pattern of buying, consuming, and using a product. Many researchers studied the determinants of consumer behavior (Assawavichairoj & Taghian, 2017; Chovanov๖ et al., 2015; Hsu et al., 2017; Johri & Sahasakmontri, 1988)

Lifestyle

Engel et al. (1986) and Kaynak & Kara (2001) explained that lifestyle is how people live as well as how to use time and money. According to Chen (2018) and Nugroho & Irena (2017), lifestyle can be used to distinguish a group or a society in term of activities, opinions or interest. Consumers' lifestyles can be affected by different factors such as social status, past experience, beliefs, culture, values, reference groups, friends, family (Dahana et al., 2019; Reynolds and Darden, 1974) Lifestyle is found to affect buying and consumption behavior (Dahana et al., 2019; Gonzales and Bello, 2002)

Socio demographics

Socio-demographical factors are factors such as education, age, religion, ethnicity, occupation, etc. (Abdullahi Farah et al., 2011) Many researchers studied the importance of demographic factors on purchase behavior and observed that higher income will lead to more frequent purchase (Govidnasamy and Italia, 1990; Paul and Rana, 2012). Others found that age and education has slight influence on purchase. (Yin et al., 2010)

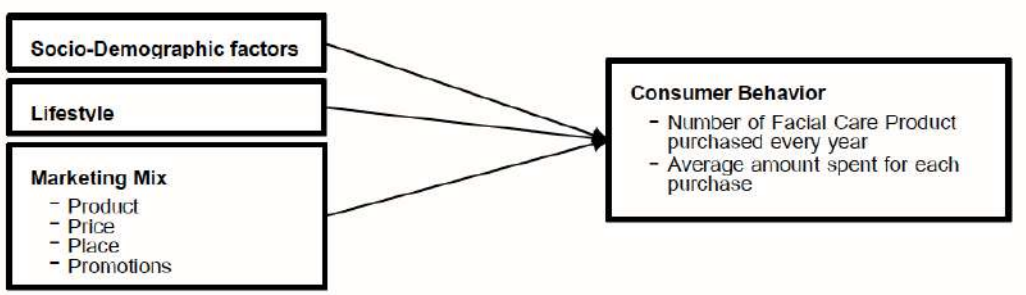

Figure 1 Conceptual framework model in this study

Source: Own complication adopted from Abdullahi Farah et al. (2011); Mahmoud et al. (2017), and Paul and Rana (2012)

Research Objectives

The research objectives of this study are:

1) To study the effect of socio-demographic factors towards consumer behaviors
2) To study the effect of lifestyle towards consumer behaviors
3) To study the effect of marketing mix towards consumer behaviors

Research Methodology

The research period was from January 2019 to May 2019. This study employs the quantitative research approach and uses questionnaire as research tool. This research targets females from 25 years old onwards who are living in Greater Bangkok. Based on Yamane formula and information from National Statistical Office of Thailand, the sample size is calculated as follows.

Formula

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

$$n = \frac{5{,}197{,}456}{1+5{,}197{,}456(e)^2}$$

$$n = \frac{5{,}197{,}456}{1+5{,}197{,}456(0.05)^2}$$

$$n = 399.96$$

n = sample size
N = number of females in Greater Bangkok
e = deviation of sampling design

This research will survey 450 respondents to prevent invalid returned questionnaires.

The convenience sample method, a non-probability sampling technique consisting of gathering respondents who are accessible and free to answer the survey, is chosen for this research. In order to study the factors influencing Consumer behavior, the questionnaire of this research is in Thai and consists of 4 parts: Socio-Demographic factors, Lifestyle, Marketing mix and Consumer behavior. The questionnaire blends in different types of questions such as 5 points likert-scale type - strongly disagree (1) to strongly agree (5) , multiple choice type questions and open ended questions. Before deploying the questionnaire online, this research conducted a preliminary test for 50 respondents, to check the understanding of the items in the questionnaire. This research will conduct an descriptive analysis to examine the demographic characteristics and the consumer behaviors of the respondents Then, this research will conduct an one-way ANOVA to study the effect of factors towards consumer behaviors.

Reliability test

Serekan (1992) mentioned that a variable should show a Cronbach's Alpha value above 0.6 to be acceptable. Based on this assumption, all our variables are consistent: Lifestyle (Cronbach alpha = 0.687), Marketing factors (Cronbach alpha = 0.878), Consumer Behavior (Cronbach alpha = 0.698).

Result and Analysis

Data analysis transforms the data into information that would support or disprove the objectives. Overall, a descriptive analysis included the frequency and percent are performed to understand the demographic characteristics data (such as age, status and education background and etc.) and the consumer behaviors data. Then, one-way ANOVA are applied to study the effect of factors towards consumer behaviors.

Descriptive analysis

Table 1 Descriptive Statistics of Demographic Characteristics (n=450)

Demographics		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
AGE	26 -30	172	38.2	38.2	38.2
	31 - 35	188	41.8	41.8	80.0
	36 - 40	48	10.7	10.7	90.7
	above 40	42	9.3	9.3	100.0
STATUS	Single	336	74.7	74.7	74.7
	Married	108	24.0	24.0	98.7
	Divorced/ Widowed	6	1.3	1.3	100.0
EDUCATION	Bachelor	236	52.4	52.4	52.4
	Master	199	44.2	44.2	96.7
	PhD	12	2.7	2.7	99.3
	TBC	3	.7	.7	100.0
EMPLOYMENT	Government officers	30	6.7	6.7	6.7
	Doctor / nurse / pharmacist	9	2.0	2.0	8.7
	Employees for public Business	15	3.3	3.3	12.0
	Employee for private Business	304	67.6	67.6	79.6
	Private Business owner	69	15.3	15.3	94.9
	Butler / Housewife / Unemployed	9	2.0	2.0	96.9
	Students	14	3.1	3.1	100.0
MONTHLY SALARY	Less than 10,000 Baht	9	2.0	2.0	2.0
	10,000 – 20,000 Baht	47	10.4	10.4	12.4
	20,001 – 30,000 Baht	119	26.4	26.4	38.9
	30,001 – 40,000 Baht	116	25.8	25.8	64.7
	40,001 – 50,000 Baht	69	15.3	15.3	80.0
	Above 50,000 Baht	90	20.0	20.0	100.0
MONTHLY EXPENSES	Less than 10,000 Baht	42	9.3	9.3	9.3
	10,000 – 20,000 Baht	175	38.9	38.9	48.2
	20,001 – 30,000 Baht	137	30.4	30.4	78.7
	30,001 – 40,000 Baht	57	12.7	12.7	91.3
	40,001 – 50,000 Baht	24	5.3	5.3	96.7
	Above 50,000 Baht	15	3.3	3.3	100.0

From table 1, all respondents are female and most are aged 31-35 years (41.8%). Most of the respondents are single (74.7%) and graduated with a bachelor level at 52.4%. In terms of employment, most respondents worked as an employee for private business (67.6%). Lastly, most females got their salary at 20,001-30,000 Bahts per a month at 26.4% comparing to their most expenses were around 10,000-20,000 Baht monthly at 38.9%.

Table 2 Descriptive Statistics of Consumer behavior (n=450)

Consumer behavior		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
REASON OF PURCHASE	Need	307	68.2	68.2	68.2
	Popularity	6	1.3	1.3	69.6
	Lower Price	9	2.0	2.0	71.6
	Higher quality	128	28.4	28.4	100.0
DECISION INFLUENCER	Yourself	339	75.3	75.3	75.3
	Friends/ colleagues	81	18.0	18.0	93.3
	Family members	15	3.3	3.3	96.7
	Celebrities	15	3.3	3.3	100.0
PLACE OF PURCHASE (ONLINE)	Convenience stores	42	9.3	9.3	9.3
	Department stores	194	43.1	43.1	52.4
	Supermarkets / hypermarkets	72	16.0	16.0	68.4
	Specialized stores	125	27.8	27.8	96.2
	Other types of store	12	2.7	2.7	98.9
	I do not purchase offline	5	1.1	1.1	100.0
PLACE OF PURCHASE (OFFLINE)	E-commerce Platform	175	38.9	38.9	38.9
	Social media	119	26.4	26.4	65.3
	Other types of platform	24	5.3	5.3	70.7
	I do not purchase online	132	29.3	29.3	100.0
NUMBER OF FACIAL CARE PRODUCT BOUGHT YEARLY	1 – 5 PCS	152	33.8	33.8	33.8
	6 – 10 PCS	150	33.3	33.3	67.1
	11 – 15 PCS	95	21.1	21.1	88.2
	Above 15 PCS	53	11.8	11.8	100.0
AVERAGE EXPENSE FOR EACH PURCHASE	1 – 500 BAHT	41	9.1	9.1	9.1
	501 – 1000 BAHT	149	33.1	33.1	42.2
	1001 – 1500 BAHT	71	15.8	15.8	58.0
	1501 – 2000 BAHT	72	16.0	16.0	74.0
	Above 2000 BAHT	117	26.0	26.0	100.0
PAYMENT METHOD	Cash	197	43.8	43.8	43.8
	E- payment	73	16.2	16.2	60.0
	Credit card	180	40.0	40.0	100.0

This table shows that the main reason of purchasing anti-aging product is because of actual need (frequency = 307). The consumers mainly made decision on their own to buy an anti-aging product (frequency = 339). Most of the consumers buy facial care products in the department stores (frequency = 194). Consumers buy on e-commerce platform such as Lazada, Shopee, etc. (Frequency=175). Most of the consumers buy 1 – 5 pcs of facial care per year (Frequency= 152). The average expense per time is 501 – 1000 (Frequency= 149). Most of the customers pay by cash (Frequency=197).

One way ANOVA

Table 3 Results of demographic factors effecting to consumer behaviors (the need of anti-aging effect)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Age	4.156	4	1.039	1.216	.303
Salary	17.759	4	4.440	2.473	.044*
Expenses	42.780	4	10.695	8.471	.000*

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

The results show that Salary (sig= 0.044) and Expenses (sig=0.000) are significantly related to the need of anti-aging effect. Consumers who have high salary and high expenses tend to search more for anti-aging effect while purchasing facial care product.

Table 4 Results of demographic factors effecting to consumer behaviors (the number of Facial Care Products purchased per year)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Age	24.231	3	8.077	10.001	.000*
Salary	40.839	3	13.613	7.824	.000*
Expenses	4.780	3	1.593	1.185	.315

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Table 4 shows that Age (sig=0.000) and Salary (sig= 0.000) significantly affected the number of Facial Care Product purchased per year. Consumers who are older in age and earning more salary tend to purchase more Facial Care Product per year.

Table 5 Results of demographic factors effecting to consumer behaviors (the average purchase amount of Facial Care Product per time)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Age	2.284	4	.571	.665	.617
Salary	107.301	4	26.825	16.824	.000*
Expenses	70.752	4	17.688	14.744	.000*

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

The above table shows that Salary (sig=0.000) and Expenses (sig= 0.000) significantly affected the average purchase amount of Facial Care Product per time. Consumers who have high salary and high expenses tend to spend more on Facial Care Product.

Table 6 Results of Lifestyle effecting to consumer behaviors (the number of Facial Care Products purchased per year)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Lifestyle	5.535	3	5.535	5.533	.019*

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Lifestyle (sig= 0.019) has a significant effect to the number of Facial Care Products purchased per year. Consumers who value more their image show a higher tendency to purchase more Facial Care Products.

Table 7 Results of Lifestyle effecting to consumer behaviors (the average purchase amount of Facial Care Product per time)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Lifestyle	8.030	4	2.008	8.635	.000*

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

It also can be observed that lifestyle (sig= 0.000) has a significant effect to the average purchase amount of Facial Care Product per time. Consumers who value more their image and need recognition from the society are more willing to spend more on Facial Care Product.

Table 8 Results of Marketing Mix effecting to consumer behaviors (to the number of Facial Care Products purchased per year)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Product	1.708	3	.569	2.263	.080
Price	2.912	3	.971	3.665	.012*
Place	3.076	3	1.025	2.587	.053
Promotion	2.057	3	.686	1.703	.166

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Among the 4 marketing factors, only price (sig= 0.012) significantly affected the number of Facial Care Products purchased per year.

Table 9 Results of Marketing Mix effecting to consumer behaviors (the average purchase amount of Facial Care Product per time)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Product	4.736	4	1.184	4.826	.001*
Price	3.500	4	.875	3.313	.011*
Place	1.170	4	.292	.728	.573
Promotion	2.389	4	.597	1.483	.206

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Two factors of the Marketing Mix significantly affects the average purchase amount of Facial Care Product per time: Product (sig=0.001) and Price (sig=0.011).

Conclusion and Discussion

The results of this study show that the salary and the expenses of the consumers are significantly related to the desire of anti-aging effect in Facial Care product. Therefore people who earn higher salary and spend more would be more willing to buy and spend more on anti-aging Facial Care product. Zhang et al. (2018) & Farah et al. (2011) found that expenditure & household income significantly influences consumption.

This study also found that people who value their image and seek for recognition of the society, care more about their skin and therefore are more willing to spend more on anti-aging Facial Care product. Similarly, Assawavichairoj and Taghian (2017) mentioned in their study that self-image and social acceptability are motivation factors that influence the purchase of anti-aging products. Anti-aging products are meant to take improve one's self ge and reach higher social acceptability.

The product and the price hve significant impact on both number of facial care product purchased per year and the amount spent for facial care product. These results match with the findings of other researchers. The study of Ghali (2019), which found that price is a determinant of consumer purchase intention. Zhang et al. (2018) also mentioned that price and packaging determine the purchase intention and also the willingness to pay for a premium price. Farah et al. (2011) found that features of the product are the main factor shaping customer purchase intention.

Implication

Anti-aging facial care product should focus more on female customers with high salary and high expenses, who are seeking for social recognition. Thai Entrepreneurs should reach these consumers using interpersonal and mediated sources such as word-of-mouth, traditional advertising and digital advertising as mentioned in the study of Meng and Pang, (2012). As packaging is also one part of the product and also a growing brand communication mean (Rundh, 2009), Thai Entrepreneur can also communicate the social image of their product through the packaging in order to trigger purchase motive.

Limitation & recommendations

This research surveyed in central of Thailand. However there are other regions which are also highly populated, therefore the researched population can be extended to other regions. Young female consumers cannot represent the entire population in cosmeceutical industry, therefore male consumers and other age segments should also be studied (Meng and Pang, 2012). Besides anti-aging effect, there are also other effects such as moisturizing, anti-UV, whitening, oil control, etc. Therefore future researches can also focus on these effects.

References

Assawavichairoj, S. and Taghian, M. (2017). Cross-cultural comparison of consumer pre-purchase decision-making. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics, 29*(1), 27-46.

Barbalova, I. (2018, 5 March). Five Key Insights from Euromonitor International's Beauty and Personal Care 2018. *Euromonitor International*. Retrieved from https://blog.euromonitor.com/five-key-highlights-euromonitor-internationals-beauty-personal-care-2018/

Bay, S., Petrizzi, R., & Gill, P. (2008). *The why of the buy: Consumer behavior and fashion marketing. New York: Fairchild Books.*

Bennett, A. R. (1997). The five Vs - a buyer's perspective of the marketing mix. *Marketing Intelligence & Planning, 15*(3), 151-156.

Cerda, A., García, L., Ortega-Farías, S. and Ubilla, Á. (2012). Consumer preferences and willingness to pay for organic apples. *Ciencia e investigación agraria, 39*(1), 47-59.

Chen, H. J. (2018). What drives consumers' mobile shopping? 4Ps or shopping preferences? *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics, 30*(4), 797-815.

Chovanová, H. H., Korshunov, A. I., & Babcanová, D. (2015). Impact of Brand on Consumer Behavior. *Procedia Economics and Finance, 34,* 615–621.

Constantinides, E. (2006). The Marketing Mix Revisited: Towards the 21st Century Marketing. *Journal of Marketing Management, 22*(3), 439-450.

Dahana, W., Miwa, Y. and Morisada, M. (2019). Linking lifestyle to customer lifetime value: An exploratory study in an online fashion retail market. *Journal of Business Research, 99,* 319-331.

Engel, J. F., Blackwell, R. D. & Miniard, P.W. (1986). *Consumer Behavior,* (5th ed). Hinsdale, IL: Dryden.

Farah, A., Zainalabidin, M. and Ismail, A. L. (2011). The influence of socio-demographic factors and product attributes on attitudes toward purchasing special rice among Malaysian consumers. *International Food Research Journal, 18*(3), 1135-1142.

Ghali, Z. (2019). The Antecedents of the Consumer Purchase Intention: Sensitivity to Price and Involvement in Organic Product: Moderating Role of Product Regional Identity. *Trends in Food Science & Technology, 90,* 175-179.

Govidnasamy, R. and Italia, J. (1990). Predicting willingness to pay a premium for organically grown fresh produce. *Journal of Food Distribution Research, 30*(2), 44-53.

Hsu, C., Chang, C. and Yansritakul, C. (2017). Exploring purchase intention of green skincare products using the theory of planned behavior: Testing the moderating effects of country of origin and price sensitivity. *Journal of Retailing and Consumer Services, 34*, 145-152.

Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs - European Commission. (2019). Cosmetics - Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs - European Commission. Retrieved from https://ec.europa.eu/growth/sectors/cosmetics_en.

Johri, L. M. and Sahasakmontri, K. (1998). Green marketing of cosmetics and toiletries in Thailand. *Journal of Consumer Marketing, 15*(3), 265-281.

Kasikornbank. (2017, 31 January). Thailand's Cosmetic Industry. *AEC+ Business Advisory*. Retrieved from https://www.kasikornbank.com/international-business/en/Thailand/IndustryBusiness/Pages/201701_Thailand_Cosmetic.aspx

Lazer, W. (1963). *Lifestyle concepts and marketing.* Chicago: American Marketing Association.

Mahmoud, T., Ibrahim, S., Hasaballah, A. H. and Bleady, A. (2017). The Influence of Green Marketing Mix on Purchase Intention: The Mediation Role of Environmental Knowledge. *International Journal of Scientific and Engineering Research, 8,* 1040-1048.

Meng, J. and Pan, P. (2012). Investigating the effects of cosmeceutical product advertising in beauty care decision making. *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing, 6*(3), 250-266.

Morais, I., Brito, E., & Quintilio, R. (2018). Productive Consumption Changing Market Dynamics: A Study in Brazilian DIY Cosmetics. *Latin American Business Review, 19*(3-4), 323-347.

Nugroho, A. R. & Irena, A. (2017). The Impact of Marketing Mix, Consumer's Characteristics, and Psychological Factors to Consumer's Purchase Intention on Brand "W" in Surabaya. *iBuss Management, 5*(1), 55-69

Paul, J. and Rana, J. (2012). Consumer behavior and purchase intention for organic food. *Journal of Consumer Marketing, 29*(6), 412-422.

Reynolds, F. D. and Darden, W. R. (1974) *Construing Life Style and Psychographics.* Chicago: American Marketing Association.

Rundh, B. (2009). Packaging design: creating competitive advantage with product packaging. *British Food Journal, 111*(9), 988-1002.

Sekaran, U. (1992). *Research Methods for Business – A skill building approach* (2nd Ed). United States of America: John Wiley & Sons, Inc.

Stuart, E. (2019). NPD: In Prestige, Skin Care Just Keeps Growing During Q3 2018 (Global Cosmetic Industry). Retrieved from: https://www.gcimagazine.com/marketstrends/segments/cosmetics/In-Prestige-Skin-Care-Continues-Just-Keeps-Growing-499402641.html

Wolf, M., & McQuitty, S. (2011). Understanding the do-it-yourself consumer: DIY motivations and outcomes. *AMS Review, 1*(3-4), 154-170.

Wongleedee, K. (2015). Marketing Mix and Purchasing Behavior for Community Products at Traditional Markets. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 197,* 2080–2085.

Yang, H. W. & Chang, K. F. (2012). Combining means-end chain and fuzzy ANP to explore customers' decision process in selecting bundles. *International Journal of Information Management, 32*(4), 381–395.

Yin, S., Wu, L., Du, L., & Chen, M. (2010). Consumers' purchase intention of organic food in China. *Journal of the Science of Food and Agriculture, 90*(8), 1361–1367.

Zhang, B., Fu, Z., Huang, J., Wang, J., Xu, S., & Zhang, L. (2018). Consumers' perceptions, purchase intention, and willingness to pay a premium price for safe vegetables: A case study of Beijing, China. *Journal of Cleaner Production, 197,* 1498–1507.

ผลของกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย

EFFECTS OF CREATIVE DANCE TRAINING ON EXECUTIVE FUNCTIONS IN PRESCHOOL

Received: May 7, 2019
Revised: June 20, 2019
Accepted: June 25, 2019

อัญชนา ใจหวัง*
Anchana Jaiwang*
ชัญญา ลี้ศัตรูพ่าย**
Chanya Leesattrupai**
ภิญญาพันธ์ เพียซ้าย***
Pinyapan Piasai***

* นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
* Master of Education Program in Developmental Psychology, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University
* Email: anchana_anna@hotmail.com
** อาจารย์ประจำและปริญญาเอก สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
** Lecturer and Ph.D., Department of Developmental Psychology, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University
** Email: chanya@g.swu.ac.th
*** อาจารย์ประจำและปริญญาเอก สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
*** Lecturer and Ph.D., Department of Developmental Psychology, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University
*** Email: pinyapan@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์) จำนวน 25 คน เพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานระหว่างก่อนและหลังของการเข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ในกลุ่มทดลอง กลุ่มทดลองจะได้เข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ 10 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที แบ่งเป็นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวมทั้งหมด 5 สัปดาห์ ใช้แบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย ประเมินผลก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมโดยผู้ปกครองและครูประจำชั้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการทดลองพบว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์มีทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทักษะการคิดเชิงบริหาร การเต้นสร้างสรรค์ เด็กปฐมวัย

Abstract

This research is based on the development of executive function in pre-school such as working memory, inhibitory control and shift/cognitive flexibility by doing the creative dance and compare pretest and posttest result in executive functions. The creative dance help improve the executive function for children in pre-school. The sample group, used in this research, are 25 children in kindergarten in Pracha Utid School (Chantab Anusorn). They are used to compare the result in executive function before and after the creative dance activity. The sample group will participate in 10 creative dance sessions, 45 minute each session, 2 times a week and in the total of 5 weeks. We use this to evaluate the executive function of children in pre-school with the analytic statistic, provided by their guardians and their teachers such as average, standard deviation, and t-test.

The result shows that children in pre-school who participate in the creative dance have a higher executive function than before training program significantly at the level of .05

Keywords: Executive Function, Creative Dance, Pre-school

บทนำ

การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพื่อตอบโจทย์โลกยุคใหม่ข้างหน้าให้ได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาด้วยความเข้าใจต่อธรรมชาติและการทำงานของสมองเป็นสำคัญ (เพ็ญพรรณ จิตตะเสนีย์, 2560) ในช่วงวัย 3-6 ปีเป็นช่วงเวลาที่สำคัญ เป็นหน้าต่างแห่งโอกาสที่เด็กจะได้พัฒนาทักษะต่างๆ โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงบริหาร ถ้าเด็กไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ไม่ว่าจากความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหา การพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารก็จะล้าช้าหรือสูญเสียไป ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของสมองและการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเวลาต่อไปด้วย (สุภาวดี หาญเมธี, 2558) การพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารมีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการทำงานเมื่อเด็กโตขึ้น (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2560) เด็กที่ฝึกความยับยั้งใจอย่างต่อเนื่องจะเกิดทักษะที่แข็งแกร่ง เมื่อได้เจอสิ่งยั่วยวนกวนกิเลสเช่น ยาเสพติด การพนัน ฯลฯ ก็จะมีทักษะพอที่จะยั้งใจไม่ดึงสิ่งเหล่านั้นเข้ามาในชีวิต(สุภาวดี หาญเมธี, 2558) ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงบริหารและแนวคิดของการเต้นสร้างสรรค์ และพบว่ามีกิจกรรมหลากหลายกิจกรรมที่ส่งผลในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางกาย เช่น กิจกรรมกลางแจ้ง (Faber & Kuo, 2009) การเต้นบัลเลต์ (ไปรยาวีริณ ศรีประเสริฐ & คณิต เขียววิชัย, 2560) กีฬาเทควันโด้ (Lakes et al., 2016; Pons et al., 2013) การสร้างสมาธิจากโยคะ (Gothe et al., 2016) การแสดงบทบาทสมมุติ (Harvard University Center of developing child, 2014) หรือการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ (Thorell et al., 2009) แต่ละกิจกรรมก็จะพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในแต่ละด้าน แบ่งแยกตามแต่ละทักษะ อาจจะไม่ครบทุกทักษะในแต่ละกิจกรรม ดังนั้นในการวิจัยนี้เป็นการรวบรวมกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว มาผสมผสานดัดแปลงและสร้างขึ้นมาใหม่เป็นการเต้นสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานให้ครบทั้ง 3 ทักษะ อันได้แก่ ความจำเพื่อใช้งาน การยับยั้งชั่งใจ และการยืดหยุ่นความคิด จากปัญหาที่พบและจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้วยกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ เพราะการเต้นสร้างสรรค์จะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจตัวเองและสภาพแวดล้อม เรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหา การทำงานร่วมกัน ความสามัคคี ความเป็นผู้นำและการควบคุมตนเอง นำไปสู่ความเชื่อมั่นและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง (McGowan, 2018) ส่งผลให้เด็กมีคุณภาพทางพฤติกรรมที่ดี รวมไปถึงด้านการเรียน การทำงานในอนาคต มีหลายปัจจัยที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารได้ หากเด็กได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอร่วมกับการให้ความร่วมมือของผู้ปกครอง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาคุณแม่วัยใส และพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นอาชญากรในเยาวชน ก็มีแนวโน้มที่จะเป็นไปในทางที่ดีขึ้นเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานก่อนและหลังของการเข้าร่วมกิจกรรม

สมมุติฐานในการวิจัย

กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ จะมีทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ทักษะการคิดเชิงบริหารเป็นทักษะที่สำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนา เป็นการทำงานของสมองส่วนหน้า (Harvard University Center of developing child, 2014) ควบคุมและกำกับอารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และการกระทำ (Clancy, 2016b) จากการศึกษาการทำงานของสมอง (Hoffman et al., 1994) ของเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3-5 ปี ซึ่งพัฒนาการทางสมองของเด็กวัยนี้จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความสามารถหลายด้าน ทั้งการประสานร่างกาย การรับรู้ ความใส่ใจ ความจำ ภาษา การคิดเชิงเหตุผลและจินตนาการ เกิดการเชื่อมต่อและการถ่ายทอดพลังประสาท ที่เป็นสิ่งสำคัญมากต่อการทำงานที่ซับซ้อนของสมอง ในการเรียนรู้ของสมองนั้นผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ตามธรรมชาติของสมอง (Brain-Based Learning) ได้อธิบายถึงหลักการเรียนรู้ ตามแนวคิดของ Renate Nummela Caine และ Geoffrey Caine ที่เสนอไว้ในหนังสือชื่อ Making Connections: Teaching and the Human Brain (กิตติศักดิ์ เกตุนุติ, 2557; วิศณี ไชยรักษ์, 2014) เพื่อนำมาเป็นหลักในการสร้างกิจกรรมและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่การพัฒนาศักยภาพของสมอง เพราะทักษะการคิดเชิงบริหารนั้นเป็นระบบการทำงานของสมองส่วนหน้า หากกิจกรรมนั้นมีพื้นฐานการพัฒนามาจากธรรมชาติสมอง ก็จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้นในช่วงอายุ 3-5 ปี ที่เป็นช่วงเวลาสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของทักษะการคิดเชิงบริหารได้สูงสุด (สุภาวดี หาญเมธี, 2558) จากการศึกษางานวิจัยได้มีนักวิชาการแบ่งองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงบริหารไว้หลายรูปแบบ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมีความต้องการในการศึกษาทักษะการคิดเชิงบริหารในกลุ่มพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย 1.ความจำเพื่อใช้งาน (Working Memory) 2.การยับยั้ง ชั่งใจ (Inhibitory Control) 3.ยืดหยุ่นความคิด (Shift หรือ Cognitive Flexibility) เพราะเมื่อวิเคราะห์จากหลายรูปแบบทำให้พบว่าองค์ประกอบที่หลากหลายมาจากพื้นฐานเดียวกัน กลุ่มทักษะพื้นฐานนั้นเป็นศูนย์กลางที่สำคัญในการขยายเป็นองค์ประกอบอื่นๆ (Lyon & Krasnegor, 1996) ข้อสังเกตจากองค์ประกอบที่นักวิชาการแต่ละท่านได้แบ่งไว้นั้น ในทุกองค์ประกอบ จะมีทักษะความจำเพื่อใช้งาน การยับยั้งชั่งใจ และการยืดหยุ่นความคิด เป็นทักษะหลักที่อยู่ในทุกองค์ประกอบ เพราะ 3 ทักษะนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะพัฒนาทักษะอื่นๆ ต่อไปได้ (Baddeley, 1996; Miyake & Friedman, 2012; Smith & Jonides, 1999) เช่น ความจำเพื่อการทำงาน เป็นทักษะพื้นฐานที่จะพัฒนาความสามารถในการรู้คิด การยืดหยุ่นความคิดเป็นทักษะพื้นฐานที่จะพัฒนาความสามารถในการกำกับอารมณ์ และการยับยั้งชั่งใจเป็นทักษะพื้นฐานที่จะพัฒนาความสามารถในการกำกับพฤติกรรม สำหรับกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารนั้นควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยกิจกรรมนั้นต้องไม่เพิ่มความเครียดให้กับเด็กและช่วยให้เด็กสามารถจัดการกับความเครียดที่อาจเกิดขึ้นได้ ส่งเสริมกิจกรรมให้เด็กได้มีการเคลื่อนไหวทางกาย ปฏิสัมพันธ์กับทางสังคม โดยแต่ละกิจกรรมนั้นควรมีการเพิ่มระดับความท้าทายให้กับเด็ก อีกสิ่งที่สำคัญคือสิ่งแวดล้อมที่นอกจากจะเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆได้ดีแล้ว ควรเป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดความสร้างสรรค์ การสำรวจ และการออกกำลังกาย ที่มีความปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับเด็ก สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนเด็กอย่างต่อเนื่อง (ณิชา ทัศน์ชาญชัย & จริยา จุฑาภิสิทธิ์,2559) และกิจกรรมนั้นควรฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมความต้องการ เช่น การเข้าแถว รอคิว ควบคุมอารมณ์และแสดงออกอย่างเหมาะสม การฝึกสมาธิและกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อให้เด็กได้เจอสภาพแวดล้อมหรือบุคคลใหม่ๆ หลีกเลี่ยงของเล่นสำเร็จรูปที่ไม่ฝึกให้เด็กคิดแก้ปัญหา ควรเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง (Learning by doing) (สุภาวดี หาญเมธี, 2558) ในส่วนของกิจกรรมที่ผู้วิจัยเลือก คือ กิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ ที่มีความสนุกสนานและได้พัฒนาทักษะต่างๆ ผ่านการเคลื่อนไหวหรืออาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า การคิดสร้างสรรค์ประกอบจังหวะ หมายถึง การคิดแบบการเต้นที่แปลกใหม่ โดยอาศัยการเคลื่อนไหวเบื้องต้น เช่น การเดิน การวิ่ง สลับเท้า การกระโดด การเขย่ง มาประกอบเป็นรูปแบบในการเต้น ซึ่งอาจใช้เพลงไทยสากล ไทยพื้นเมือง ไทยลูกทุ่ง หรืออาจเป็นเพลงสากลมาประกอบจังหวะ (รังสฤษฎ์ บุญชลอ, 2539) เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนันทนาการ ประเภทการเต้นรำหรือกิจกรรมเข้าจังหวะ คือ การแสดงออกของร่างกายด้วยการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ไปพร้อมกับตัวโน้ต เด็กจะได้ฝึกทักษะทางการเคลื่อนไหวไปพร้อมกับทักษะทางดนตรีที่สามารถเป็นสื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมประจำชาติ

(รังสฤษฎ์ บุญชลอ, 2539; สมบัติ กาญจนกิจ, 2520) การเต้นอย่างสร้างสรรค์มีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ซึ่งผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันการออกแบบท่าเต้นจากส่วนต่างๆ ของร่างกาย จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันสร้างประสบการณ์ผ่านการทำงานร่วมกันโดยการเคลื่อนไหวและปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม การเต้นในจังหวะที่ผู้อื่นได้สร้างจะเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้เกิดความสัมพันธ์กับคนอื่น ได้เรียนรู้จากการเปรียบเทียบ นอกจากนี้การเต้นสร้างสรรค์ยังช่วยเพิ่มพัฒนาการทางสังคมผ่านการเล่น จินตนาการและการทำกิจกรรมร่วมกัน (Gilbert, 2016; Nahme-Huang, Singer, Singer & Wheaton, 1977) รวมถึงการช่วยเด็กเล็กเพิ่มทักษะในการสื่อสารด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และเพิ่มทักษะการเป็นผู้นำ (Von, Dickinson, & Poole, 1999) หลักการและแนวคิดของการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารในงานวิจัยนี้ นำกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์มาพัฒนาร่วมกับกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารจาก Harvard University (2014) โดยมีทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์และทฤษฎีวุฒิภาวะของกีเซลล์เป็นกรอบในการสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็กปฐมวัยและพัฒนาการเรียนรู้ผ่านการเรียนรู้ของสมอง โดยทฤษฎีการเรียนรู้ตามธรรมชาติของสมอง (Brain-Based Learning) รวมถึงทฤษฎีเสริมอันได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ผ่านจินตนาการโดยเริ่มมีการเล่นเลียนแบบ และทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ที่อธิบายว่าเด็กเมื่อลงมือทำด้วยตัวเองจะทำให้เกิดการค้นพบและจดจำสิ่งต่างๆ ได้ดี ก่อให้เกิดศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ในการวิจัยครั้งนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่องผลของการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย นั้นมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาแผนกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย

1.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย รวมถึงศึกษากิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย โดยแผนของกิจกรรมจะประกอบไปด้วย 1.วัตถุประสงค์ของกิจกรรม 2.ระยะเวลาในกิจกรรม 3.ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม 4.การประเมินผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยกิจกรรมนั้นแบ่งออกเป็น 10 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่ 1 นั้นจะเป็นกิจกรรมที่สร้างเพื่อให้เด็กเข้าใจขั้นตอนในการเข้าร่วมกิจกรรมของการเต้นสร้างสรรค์และเป็นพื้นฐานของกิจกรรมลำดับต่อไปในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานแต่ละกิจกรรมจะใช้เวลา ครั้งละ 45 นาที จำนวน 10 ครั้ง โดยแบ่งเป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

1.2 ตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาในกิจกรรม

1.3 คำนวณค่าดัชนี IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาของกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ ว่าแต่ละกิจกรรมมีความสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานของเด็กปฐมวัยหรือไม่ มีทั้งหมด 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะความจำเพื่อใช้งาน 2) ทักษะการยับยั้งชั่งใจ 3) ทักษะการยืดหยุ่นความคิด ผลของการตรวจสอบนั้นกิจกรรมผ่านเกณฑ์การประเมินทุกหัวข้อ โดยค่าดัชนีอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ยกเว้นเรื่องของระยะเวลาในการทำกิจกรรม ที่คำนวณแล้วได้ค่าดัชนี 0.4 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จึงมีการปรับปรุงแผนกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยปรับระยะเวลาให้กระชับขึ้น

1.4 ปรับปรุงแผนกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.5 นำกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน ที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์

1.6 ปรับปรุงกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย

แบบประเมินความสามารถของทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย เป็นการประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน ที่เป็นด้านพื้นฐาน ใช้รูปแบบการวัดเป็นแบบมาตรประเมินค่าเชิงตัวเลข (numerical rating scale) ทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงและไม่จริงพอๆ กัน ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวัดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐาน ได้แก่ ความจำเพื่อการใช้งาน การยับยั้งชั่งใจ และการยืดหยุ่นความคิด ศึกษานิยามมโนทัศน์และนิยามปฏิบัติ รวมถึงศึกษาวิธีการวัดทักษะการคิดเชิงบริหารในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างข้อคำถามในแบบประเมิน

2.2 ออกแบบแบบประเมิน โดยสร้างข้อคำถามจากวัตุประสงค์และนิยามปฏิบัติการทั้ง 3 ทักษะพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม กำหนดระดับคุณภาพ โดยมีทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงและไม่จริงพอๆกัน ไม่จริง และไม่จริงที่สุด

2.3 นำแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

2.4 คำนวณค่า IOC เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย โดยพิจารณาข้อถามแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสม โดยค่าดัชนีอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ผ่านการประเมินทั้งหมด 28 ข้อ

2.5 นำแบบประเมินมาปรับปรุงตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 25 คน ที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบประเมินก่อนนำแบบประเมินไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง

2.6 ปรับปรุงแบบประเมินการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐาน และนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 25 คน

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการทดลองกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐาน ในเด็กปฐมวัย โดยดำเนินการทดลองมีรายละเอียดดังนี้

1. สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาล 2 จำนวน 5 ห้อง ด้วยการจับฉลากเพื่อเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม จำนวน 25 คน

2. ทดสอบก่อนการทดลองโดยครูประจำชั้นและผู้ปกครองจะทำการประเมินการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร จากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมที่ผ่านมาของกลุ่มทดลอง ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ ด้วยแบบประเมินการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย

3. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลองตามแผนการทดลองที่ได้กำหนดไว้ โดยกิจกรรมจะเริ่มหลังจากที่เด็กตื่นจากการนอนกลางวัน ขณะทำกิจกรรมจะมีการบันทึกภาพการเคลื่อนไหวเพื่อนำมาสังเกตพฤติกรรมระหว่างการดำเนินกิจกรรมและนำมาประเมินรายบุคคล หลังจบกิจกรรมทุกครั้ง จะทำการสรุปกิจกรรมในแต่ละวัน โดยการสอบถามเด็กแต่ละคนและทำการบันทึกโดยผู้วิจัย ผู้ช่วยผู้วิจัย ครูประจำชั้น

4. ผู้วิจัย ผู้ช่วยผู้วิจัย ครูประจำชั้น ทำการสรุปกิจกรรมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน ทำการจดบันทึกการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง ปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไข

5. เมื่อสิ้นสุดการทดลองทั้งหมด 10 ครั้ง ในครั้งสุดท้าย ครูประจำชั้นและผู้ปกครองจะทำการประเมินการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร จากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมที่ผ่านมาของกลุ่มทดลองว่ามีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในด้านใดบ้าง ด้วยแบบประเมินการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัยแบบเดียวกับที่ทดสอบก่อนการทดลอง

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐาน ทั้ง 3 องค์ประกอบ เหมาะสำหรับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานเด็กปฐมวัยที่มีช่วงอายุ 3-5 ปี ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาเป็นกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ มีทั้งหมด 10 กิจกรรม เป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะที่สนุกสนาน โดยการเคลื่อนไหวมาจากเด็กที่เป็นผู้ออกแบบด้วยตนเองตามโจทย์ที่กำหนดของกิจกรรมในแต่ละครั้ง มีการผสมผสานการเล่านิทาน การเล่นบอร์ดเกมส์ การแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า การสวมบทบาทสมมติ รวมถึงการใช้อุปกรณ์ต่างๆ มาออกแบบเป็นท่าเต้นและการเคลื่อนไหวได้อย่างสร้างสรรค์ โดยกิจกรรมที่ 1 นั้นจะเป็นกิจกรรมที่สร้างเพื่อให้เด็กเข้าใจขั้นตอนในการเข้าร่วมกิจกรรมของการเต้นสร้างสรรค์และเป็นพื้นฐานของกิจกรรมลำดับที่ 2-10 ต่อไป ในแผนกิจกรรมจะประกอบไปด้วย ระยะเวลาของกระบวนการทั้งหมดและระยะเวลาในกระบวนการของแต่ละกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่จะพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานทั้ง 3 องค์ประกอบ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ การประเมิน และรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมที่จะพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานโดยแบ่งเป็นกิจกรรมรายด้านและทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารได้ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ

การวิจัยผลของการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัยนี้ มีสมมุติฐานการวิจัยว่า กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์จะมีความสามารถของทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ ผู้วิจัยทดสอบสมมุติฐานโดยใช้การทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระจากกัน (independent sample t-test) ผลที่ได้มาจากการประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐาน ทั้ง 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะความจำเพื่อการใช้งาน 2) ทักษะการยับยั้งชั่งใจ 3) ทักษะการยืดหยุ่นความคิด โดยครูประจำชั้นและผู้ปกครองได้ประเมินกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์เป็นคะแนนโดยภาพรวมและรายด้าน วิเคราะห์ผลทั้งหมด 3 ครั้ง แบ่งเป็น 1) ผลจากการประเมินโดยผู้ปกครอง 2) ผลจากการประเมินโดยครูประจำชั้น 3) ผลจากการประเมินโดยผู้ปกครองและครูประจำชั้น ได้ผลการทดลอง ดังนี้

1. ทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในภาพรวม กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นผลจากการประเมินของผู้ปกครอง ครูประจำชั้นและผู้ปกครองร่วมกับครูประจำชั้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลคะแนนระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐาน จากการประเมินของผู้ปกครอง ครูประจำชั้นและผู้ปกครองร่วมกับครูประจำชั้น

ผู้ประเมิน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง				
	M	SD	M	SD	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ผู้ปกครอง	102.68	14.27	112.08	15.91	235	13033	2.21*
ครูประจำชั้น	98.48	11.16	114.20	10.65	393	12797	4.73*
ผู้ปกครองร่วมกับครู	100.58	9.58	113.14	11.26	314	9236	4.22*

*p<.05

2. ทักษะความจำเพื่อการใช้งาน กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะความจำเพื่อการใช้งานหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นผลจากการประเมินของผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และผู้ปกครองร่วมกับครูประจำชั้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลคะแนนระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะความจำเพื่อการใช้งาน จากการประเมินของผู้ปกครอง ครูประจำชั้นและผู้ปกครองร่วมกับครูประจำชั้น

ผู้ประเมิน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง				
	M	SD	M	SD	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ผู้ปกครอง	33.60	5.49	36.56	4.93	74	1410	2.10*
ครูประจำชั้น	32.48	4.72	37.16	4.30	117	1713	3.35*
ผู้ปกครองร่วมกับครู	33.04	4.09	36.86	3.47	95.5	1068.75	3.53*

*p<.05

3. ทักษะการยับยั้งชั่งใจ กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการยับยั้งชั่งใจหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นผลจากการประเมินของครูประจำชั้นและครูประจำชั้นร่วมกับผู้ปกครอง สำหรับการประเมินจากผู้ปกครองที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลคะแนนระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการยับยั้งชั่งใจ จากการประเมินของผู้ปกครอง ครูประจำชั้นและผู้ปกครองร่วมกับครูประจำชั้น

ผู้ประเมิน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง				
	M	SD	M	SD	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ผู้ปกครอง	36.16	5.58	39.20	6.43	76	1766	1.90
ครูประจำชั้น	35.76	5.56	40.20	4.26	111	1858	3.29*
ผู้ปกครองร่วมกับครู	35.96	3.91	39.70	4.60	93.5	1032.25	3.50*

*p<.05

4. ทักษะการยืดหยุ่นความคิด กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการยืดหยุ่นความคิดหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นผลจากการประเมินของผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และผู้ปกครองร่วมกับครูประจำชั้น ผลปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบผลคะแนนระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการยืดหยุ่นความคิด จากการประเมินของผู้ปกครอง ครูประจำชั้นและผู้ปกครองร่วมกับครูประจำชั้น

ผู้ประเมิน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง				
	M	SD	M	SD	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ผู้ปกครอง	32.92	4.89	36.32	5.53	85	1773	2.16*
ครูประจำชั้น	30.24	3.46	36.48	3.86	165	1865	5.80*
ผู้ปกครองร่วมกับครู	31.58	2.90	36.58	3.98	125	1341	4.57*

*p<0.5

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้พบว่า กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานในเด็กปฐมวัย ทั้ง 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะความจำเพื่อการใช้งานทักษะการยับยั้งชั่งใจ และทักษะการยืดหยุ่นความคิด จากการประเมินของครูประจำชั้นทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และจากการประเมินของผู้ปกครองนั้นก็มีทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการทดลองเช่นกัน แต่ทักษะการยับยั้งชั่งใจไม่มีความแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะพฤติกรรมด้านการยับยั้งชั่งใจของเด็กที่แสดงออกต่อผู้ปกครองและครูนั้นมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ผลของการประเมินทักษะการยับยั้งชั่งใจโดยการประเมินจากผู้ปกครองจึงไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อนำคะแนนที่ได้จากการประเมินของครูและผู้ปกครองมาวิเคราะห์ร่วมกันแล้ว คะแนนทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐานทั้งโดยรวมและรายด้านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับเอกสารงานวิจัยที่ได้ศึกษาก่อนหน้า โดยงานวิจัยที่ศึกษาก่อนหน้านั้นอาจจะยังไม่มีการศึกษาการเต้นสร้างสรรค์ที่มีผลต่อทักษะการคิดเชิงบริหารโดยตรง ผู้วิจัยจึงค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่มีความใกล้เคียงกับทักษะการคิดเชิงบริหารด้านพื้นฐาน ที่แบ่งเป็นรายด้าน ทั้งหมด 3 ด้าน โดยกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะต่อความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถเทียบเคียงได้กับความยืดหยุ่นความคิด การสร้างสมาธิและการควบคุมตนสามารถเทียบเคียงได้กับทักษะการยับยั้งชั่งใจและทักษะความจำเพื่อการใช้งาน ดังเช่น งานวิจัยของพรพมล เวสสวัสดิ์ และ ศศิลักษณ์ ขยันกิจ (2558) ผู้วิจัยศึกษาและนำมาเทียบเคียงกับด้านการยืดหยุ่นความคิด โดยเป็นงานที่ทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุม และเยาวเรศ ธนวนกุล (2556) ทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบการใช้อุปกรณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย พบว่า การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบการใช้อุปกรณ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้ เพราะแต่ละกิจกรรมนั้นเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และแสดงออกการแก้ปัญหาด้วยการทำกิจกรรมที่กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้คิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองพร้อมกับผู้อื่น มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการที่สนุกสนาน ซึ่งการเต้นสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและทำให้เด็กได้ฝึกทักษะทางสังคม การเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ไขปัญหา (McGowan, 2018) ดังนั้นการยืดหยุ่นความคิดที่ต้องอาศัยการพัฒนาโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ พร้อมกับการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ ผลของกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารจึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว

ในส่วนของทักษะการยับยั้งชั่งใจ ผู้วิจัยศึกษาการเคลื่อนไหวทางกาย (Ziereis & Jansen, 2015) และการเต้นต่างๆ เช่น การเต้นบัลเลต์ (ไปรยาวีริณ ศรีประเสริฐและคณิต เขียววิชัย, 2559) การเต้นแอโรบิค (รชต ถนอมกิตติ, 2560) การเต้นประกอบเพลงพระราชดำรัส (กมลจันทร์ ชื่นฤทธิ์, 2550) และการเต้นบอลลูม (Lakes et al., 2016) ซึ่งการเต้นแต่ละประเภทนอกจากการเต้นแอโรบิค จะมีการเคลื่อนไหวไปอย่างช้าๆ และทุกประเภทต้องอาศัยการควบคุมสมาธิ ควบคุมตนเองให้เข้ากับจังหวะ ดังนั้นผลจากการทดลองการควบคุมตนเองและสมาธิจึงสูงกว่าก่อนการทดลอง มีความสอดคล้องกับผลของการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการยับยั้งชั่งใจ เพราะนอกจากจะเป็นการเคลื่อนไหวที่ออกแบบด้วยตนเองแล้วเด็กจะต้องเคลื่อนไหวในรูปแบบเดิมไปตลอดไม่ว่าจะเป็นเพลงในรูปแบบใดก็ตาม เด็กจะต้องมีสมาธิจดจ่ออยู่กับจังหวะเพลงและเคลื่อนไหวไปตามการเคลื่อนไหวที่กำหนดเท่านั้น นอกจากการเคลื่อนไหวแล้วการใช้พื้นที่ก็ต้องอยู่ในแถวให้ตรงหรืออยู่ในเฉพาะพื้นที่ที่กำหนด ดังนั้นผลจากการทดลองในทักษะการยับยั้งชั่งใจจึงสอดคล้องกับเอกสารงานวิจัยดังกล่าว

ในทักษะความจำเพื่อการใช้งาน ผู้วิจัยได้ศึกษากิจกรรมโยคะ (Gothe et.al., 2016) ในระยะเวลา 8 สัปดาห์ ผลการทดลองหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมโยคะพบว่า ช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารในส่วนความจำเพื่อการใช้งาน และกิจกรรมทางกายด้วยการเต้นแอโรบิคและการปั่นจักรยาน (Moriya & Sakatani,2016) ผลการวิจัยพบว่าการออกกำลังกายรูปแบบนี้ช่วยเพิ่มสมรรถนะการทำงานของหน่วยความจำในการทำงาน กิจกรรมในงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการเต้นสร้างสรรค์ เช่นการยืดหยุ่นร่างกาย การเตรียมพร้อมร่างกาย การเคลื่อนไหวประกอบเพลง การดัดแปลงโยคะมาเป็นเกมเงียบ ซึ่งมีส่วนพัฒนาความจำเพื่อใช้งานได้เช่นกัน (Harvard University, 2014) ดังนั้นผลของการเต้นสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะความจำเพื่อการใช้งานจึงมีความสอดคล้องกับเอกสารงานวิจัยดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

สิ่งที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมนั้นคือในส่วนของทักษะการยับยั้งชั่งใจ เพราะการประเมินของผู้ปกครองและครูประจำชั้นมีความแตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีของเด็กปฐมวัย ให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จึงมีการนำเสนอกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้รับทราบและเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้พร้อมกับเด็กปฐมวัย การเป็นต้นแบบที่ดี การให้แรงเสริมและให้เวลาในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องให้เด็กได้มีการฝึกซ้ำๆ ร่วมกับผู้ปกครองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike’s Law of Leaning) อ้างถึงใน (จุฑามาศ วงศ์สุวรรณ, 2548) เพราะกิจกรรมนั้นดำเนินการเพียงแค่ 10 ครั้ง แบ่งเป็น 2 ครั้งต่อสัปดาห์ หากผู้ปกครองได้มีการฝึกฝนร่วมด้วย การพัฒนาทักษะการยับยั้งชั่งใจอาจมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

บรรณานุกรม

กมลจันทร์ ชื่นฤทธิ์. (2550). *การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบเพลงคุณธรรมตามพระราชดำรัส.* (ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ, 2550.

กิตติศักดิ์ เกตุนุติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ B-R-A-I-N เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการคิดวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย. (ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย)). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2557.

จุฑามาศ วงศ์สุวรรณ. (2548). *การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการเคลื่อนไหวของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา.* (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณิชา ทัศน์ชาญชัย, และจริยา จุฑาภิสิทธิ์. (2559) *กิจกรรมตามวัยเพื่อส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการและการควบคุมตนเอง.* คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี: หน่วยพัฒนาการเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ สืบค้นจาก http://www.thaipediatrics.org/Media/media-20161129093332.pdf

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2560). *การพัฒนาและหาค่าเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย.* ใน นุชนาฏ รักษี, ปนัดดา ธนเศรษฐกร และ อรพินท์ เลิศอวัสดาตระกูล (Eds.). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไปรยาวีริณ ศรีประเสริฐ, และ คณิต เขียววิชัย. (2560). รูปแบบกิจกรรมการเต้นบัลเล่ต์ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กสมาธิสั้น ในระดับประถมศึกษา. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560). *Veridian E-Journal. 10*(2), 2235-2249.

พรพิมล เวสสวัสดิ์, และ ศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2015). ผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้แนวคิดการเต้นเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล. (เมษายน – มิถุนายน 2558), *Online Journal of Education. 10*(2), 63-73.

เพ็ญพรรณ จิตตะเสนีย์. (2560, 30 พฤศจิกายน). *EF หัวใจสำคัญการพัฒนาการศึกษา.* [หนังสือพิมพ์แนวหน้า]. สืบค้นจาก http://www.thaihealth.or.th/Content/39735-'EF'%20%E0%B8%AB%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B9%83%E0%B8%88%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2.html

เยาวเรศ ธนวนกุล. (2556). *ผลการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบการใช้อุปกรณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โรงเรียนวัดคลองพลู จังหวัดจันทบุรี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รชต ถนอมกิตติ. (2560). *ผลของโปรแกรมการเต้นแอโรบิกที่มีต่อสมาธิของเด็กก่อนวัยเรียน.* (ปริญญานิพนธ์จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รังสฤษฎ์ บุญชลอ. (2539). *กิจกรรมเข้าจังหวะ (Rhythmic activities).* ปทุมธานี: บริษัทสกายบุ๊กส์.

วิศณี ไชยรักษ์, ข. ร. (2557). การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในห้องเรียนเด็กปฐมวัยโดยใช้การเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นพื้นฐาน (Interior Architecture Within the Early Childhood Classroom Focusing on Brain Based Learning). *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. 18*(1), 105-121.

สมบัติ กาญจนกิจ. (2520). *สันทนาการขั้นนำ (Introduction to recreation).* กรุงเทพฯ: แผนกวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก www.thaipediatrics.org/Media/media-20161129093332.pdf

สุภาวดี หาญเมธี. (2558). *EF ภูมิคุ้มกันชีวิตและป้องกันยาเสพติด คู่มือสำหรับครูอนุบาล.*

Alan, B. (1996). Exploring the Central Executive. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology Section A, 49*(1), 5-28. doi:10.1080/713755608

Clancy, B. (2016b). Executive function and early childhood education. *Current opinion in behavioral Sciences, 10,* 102-107.

Faber, A., & Kuo, E. (2009). Children with attention deficits concentrate better after walk in the park. *Journal of attention disorders, 12*(5), 402-409.

Gilbert, A. G. (2016). Creative Dance for All Ages (Second Edition).(RESOURCES). Palaestra, 30(3), 62.

Gothe, P., Keswani, K., & McAuley, E. (2016). Yoga practice improves executive function by attenuating stress levels. *Biological psychology, 121,* 109-116.

Harvard University Center of developing child. (2014). *Enhancing and Practicing Executive Function Skills with Children from Infancy to Adolescence* , : Harvard University

Hoffman, W., Hoffman, L., Paris, G., & Hall, E. (1994). Developmental psychology today (5th ed.): McGraw-Hill College.

Lakes, D., Marvin, S., Rowley, J., San, M., Arastoo, S., Viray, L., & Jurnak, F. (2016). Dancer perceptions of the cognitive, social, emotional, and physical benefits of modern styles of partnered dancing. *Complementary therapies in medicine, 26,* 117-122.

Lakes, D.,Tracy B, Sirisinahal, S., Salim, N., Arastoo, S., Emmerson, N., & Kang, C. J. (2013). The healthy for life taekwondo pilot study: a preliminary evaluation of effects on executive function and BMI, feasibility, and acceptability. *Mental health and physical activity, 6*(3), 181-188.

Lyon, G., & Krasnegor, A. (1996). Attention, memory, and executive function: Paul H Brookes Publishing.

McGowan, J. (2018). *What is Creative Dance?:* Jennifer McGowan's Creative Dance Center. Retrieved from http://jvmcgowan.tripod.com/whatiscreativedance.html

Miyake, A., & Friedman, P. (2012). The nature and organization of individual differences in executive functions: Four general conclusions. *Current directions in psychological science, 21*(1), 8-14.

Moriya, M., Aoki, C., & Sakatani, K. (2016). Effects of physical exercise on working memory and prefrontal cortex function in post-stroke patients. *Oxygen Transport to Tissue XXXVIII* (pp. 203-208): Springer.

Nahme-Huang, L., Singer, D. G., Singer, J. L., & Wheaton, A. B. (1977). Imaginative play training and perceptual-motor interventions with emotionally-disturbed hospitalized children. *American Journal of Orthopsychiatry, 47*(2), 238-249.

Pons, G., Huijts, M., & Lodder, J. (2013). Cognition Improvement in Taekwondo Novices Over 40. Results from the SEKWONDO Study. *Frontiers in aging neuroscience, 5,* 74.

Smith, E., & Jonides, J. (1999). Storage and executive processes in the frontal lobes. Science, 283(5408), 1657-1661.

Thorell, B., Lindqvist, S., Bergman, S., Bohlin, G., & Klingberg, T. (2009). Training and transfer effects of executive functions in preschool children. *Developmental Science, 12*(1), 106-113. doi:10.1111/j.1467-7687.2008.00745.x

Von, E., Dickinson, J., & Poole G. (1999). Creative dance: potentiality for enhancing social functioning in frail seniors and young children-Creative movement and older adults. *The Arts in Psychotherapy, 5*(26), 313-327.

Ziereis, S., & Jansen, P. (2015). Effects of physical activity on executive function and motor performance in children with ADHD. *Research in developmental disabilities, 38,* 181-191.

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานคณะแพทยศาสตร์

THE PROMOTING STRATEGIES OF TEAM - BASED LEARNING OF FACULTY OF MEDICINE

Received: May 15, 2019
Revised: July 29, 2019
Accepted: July 31, 2019

อรุณี สุวรรณะชฎ*
Arunee Suvarnajata*
พิณสุดา สิริธรังศรี**
Pinsuda Siritharungsri**
ไพฑูรย์ สินลารัตน์***
Paitoon Sinlarat***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาสาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University
* Email: coloneianny@hotmail.com
** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
** Assistant Professor and Ph.D., Teacher, Faculty Education Management, College of Education Sciences, Dhuraki jPundit University.
*** Email: pinsuda@dpu.ac.th
*** ศาสตราจารย์กิตติคุณ และปริญญาเอก อาจารย์อาวุโส สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
*** Emeritus Professor and Ph.D., Senior Teacher, Faculty Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.
*** Email: paitoon@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นแบบเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานของคณะแพทยศาสตร์ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอน และ 3) เสนอยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารคณะแพทย์ อาจารย์แพทย์ และนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ 5 แห่ง เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและผลการศึกษาเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน ของคณะแพทยศาสตร์ มี 5 ด้าน 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) ด้านการวิจัยการเรียนการสอน 5) ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน สภาพการเรียนการสอนและปัญหาการเรียนการสอน 1) อาจารย์แพทย์จำนวนจำกัดและมีภาระงานมาก 2) ห้องเรียนของนักศึกษาแพทย์คับแคบ 3) นักศึกษาแพทย์ต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) นักศึกษาแพทย์มีภารกิจในการเรียนหลายวิชา 5) อาจารย์แพทย์มีการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้จำนวนน้อย 6) การพัฒนาสื่อที่มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ 7) การประเมินผลการดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนมี 4 ประเด็น 1) ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานสากล 2) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนและการประเมินผล 3) พัฒนาระบบและกลไกการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมการวิจัย 4) ส่งเสริมการบริหารจัดการเครือข่ายโดยใช้ทีมเป็นฐานของคณะแพทยศาสตร์

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน คณะแพทยศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study characteristics of teaching and learning by using team-based learning (TBL) of Faculty of Medicine, 2) to study the current conditions and problems of teaching and learning management by using the TBL and 3) to propose strategies promoting teaching and learning management by using the TBL. Besides, the key informants were administrative committee, medical instructors, and medical students, Faculty of Medicine from five universities. The research instruments were the interview forms, the observation forms and the study result. Furthermore, this research showed that there were 5 elements: 1) The curriculum 2) Teaching and learning management 3) Educational technology 4) Research 5) Evaluation of teaching and learning, State of teaching and learning and teaching and learning problems were as follow: 1) Not enough medical instructors, 2) Confined classroom, 3) Medical students have to study by self – directed study, 4) Medical students have to take many subjects, 5) Medical instructors have to research on teaching and learning by using a team as a small number of bases, 6) The development of instructional media application and 7) Evaluation of teaching and learning were discontinued. There were four strategies in promoting teaching and learning: 1) to develop and improve the learning management process following the international standards; 2) to accelerate the development of information technology systems enhancing the learning atmosphere and the assessment; 3) to develop systems and mechanisms to enhance research participation and the last one was to promote the management of learning networks by using the TBL of Faculty of Medicine.

Keywords: Strategies, Team-based Learning, Faculty of Medicine

บทนำ

การจัดการสอนของคณะแพทยศาสตร์ในประเทศไทย ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการนำความรู้มาให้ผู้เรียนจดจำ ผู้สอนมิใช่ผู้มอบความรู้แก่ผู้เรียนแต่เป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ เป็นครูพี่เลี้ยงที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนการสอนในคณะแพทย์ทั่วไปส่วนใหญ่ยังคงใช้การเรียนแบบเดิมเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับเนื้อหาวิชาที่มีจำนวนมากเพื่อต้องการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการให้ครอบคลุมในเวลาจำกัด การจัดการเรียนรู้แบบทีม (Team- Based Learning) หรือการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้อย่างแพร่หลายในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในสาขาแพทยศาสตร์ โดยเป็นรูปแบบการเรียนรู้เน้นการร่วมมือกันในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันเป็นทีม ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (Huang & Lin, 2017, p. 327) ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบทีม (Team-Based Learning) หรือการเรียนโดยใช้ทีมเป็นฐาน เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการร่วมมือกันในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การทำงานด้วยกันเป็นทีมเล็ก ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน สมาชิกภายในทีมมีหน้าที่รับผิดชอบและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานช่วยในการพัฒนาทักษะการรู้คิดของผู้เรียนในห้องเรียนขนาดใหญ่ให้มีระดับระดับสูงขึ้น การช่วยเหลือทางสังคมสำหรับผู้เรียนที่มีความเสี่ยง สนับสนุนพัฒนาการระหว่างบุคคลและทักษะของทีมและส่งเสริมความกระตือรือร้นของผู้สอน (สิรินารถ จงกลกลาง, 2555: Michaelsen, 2004) การจัดการเรียนการสอนแบบทีมสามารถช่วยลดปัญหาจำนวนผู้สอนที่มีจำนวนน้อย ในการเรียนจะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 5-7 คนต่อกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มจะมีความรับผิดชอบ ร่วมกันในงานของบุคคลและงานกลุ่ม ผู้เรียนมีการเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนเรียนและในขณะที่มีการทำกลุ่มทุกคนจะแสดงความคิดเห็นและป้องกันความคิดเห็นของตนเองในทุกคำถามตามที่ทบทวนมา มีการประเมินและให้กำลังใจจากสมาชิกร่วมทีม ทำให้เกิดสมรรถนะในการทำงานเป็นทีมที่มีปฏิสัมพันธ์ ที่เหนียวแน่นและยั่งยืน

ส่วนการวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์ เป็นการใช้ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการการเรียนการสอนของคณะแพทยศาสตร์ อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและการเมืองการปกครองในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การกำหนดวิธีการดำเนินงานอย่างชัดเจนลงในแผนการดำเนินงานขององค์กรเป็นเรื่องยากลำบาก จึงนิยมใช้ยุทธศาสตร์เป็นวิธีการปฏิบัติงานแทนเพราะมีความยืดหยุ่นมากกว่า(ณัฐพล ลีลาวัฒนานันท์, 2555, น.2-10) จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นเป็นปัญหาสำคัญในการบริหารคณะแพทยศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่างๆ จึงดำเนินการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน ของอาจารย์แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ เนื่องจากการเรียนการสอนโดยใช้เป็นทีมเป็นฐาน จะประสบความสำเร็จได้ องค์ประกอบที่สำคัญนอกจากนักศึกษาแพทย์แล้วแล้ว บุคคลสำคัญมากที่สุด คือ อาจารย์แพทย์ เป็นบุคลากรที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องมีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน ทักษะการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานและการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (สัณห์สิรี เมืองมาลย์, 2560, น.1) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาองค์ประกอบสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์มาตรการ และแนวทางการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน ของอาจารย์แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ เชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะ เพื่อวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ให้มีคุณภาพ เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานของคณะแพทยศาสตร์ ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานของคณะแพทยศาสตร์
3. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานของคณะแพทยศาสตร์

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน

เนื่องจากการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน Team - Based Learning มีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ตามหลักของรายวิชา พัฒนาความสามารถด้านการคิด และการแก้ปัญหา เตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ ดังนั้น ในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานให้ประสบผลสำเร็จต้องยึดหลักดังนี้ (วิทยาลัยบรมราชชนนี นครลำปาง, 2559, น.2-4)

1) มีการจัดทีมอย่างเหมาะสม (Group Formation) คือ แบ่งทีมย่อย ตามทักษะและความสามารถอย่างหลากหลาย กลุ่มละ 7-12 คนและควรเป็นทีมถาวร แนวทางการจัดการเรียนรู้: ร่วมจัดทีมอย่างเป็นทางการในชั่วโมงแรกของการเรียนการสอน

2) ความรับผิดชอบ (Accountable) ผู้เรียนต้องมีในเรื่องการเตรียมตัวก่อนเข้าเรียน การช่วยเหลือกันในการทำงานของทีมโดยต้องร่วมรับผิดชอบทั้งในงานส่วนตัวและงานกลุ่ม แนวทางการจัดการเรียนรู้:มอบหมายการศึกษาด้วยตนเองล่วงหน้า หรือจัดให้มีการศึกษาราย เดี่ยวก่อนเข้ากลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้

3) คุณภาพการมอบหมายงาน (Assignment Quality) การมอบหมายงานจะต้องเน้นทั้งด้านผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายรายวิชาที่ กำหนดไว้และด้านผลจากการทำงานเป็นทีม แนวทางการจัดการเรียนรู้: มอบหมายใบงานที่มีสถานการณ์ซับซ้อน ที่เน้นทั้งเป้าหมายวิชา และกระบวนการกลุ่ม

4) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Timely feedback) ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างทันเวลาและสม่ำเสมอ แนวทางการจัดการเรียนรู้: ประเด็นในการให้ข้อมูลย้อนกลับ ควรครอบคลุมประเด็นสำคัญคือ ครอบคลุมทั้งผลการเรียนรู้และผลของกระบวนการกลุ่ม

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน คณะแพทยศาสตร์

ยุทธศาสตร์ มีผลต่อการผลักดันองค์การให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างถูกทิศทางและมั่นคงเพราะการได้มาซึ่งยุทธศาสตร์ มีขั้นตอน หลักการที่ละเอียดรอบคอบ ยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญ กล่าวคือ 1) ทำให้เกิดการกำหนดทิศทางองค์การ 2) ทำให้มีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์การหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การ 3) ทำให้องค์การคำนึงถึงผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวและ 4) มีการมุ่งเน้นผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อใช้เป็นเกณฑ์การวัดผลสำเร็จขององค์การมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่องค์การจัดทำขึ้นจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ 3 ขั้นตอนได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์การหรือ โครงการช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ ต่อการดำเนินงานขององค์การในการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม จะต้องมีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) Strength (จุดแข็ง) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในว่ามีข้อได้เปรียบ มีจุดเด่นหรือมีจุดแข็งอะไรบ้าง เพื่อที่จะนำมาใช้ให้บรรลุวัตถุวัตถุประสงค์ขององค์การ 2) Weakness (จุดอ่อน) เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในว่ามีข้อเสียเปรียบมีจุดด้อยหรือจุดอ่อนอะไรบ้างที่ควรจะปรับปรุงหรือขจัดให้หมดไป เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์การในอนาคต 3) Opportunity (โอกาส) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ที่เอื้ออำนวยหรือส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักที่นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ประกอบด้วย สถานการณ์ทางการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและ 4) Threat (อุปสรรค) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ที่ขัดขวางหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรต้องหลีกเลี่ยงหรือต้องปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อให้อยู่รอดได้

สิ่งสำคัญขั้นต่อไปของการกำหนดยุทธศาสตร์ คือการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ (TOWS Matrix) เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์โดยเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับอุปสรรค จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับอุปสรรค ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ SO เป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกซึ่งเกิดจากการนำจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาร่วมกันเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้น 2) ยุทธศาสตร์ ST เป็นยุทธศาสตร์เชิงป้องกันซึ่งเกิดจากการนำจุดแข็งและอุปสรรคมาพิจารณาร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากการที่มีจุดแข็งแต่ยังมีอุปสรรคซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้เป็นข้อจำกัด 3) ยุทธศาสตร์ WO – เป็นยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขเกิดจากการนำจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อนำประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นมาใช้แก้ไขจุดอ่อนที่มีอยู่และ 4)ยุทธศาสตร์ WT – เป็นยุทธศาสตร์เชิงรับเกิดจากการนำจุดอ่อนและอุปสรรคมาพิจารณาร่วมกัน กรณีที่จะต้องประสบกับจุดอ่อนที่มีอยู่ร่วมกับอุปสรรคจากปัจจัยภายนอกซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ เป็นการพยายามลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค ต่อจากนั้นให้ดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) เป้าหมาย (goal) ประเด็นยุทธศาสตร์ (strategy issue) ยุทธศาสตร์รอง (tactic) ตามลำดับ

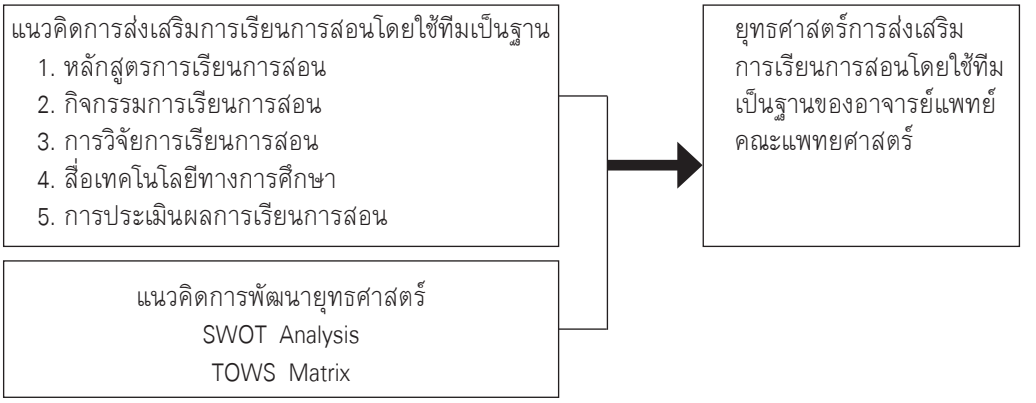

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน คณะแพทยศาสตร์ พบว่าตัวแปรที่ศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน 5 ด้าน ตามกรอบการวิจัย ตามภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบ คณะแพทยศาสตร์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์ แล้วนำไปกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ ต่อจากนั้นนำไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยรวม 7 ขั้นตอน ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2

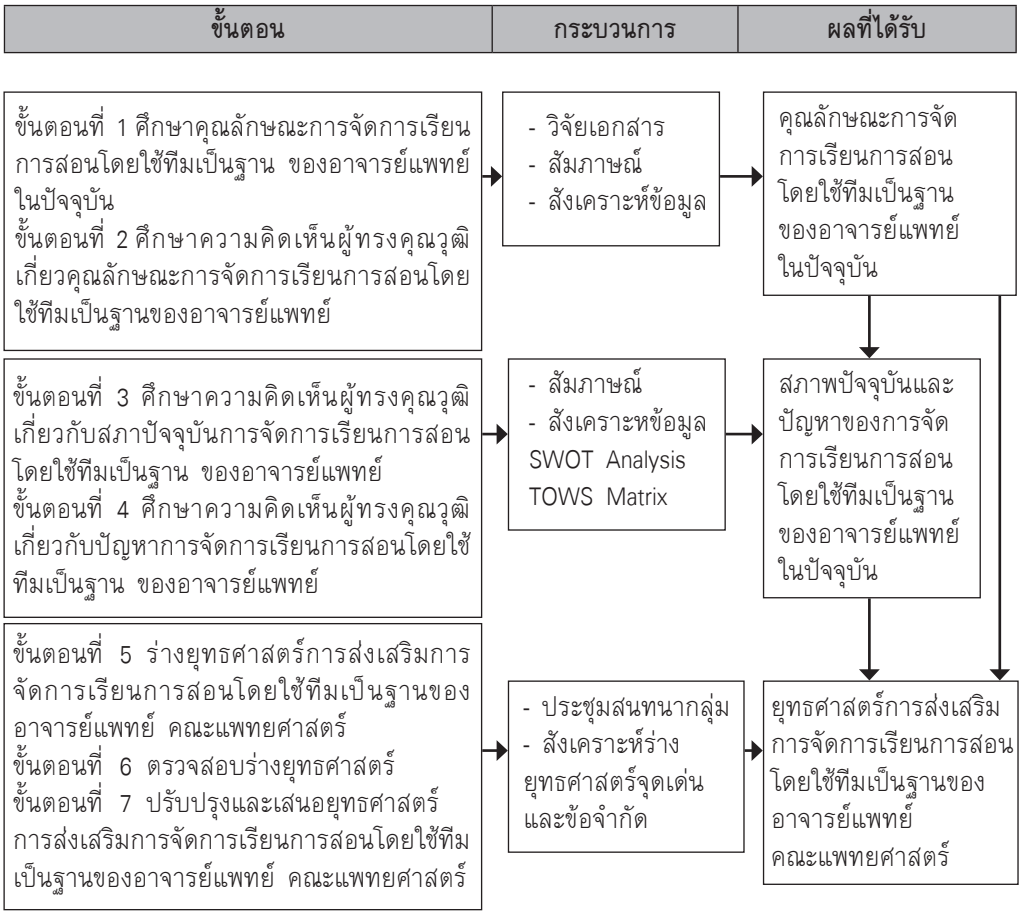

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า 1) ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์คุณลักษณะของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานจากเอกสาร งานวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะแพทย์ อาจารย์แพทย์ คณะแพทย์ศาสตร์ และสังเกตการเรียนรู้ของนักศึกษาแพทย์ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน คณะแพทย์ศาสตร์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคืออาจารย์แพทย์ จากคณะแพทยศาสตร์ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ พัฒนาเครื่องมือโดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในการสร้างเครื่องมือตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและด้านสถิติจำนวน 5 คน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผู้ให้ข้อมูลคือ อาจารย์แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ และนักศึกษาแพทย์ที่การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน จำนวน 5 มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ต่อจากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี TOWS Matrix ต่อจากนั้นนำข้อมูลมายกร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน คณะแพทยศาสตร์ แล้วนำเสนอขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ต่อจากนั้นดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ด้านการแพทย์และด้านยุทธศาสตร์จำนวน 9 ท่าน แล้วนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงเป็นยุทธศาสตร์และนำเสนอยุทธศาสตร์ที่สมบูรณ์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

คุณลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน คณะแพทยศาสตร์ในปัจจุบัน จากการวิจัย พบว่า มีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ 1) ด้านหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับชั้นเรียนขนาดใหญ่ที่มีนักศึกษาจำนวนมาก 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเชิงรุก 3) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยผ่านเครือข่ายออนไลน์ 4)ด้านการวิจัยการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับกลยุทธ์การออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก และ 5) ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน พบว่ามีการประเมินรายบุคคล การประเมินโดยใช้แบบประเมินผลงานและการประเมินโดยเพื่อน

สภาพการเรียนการสอนปัจจุบัน จากการวิจัย พบว่า 1) เน้นการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม และจริยธรรมตามมาตรฐานวิชาชีพ คำนึงถึงประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์และส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การทำงานเป็นทีม ความใฝ่รู้และความรับผิดชอบ 2) มีรูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน และเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) ส่งเสริมให้อาจารย์แพทย์นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยให้ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง 4) เน้นความสำคัญต่องานวิจัย ส่งเสริมและมีทุนวิจัยให้กับนักศึกษาแพทย์และอาจารย์แพทย์ และ 5) เน้นการประเมินผลการเรียนรู้แบบ outcome-based กำหนดให้มีการพัฒนาการวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ

ปัญหาการเรียนการสอน พบว่า 1) อาจารย์แพทย์จำนวนจำกัดและมีภาระงานมากจึงไม่สะดวกในการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน 2) ห้องเรียนของนักศึกษาแพทย์คับแคบจึงเป็นอุปสรรคของการประกอบกิจกรรมกลุ่มในการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน 3) นักศึกษาแพทย์ต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนเข้าชั้นเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์ ของสมาชิกในกลุ่ม แต่ในทางปฏิบัตินักศึกษาแพทย์ส่วนหนึ่งศึกษาบทเรียนด้วยตนเองมาน้อย 4) นักศึกษาแพทย์มีภารกิจในการเรียนหลายวิชาและมีการปฏิบัติการภาคปฏิบัติในห้องปฏิบัติการจำนวนมากนอกจากนี้ยังต้องติดตามอาจารย์แพทย์ไปศึกษากรณีศึกษาในโรงพยาบาล 5) อาจารย์แพทย์มีการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานแต่มีจำนวนน้อย 6) มีการพัฒนาสื่อที่มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ทุกด้าน และปรับปรุงให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงแต่ทำได้ในระดับปานกลางเท่านั้น ไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน และ 7) การประเมินผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานไม่ต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน คณะแพทยศาสตร์ จากการวิเคราะห์และ สังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคและนำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาจัดทำตาราง TOWS Matrix จากการวิจัย พบว่าได้ยุทธศาสตร์หลัก 4 ยุทธศาสตร์ และยุทธศาสตร์รอง 14 ยุทธศาสตร์ โดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ มาตรการ และแนวทางปฏิบัติ ดังรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์

คณะแพทยศาสตร์ มุ่งส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานด้วยสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการวิจัย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน

2. ส่งเสริมและแสวงหาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานผลิตผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ การวิจัยโดยการสร้างเครือข่าย

4. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานทั้งภายในและภายนอกคณะแพทยศาสตร์

เป้าประสงค์

1. คณะแพทยศาสตร์ เป็นคณะที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานตามหลักการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของสาขาวิชาอย่างมีคุณภาพ

2. คณะแพทยศาสตร์นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการประเมินผล โดยใช้ทีมเป็นฐาน ของนักศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต

3. คณะแพทยศาสตร์พัฒนาระบบและกลไกการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมการวิจัยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน

4. คณะแพทยศาสตร์มีการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์หลักที่ 1 พัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์เน้นการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานเพื่อสร้างเสริมคุณภาพนักศึกษาแพทย์ตามมาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์รองที่ 1.1 พัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานในทุกสาขาวิชาของหลักสูตรแพทยศาสตร์

ยุทธศาสตร์รองที่ 1.2 พัฒนาทักษะการบริบาลและการดูแลผู้ป่วยด้วยการฝึกปฏิบัติการทำงานเป็นทีม

ยุทธศาสตร์รองที่ 1.3 ส่งเสริมการเรียนการสอนให้นักศึกษาแพทย์ได้ฝึกปฏิบัติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์รองที่ 1.4 พัฒนานักศึกษาแพทย์ให้มีศักยภาพและความรู้ความสามารถในปฏิบัติงานด้านคลินิก

ยุทธ์ศาสตร์หลักที่ 2 เร่งรัดและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนและการประเมินผลโดยใช้ทีมเป็นฐาน ของนักศึกษาแพทย์

ยุทธศาสตร์รองที่ 2.1 พัฒนาด้านสื่อและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

ยุทธศาสตร์รองที่ 2.2 พัฒนาระบบหลักสูตรที่ถ่ายทอดผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e–curriculum)

ยุทธศาสตร์รองที่ 2.3 ส่งเสริมการการจัดทำและพัฒนาห้องเรียนอัจฉริยะ (smart classroom)

ยุทธศาสตร์รองที่ 2.4 พัฒนาระบบการประเมินผล (e-assessment และ e-portfolio)

ยุทธศาสตร์รองที่ 2.5 พัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านดิจิตอล ใช้เว็บเพจที่เรียกว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC)

ยุทธ์ศาสตร์หลักที่ 3 พัฒนาระบบและกลไกการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมการวิจัยโดยใช้ทีมเป็นฐาน

ยุทธศาสตร์รองที่ 3.1 ส่งเสริมให้นักศึกษาแพทย์และอาจารย์มีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิจัยที่เกิดจากการกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน

ยุทธศาสตร์รองที่ 3.2 เร่งรัดกำหนดเงื่อนไขให้อาจารย์แพทย์ทุกคนต้องมีงานวิจัยการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง

ยุทธศาสตร์รองที่ 3.3 พัฒนาศูนย์การเรียนรู้และการให้บริการทางวิชาการด้านการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน

ยุทธศาสตร์รองที่ 3.4 พัฒนาระเบียบวิธีการมอบรางวัลกับอาจารย์แพทย์ที่มีผลงานด้านการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน

ยุทธ์ศาสตร์หลักที่ 4 ส่งเสริมการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานในคณะแพทยศาสตร์

ยุทธศาสตร์รองที่ 4.1 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานทั้งภายในและระหว่างคณะแพทยศาสตร์

ยุทธศาสตร์รองที่ 4.2 ส่งเสริมการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานทั้งภายในและระหว่างคณะแพทยศาสตร์

มาตรการและแนวทางปฏิบัติของ 4 ยุทธศาสตร์หลัก

ยุทธศาสตร์หลักที่ 1 ควรมีมาตรการและแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานในทุกสาขาวิชา ของหลักสูตรแพทยศาสตร์ ของหลักสูตรแพทยศาสตร์ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาแพทย์ให้มีความรู้ความสามารถด้านการทำงานเป็นทีม กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาแพทย์ให้มีอัตลักษณ์ทางการแพทย์ และบูรณาการแนวทางปฏิบัติด้านคลินิกในหลักสูตรทุกรายวิชา ทั้งนี้คณะแพทยศาสตร์ ต้องเสริมสร้างศักยภาพอาจารย์แพทย์ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะการบริบาลและการดูแลผู้ป่วยระหว่างนักศึกษาแพทย์ เสริมสร้างทักษะการปฏิบัติการวินิจฉัยโรคและการรักษาโรคของนักศึกษาแพทย์ให้เชี่ยวชาญและถูกต้องรวมทั้งต้องสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนเน้นให้นักศึกษาแพทย์มีทักษะปฏิบัติด้านคลินิกสอดคล้องกับความต้องการของบริบทไทย

ยุทธศาสตร์หลักที่ 2 คณะแพทยศาสตร์ต้องสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาใช้ประกอบการเรียนการสอน บูรณาการหลักสูตรผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e–curriculum)มุ่งเน้นบริหารจัดการห้องเรียนอัจริยะ (smart classroom) มุ่งเน้นบริหารจัดการระบบการประเมินผลการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อาจารย์แพทย์และนักศึกษาแพทย์ระหว่างมหาวิทยาลัยผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านดิจิตอล ใช้เว็บเพจที่เรียกว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ทั้งนี้ต้องจัดทำแผนพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใช้ประกอบการเรียนการสอน สร้างนวัตกรรมหลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์ (e–curriculum) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนของคณะแพทยศาสตร์ จัดทำระบบการประเมินผลการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งปลูกฝังความเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาชีพแพทย์ระหว่างสถาบันทั้งอาจารย์แพทย์และนักศึกษาแพทย์

ยุทธศาสตร์หลักที่ 3 คณะแพทยศาสตร์บูรณาการความร่วมมือการวิจัยทางการแพทย์ระหว่างอาจารย์แพทย์และนักศึกษาแพทย์ พัฒนาแนวทางและระเบียบวิธีการทางการวิจัยของอาจารย์แพทย์และนักศึกษาแพทย์ ส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ให้มีศักยภาพในการให้บริการกับอาจารย์แพทย์และนักศึกษาแพทย์และส่งเสริมส่งเสริมและสนับสนุนให้มีองค์กรภายในเพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์แพทย์ ทั้งนี้จำเป็นออย่างยิ่งที่คณะแพทยศาสตร์ต้องสร้างองค์กรการวิจัยภายในคณะแพทยศาสตร์ จัดทำแผนพัฒนางานวิจัยของคณะแพทยศาสตร์ สร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้กับศูนย์การเรียนรู้เพื่อรองรับการใช้งานวิจัยของอาจารย์แพทย์และจัดทำแผนพัฒนาระเบียบวิธีการและขั้นตอนการมอบรางวัลกับอาจารย์แพทย์

ยุทธศาสตร์หลักที่ 4 คณะแพทยศาสตร์ต้องบูรณาการความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานระหว่างมหาวิทยาลัย โดยสร้างเครือข่ายทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยของคณะแพทยศาสตร์/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับแนวทางการของคณะแพทยศาสตร์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานของคณะแพทยศาสตร์ อภิปรายผลได้ดังนี้

คุณลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานของคณะแพทยศาสตร์ในปัจจุบัน พบว่า มี 5 ด้าน คือ 1) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งการร่วมมือกันในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม 2) พัฒนาความสามารถด้านการคิด และการแก้ปัญหา และเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานเป็นทีม 3) เป็นการเรียนการสอนที่ผลิตบัณฑิตแพทย์มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานวิชาชีพมุ่งเน้นความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารและทักษะปฏิบัติผลการวิจัยนี้เป็นข้อยืนยันได้ว่าการเรียนการสอนที่เหมาะสมของคณะแพทย์ศาสตร์ที่เป็นการเรียนรู้เชิงรุกคือการเรียนการสอนโดย

ใช้ทีมเป็นฐานดังที่อานุภาพ เลขะกุล (2550) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาแพทย์ปฏิบัติเป็นการเสริมสร้างพัฒนาทักษะความคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีวิจารณญาณ สามารถแสวงหาเหตุผลด้วยตนเองและบูรณาการความรู้ใหม่ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานและสื่อสารกับผู้อื่นในการทำกิจกรรมร่วมกัน จึงนับเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่น่าศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน พบว่า ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการวิจัยการจัดการเรียนการสอนและด้านการประเมินผล ผลการวิจัยสอดคล้องกับสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา (2559, 105-107) ที่ว่า แนวทางในการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในด้าน การเรียนการสอนควรพัฒนาให้ครอบคลุมในเรื่องต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร ต้องมีความหลากหลายและทันสมัยและมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนต้องยึดผู้เรียนเป็นหลักโดยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้โดยคณาจารย์หรือผู้สอนควรทำ หน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ 3) ด้านนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน 4) ด้านการประเมินและวัดผลการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพิจารณาจากความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรม ควบคู่กับการทดสอบตามความเหมาะสมคู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและ 5) ด้านการลงทุนเพื่อการวิจัย สร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนและสอดคล้องกับ Michaelsen, Davidson & Major (2014, p.19-22) ที่กล่าวว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่มีส่วนเสริมสร้างความสำเร็จให้กับผู้เรียน และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการสอนและการประเมินผลจำเป็นต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกัน การประเมินผลจะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้อาจารย์ได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ในการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน พบว่ามี 7 ประการคือ 1) อาจารย์แพทย์จำนวนจำกัดและมีภาระงานมาก 2) ห้องเรียนของนักศึกษาแพทย์คับแคบ 3) นักศึกษาแพทย์เรียนรู้ด้วยตนเองก่อนเข้าชั้นเรียนน้อย 4) นักศึกษาแพทย์มีภารกิจในการเรียนหลายวิชาและมีการฝึกภาคปฏิบัติในห้องปฏิบัติมาก 5) อาจารย์แพทย์มีการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานน้อย 6) มีการพัฒนาสื่อที่มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ทุกด้านและปรับปรุงให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงแต่ทำได้ในระดับปานกลางเท่านั้น ไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานและ 7) การประเมินผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานไม่ต่อเนื่อง ปัญหาทั้ง 7 ประการดังกล่าวสามารถอภิปรายผลตามสิ่งที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ได้ ดังนี้คือคณะแพทยศาสตร์ ควรเพิ่มอาจารย์แพทย์ให้มีจำนวนเพียงพอกับนักศึกษาแพทย์หรืออาจมีการร่วมมือแลกเปลี่ยนอาจารย์แพทย์ระหว่างสถาบันจะช่วยให้อาจารย์จากสถาบันอื่นที่มีอาจารย์แพทย์มากมาช่วยเหลือได้ทางหนึ่ง คณะแพทยศาสตร์ต้องขยายพื้นที่และห้องเรียนของคณะให้กว้างขวางใหญ่ขึ้นให้เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น คณะแพทยศาสตร์ควรจัดทำแผนงานเวลาในการเรียนการสอนและการฝึกงานที่เป็นระบบครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติไว้เป็นรายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของอาจารย์แพทย์และนักศึกษาที่ทุกคนทราบล่วงหน้าจะช่วยลดการซ้ำซ้อนในการแบ่งเวลาที่จะใช้ในการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานทั้งนี้จะส่งผลไปยังนักศึกษาที่มีเวลาในการเตรียมตัวแบ่งเวลามาศึกษาบทเรียนล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียนโดยใช้ทีมเป็นฐาน กรณีที่อาจารย์แพทย์มีการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานน้อยคณะแพทยศาสตร์ต้องหามาตรการหรือกำหนดเงื่อนไขการปฏิบัติด้านการวิจัยนี้ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อาจจัดตั้งหน่วยงานมีคณะกรรมการเข้ามาควบคุมการดำเนินการวิจัยอย่างเคร่งครัดโดยกำหนดว่าอาจารย์แพทย์แต่ละท่านต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานอย่างน้อง1ผลงานวิจัยต่อภาคการศึกษาหรือ 1 ปีการศึกษา ในด้านสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาอย่างเร่งด่วนโดยการจัดหาให้เพียงพอแก่ความต้องการของนักศึกษาและอาจารย์แพทย์เพื่อให้ทันต่อ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ส่วนการประเมินผลการเรียน ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานมากยิ่งขึ้น

การกำหนดยุทธศาสตร์ ได้ 4 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย พัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาระบบและกลไกการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมการวิจัยและส่งเสริมการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้สามารถอภิปรายได้ว่าการพัฒนาคณะแพทยศาสตร์ต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมของการเป็นวัตถุนิยม สังคมที่เน้นคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องสร้างคุณภาพบัณฑิตที่มีความรอบรู้ทั้งองค์ความรู้ ทักษะการสื่อสารและคุณธรรมจริยธรรม ฉะนั้นคณะแพทยศาสตร์จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ ทั้งพัฒนาอาจารย์แพทย์ให้เป็นมืออาชีพ และนักศึกษาแพทย์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพ ให้ เป็นที่ยอมรับของสังคม บุคลากรมีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้โดยอาศัยการบริหารจัดการ องค์กรและพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง จัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน บัณฑิตแพทย์มีคุณภาพ สร้างและ เผยแพร่องค์ความรู้และวิจัยด้านสุขภาพ แพทยศาสตร์ศึกษา และเวชศาสตร์เขตเมือง ให้บริการสุขภาพแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและปลอดภัย และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และสร้างชุมชนเข้มแข็ง

สรุป

จากผลวิจัยนี้ พบว่า ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานของ คณะแพทยศาสตร์มี 4 ยุทธศาสตร์ คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการมีส่วนร่วมการวิจัยและด้านเครือข่ายการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์รอง มาตรการและแนวการปฏิบัติที่ส่งเสริมสนับสนุนและแก้ไขปัญหาอุปสรรคไปพร้อมๆ กันไม่สามารถแยกการดำเนินการจากกันโดยเด็ดขาดเนื่องจากการพัฒนาคุณภาพการการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ต้องมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เชื่อมโยงกัน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต้องช่วยกันบูรณาการการแก้ปัญหา ส่งเสริมและสนับสนุนในแต่ละด้านไปพร้อมๆ กัน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. คณะแพทยศาสตร์ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ให้อาจารย์แพทย์ทุกคนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกรายวิชา

2. คณะแพทยศาสตร์ ควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์แพทย์ จัดให้มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้อาจารย์แพทย์ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานอย่างเป็นรูปธรรม ต่อเนื่องและจริงจัง

3. คณะแพทยศาสตร์ ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพอาจารย์แพทย์ในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานอย่างเป็นระบบและมีทุนการวิจัยที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานของอาจารย์แพทย์อย่างเพียงพอ

บรรณานุกรม

ณัฐพล ลีลาวัฒนานันท์. (2555). กลยุทธ์คืออะไร. สืบค้น 20 ธันวาคม 2558, จาก http//: www.Boc.dip.go.th/index.php? Option=com _content &view=article&id=344&Itemid=14.

วิทยาลัยพยาบาลสมเด็จบรมราชชนนี. (2559). *การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน.* (เอกสารประกอบการสอน คณะพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสมเด็จบรมราชชนนี). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยพยาบาลสมเด็จบรมราชชนนี.

สัณห์สิริ เมืองมาลย์. (2560). *แบบฟอร์มการเขียนแบบถอดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการเรียนการสอน.* (เอกสารประกอบการสอน คณะเทคนิคการแพทย์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2559). *ทิศทางและโจทย์วิจัยของการศึกษาไทยเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด

อานุภาพ เลขะกุล. (2550). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning).* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Huang, C. K., & Lin, C. Y. (2017). Flipping Business Education: Transformative Use of Team-Based Learning in Human Resource Management Classrooms. *Educational Technology & amp; Society, 20*(1), 323–336.

Michaelsen, L. K . (2004). Getting started with team learning. In: Michaelsen L. K, Knight, A. B. Fink L.D. (editors). *Team-Based learning, A Transformative use of small group in college teaching.* Sterling VA: Stylus Publishing;

Michaelsen, L.K., Davidson, N. & Major, C. (2014). Team Based Learning Practices and Principles in Comparison with Cooperative Learning and Problem Based Learning. *Journal of Excellence in College Teaching, 25*(4) p. 19-22.

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีและการจัดการกำไรของบริษัทที่เสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

KEY AUDIT MATTERS, AUDIT QUALITY AND EARNINGS MANAGEMENT OF INITIAL PUBLIC OFFERINGS IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

Received: October 20, 2019
Revised: November 22, 2019
Accepted: November 24, 2019

ศศิประภา สมัครเขตการพล*
Sasiprapa Samakketkarnpol*

* อาจารย์และปริญญาเอก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
* Lecturer and Ph.D., Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University
* Email: sasiprapha13@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อการจัดการกำไร โดยใช้ตัวแบบของ Modified Jones Model กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ บริษัทที่เสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก (Initial Public Offerings: IPOs) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ระหว่างปี 2559-2561 จำนวน 69 บริษัท ซึ่งใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพการสอบบัญชีด้านค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกกับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะสำหรับนักลงทุนที่ต้องตระหนักถึงข้อมูลการให้บริการอื่นของผู้สอบบัญชี ซึ่งสามารถอธิบายถึงความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและความเป็นไปได้ที่อาจจะเกิดการจัดการกำไรในบริษัท IPOs ได้

คำสำคัญ: เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชี การจัดการกำไร การเสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This study examines the association between key audit matters, audit quality and earnings management using the Modified Jones Model. The sample consists of 69 initial public offerings (IPOs) firms in the Stock Exchange of Thailand except for the financial industry in the periods 2016-2018. The study applies multiple regression analysis. The result indicates that non-audit fees are positively associated with earnings management at the 0.05 level of significance. The result also suggests that the investors should concern about the non-audit service that can be used as information to describe the independence of auditors and the likelihood of earnings management at IPOs firms.

Keywords: Key Audit Matters, Audit quality, Earnings Management, Initial Public Offerings, Stock Exchange of Thailand

บทนำ

การเสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก (Initial Public Offerings: IPOs) เป็นการระดมทุนรูปแบบหนึ่งของบริษัท ทั้งนี้จากการศึกษาจำนวน IPOs ของประเทศในกลุ่มอาเซียนระหว่างปี 2551 – 2560 พบว่าประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยจำนวน IPOs เป็นอันดับที่ 2 รองจากประเทศสิงคโปร์ โดยกระบวนการทำ IPOs จะเป็นการเสนอขายหุ้นสามัญของบริษัทแก่นักลงทุนซึ่งได้แก่บุคคลทั่วไป เพื่อนำเงินทุนไปใช้ในการดำเนินงานหรือขยายธุรกิจ และเป็นการเพิ่มโอกาสให้บริษัทเข้าถึงนักลงทุนได้หลากหลายมากขึ้น (สรศาสตร์ สุขเจริญสิน, 2561) การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าบริษัทที่อยู่ในระหว่างกระบวนการทำ IPOs จะมีการจัดการกำไร (Earnings Management) เพื่อทำให้ผลประกอบการของบริษัทดูน่าเชื่อถือและดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาร่วมลงทุนกับบริษัท (Alhadab, Clacher, & Keasey, 2016; Teoh, Wong, & Rao, 1998) ซึ่งการจัดการกำไรจะเป็นการใช้ดุลพินิจทางการบริหาร โดยมีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางการบัญชีและมาตรฐานรายงานทางการเงิน เพื่อทำการปรับแต่งงบการเงินให้แสดงผลการดำเนินงานที่เป็นไปในทางที่ต้องการ โดยผู้บริหารมีความเชื่อว่าผลกำไรของกิจการจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน (สรศาสตร์ สุขเจริญสิน, 2561; Mulford & Comiskey, 1996)

ในประเทศไทยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้เข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลการดำเนินงานซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระบวนการขายหุ้นสามัญให้กับนักลงทุนจะประกอบไปด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่ บริษัทจดทะเบียน นักลงทุน ผู้บริหารบริษัทจดทะเบียน ที่ปรึกษาทางการเงิน และผู้สอบบัญชี ทั้งนี้การศึกษาที่ผ่านมาพบว่า คุณภาพการสอบบัญชีเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรของบริษัทที่อยู่ในกระบวนการ IPOs (Chen, Lin, & Zhou, 2005; Liu, Uchida, & Gao, 2014; Zhou & Elder, 2003) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่พบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters: KAMs) ที่เปิดเผยไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีอาจมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัท (Klueber, Gold, & Pott, 2018) จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าคุณภาพการสอบบัญชีและเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นสิ่งที่นักลงทุนทั่วไปไม่ควรมองข้าม เพราะอาจเป็นปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเป็นไปได้ในการจัดการกำไรของบริษัทที่กำลังจะเข้าไปลงทุน

ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาอิทธิพลของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยงานวิจัยนี้จะใช้ตัวแบบของ Modified Jones Model (Dechow, Sloan, & Sweeney; 1995) สำหรับการจัดการกำไร ขอบเขตในการศึกษาประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะพิจารณาจากจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยไว้ในรายงานผู้สอบบัญชี ส่วนประเด็นเรื่องคุณภาพการสอบบัญชีจะทำการศึกษาในด้านขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชี งานวิจัยในครั้งนี้จะทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างบริษัท IPOs ในระหว่างปี 2559 – 2561 เนื่องจากปี 2559 เป็นปีแรกที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีผลบังคับให้เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไว้ในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียน โดยลำดับของการนำเสนอในบทความครั้งนี้จะแบ่งออกเป็น 5 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย ส่วนที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล ส่วนที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอิทธิพลของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อการจัดการกำไรของบริษัทที่เสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การจัดการกำไรในบริษัทที่เสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก

การเสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก (Initial Public Offerings: IPOs) เป็นวิธีการที่บริษัทนิยมใช้ในการระดมทุนเป็นจำนวนมากเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเติบโตและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าบริษัท IPOs มักมีแรงจูงใจในการจัดการกำไรในช่วงเสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก เพื่อดึงดูดนักลงทุนในตลาดและเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท (Alhadab et al., 2016) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบว่าบริษัท IPOs อาจมีการจัดการกำไรในการรายงานทางการเงินไปจนถึงในช่วงสิ้นปีแรกที่บริษัทเข้าตลาดหลักทรัพย์ เพื่อรักษาระดับราคาหุ้นให้อยู่ในระดับสูง (Teoh et al., 1998) โดยปัญหาดังกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Information asymmetry theory) ที่กล่าวถึงปัญหาระหว่างบุคคลสองฝ่ายอันได้แก่ นักลงทุนซึ่งถือเป็นบุคคลภายนอก ซึ่งจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทที่จะเข้าไปลงทุนน้อยกว่าผู้บริหารซึ่งเป็นบุคคลภายใน (พิมพิศา พรหมมา และ พัทธนันท์ เพชรเชิดชู, 2018) ซึ่งการจัดการกำไร (Earnings management) ถือเป็นการใช้ดุลพินิจทางการบริหาร โดยผู้บริหารจะมีการปรับแต่งงบการเงินภายใต้การปฏิบัติตามมาตรฐานทางการบัญชีและมาตรฐานรายงานทางการเงิน เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปในทางที่ต้องการ โดยผู้บริหารมีความเชื่อว่าผลกำไรของกิจการจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการจัดการกำไร อาจได้แก่ การประเมินอายุการใช้งานของสินทรัพย์ใหม่ การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการบัญชี การปรับประมาณการทางการบัญชี เป็นต้น (สรศาสตร์ สุขเจริญสิน, 2561) ทั้งนี้จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการจัดการกำไรของกิจการอาจอยู่ในรูปแบบของรายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary accruals) ซึ่งหากกิจการมีรายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหารมาก เป็นไปได้ว่ากิจการดังกล่าวอาจมีการจัดการกำไร โดยตัวแบบที่ใช้ตรวจหารายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหารหรือการจัดการกำไรมีหลากหลายตัวแบบ ได้แก่ The Healy Model, The DeAngelo Model, The Jone Model, The Modified Jones Model และ The Industry Model เป็นต้น แต่จากการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าตัวแบบที่มีประสิทธิภาพในการตรวจหารายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหารมากที่สุด ได้แก่ The Modified Jones Model (Dechow et al., 1995) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ตัวแบบของ Modified Jones Model เพื่อคำนวณหารายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการจัดการกำไรของบริษัท IPOs โดยรายละเอียดของการคำนวณหารายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหารตามตัวแบบ Modified Jones Model ของ Dechow et al. (1995) จะแสดงได้ดังนี้

$$NDA_t = \alpha_1 (1/A_{t-1}) + \alpha_2 (\Delta REV_t - \Delta REC_t) + \alpha_3 (PPE_t) \quad (1)$$

โดยรายการคงค้างโดยดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) คำนวณได้จากสมการที่ (2)

$$DAC_t = TAC_t - NDA_t \quad (2)$$

โดยรายการคงค้างรวมทั้งหมด (TAC) สามารถคำนวณได้จากสมการที่ (3)

$$TAC_t = NI_t - CFO_t \quad (3)$$

เมื่อกำหนดให้

NDA_t = รายการคงค้างที่ไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร ในปีที่ t
A_{t-1} = สินทรัพย์รวมในช่วงปลายปีที่ t-1
ΔREV_t = การเปลี่ยนแปลงของรายได้ระหว่างปี t-1 และ t
ΔREC_t = การเปลี่ยนแปลงของลูกหนี้สุทธิระหว่างปี t-1 และ t
PPE_t = ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาในปีที่ t
DAC_t = รายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหารในปีที่ t
TAC_t = รายการคงค้างรวมทั้งหมดในปีที่ t
NI_t = กำไรสุทธิในปีที่ t
CFO_t = กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานของบริษัทในปีที่ t

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบและการจัดการกำไร

การศึกษาที่ผ่านมาพบว่ารูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในอดีตไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการของกิจการอย่างเพียงพอ เนื่องจากบริษัทโดยส่วนมากมักได้รับรายงานผู้สอบบัญชีแบบแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข (Gray, Turner, Coram, & Mock, 2011) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้ถือหุ้นมีความคาดหวังที่จะทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตรวจสอบรายงานทางการเงินมากขึ้น (Mock, Bédard, Coram, Davis, Espahbodi, & Warne, 2013) จึงทำให้คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการสอบบัญชีและงานที่ให้ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ (The International Auditing and Assurance Standards Board: IAASB) มีการปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (ISA) ทั้งนี้ใน ISA 701 ได้กำหนดให้มีการเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters: KAMs) ไว้ในส่วนของรายงานผู้สอบบัญชี เมื่อต้นปี 2015 โดยมีการคาดหวังว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการสื่อสาร ลดช่องว่างของข้อมูล และช่วยให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินเข้าใจกิจการและใช้วิจารณญาณในเรื่องที่มีสาระสำคัญได้ดียิ่งขึ้น (Gold & Heilmann, 2019) ซึ่งในประเทศไทยได้มีผลบังคับให้เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 (เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย, ศิลปพร ศรีจั่นเพชร, และอนุวัฒน์ ภักดี, 2562) โดยงานวิจัยส่วนหนึ่งพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบส่งผลให้การจัดการกำไรของกิจการลดลง (Klueber et al., 2018) ในทางตรงกันข้ามการศึกษาของ เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ (2562) กลับพบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงบวกกับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทางตรงกันข้ามงานวิจัยของ Elizabeth, Miguel, Kay, & Maria (2018) พบว่าการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่ได้มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีและการตอบสนองของนักลงทุน สำหรับในประเทศไทยประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบยังคงเป็นเรื่องใหม่ และยังไม่พบข้อสรุปเกี่ยวกับจำนวนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ส่งผลต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ในประเทศไทย งานวิจัยในครั้งนี้จึงคาดว่าจำนวนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัท IPOs ในปีที่เข้าตลาดหลักทรัพย์ จะมีอิทธิพลเชิงลบกับตกแต่งกำไร จึงทำให้พัฒนาสมมติฐานได้ดังนี้

H_1: จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงลบต่อการจัดการกำไรในบริษัท IPOs

คุณภาพการสอบบัญชีและการจัดการกำไร

คุณภาพการสอบบัญชี (Audit quality) ตามการให้คำนิยามของ DeAngelo (1981) หมายถึง คุณภาพของรายงานทางการเงินที่ได้รับตรวจสอบจากผู้สอบบัญชี โดยรายงานทางการเงินนั้นจะมีความถูกต้องเที่ยงธรรม มีความชัดเจน กะทัดรัด สมบูรณ์ และทันเวลา ซึ่งผู้สอบบัญชีจะต้องมีความเป็นอิสระและสามารถดำเนินการตรวจสอบได้โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลใดๆ จากการศึกษาที่ผ่านมาได้พบข้อสันนิษฐานว่าคุณภาพการสอบบัญชี อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการจัดการกำไรโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบริษัทอยู่ในช่วงกระบวนการ IPOs (Chen et al., 2005; Liu et al., 2014; Zhou & Elder, 2003) โดยขอบเขต

ของคุณภาพการสอบบัญชีในงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit firm size) ความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี (Industry specialization) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit fees) ค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชี (Non-audit services) โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการพัฒนาสมมติฐานดังต่อไปนี้

ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit firm size)

งานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 บริษัทที่มีสาขาทั่วโลกหรือที่เรียกว่าบริษัท BIG4 ซึ่งได้แก่ ไพรซ์วอเทอร์เฮาส์คูเปอส์ (PwC) ดีลอยท์ ทู้ช โธมัทสุ (Deloitte) เคพีเอ็มจี (KPMG) และ อีวาย (EY) มีความน่าเชื่อถือทางด้านคุณภาพการสอบบัญชีมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ เนื่องจากบริษัท BIG4 จะมีทรัพยากรที่พร้อมทั้งทางด้านบุคลากร อุปกรณ์การทำงาน ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ มากกว่า ส่งผลให้บริษัท BIG4 มีการพัฒนากลยุทธ์ทางการสอบบัญชีที่ดีกว่าสำนักงานระดับอื่นๆ (Rezaee, 2005) งานวิจัยในอดีตของ Zhou & Elder (2003) และ Chen et al. (2005) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับการจัดการกำไรของบริษัท IPOs และพบว่าในช่วงก่อนที่มีการออกจำหน่ายหลักทรัพย์เป็นครั้งแรก รายการคงค้างโดยดุลพินิจในผู้บริหารจะมีมากขึ้น ซึ่งบริษัท IPOs ที่ได้รับการตรวจสอบจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จะมีการจัดการกำไรหรือมีรายการคงค้างโดยดุลพินิจในผู้บริหารลดลง ในทางเดียวกันผลการศึกษาซึ่งใช้ข้อมูลใน 22 ประเทศของ Choi, Choi, & Sohn (2018) ได้แสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีที่มาจากสำนักงานตรวจสอบระดับ BIG4 จะช่วยลดการจัดการกำไรในบริษัทได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีความเข้มงวดทางด้านกฎหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Alhadab & Clacher (2018) ที่พบว่าผู้สอบบัญชีที่มีคุณภาพสูงหรือมาจากบริษัท BIG4 จะสามารถยับยั้งการจัดการกำไรให้ลดลงได้ ในทางตรงกันข้ามงานวิจัยของ Chiraz & Anis (2013) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสำนักงานสอบบัญชีและการจัดการกำไร นอกจากนี้ผลการวิจัยของ พิมพิศา พรหมมา และ พัทธนันท์ เพชรเชิดชู (2561) ยังพบว่าผู้สอบบัญชีในระดับ BIG4 และบริษัทสอบบัญชีอื่นๆ ไม่ได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาต่ำกว่ามาตรฐานในการเข้าตลาดครั้งแรก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพและชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชีขนาดต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน หรือไม่อาจช่วยลดความความไม่แน่นอนก่อนการเสนอขายหลักทรัพย์ IPOs ได้ ในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีจะมีอิทธิพลเชิงลบต่อการจัดการกำไรในบริษัท IPOs

ความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี (Industry specialization)

ผู้สอบบัญชีมักมีการรับรองว่าตนเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมที่จะทำการตรวจสอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สอบบัญชีที่มาจากบริษัท BIG4 (Cahan, Jeter, & Naiker, 2011; Hurkx, 2012) ในการวัดค่าความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชีของการศึกษาที่ผ่านมาจะมีทั้งการคำนวณจากส่วนแบ่งตลาดของสำนักงานสอบบัญชี และยอดขายของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมที่แต่ละสำนักงานสอบบัญชีตรวจสอบเป็นตัววัด (Cahan et al., 2011; Hurkx, 2012; Zhou & Elder, 2003) โดยการศึกษาในครั้งนี้จะใช้วิธีคำนวณจากเปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งตลาด (Market share-based) ของสำนักงานสอบบัญชีโดยใช้จำนวนเงินค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีทั้งหมดของแต่ละสำนักงานสอบบัญชีในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม ตามการวิจัยของ Cahan et al. (2011) และ Hurkx (2012) ซึ่งค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นข้อมูลที่สามารถค้นหาได้ง่ายในปัจจุบัน รวมถึงเป็นวิธีการที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชีซึ่งได้รับการยอมรับในแต่ละอุตสาหกรรม การวิจัยครั้งนี้ตั้งเกณฑ์ไว้ว่าผู้สอบบัญชีที่มีความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมที่ตรวจสอบนั้นจะต้องมีเปอร์เซ็นต์ของส่วนแบ่งตลาดอย่างน้อย 30 เปอร์เซ็นต์จากค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีทั้งหมดในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม นอกจากนี้งานวิจัยของ Zhou & Elder (2003) ยังชี้ให้เห็นว่าความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี มีส่วนทำให้การจัดการกำไรในบริษัท IPOs ลดลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Christensen, Olson, & Omer (2015) ที่ช่วยยืนยันว่าความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชีนั้นจะส่งผลให้คุณภาพการสอบบัญชีเพิ่มขึ้นและช่วยลดโอกาสของการจัดการกำไร ในทางตรงกันข้ามผลการวิจัยของ Chen et al. (2005) ได้แสดงให้เห็นว่าความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี ไม่มีผลต่อการลดลงของการจัดการกำไร สำหรับในประเทศไทยยังไม่พบงานวิจัยที่ให้ข้อสรุป

เกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชีที่มีต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่าความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชีจะมีอิทธิพลเชิงลบกับการจัดการกำไรในบริษัท IPOs

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit fees)

งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการกำไร เพราะการที่ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้นอาจเนื่องมาจากผู้สอบบัญชีจะต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลการจัดการกำไรมากขึ้น หรืออาจประเมินได้ว่าบริษัทที่พบการจัดการกำไรจะมีความเสี่ยงสูง ทำให้ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น ส่งผลให้คุณภาพการสอบบัญชีเพิ่มขึ้นตามไปด้วย (Hoitash, Markelevich, & Barragato, 2007; Srinidhi & Gul, 2007) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Bryan & Mason (2016) ที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลเชิงบวกระหว่างการจัดการกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยการจัดการกำไรนั้นวัดจากเทคนิคการซื้อหุ้นกลับคืน (Accretive stock repurchases) ที่เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูง อาจเกิดจากการที่บริษัทมีความเสี่ยงสูง จึงทำให้พบการจัดการกำไรในบริษัทมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันการศึกษาของ Ashbaugh, LaFond, & Mayhew (2003) กลับไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีกับรายการคงค้างในดุลพินิจของผู้บริหาร นอกจากนี้งานวิจัยของ กนษฐา โสดามรรค (2554) ยังไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างในดุลพินิจของผู้บริหารกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าปัจจัยของการกำหนดค่าสอบบัญชีในประเทศไทยกับต่างประเทศมีความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมของตลาดหลักทรัพย์ที่ส่งผลให้คุณภาพของข้อมูลในรายงานทางการเงินในประเทศไทยและต่างประเทศแตกต่างกัน ข้อมูลในรายงานทางการเงินของประเทศไทยอาจไม่สมบูรณ์หรือไม่สะท้อนความเป็นจริงเท่ากับตลาดหลักทรัพย์ในต่างประเทศ ในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกกับการจัดการกำไรของบริษัท IPOs

ค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชี (Non-audit services)

จากเหตุการณ์ล่มสลายของบริษัทขนาดใหญ่เช่น Enron, WorldCom และบริษัทอื่นๆ ได้กลายมาเป็นคำถามว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้ามีความสำคัญอย่างไร ไปจนถึงการพิจารณารายได้และการให้บริการอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนจะต้องเปิดเผยค่าตอบแทนผู้สอบบัญชี ซึ่งได้แก่ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชี เช่น การให้คำปรึกษาด้านภาษีหรือกฎหมาย การให้คำปรึกษาด้านการเงิน การบริการจัดทำบัญชี เป็นต้น ไว้ในรายงานประจำปีและแบบรายงาน 56-1 ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี เนื่องจากหากมีค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีมากกว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ บริษัทอาจจะต้องมีการระวังในเรื่องของความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี โดยงานวิจัยที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่าถ้าบริษัทมีค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีสูง จะส่งผลต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและทำให้คุณภาพการสอบบัญชีลดลงตามไปด้วย ตลอดจนอาจมีความเกี่ยวข้องกับการทุจริตหรือการปรับงบการเงินในบริษัท (Abdul Wahab, Gist, & Nik Abdul Majid, 2014; Markelevich, & Rosner, 2013; Ye, Carson, & Simnett, 2011) ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Bamahros, Mohammed, Hussin, & Nordin (2015) ที่พบว่าค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีจะส่งผลต่อความรุนแรงของการจัดการกำไรในบริษัท แต่ในทางตรงกันข้ามการศึกษาของ Eilifsen & Knivsflๆ (2016) ได้แสดงให้เห็นว่าค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงลบกับการจัดการกำไร และการศึกษาของ Bloomfield & Shackman (2008) ยังพบว่าค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการกำไร การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้อัตราส่วนของค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีต่อค่าตอบแทนของผู้สอบบัญชีทั้งหมดตามการวิจัยของ Markelevich & Rosner (2013) ที่แสดงให้เห็นว่าหากบริษัทมีสัดส่วนค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีมากขึ้นจะเป็นข้อบ่งชี้ถึงการขาดความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี นอกจากนี้สำหรับประเทศไทยยังไม่พบการศึกษาในประเด็นดังกล่าวในบริษัท IPOs งานวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่าค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกกับการจัดการกำไรของบริษัท IPOs

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านคุณภาพการสอบบัญชีและการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ทำให้ผู้วิจัยพัฒนาสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้

H_2: ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงลบต่อการจัดการกำไรในบริษัท IPOs

H_3: ความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงลบต่อการจัดการกำไรในบริษัท IPOs

H_4: ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการกำไรในบริษัท IPOs

H_5: ค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการกำไรในบริษัท IPOs

ตัวแปรควบคุม (Control variables)

การศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้ตัวแปรควบคุมที่คาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยซึ่งได้แก่ ขนาดของกิจการ (SIZE) ความสามารถในการก่อหนี้ (LEV) ผลขาดทุนของกิจการ (LOSS) อัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์รวม (ROA) และราคาตลาดต่อหุ้นหารด้วยมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (MTB) ตามการวิจัยของ Alhadab & Clacher (2018), Chen et al. (2005) และเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ (2562)

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ บริษัทที่ทำการเสนอขายหุ้นสามัญให้แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2559 – 2561 จำนวน 69 บริษัท โดยไม่รวมบริษัท IPOs ในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเฉพาะในการดำเนินธุรกิจและหักบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนออก ซึ่งรายละเอียดการเลือกบริษัทตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยจะแสดงได้ในตารางที่ 1 และจากตารางที่ 2 พบว่าบริษัทตัวอย่างที่ทำการศึกษาอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ (SERVICE) มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.3 และอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ SET มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50.7

ตารางที่ 1 รายละเอียดการเลือกตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

บริษัทตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย	2559	2560	2561	รวม
บริษัท IPOs ที่ออกจำหน่ายหุ้นสามัญในปี 2559 – 2561 ทั้งหมด	25	39	19	83
หัก บริษัท IPOs ในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน	1	1	2	4
หัก บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน	4	5	1	10
รวมจำนวนบริษัทตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย	**20**	**33**	**16**	**69**

ตารางที่ 2 การจำแนกบริษัทตัวอย่างตามกลุ่มอุตสาหกรรมและตลาดหลักทรัพย์

ส่วนที่ 1: บริษัทตัวอย่างแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรม

กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวนบริษัท	ร้อยละ
บริการ (SERVICE)	23	33.3
สินค้าอุตสาหกรรม (INDUS)	12	17.34
ทรัพยากร (RESOURC)	9	13.0
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (PROPCON)	9	13.0
เทคโนโลยี (TECH)	7	10.1
สินค้าอุปโภคบริโภค (CONSUMP)	5	7.3
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (AGRO)	4	5.8
รวมจำนวนตัวอย่าง	**69**	**100**

ส่วนที่ 2: บริษัทตัวอย่างแยกตามตลาดหลักทรัพย์

ตลาดหลักทรัพย์	รวม	ร้อยละ
SET	35	50.7
MAI	34	49.3
รวมจำนวนตัวอย่าง	**69**	**100**

ในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินรวม รายงานประจำปี หนังสือชี้ชวน รายงานผู้สอบบัญชี และข้อมูลมูลค่าหลักทรัพย์จากและเว็บไซต์ของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (www.sec.ot.th) และฐานข้อมูล SETSMART การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยในครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ของข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด รวมถึงการใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistic) ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อการจัดการกำไร โดยการจัดการกำไรได้ใช้ตัวแบบ Modified Jones Model (Dechow et al., 1995) ทำให้สามารถพัฒนาตัวแบบสำหรับการวิจัย ได้ดังนี้

ตัวแบบที่ใช้ในงานวิจัย

$$DAC_t = \beta_0 + \beta_1 KAM_t + \beta_2 BIG4_t + \beta_3 SPEC_t + \beta_4 AF_t + \beta_5 NAS_t + \beta_6 SIZE_t + \beta_7 LEV_t + \beta_8 LOSS_t + \beta_9 ROA_t + \beta_{10} MTB_t + \varepsilon_t$$

เมื่อ

ตัวแปรตาม

DAC = รายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหาร วัดค่าตามตัวแบบของ Modified Jones Model

ตัวแปรอิสระ

KAM = จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่แสดงในรายงานผู้สอบบัญชี

BIG4 = ตัวแปรหุ่นของขนาดสำนักงานตรวจสอบบัญชี ถ้าเป็น BIG4 มีค่าเท่ากับ 1 อื่นๆ คือ 0

SPEC = ตัวแปรหุ่นของความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี วัดจากเปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งตลาดของค่าสอบบัญชีทั้งหมดในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม โดยสำนักงานสอบบัญชีที่มีส่วนแบ่งตลาดมากกว่า 30 เปอร์เซ็นต์ จะมีค่าเท่ากับ 1 อื่น ๆ คือ 0

AF = ลอการิทึมธรรมชาติของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

NAS = อัตราส่วนค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีหารด้วยค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีทั้งหมด

ตัวแปรควบคุม

SIZE = ขนาดของกิจการวัดจากลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมทั้งหมด

LEV = ความสามารถในการก่อหนี้คำนวณจากอัตราส่วนหนี้สินรวมหารด้วยสินทรัพย์รวม

LOSS = ตัวแปรหุ่นผลขาดทุนของกิจการ โดยหากกิจการมีผลขาดทุนก่อนหน้าเข้าตลาดหลักทรัพย์ภายใน 3 ปีให้มีค่าเท่ากับ 1 อื่นๆ คือ 0

ROA = อัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์รวม

MTB = อัตราส่วนราคาตลาดต่อหุ้นหารด้วยมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (Market to Book ratio)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

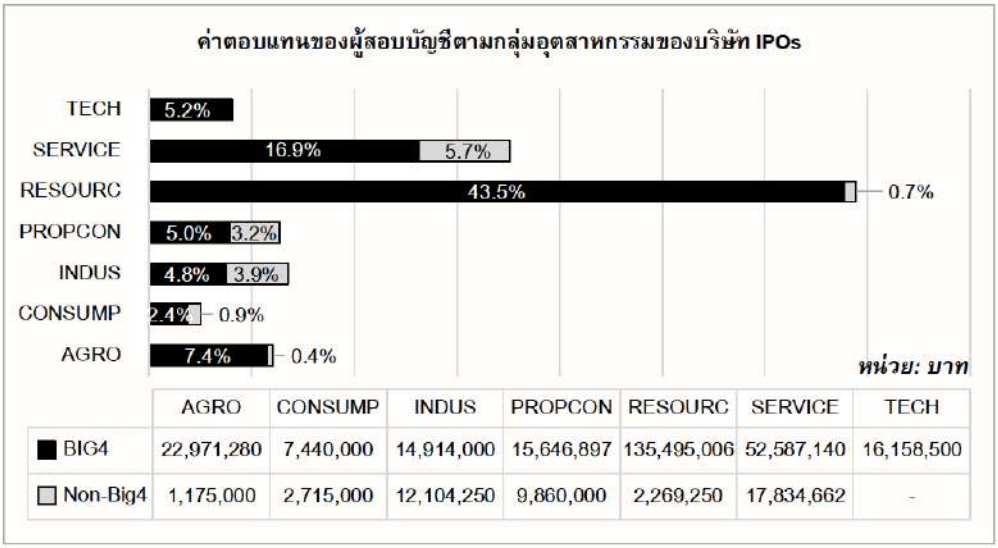

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงค่าตอบแทนของผู้สอบบัญชีแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรมของบริษัท IPOs

จากภาพที่ 1 จะแสดงผลรวมค่าตอบแทนของผู้สอบบัญชี (Total Fees) จากสำนักงานสอบบัญชีระดับ BIG4 และสำนักงานสอบบัญชีอื่น ๆ (Non-BIG4) แยกตามกลุ่มอุตสาหกรรมของบริษัท IPOs โดยผลรวมค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีทั้งหมดเท่ากับ 311,170,985 บาท ซึ่งโดยส่วนมากบริษัท IPOs มีการจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้สอบบัญชีจากบริษัท BIG4 มากที่สุด คิดเป็นจำนวนเงินรวม 265,212,823 บาท หรือเท่ากับร้อยละ 85.2 ของค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีทั้งหมด และมีการจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีอื่น ๆ (Non-BIG4) คิดเป็นจำนวนเงินรวม 45,958,162 บาท หรือร้อยละ 14.8 ของค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีทั้งหมด โดยที่กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร (RESOURC) มีการจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้สอบบัญชีจากบริษัท BIG4 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.5 ของค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีทั้งหมด โดยที่กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ (SERVICE) มีการจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ (Non-BIG4) มากที่สุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 5.7 ของค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีทั้งหมด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของแต่ละตัวแปร

Variables	n	Mean	Median	S.D.	Min	Max
DAC	69	0.201	0.104	0.284	0.003	1.548
KAM	69	1.449	1.000	0.718	0	4.000
AF	69	14.646	14.483	0.684	13.710	16.601
NAS	69	0.089	0	0.182	0	0.774
SIZE	69	21.544	21.188	1.376	19.661	25.335
LEV	69	0.326	0.296	0.181	0.077	0.712
ROA	69	0.113	0.071	0.172	-0.056	1.000
MTB	69	3.095	2.463	2.075	0.583	10.305

ตัวแปรค่าไม่ต่อเนื่อง

Variables	n	Dummy = 1	%	Dummy = 0	%
BIG4	69	43	62.3	26	37.7
SPEC	69	22	31.9	47	68.1
LOSS	69	6	8.7	63	91.3

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

Variables	DAC	KAM	BIG4	SPEC	AF	NAS	SIZE	LEV	LOSS	ROA	MTB
DAC		.017	-.026	-.115	-.130	.087	-.289*	-.275*	-.001	.288*	-.020
KAM	.081		-.129	.020	.027	.142	.067	-.001	.193	.015	-.029
BIG4	-.104	-.097		.532**	.448**	.143	.399**	.094	.134	-.110	.198
SPEC	-.069	.049	.532**		.360**	.233	.309**	.265*	.010	-.110	.128
AF	-.142	.138	.425**	.449**		.052	.418**	.143	.003	.009	.054
NAS	-.029	.026	.169	.259*	.260*		.452**	.054	.208	-.056	.105
SIZE	-.211	.073	.405**	.370**	.588**	.550**		.327**	.124	-.218	.038
LEV	-.075	.001	.106	.286*	.205	.079	.369**		.209	-.467**	-.283*
LOSS	-.020	.166	.134	.010	.053	.278*	.149	.250*		-.435**	-.070
ROA	.887**	.059	-.113	-.075	-.113	-.114	-.164	-.136	-.187		.401**
MTB	.051	-.001	.210	.107	-.018	.006	-.047	-.266*	-.092	.110	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ตามตารางที่ 3 จะแสดงค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของแต่ละตัวแปร โดยจะพบว่าค่าเฉลี่ยของรายการคงค้างรายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) เท่ากับ 0.201 จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAMs) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.449 เรื่อง ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (AF) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.646 ค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชี (NAS) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.089 ขนาดของบริษัท (SIZE) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.544 ความสามารถในการก่อหนี้ (LEV) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.326 กำไรต่อสินทรัพย์รวม (ROA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.113 และราคาตลาดต่อหุ้นหารด้วยมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (MTB) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.095 และสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรค่าไม่ต่อเนื่องพบว่า กลุ่มตัวอย่างบริษัท IPOs ที่ใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีบริษัทขนาดใหญ่ (BIG4) มีจำนวน 43 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 62.3 บริษัท IPOs ที่ได้รับบริการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีที่ถือว่ามีความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของลูกค้า (SPEC) จำนวน 22 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 31.9 และบริษัท IPOs ที่มีผลขาดทุนก่อนหน้าเข้าตลาดหลักทรัพย์ภายใน 3 ปี (LOSS) มีจำนวน 6 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 8.7 จากบริษัทตัวอย่างทั้งหมด

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์จะแสดงได้ตามตารางที่ 4 โดยในด้านบนจะเป็นการวิเคราะห์แบบ Spearman correlation จะแสดงในส่วนบนของตาราง และการวิเคราะห์แบบ Pearson correlation จะแสดงในส่วนล่าง ซึ่งจะพบว่าการจัดการกำไร (DAC) มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อสินทรัพย์รวม (ROA) มากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรอิสระทุกตัวจะมีค่าน้อยกว่า 0.8 นอกจากนี้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรอิสระทุกตัว จากตารางที่ 5 มีค่าเข้าใกล้ 1 และน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่เกิดปัญหา Multicollinearity หรือแสดงได้ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระจากกัน (กัลยา วานิชย์บัญชา และ ฐิตา วานิชย์บัญชา, 2558; Best & Kahn, 2006) จึงมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไร

Variables	Expected sign	Coefficients	P-value	VIF
Constant	None	0.871	0.042*	
KAM	-	0.011	0.632	1.134
BIG4	-	0.030	0.474	1.830
SPEC	-	-0.005	0.905	1.782
AF	+	0.001	0.979	1.800
NAS	+	0.230	0.041*	1.740
SIZE	-	-0.043	0.018*	2.563
LEV	+	0.116	0.273	1.531
LOSS	+	0.106	0.095	1.341
ROA	+	1.502	0.000*	1.081
MTB	-	-0.006	0.484	1.181
n	69	F-Value		28.920
R Square	0.833	Significance F		0.000
Adjusted R Square	0.804	Durbin-Watson		2.128

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยในเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะแสดงได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุในตารางที่ 5 ซึ่งจะพบว่าค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.804 แสดงว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและคุณภาพการสอบบัญชีสามารถอธิบายการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ได้ 80.40% ค่า F และ Significance F คือ 28.920 และ 0.000 ตามลำดับซึ่งค่า Significance มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อทำการวิเคราะห์ตัวแปรในเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากตารางที่ 5 จะพบว่า เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) พบว่ามีค่า P-value มากกว่า 0.05 (p = 0.632, b = 0.011) แสดงให้เห็นว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐาน H1 และเป็นไปตามการศึกษาของ Elizabeth et al. (2018) ที่กล่าวว่าการเปิดเผยข้อมูล KAMs ไม่ได้มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีและการตอบสนองของนักลงทุนผลการวิจัยครั้งนี้จึงโต้แย้งการศึกษาของ Klueber et al. (2018) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการเปิดเผยข้อมูล KAMs ของบริษัท IPOs ในประเทศไทยยังคงเป็นเรื่องใหม่ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เริ่มบังคับให้ผู้สอบบัญชีเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไว้ในรายงานเมื่อปี 2559 การศึกษาข้อมูลในครั้งนี้ได้ใช้เวลาเพียง 3 ปี ดังนั้นจึงอาจทำให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนกับงานวิจัยที่ผ่านมา

ผลการวิเคราะห์ในเรื่องคุณภาพการสอบบัญชีจากตารางที่ 5 พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (BIG4) มีค่า P-value มากกว่า 0.05 (p = 0.474, b = 0.030) แสดงให้เห็นว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน H_2 และสรุปได้ว่าบริษัท IPOs ที่ได้รับการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีจาก BIG4 หรือบริษัทอื่นๆ ไม่มีผลต่อการจัดการกำไร สอดคล้องกับการวิจัยของ Chiraz & Anis (2013) ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการจัดการกำไร นอกจากนี้ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ พิมพิศา

พรหมมา และ พัทธนันท์ เพชรเชิดชู (2561) ยังแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชีทั้งระดับ BIG4 หรือสำนักงานสอบบัญชีอื่น ๆ อาจไม่ได้ช่วยลดความความไม่แน่นอนก่อนกระบวนการเสนอขายหลักทรัพย์ IPOs ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาในด้านความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี (SPEC) พบว่า มีค่า P-value มากกว่า 0.05 (p = 0.905, b = -0.005) แสดงให้เห็นว่าความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชีไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_3 หรือกล่าวได้ว่าความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชีไม่ส่งผลกระทบต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs สอดคล้องกับการวิจัยของ Chen et al. (2005) ที่แสดงให้เห็นว่าความเชี่ยวชาญในด้านอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชีถึงแม้จะเป็นผู้สอบบัญชีที่มาจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ไม่มีผลต่อการลดลงของการจัดการกำไรในบริษัท และอีกเหตุผลหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่าในประเทศไทย สำนักงาน ก.ล.ต. มีการกำกับดูแลและกำหนดให้ผู้สอบบัญชีของกิจการในตลาดทุนจะต้องได้รับความเห็นชอบจาก ก.ล.ต. รวมถึงมีการติดตามคุณภาพการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีอยู่เสมอ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2560) ทำให้ผู้สอบบัญชีของบริษัท IPOs ได้รับการควบคุมคุณภาพการตรวจสอบและมีความเชี่ยวชาญทางการตรวจสอบในกลุ่มอุตสาหกรรมของลูกค้าไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ด้านค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (AF) พบว่ามีค่า P-value มากกว่า 0.05 (p = 0.979, b = 0.001) แสดงให้เห็นว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_4 ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของ Ashbaugh et al. (2003) และ กนษฐา โสดามรรค (2554) ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและรายการคงค้างในดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งอาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมของตลาดหลักทรัพย์มีส่วนทำให้ปัจจัยของการกำหนดค่าสอบบัญชีในประเทศไทยกับต่างประเทศมีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาในเรื่องของค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชี (NAS) พบว่ามีค่า P-value น้อยกว่า 0.05 (p = 0.041, b = 0.230) แสดงให้เห็นว่าค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs จึงยอมรับสมมติฐาน H_5 หรืออาจกล่าวได้ว่าบริษัท IPOs ที่มีค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีในสัดส่วนที่สูงจะพบการจัดการกำไรมากขึ้นตามไปด้วย ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bamahros et al. (2015) และ Markelevich & Rosner (2013) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าหากสัดส่วนของค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีต่อค่าตอบแทนของผู้สอบบัญชีทั้งหมดมีมากขึ้น เป็นไปได้ว่าผู้สอบบัญชีอาจขาดความเป็นอิสระในการตรวจสอบ จึงส่งผลให้คุณภาพการสอบบัญชีลดลง โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีการเปิดเผยข้อมูลค่าตอบแทนผู้สอบบัญชี ซึ่งแบ่งเป็นค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีไว้ในรายงานประจำปีและแบบรายงาน 56-1 โดยนักลงทุน หรือผู้สนใจที่กำลังหาข้อมูลประกอบการซื้อหุ้น IPOs สามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวในการระมัดระวังเรื่องของความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีให้มากขึ้น ในอีกทางหนึ่งข้อมูลค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีอาจเป็นการบ่งบอกว่าหากบริษัท IPOs ได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีที่ขาดความเป็นอิสระ จะส่งผลให้คุณภาพการสอบบัญชีลดลง และมีความเป็นไปได้ว่าอาจมีการจัดการกำไรในข้อมูลรายงานทางการเงินของบริษัท IPOs ดังกล่าว

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 5 ยังแสดงให้เห็นถึงตัวแปรควบคุมที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ได้แก่ ขนาดของกิจการ (SIZE) โดยมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไร (p = 0.018, b = -0.043) หรืออาจกล่าวได้ว่าบริษัท IPOs ที่มีขนาดเล็กอาจมีโอกาสของการจัดการกำไรมากกว่าบริษัท IPOs ขนาดใหญ่ เพื่อดึงดูดนักลงทุนทั่วไปให้เข้ามาร่วมลงทุน ตัวแปรควบคุมที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไร ได้แก่ กำไรต่อสินทรัพย์รวม (ROA) (p = 1.502, b = -0.000) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัท IPOs ที่มี ROA สูงอาจพบโอกาสของการจัดการกำไรมากขึ้น เนื่องจากวิธีการจัดการกำไรอาจมาจากการปรับประมาณการหรือการเปลี่ยนนโยบายทางการบัญชี ตลอดจนการประเมินอายุการใช้งานของสินทรัพย์ใหม่ เป็นต้น (สรศาสตร์ สุขเจริญสิน, 2561) จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้กำไรของบริษัทเพิ่มขึ้น ในส่วนของการวิเคราะห์ตัวแปรควบคุมอื่นๆ ได้แก่ ความสามารถในการก่อหนี้ (LEV) (p = 0.273, b = 0.116) ผลขาดทุน

ของกิจการ (LOSS) (p = 0.095, b = 0.106) และราคาตลาดต่อหุ้นหารด้วยมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (MTB) (p = 0.484, b = -0.006) พบว่าไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการจัดการกำไรในบริษัท IPOs

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คุณภาพการสอบบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัทที่เสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก (IPOs) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในครั้งนี้พบว่าค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรของบริษัท IPOs ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากผู้สอบบัญชีมีการให้บริการอื่นนอกเหนือจากการตรวจสอบบัญชีมากขึ้น อาจแสดงถึงการขาดความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและส่งจะผลให้คุณภาพการสอบบัญชีลดลง เนื่องจากผู้สอบบัญชีอาจมีความผ่อนปรนในการตรวจสอบ จึงอาจเป็นสาเหตุของการเพิ่มโอกาสในการจัดการกำไรโดยผู้บริหารเพื่อสร้างผลประกอบการที่สามารถดึงดูดนักลงทุนทั่วไปให้เข้ามาร่วมลงทุนในช่วงบริษัทมีการเสนอขายหุ้นแก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าบริษัท IPOs ที่มีขนาดเล็กจะมีโอกาสในการจัดการกำไรมากกว่าบริษัทที่มีขนาดใหญ่ และในช่วงเวลาที่บริษัทอยู่ในระหว่างกระบวนการ IPOs อาจพบอัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์รวมที่สูง (ROA) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ามีการปรับเปลี่ยนโนบายทางการบัญชีหรือการประมาณการทางการบัญชีโดยผู้บริหารเพื่อจัดการกำไรของบริษัทให้ดูดีและเป็นที่น่าสนใจต่อนักลงทุนมากขึ้น

งานวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของการเก็บข้อมูลซึ่งใช้ข้อมูลเพียง 3 ปี โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี 2559 เนื่องจากเป็นปีแรกที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีผลบังคับให้เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จึงอาจทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาเรื่องของคุณภาพการสอบบัญชี รวมถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในอดีต

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยอาจให้ข้อเสนอแนะกับนักลงทุนหรือผู้สนใจในการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับค่าบริการอื่นของผู้สอบบัญชี เพื่อพิจารณาดูว่าบริษัทที่สนใจหรือกำลังจะเข้าไปลงทุนนั้นมีโอกาสของการจัดการกำไรในช่วงกระบวนการ IPOs หรือไม่ เนื่องจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าบริษัท IPOs มักมีแรงจูงใจในการจัดการกำไรเพื่อดึงดูดนักลงทุนในตลาดและเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท สำหรับงานวิจัยในอนาคตอาจศึกษาประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในมุมมองอื่นๆ นอกเหนือจากจำนวนของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผย และประเด็นอื่นๆ ทางด้านคุณภาพการสอบบัญชี รวมถึงมีการเก็บข้อมูลในระยะยาวเพื่อให้เห็นมุมมองและผลการวิจัยที่แตกต่างจากการศึกษาในครั้งนี้

บรรณานุกรม

กนษฐา โสดามรรค. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหารกับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนีหลักทรัพย์ SET100 ปี พ.ศ. 2553* (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กัลยา วานิชย์บัญชา และ ฐิตา วานิชย์บัญชา. (2558). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. กรุงเทพฯ: สามลดา.

เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย, ศิลปพร ศรีจั่นเพชร, และอนุวัฒน์ ภักดี. (2562). เรื่องสำคัญในการตรวจสอบบอกอะไร. *วารสารวิชาชีพบัญชี, 15*(45), 5-25.

พิมพิศา พรหมมา และ พัทธนันท์ เพชรเชิดชู. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาหลักทรัพย์ที่เข้าจดทะเบียนครั้งแรกต่ำกว่ามูลค่าของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็มเอไอของประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 32*(102), 140-153.

สรศาสตร์ สุขเจริญสิน. (2561). *การวัดระดับการพัฒนาของตลาดหลักทรัพย์ในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2560). *รายงานสรุปกิจกรรมการตรวจคุณภาพงานสอบบัญชี*. สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2562 จาก http://www.sec.or.th

Abdul Wahab, E. A., Gist, W. E., & Nik Abdul Majid, W. Z. (2014). Characteristics of non-audit services and financial restatements in Malaysia. *Journal of Contemporary Accounting & Economics,10,* 225–247.

Alhadab, M., & Clacher. I. (2018). The impact of audit quality on real and accrual earnings management around IPOs. *The British Accounting Review, 50*, 442–461.

Alhadab, M., Clacher, I., & Keasey, K. (2016). A Comparative Analysis of Real and Accrual Earnings Management around Initial Public Offerings under Different Regulatory Environments. *Journal of Business Finance & Accounting, 43*(7), 849–871.

Ashbaugh, H., LaFond, R., & Mayhew, B. (2003). Do non-audit services compromise auditor independence? Further evidence. *The Accounting Review, 78*(3), 611-39.

Bamahros, Mohammed. H., Hussin, W., & Nordin, W. (2015). Non-audit Services, Audit Firm Tenure And Earnings Management In Malaysia. *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance, 11*(1), 1-24.

Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). Research in Education (10th ed.). Boston: Pearson Education, Inc.

Bloomfield, D., & Shackman, J. (2008). Non-audit service fees, auditor characteristics and earnings restatements. *Managerial Auditing Journal, 23*(2), 125 – 141.

Bryan, D. B. & Mason,T. W. (2016). The influence of earnings management conducted through the use of accretive stock repurchases on audit fees. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting, 34,* 99–109.

Cahan, S. F., Jeter, D. C., & Naiker, V. (2011). Are All Industry Specialist Auditors the Same? *Auditing: A Journal of Practice & Theory, 30*(4), 191–222.

Chen, K.Y., Lin, K.L., & Zhou, J. (2005). Audit quality and earnings management for Taiwan IPO firms. *Managerial Auditing Journal, 20*(1), 86-104.

Chiraz, D., & Anis, J. (2013). Earnings management and performance of French IPO companies. *Journal of Accounting and Taxation, 5*(1), 1-14.

Choi, A., Choi, J. H., Sohn, B. C. (2018). The Joint Effect of Audit Quality and Legal Regimes on the Use of Real Earnings Management: International Evidence. *Contemporary Accounting Research, 35*(3), 2225-2257.

Christensen, B. E., Olson, A. J., & Omer, T. C. (2015). The Role of Audit Firm Expertise and Knowledge Spillover in Mitigating Earnings Management through the Tax Accounts. *Journal of the American Taxation Association, 37*(1), 3-36.

DeAngelo, L. E. (1981). Auditor Size and Audit Quality. *Journal of Accounting and Economics 3*(3), 183–199.

Dechow, P., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review, 70*(2), 193–225.

Eilifsen, A., & Knivsflη, K. (2016). The Role of Audit Firm Size, Non-Audit Services, and Knowledge Spillovers in Mitigating Earnings Management during Large Equity Issues. *International Journal of Auditing, 20*, 239–254.

Elizabeth. G., Miguel, M. M., Kay, W. T., & Maria. V. (2018). Consequences of adopting an expanded auditor's report in the United Kingdom. *Review of Accounting Studies, 23*(4), 1543-1587.

Gold, A., & Heilmann, M. (2019). The consequences of disclosing key audit matters (KAMs): A review of the academic literature. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie, 93*(1/2), 5–14.

Gray, G.L., Turner, J.L., Coram, P.J., & Mock, T.J. (2011). Perceptions and misperceptions regarding the unqualified auditor's report by financial statement preparers, users, and auditors. *Accounting Horizons, 25*(4), 659–684.

Hoitash, R., Markelevich, A., & Barragato, C. A. (2007). Auditor fees and audit quality. *Managerial Auditing Journal, 22*(8), 761-786.

Hurkx, R. P. H. (2012). *The influence of industry specialist auditors´ strategy on audit quality* (Working paper). Tilburg University.

Klueber, J., Gold, A., & Pott, C. (2018). *Do key audit matters impact financial reporting behavior?.* Retrieved March 15, 2019, from http://www.ssrn.com

Liu, J., Uchida, K., & Gao, R. (2014). Earnings management of initial public offering firms: evidence from regulation changes in China. *Accounting and Finance, 54*, 505–537.

Markelevich, A., & Rosner, R. L. (2013). Auditor Fees and Fraud Firms. *Contemporary Accounting Research, 30*(4), 1590–1625.

Mock, T.J., Bédard, J., Coram, P.J., Davis, S.M., Espahbodi, R., & Warne, R.C. (2013). The audit reporting model: Current research synthesis and implications. *A Journal of Practice & Theory, 32*(1), 323–351.

Mulford, C. W., & Comiskey, E. E. (1996) . *Financial warnings: Detecting earning surprises, avoiding business troubles, implementing corrective strategies.* USA: John Wiley & Sons Inc.

Rezaee, Z. (2005). Causes, consequences, and deterence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting, 16*(3), 277-298.

Srinidhi, B. N.,& Gul, F.A. (2007). The differential effects of auditors' nonaudit and audit fees on accrual quality. *Contemporary Accounting Research, 24*(2), 595–629.

Teoh, S.H., Wong, T.J., & Rao, G.R. (1998). Are Accruals during Initial Public Offerings Opportunistic?. *Review of Accounting Studies, 3,* 175-208.

Ye, P., Carson, E., & Simnett, R. (2011). Threats to auditor independence: the impact of relationship and economic bonds. Auditing: *A Journal of Practice & Theory, 30*(1), 121-148.

Zhou, J., & Elder, R. (2003). *Audit Firm Size, Industry Specialization and Earnings Management by Initial Public Offering Firms* (Working paper). USA: Syracuse University.

อนาคตภาพของมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว)

THE FUTURE OF THE UNIVERSITIES OF LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

Received: October 19, 2018
Revised: June 8, 2019
Accepted: June 10, 2019

คำเพ้า จันทร์เพ็งชัย*
Khamphao Chanphengxay*
สมคิด สร้อยน้ำ**
Somkid Sroinam**
มัณฑนา อินทุสมิต***
Muntana Intusamith***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
* Philosophy doctorate student of educational administration, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University
* Email: khamphaock@gmail.com
** ประธานสาขาการบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
** Head of Educational Administration Department, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University
** Email: sroinam@gmail.com
*** อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา คณะคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
*** Lecturer in Educational Administration, Faculty of Education, Lei Rajabhat University
*** Email: muntana_in@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพที่เป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว ระหว่าง พ.ศ. 2559 - 2573 โดยนำเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR ได้ดำเนินการเป็น 3 ระยะคือ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการจัดการอุดมศึกษา รวมทั้งมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คนด้วย 2) ศึกษาอนาคตภาพมหาวิทยาลัย โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR จำนวน 3 รอบ มีผู้เชี่ยวชาญ 24 คน และ 3) การสร้างภาพอนาคตของมหาวิทยาลัย ใน ส.ป.ป. ลาว รวมทั้งมีแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 70 คนด้วย

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยดังกล่าว ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 12 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการคุ้มครองมหาวิทยาลัย 2) ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน 3) ด้านการค้นคว้าวิจัย 4) ด้านการบริการวิชาการ 5) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม 6) ด้านบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชน 7) ด้านการร่วมมือกับภายในและต่างประเทศ 8) ด้านพื้นฐานโครงสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวก 9) ด้านความเป็นอัตลักษณ์ (ความโดดเด่น) ของมหาวิทยาลัย 10) ด้านผู้เรียน 11) ด้านอาจารย์ และ 12) ด้านผู้บริหาร ใน 12 ด้านนี้มีองค์ประกอบย่อย จำนวน 103 ข้อ ในองค์ประกอบย่อยที่มีแนวโน้มและโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดมีจำนวน 84 ข้อ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 4.51 – 5.00 ค่ามัธยฐาน 3.51 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 และองค์ประกอบย่อยที่มีแนวโน้มและโอกาสเป็นไปได้มาก จำนวน 19 ข้อ สรุปผลการวิจัยพบว่าอนาคตภาพด้านที่ 12 ด้านผู้บริหาร ด้านที่ 11 ด้านอาจารย์ และด้านที่ 5 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ตามลำดับ มีแนวโน้ม และโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด และจำเป็น ต้องได้รับการพัฒนาก่อนด้านอื่น

คำสำคัญ: อนาคตภาพ มหาวิทยาลัย องค์ประกอบ แนวโน้ม

Abstract

This research aimed to study the future of universities in Lao P.D.R. The research used Ethnographic Delphie Futures Research (EDFR) and divided into 3 phases including; Study on Higher Education Management theories by In-depth interview with 8 experts; Study on the Future of Universities using Ethnographic Delphi Futures Research with 24 experts; and Creating Future of Universities in Lao PDR with questionnaire for 70 respondents.

Research findings showed that the future of universities in Lao PDR (2016-2030) consists of 12 components as follows: 1) university management; 2) curriculum and teaching-learning; 3) research; 4) academic services; 5) culture preservation; 6) university's roles in the community; 7) internal and international cooperation; 8) infrastructure/facility; 9) identity (uniqueness) of university; 10) learners; 11) teachers; and 12) administrators. It was found that the 12 components comprised 103 sub-components and 84 sub-components have highest possibilities when considering from Arithmetic Mean 4.51–5.00, Median 3.50 up, and Interquartile Range less than or equal 1.50 and 19 sub-components have high possibilities. Conclusion, Components 12 -administrators, components 11- teachers and components 5 - culture preservation respectively have the highest trend and possibility and be the first priority in development.

Keywords: Future, University, Component, Trend.

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 กำลังได้รับอิทธิพลจากปรากฏการณ์ที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (จุลชีพ ชินวรรโณ, 2557, น. 382-383) ประเทศต่างๆ ในโลกได้แสดงให้ถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2547, น. 44-45) ทำให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เรียกชื่อย่อว่า ส.ป.ป. ลาว ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ตามสภาพการเปลี่ยนแปลง ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศลาว ปี พ.ศ. 2554 - 2563 ได้กำหนดไว้ว่า ส.ป.ป. ลาวต้องหลุดพ้นจากสภาพด้อยการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมได้รับการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงใหม่ สภาพปัจจุบันพลเมืองได้รับการศึกษา และมีการบริการทางด้านสาธารณสุขทั้งประเทศ วัฒนธรรมที่ดีของชาติได้รับการส่งเสริมขยายอย่างอุดมสมบูรณ์ มีระบบประกันด้านสวัสดิการทางสังคมในระดับพื้นฐาน มีบุคลากร และกำลังแรงงานที่มีความสามารถ สนองความต้องการพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ (พรรคประชาชนปฏิวัติลาว, 2554)

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬาได้วางทิศทางพัฒนาสถาบันการอุดมศึกษาให้ไปตามแผนพัฒนาการศึกษาและกีฬาระยะ 5 ปี ครั้งที่ 8 (พ.ศ. 2559-2563) ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาและกีฬาถึงปี พ.ศ. 2568 และวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาและกีฬาถึงปี พ.ศ. 2573 สถาบันการอุดมศึกษาใน ส.ป.ป. ลาว ปัจจุบันมีสถาบันของรัฐและเอกชนดังนี้ มหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 5 แห่ง อยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา 4 แห่ง และอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 1 แห่ง มหาวิทยาลัยที่อยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา 4 แห่งมีมหาวิทยาลัยแห่งชาติ (มช.) อยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2539 มหาวิทยาลัยจำปาสัก (มจ.) อยู่ในจังหวัดจำปาสัก ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2545 มหาวิทยาลัยสุพานุวงส์ (มส.) อยู่ในจังหวัดหลวงพระบาง ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547 และมหาวิทยาลัยสะหวันนะเขต (มข.) อยู่ในจังหวัดสะหวันนะเขต ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2553 มีหน้าที่พัฒนาการอุดมศึกษา ครอบคลุม 3 แผนงานหลักของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ให้ไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแต่ละระยะ โดยมหาวิทยาลัยมีภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภารกิจหลักเหล่านี้เป็นหน้าที่ที่สำคัญของสถาบันการอุดมศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในสถาบันการอุดมศึกษาของภาครัฐและเอกชนต้องเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐบาล (กองประชุมครบคณะครั้งที่ 5 ของคณะกรรมาธิการแห่งชาติเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2554, น.25) มหาวิทยาลัยต้องมีการปรับตัวเพื่อแสดงบทบาทในการชี้นำสังคม เพราะมหาวิทยาลัยจะต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ มิติให้เข้ากับสถานะการรวมโอกาส และสิ่งท้าทาย (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, พ.ศ. 2549–2558, น. 21)

ในภาพรวมสถาบันการอุดมศึกษา มีจำนวน 103 สถาบัน (แผนพัฒนาการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8 พ.ศ.2559-2563) นอกจากมหาวิทยาลัย 5 แห่งแล้วยังมีวิทยาคารของรัฐ 4 แห่ง สถาบันของรัฐ 3 แห่ง วิทยาลัยของรัฐ 20 แห่ง วิทยาลัยเอกชน 71 แห่ง (ซึ่งไม่ได้รวมวิทยาลัยครู) มหาวิทยาลัยของรัฐอยู่ภายใต้ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา 4 แห่ง มีพนักงานและครูอาจารย์ จำนวน 3,053 คน ผู้หญิง 1,265 คน ผู้ชาย 1,788 คน นักศึกษามีจำนวน 33,109 คน ผู้หญิง 13,958 คน ผู้ชาย 19,151 คน ซึ่งการสอบบรรจุนักศึกษาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย แบ่งเป็นอัตราและมี 2 วิธี คือ นักศึกษาที่ไม่ได้จ่ายค่าเรียน จำนวนร้อยละ 20 และนักศึกษาที่ได้จ่ายค่าเรียน จำนวนร้อยละ 80 หลักสูตรการเรียนการสอน มีจำนวน 270 หลักสูตร มีหลักสูตรระดับปริญญาเอก 3 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 42 หลักสูตร นิติกรรมหลักในการคุ้มครองสายการศึกษาชั้นสูง มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ 2551 การประเมินและปรับปรุง แผนพัฒนาแขนงการศึกษา 5 ปี 2556 กำหนดว่าด้วยการศึกษาชั้นสูง 2558 ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์สำหรับการวิจัยวิทยาศาสตร์ และการคุ้มครองการวิจัยวิทยาศาสตร์ใน ส.ป.ป.ลาว ข้อกำหนดเกี่ยวกับการบริหารและจัดการมหาวิทยาลัยและเอกสารนิติกรรมที่เกี่ยวข้องจำนวนหนึ่ง

ในภาพเฉพาะมหาวิทยาลัย 4 แห่งนี้ ได้ทำหน้าที่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างดี ทั้งได้มีการพัฒนาและขยายตัวดีพอสมควร แต่เมื่อสังเกตจากมุมมองทางด้านความต้องการแท้จริงของสังคมแล้วพบปัญหาดังนี้ คือ ปัญหาการขยายโอกาสเข้าเรียนในการศึกษาชั้นสูงยังได้ไม่ดีเท่าที่ควร ยังมีนักเรียนจำนวนมากที่สนใจเรียนต่อในมหาวิทยาลัยแต่ไม่มีที่เรียนเพียงพอ ปัญหาการปรับปรุงคุณภาพ และความสอดคล้องในการพัฒนาการอุดมศึกษาเป็นปัญหาท้าทายอันดับแรก ในระยะที่ผ่านมาและ ปัจจุบัน ปัญหาด้านอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในสถาบันการอุดมศึกษา ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนมีความรู้ความสามารถ และมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก และปริญญาโท ไม่เพียงพอ ปัญหาการบริการจัดการระบบประกันคุณภาพการอุดมศึกษา ยังเป็นปัญหาใหม่ ปัญหา การค้นคว้าวิจัยและการเผยแผร่ผลการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ ด้านวิทยาศาสตร์ สังคมและด้านอื่นๆ ยังมีน้อย ปัญหาการลงทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา ในระยะผ่านมา และปัจจุบันยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านอื่นๆ จำนวนหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2559-2563, น.95)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบในการผลักดันการพัฒนาการอุดมศึกษา ในมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป.ลาว ให้มีคุณภาพ จึงเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการศึกษาอนาคตภาพของมหาวิทยาลัย และสนใจศึกษาอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยที่อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ซึ่งมีทั้งหมด 4 แห่งดังได้กล่าวไว้ข้างต้นมานั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอนาคตภาพที่เป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. งานวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลและเอกสารอ้างอิงพื้นฐานต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ พันธกิจและอื่นๆให้แก่ผู้บริหารระดับกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา และผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย

2. งานวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลและเอกสารอ้างอิงพื้นฐานของภาพอนาคตทางเลือกที่สำคัญสำหรับสถาบันการอุดมศึกษา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจะมองเห็นภาพอนาคตภารกิจของมหาวิทยาลัยในอนาคต รวมทั้งจะเป็นตัวเร่งการขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายของผู้บริหารมหาวิทยาลัย ในช่วง 15 ปีข้างหน้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

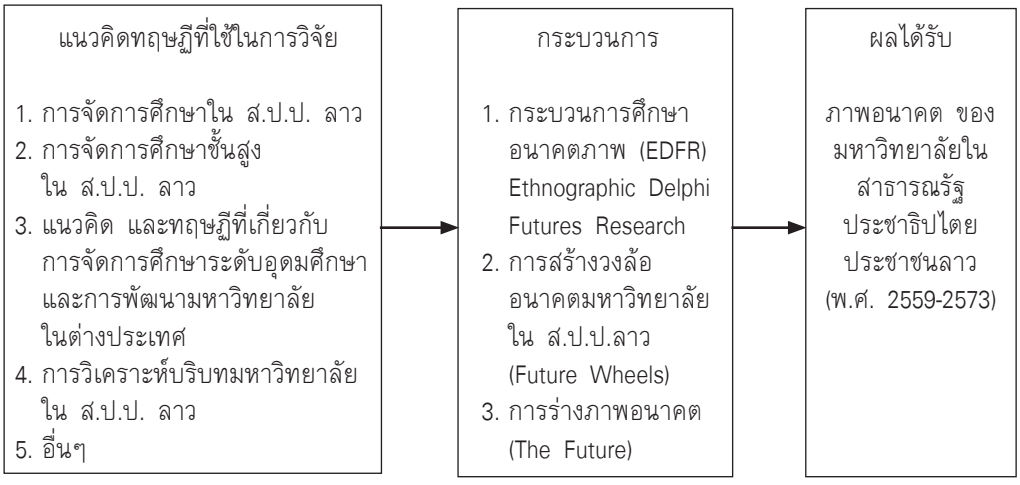

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) การสร้างวงล้ออนาคต (Future Wheel) การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์ต่อเนื่อง (Cross-impact Analysis) และการเขียนอนาคตภาพ วิธีการศึกษาอนาคตในรูปแบบนี้กำหนดจุดมุ่งหมายขององค์กร พันธกิจและอนาคต ที่องค์กรต้องการ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลพื้นฐาน การวิจัยนี้ได้ดำเนินเป็น 3 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาชั้นสูง ระยะที่ 2 ศึกษาอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยโดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR ระยะที่ 3 การสร้างภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป.ลาว ดังภาพที่ 1 ข้างล่างนี้

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

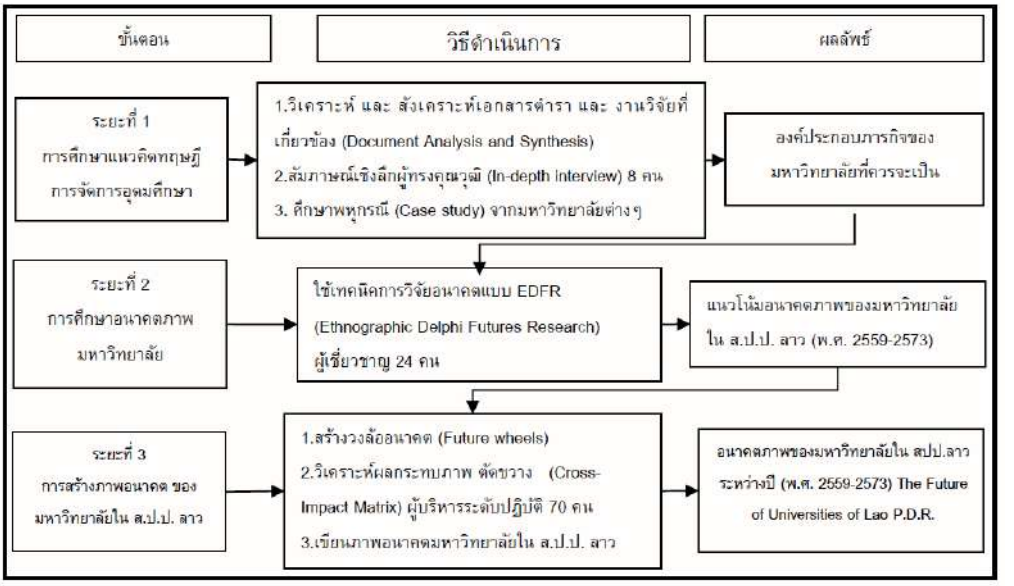

ภาพที่ 2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัยอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาวระหว่าง พ.ศ. 2559-2573

ประชากร

ประชากรเป็นบุคลากรที่เป็นผู้บริหารระดับกระทรวง ผู้บริหารระดับกรมต่างๆที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้กำหนดนโยบายพัฒนาอุดมศึกษาในระดับมหาภาคจากกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย ผู้บริหารระดับปฏิบัติของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้กำหนดนโยบายพัฒนามหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายพัฒนาอุดมศึกษาระดับมหภาคและระดับมหาวิทยาลัยเช่น รองรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา อธิบดี อธิการบดี มีจำนวน 8 คน

ระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายพัฒนามหาวิทยาลัย เช่น รองอธิบดีและรองอธิการบดี จำนวน 24 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นจำนวนมากทั้งนี้ แมคมิลแลน (1971 อ้างถึงในจุรีรัตน์ สืบตระกูล, 2559, น.50) สรุปว่า หากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยมีจำนวนตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราความคลาดเคลื่อนจะน้อยที่สุด

ระยะที่ 3 ได้แก่ ผู้บริหารระดับปฏิบัติของมหาวิทยาลัย เช่น คณบดี รองคณบดี และคณะภาควิชาจำนวน 70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยถามถึงอนาคตของมหาวิทยาลัยใน 15 ปีข้างหน้าควรเป็นอย่างไรบ้าง

ระยะที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างเป็นข้อคำถามสัมภาษณ์แบบกรึ่งโครงสร้างในรอบที่ 1 และสร้างแบบสอบถามมาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) ตั้งแต่ 1-5 คือ จากน้อยที่สุดไปถึงมากที่สุด แทนค่า 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับในรอบที่ 2 และ รอบที่ 3 แต่ในรอบที่ 3 นี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่มีสัญลักษณ์ค่ามัธยฐาน สัญลักษณ์ขอบเขตของพิสัยระหว่างควอไทล์อีกด้วย

ระยะที่ 3 ใช้แบบสอบถามที่เน้นข้อคำถาม มาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) ตั้งแต่ 1-5 คือ จากน้อยที่สุดไปถึงมากที่สุด แทนค่า 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24 คน ของรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับและการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับอนาคตของมหาวิทยาลัย 4 แห่ง จำนวน 70 คน เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่า การพัฒนาอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยระหว่างด้านต่อด้าน ส่งผลกระทบต่อกันมากน้อยเพียงใด

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการคำนวนหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มัธยฐาน ฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และวิเคราะห์หาค่าเมตริกซ์ การประมาณค่าความน่าจะเป็นของผลกระทบภาพตัดขวางเมตริกซ์ การประมาณค่าแต้มต่อของผลกระทบภาพตัดขวาง และการวิเคราะห์หาอัตราส่วนแต้มต่อของการเกิดผลกระทบภาพตัดขวาง

ผลการวิจัยและอภิปายผล

1. ผลการวิจัย

อนาคตภาพของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว

ตามผลการวิจัยครั้งนี้ได้อนาคตภาพของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว ใน 15 ปีข้างหน้า 12 ด้าน ดังนี้ อนาคตภาพที่ 1 ด้านการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 8 ข้อ มีแนวโน้ม และโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดจำนวน 7 ข้อและเป็นไปได้มาก 1 ข้อ อนาคตภาพที่ 2 ด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 10 ข้อ มีแนวโน้มและโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดจำนวน 7 ข้อและเป็นไปได้มากมี 3 ข้อ อนาคตภาพที่ 3 ด้านการค้นคว้าวิจัย พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 7 ข้อ มีแนวโน้มและโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดจำนวน 6 ข้อ และเป็นไปได้มากมี 1 ข้อ อนาคตภาพที่ 4 ด้านการบริการวิชาการพบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 10 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดจำนวน 7 ข้อ และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มาก 3 ข้อ อนาคตภาพที่ 5 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 6 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดทุกข้อ อนาคตภาพที่ 6 ด้านบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชน พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 9 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด มีจำนวน 7 ข้อ และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มากมี 2 ข้อ อนาคตภาพที่ 7 ด้านการการร่วมมือกับภายในและต่างประเทศ พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 9 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดจำนวน 8 ข้อ และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มากมี 1 ข้อ อนาคตภาพที่ 8 ด้านพื้นฐานโครงสร้าง/สิ่ง

อำนวยความสะดวกเห็น พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 8 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด มีจำนวน 3 ข้อ และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มาก มี 5 ข้อ อนาคตภาพที่ 9 ด้านความเป็นอัตลักษณ์ (ความโดดเด่น) ของมหาวิทยาลัยเห็นว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 5 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด มีจำนวน 3 ข้อ และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มาก มี 2 ข้อ อนาคตภาพที่ 10 ด้านผู้เรียน พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 8 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด มีจำนวน 7 ข้อ และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มาก มี 1 ข้อ อนาคตภาพที่ 11 ด้านอาจารย์ พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวนทั้งหมด 14 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดในทุกข้อ อนาคตภาพที่ 12 ด้านผู้บริหาร พบว่า ข้อความขององค์ประกอบย่อย จำนวน 9 ข้อ มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดในทุกข้อ

การสร้างวงล้ออนาคต

ผู้วิจัยได้สร้างภาพวงล้ออนาคต โดยนำบรรดาข้อต่างๆในองค์ประกอบย่อยที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 1 ของผลการวิจัยข้างบนนี้ ซึ่งมีแนวโน้มและโอกาสที่เป็นไปได้มากที่สุด มาสร้างเป็นวงล้ออนาคตขององค์ประกอบหลัก ดังภาพที่ 3

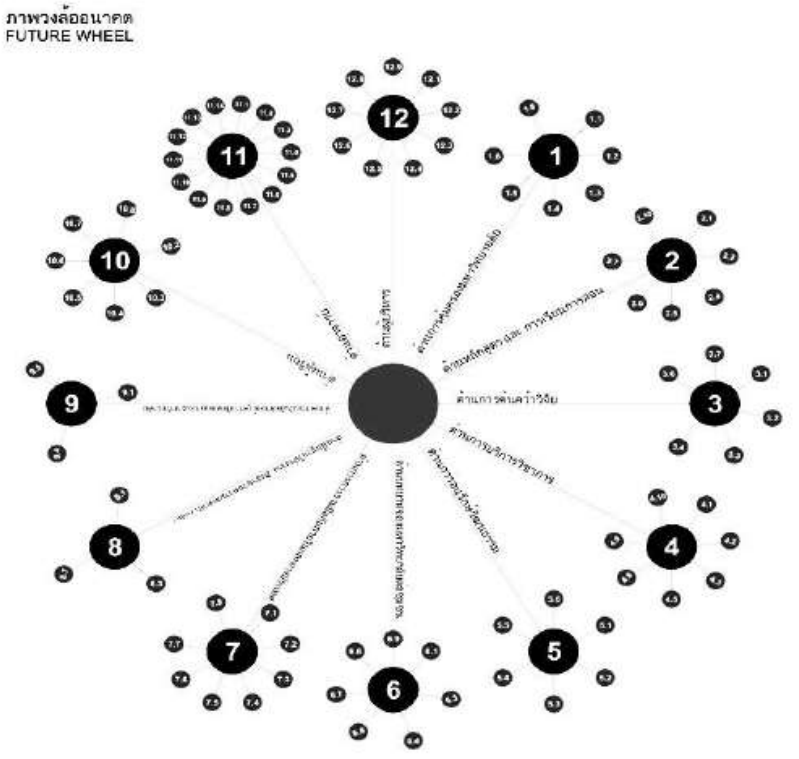

ภาพที่ 3 ภาพวงล้ออนาคตของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว ระหว่าง พ.ศ. 2559-2573

การวิจัยของการวิเคราะห์ผลกระทบภาพตัดขวาง

ตามผลการวิจัยของการวิเคราะห์ผลกระทบภาพตัดขวางและเมื่อพิจารณาการพัฒนามหาวิทยาลัยของรัฐ ส.ป.ป. ลาว ทั้ง 12 ด้าน พบว่า การพัฒนาผู้บริหาร (E12) มีโอกาสที่เป็นไปได้มากที่สุดอันดับแรก (14.52) และเมื่อมีการพัฒนาด้านผู้บริหารแล้ว จะทำให้มีการพัฒนาด้านบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชน (E6) ด้านความเป็นอัตลักษณ์ (ความโดดเด่น) ของมหาวิทยาลัย (E9) และด้านการบริการวิชาการ (E4) ตามลำดับ (1.12, 1.10 และ 1.02 ตามลำดับ)

การพัฒนาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน (E2) เป็นด้านที่มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดอันดับรองลงมา (13.97) และเมื่อมีการพัฒนาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนแล้ว จะทำให้มีการพัฒนาด้านผู้เรียน (E10) ด้านการบริการวิชาการ (E4) ด้านความเป็นอัตลักษณ์ (ความโดดเด่น) ของมหาวิทยาลัย (E9) และด้านอาจารย์ (E11) ตามลำดับ

การพัฒนาด้านการค้นคว้าวิจัย (E3) เป็นด้านที่มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดอันดับที่สาม (12.54) และเมื่อมี การพัฒนาด้านการค้นคว้าวิจัยแล้ว จะทำให้มีการพัฒนาด้านการบริการวิชาการ (E4) ด้านความเป็นอัตลักษณะ (ความโดดเด่น) ของมหาวิทยาลัย (E9) และด้านผู้เรียน (E10) ตามลำดับ (1.50, 1.10 และ 1.04 ตามลำดับ)

การพัฒนาด้านอาจารย์ (E11) เป็นด้านที่มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดอันดับที่สี่ (12.50) และเมื่อมีการพัฒนาด้านอาจารย์แล้ว จะทำให้เกิดการพัฒนาด้านการบริการวิชาการ (E4) และด้านผู้เรียน (E10) ตามลำดับ (1.14 และ 1.04 ตามลำดับ) ส่วนด้านอื่นๆ ที่เหลือก็ส่งผลให้มีการพัฒนาซึ่งกันและกัน ดังภาพที่ 4

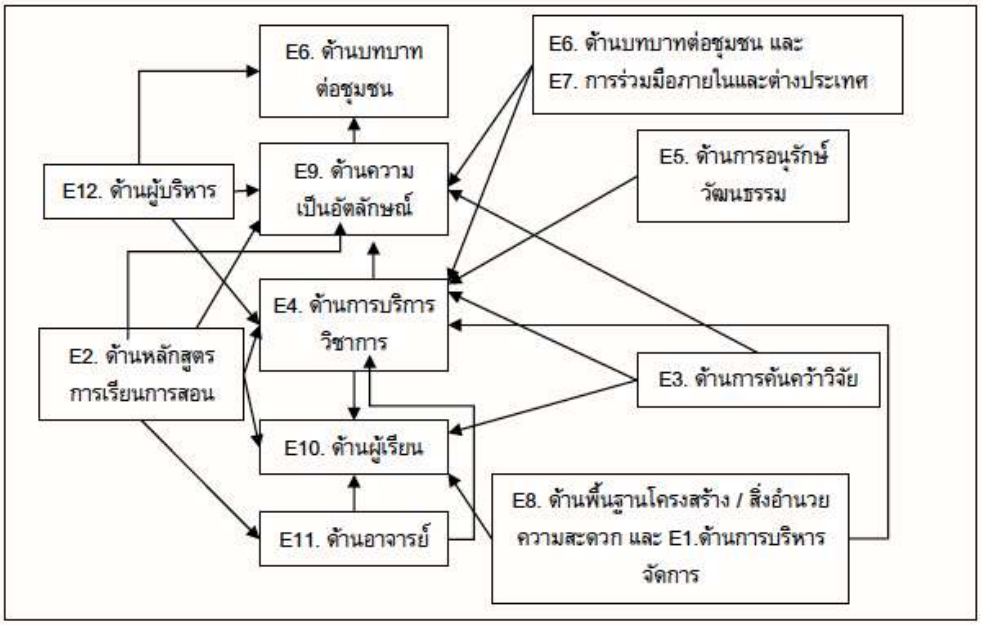

ภาพที่ 4 ภาพตัดขวางอนาคตของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว ระหว่าง พ.ศ. 2559-2573

2. อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายในที่นี้ คือ อนาคตภาพของมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ระหว่าง พ.ศ. 2559-2573 ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. อนาคตภาพ ด้านการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว ระหว่าง พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย ในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (พ.ศ. 2559-2563, น. 98) ที่กล่าวว่าต้องสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีในการอุดมศึกษาในอนาคต สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษาแห่งชาติ 20 ปี พ.ศ. 2544-2563 ที่กล่าวว่าการพัฒนาการศึกษาในอนาคต คือ เอาคุณภาพเป็นหลักสร้างทุกเงื่อนไขให้การศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์ทำให้การศึกษาในทุกชั้น ทุกสายนั้น

ตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัย มีคุณภาพดีขึ้น เอาใจใส่พัฒนาการบริหารคุ้มครอง และการตรวจตราการศึกษาให้มีประสิทธิภาพกว่าเดิม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 152-155) สอดคล้องกับนพพงษ์ บุญจิตราดุล (2534, น. 4) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรมเพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม

2. อนาคตภาพด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติลาว (2549, น. 13-16) ที่กล่าวว่าปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตรตามทิศทาง หน้าที่สร้างแขนงวิชาด้วยหลายรูปแบบให้ได้มาตรฐาน สร้างเงื่อนไข ที่เหมาะสม และคัดเลือกเอาความรู้ที่ทันสมัยมาสอน คือ ทางด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เทคนิควิทยาศาสตร์ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสอดคล้องกับ ชมพูนุท ร่วมชาติ (2548, น. 35-36) อนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2550-2559) ที่กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีนั้น ควรเป็นหลักสูตร ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สังคมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

3. อนาคตภาพ ด้านการค้นคว้าวิจัยของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการค้นคว้าวิจัย ในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาการอุดมศึกษา ส.ป.ป. ลาว (พ.ศ. 2558) ที่กล่าวว่า ส่งเสริมให้มีองค์การการค้นคว้าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับความสามารถของบุคลากร ครู นักศึกษาและนักค้นคว้าวิทยาศาสตร์อยู่ในสถาบันการศึกษาชั้นสูง ส่งเสริมการประดิษฐ์ของครู นักศึกษานักค้นคว้าวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชาติ สอดคล้องกับถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข (2549, น. 61) อนาคตภาพการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้และพัฒนาศาสตร์ ส่งเสริมการสร้างนักวิจัยคุณภาพ

4. อนาคตภาพด้านการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริการวิชาการ ในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (2558, น. 94-99) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาชั้นสูงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่สนับสนุนการให้บริการทางด้านเทคนิควิชาการให้แก่สังคม สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยแห่งชาติ (พ.ศ. 2557, น. 7) แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งชาติ พ.ศ. 2559-2563 ที่ส่งเสริมด้านการบริการวิชาการโดยสร้างศูนย์การปรึกษาด้านวิชาการ ศูนย์การสัมมนาอบรม

5. อนาคตภาพด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้ สอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว (พ.ศ. 2558) ที่กล่าวว่า "อนุรักษ์ส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมที่ดีของชาติ" สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (พ.ศ. 2558) ในยุทธศาสตร์ที่ 5 ที่กล่าวว่า อนุรักษ์ และส่งเสริมค่านิยมประเพณี วัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว และส่งเสริมขยายการพัฒนากีฬา เนื่องจากว่า ส.ป.ป. ลาว เป็นประเทศที่มีมรดกทางด้านวัฒนธรรมที่ร่ำรวยและหลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งคุ้มค่าในการอนุรักษ์และส่งเสริม ในนั้นยังรวมถึงศาสนา สถาปัตยกรรม ศิลปะ และหัตถกรรม ดนตรี บทฟ้อน กีฬาพื้นเมือง และอาหาร สอดคล้องกับ ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข (2558, น. 12) อนาคตภาพการเป็นมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัย ขอนแก่น

6. อนาคตภาพ ด้านบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชนของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชนในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้ สอดคล้องกับ ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข (2558, น. 19) อ้างถึงสุธรรม อารีกุลและคณะ (2540) ได้เสนอว่ามุ่งอุดมศึกษาสู่ปวงชนและอุดมศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น ภารกิจนี้ ควรเป็นของสถาบันราชภัฏสถาบันราชมงคลและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในท้องถิ่น

7. อนาคตภาพ ด้านการร่วมมือกับภายในและต่างประเทศของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการการร่วมมือกับภายในและต่างประเทศในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (พ.ศ. 2559-2563) ที่กล่าวว่าร่วมมือด้านวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศด้วยรูปแบบการแลกเปลี่ยนวิชาการ ครูอาจารย์ และนักศึกษา ในการสร้างหลักสูตรสากล ร่วมมือในการสร้างโครงการวิจัยร่วมกันและการประกันคุณภาพอุดมศึกษา

8. อนาคตภาพ ด้านพื้นฐานโครงสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวกของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านพื้นฐานโครงสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวกในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยแห่งชาติ (พ.ศ. 2557, น. 8) แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งชาติ พ.ศ. 2559-2563 ที่กล่าวว่าถ้ามีพื้นฐานโครงสร้าง และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เพียงพอ มีความทันสมัย มีความสะดวกจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพ นอกจากนั้น ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข (2558, น. 47) ได้กล่าวถึง อนาคตภาพการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพว่า การลงทุนในทรัพย์สินทางกายภาพ ระบบสารสนเทศและโทรคมนาคมจำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงการใช้งานและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

9. อนาคตภาพ ด้านความเป็นอัตลักษณ์ (ความโดดเด่น) ของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านความเป็นอัตลักษณ์ (ความโดดเด่น) ของมหาวิทยาลัยในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้สอดคล้องกับกรมอุดมศึกษา (พ.ศ 2559, น. 29) ร่างแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2568 ที่กล่าวถึง การส่งเสริมการก่อสร้างศูนย์ความโดดเด่นทางด้านการวิจัยอยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติ ก่อสร้างศูนย์ความโดดเด่นทางด้านเกษตรกรรมอยู่ที่มหาวิทยาลัยจำปาสัก ก่อสร้างศูนย์ความโดดเด่นทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และการท่องเที่ยวอยู่ที่มหาวิทยาลัยสุพานุวงส์ และก่อสร้างศูนย์ความโดดเด่นทางด้านเศรษฐกิจอยู่มหาวิทยาลัยสะหวันนะเขต

10. อนาคตภาพ ด้านผู้เรียนของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านผู้เรียนในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้รวมทั้งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (พ.ศ. 2559-2563) และกรมอุดมศึกษา (พ.ศ 2559, น. 29) ร่างแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2568 ที่กล่าวถึง การส่งเสริมการขยายโอกาส เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีความเที่ยงธรรมให้แก่นักเรียนดีเด่น คนจน และให้มีนักเรียนที่เป็นผู้หญิงจำนวนร้อยละ 45

11. อนาคตภาพ ด้านอาจารย์ของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัย พบว่า ด้านอาจารย์ในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (พ.ศ. 2559-2563) และ กรมอุดมศึกษา (พ.ศ 2559, น. 31) ร่างแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2568 ที่ส่งเสริมให้มีการก่อสร้าง บำรุง ยกระดับอาจารย์ในระยะสั้นระยะยาวในด้านวิชาการ วิชาครูให้มีวุฒิการศึกษาตามเป้าหมายอัตราส่วนร้อยละ 10 ระดับปริญญาเอก ร้อยละ 60 ระดับปริญญาโท และร้อยละ 30 ระดับปริญญาตรี

12. อนาคตภาพ ด้านผู้บริหารของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ผลการวิจัยพบว่า ด้านผู้บริหารในอนาคตภาพมีโอกาสเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและเป็นอนาคตภาพที่สามารถนำไปพัฒนาได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา (พ.ศ. 2559-2563) และ กรมอุดมศึกษา (พ.ศ. 2559, น. 31) ร่างแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2568 ที่กล่าวว่าให้มีการก่อสร้าง บำรุง ยกระดับผู้บริหารทุกระดับที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการอุดมศึกษาให้มีคุณภาพ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

อนาคตภาพของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว ในระหว่าง พ.ศ. 2559-2573 ใน 15 ปีข้างหน้า ประกอบด้วย 12 ด้าน และจำนวนข้อที่มีแนวโน้มและโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดจำนวนจำนวน 84 ข้อ ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 8 ข้อ 2) ด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน ประกอบด้วย 10 ข้อ 3) ด้านการค้นคว้าวิจัย ประกอบด้วย 7 ข้อ 4) ด้านการบริการวิชาการ ประกอบด้วย 10 ข้อ 5) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประกอบด้วย 6 ข้อ 6) ด้านบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชน ประกอบด้วย 9 ข้อ 7) ด้านการการร่วมมือกับภายในและต่างประเทศ ประกอบด้วย 9 ข้อ 8) ด้านพื้นฐานโครงสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย 8 ข้อ 9) ด้านความเป็นอัตลักษณ์ (ความโดดเด่น) ของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 5 ข้อ 10) ด้านผู้เรียน ประกอบด้วย 8 ข้อ 11) ด้านอาจารย์ประกอบด้วย 14 ข้อ 12) ด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย 9 ข้อ และพบว่า อนาคตภาพด้านที่ 12 ด้านผู้บริหาร อนาคตภาพด้านที่ 11 ด้านอาจารย์ และ อนาคตภาพด้านที่ 5 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมตามลำดับ มีแนวโน้มและโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาก่อนอนาคตภาพด้านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 กรมการอุดมศึกษา กรมการวางแผน กรมบริหารจัดการบุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณานำข้อมูลจากผลวิจัยอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ในครั้งนี้ไปใช้เพื่อวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

1.2 ผู้บริหารระดับสูงในมหาวิทยาลัย (หรือสถาบันอุดมศึกษา) เช่น อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี และผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายพัฒนามหาวิทยาลัย ควรพิจารณานำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปนำใช้เป็นข้อมูลในการบริหารด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 นักศึกษาระดับปริญญาเอกและผู้สนใจ ควรนำเอาผลวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการอ้างอิงทางวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำการวิจัยถึงความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงนโยบายของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของด้านต่างๆ ใน 12 ด้าน ซึ่งเป็นผลวิจัยอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ในครั้งนี้

2.2 ควรมีการทำการวิจัยในเชิงประเมินผลการดำเนินการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยที่นำใช้ผลวิจัยของอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยใน ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2559-2573 ในครั้งนี้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา. (2548, ตุลาคม 10). *แผนพัฒนาการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8 แต่ปี 2559-2563 กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่มา.* สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2561, จาก http://netra.lpru.ac.th/~phaitoon/Copy%20of% 20111RES52/8stat1.htm

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2553). *บทรายงานเกี่ยวกับแผนปฏิรูปการศึกษาชั้นสูงต่อกองประชุมครบคณะครั้งที่ 7 ของคณะกรรมาธิการแห่งชาติการปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ.* กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา.

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2553). *แผนงานใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา: 2549-2553 และ 2554-558 (แผนงานขยายโอกาส เข้าเรียนในการศึกษาชั้นสูง แผนงานปรับปรุงคุณภาพ ความสอดคล้องแผนงาน การบริหารและจัดการ).* กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา.

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2555). *บทสรุปที่ประชุมสมัยวิสามัญคณะกรรมาธิการแห่งชาติเกี่ยวกับการปฏิรูป ระบบการศึกษา.* กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา.

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2555). *ประชุมสมัยวิสามัญคณะกรรมาธิการแห่งชาติเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการศึกษา.* กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา.

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2558). *แผนพัฒนาแขนงการศึกษา และกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8* (พ.ศ. 2559-2563) กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา.

จันทรา พรหมมานนท์. (2546). *ปฏิรูปการศึกษาการเตรียมความพร้อมของครูและผู้บริหารมืออาชีพ.* วิชาการ Source 6, 1 (มกราคม 2546, น. 63)

จุรีรัตน์ สืบตระกูล. (2539). *แนวโน้มหลักสูตรและการสอนมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในทศวรรษหน้า.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จุลชีพ ชินวรรโณ. (2557). *โลกในศตวรรษที่ 21 กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชมพูนุท ร่วมชาติ. (2548). *อนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2550-2559).* (ปริญญานิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดารณี คำแหง. (2547). *ศึกษาอนาคตภาพและการพัฒนาระบบการเรียนการสอนสถิติโดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ในระดับอุดมศึกษา ภายในปี พ.ศ. 2550.*

ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2558 ตุลาคม 10). *อนาคตภาพการเป็นมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปทุมมา ศรักษ์วงศ์. (2544). *ศึกษาอนาคตภาพของระบบการประกันคุณภาพอาชีวศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). *หลักการจัดการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

ปองพล อดิเรกสาร. (2546). *การปฏิรูประบบการศึกษา.* สืบค้นจาก https://www.nectec.or.th/schoolnet/.../10000-10323.html

พนม พงษ์ไพบูลย์. (2543, ตุลาคม 10). *อะไรคือเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา.วารสารข้าราชการครู.* สืบค้นจาก http://www.kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/8282/10/References.pdf

พรชุลี อาชวอำรุง. (2545). *ศึกษารูปแบบการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคต. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 16*(4), น. 651-678.

พรรคประชาชนปฏิวัติลาว. (2559). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศลาวปี พ.ศ. 2554-2563 และ เอกสารกองประชุมใหญ่ ครั้งที่ 10.* พรรคประชาชนปฏิวัติลาว.

พระมหาสาคร ภักดีนอก. (2555). *ทิศทางของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555-2564).* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วรัมพล อยู่ในธรรม. (2544). *ศึกษาอนาคตภาพสำหรับการใช้อินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปี พ.ศ. 2548.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วันทนา อมตาริยกุล. (2552). *วิจัยเรื่องอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานในทศวรรษหน้า.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิชัย ตันศิริ. (2542). *โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต: แนวคิดสู การปฏิรูปในพระราชบัญญัติ.* สืบค้นจาก http://www.thesis.rru.ac.th/files/pdf/1222246706

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปัญจปฏิรูปการศึกษาแนวทางสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี

สิริชัยชาญ ฟักจำรูญ. (2539). *ศึกษาอนาคตภาพและทางเลือกในอนาคตสำหรับการดำเนินงานด้าน วัฒนธรรมภายในปีพุทธศักราช.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุบรรณ เอื่อมวิจารณ์. (2550). *อนาคตภาพที่เป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในทศวรรษหน้า.* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุรัฐ ศิลปะอนันต์. (2543). *โรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. ปรับปรุงสภาวะภายในทั้งด้านการสอนและการบริหาร โรงเรียน.* สืบค้นจาก http://www.chan2.obec.go.th/.../afovmvUUVlw20150521201823.pdf

อุทัย บุญประเสริฐ. (2547). *รายงานการวิจัย เรื่อง บทบาทและการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาในประเทศที่คัดสรร.* สืบค้นจาก http://www.e-library.onecapps.org/

อุไรวรรณ วินะพันธุ์. (2545). ศึกษาอนาคตภาพของการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยศึกษา 15 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2559). *วารสารพุทธศาสน์ศึกษา, 9*(3), น. 112.

อิทธิพลของกลยุทธ์การบริจาคเพื่อการกุศลที่มีผลต่อการดำเนินงานของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย

THE INFLUENCE OF STRATEGIC CORPORATE PHILANTHROPY ON FIRM PERFORMANCE OF FOOD AND BEVERAGE INDUSTRY IN THAILAND

Received: February 25, 2019
Revised: May 30, 2019
Accepted: June 6, 2019

จิระภา จันทร์บัว*
Jirapa Junbua*
สุธนา บุญเหลือ**
Sutana Boonlua**
ปกรณ์ สัจจพงษ์***
Pakorn Sujchaphong***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Management, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University
* Email: jirapa_tuckky@hotmail.com
** อาจารย์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
** Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University
** Email: sthanyakhan@gmail.com
*** อาจารย์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
*** Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University
*** Email: pakorn.s@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้พยายามที่จะอธิบายผลกระทบของกลยุทธ์การบริจาคเพื่อการกุศลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรที่นำไปสู่ผลการดำเนินงานองค์กร ในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทยจำนวน 251 กิจการ ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ในการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้เป็นการยืนยันและขยายความเข้าใจบริบทของกลยุทธ์การบริจาคเพื่อการกุศลด้วยทฤษฎีการแข่งขัน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริจาคเพื่อการกุศลมีสองด้าน คือ การเป็นอาสาสมัครขององค์กรและมูลนิธิขององค์กรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร นอกจากนี้ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานขององค์กร โดยสรุปแล้วกลยุทธ์การบริจาคเพื่อการกุศลเป็นแหล่งสำคัญของความสามารถในการแข่งขันขององค์กร และผลการดำเนินงานขององค์กร

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริจาคเพื่อการกุศล ความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร ผลการดำเนินงานองค์กร

Abstract

This study attempts to explain the impact of strategic corporate philanthropy on firm competitiveness leading to firm performance. In this study, 251 food and beverage firms in Thailand is the sample of the study. Structural equation model (SEM) is employed to analyze in this study. This study confirms and expands understanding the context of strategic corporate philanthropy with competitive theory. The results showed two dimensions of strategic corporate philanthropy includes corporate volunteering and corporate foundations have positive significant on firm competitiveness. Furthermore, firm competitiveness significantly related to firm performance. In summary, strategic corporate philanthropy is the key source of firm competitiveness and firm performance.

Keywords: Strategic Corporate Philanthropy, Firm Competitiveness, Firm Performance

Introduction

In the past decade especially in a business environmental crisis that direct and indirect effects the organizational strategy, the remaining indicators of effective are social responsibility which includes the economy, society, and the environment for improve quality of life (Selvi, Wagner & Türel, 2010). The prior management research has categorized the type of corporate social responsibility (CSR) which consist of cause-related marketing, cause promotion, socially responsible business practices and developing and delivering affordable products and services, corporate philanthropy, corporate social marketing, community volunteering (Lee & Kotler, 2009). Thus, the strategic corporate philanthropic activities show that organizations are responding to people and communities. Philanthropic activities develops a way to enhance the competitive advantage of a firm because corporate philanthropy would improve the long-term firm image (Wei, Ouyang & Chen, 2018).

Research on philanthropy has recently begun to debate how the connection of organization goals and what society shows up in this concept increases the competitive position of the company (Maas & Liket, 2011). Therefore, strategic corporate philanthropy is an important practice of a firm that involves choosing how it will voluntarily allocate benefit resources in charitable. Additionally, the other viewpoints of strategic corporate philanthropy have got the potential to result in a win-win situation with a positive impact on both social and profit of the firm.

The context of food and beverage industry is the industry with the highest value in terms of numerous productivity, number of establishments and labor in the industry. Food and beverage industry is generating more benefits to the country. Additionally, food and beverage industry are based on ethical principles and the awareness of social activities (Office of Industrial Economics, 2018). Moreover, numerous firms in food and beverage industry have advertised and connected activities that benefit the society more than in the past, which would not have been issued or exposed to social media (Kotler, Hessekiel & Lee, 2012). Thus, the way which organization reaction to publics is corporate social responsibility activities that organizations used philanthropy by giving the money, resource or many activities that can generate the benefit for society (Thaipat Institute, 2018).

This study attempts to explain the impact of strategic corporate philanthropy on competitive corporation leading to firm performance. Additionally, this study used competitive advantage theory to explain the relationship among variables. This can be gained by offering clienteles better and greater value (Porter, 1985).

Objective of the Study

The main purpose of the study is to investigate the effects of strategic corporate philanthropy includes three dimensions: 1) corporate giving 2) corporate volunteering and 3) corporate foundations on firm competitiveness and firm performance.

Literature Review and Hypothesis Development

The initiation of strategic philanthropy was born in the 1980's many Chief Executive Officers (CEOs) began to connect their firms to various social causes strategically viewing this handing as a way to differentiate their products to consumers. The business movement involving charitable giving and reflecting the highly competitive environment of business has been termed

"strategic philanthropy." It involves corporate giving that encourage dual purposes: contributing needed funds to charitable causes while simultaneously benefiting the firm's financial bottom line and enhancing business political legitimacy (Wulfson, 2001). The concept of strategic corporate philanthropy as argued by scholars such as Peloza and Shang (2011), recommends that corporate philanthropy is part of a firm's citizenship activities as a dominant category of CSR. In addition, improved corporate reputation is often stated as the main business goal of philanthropic activities. This concept of strategic corporate philanthropy is included in corporate social responsibility (CSR) (Gatti & Seele, 2014).

In this study strategic corporate philanthropy is used in the main construct. This study empirically explores the understanding of how strategic corporate philanthropy is shaped and how it influences competitive corporation and firm performance. However, the previous management literature, mostly focus on a business of ethics which have studied and investigated corporate social responsibility (CSR), also there are few empirical researches on strategic corporate philanthropy based on the strategies of firms that create firm performance (Brammer & Millington, 2006). In fact, there are little past studies on the new dimension of strategic corporate philanthropy create firm competitive leading to firm performance. Therefore, this study proposes the characteristics of strategic corporate philanthropy through three dimensions (corporate giving, corporate volunteering, and corporate foundations) leading to firm competitiveness and firm performance. Furthermore, this research makes efforts to integrate competitive advantage theory that support the relationships among strategic corporate philanthropy and consequences. Thus, the conceptual model presents the relations between strategic corporate philanthropy to firm competitiveness and firm performance as shown in Figure 1.

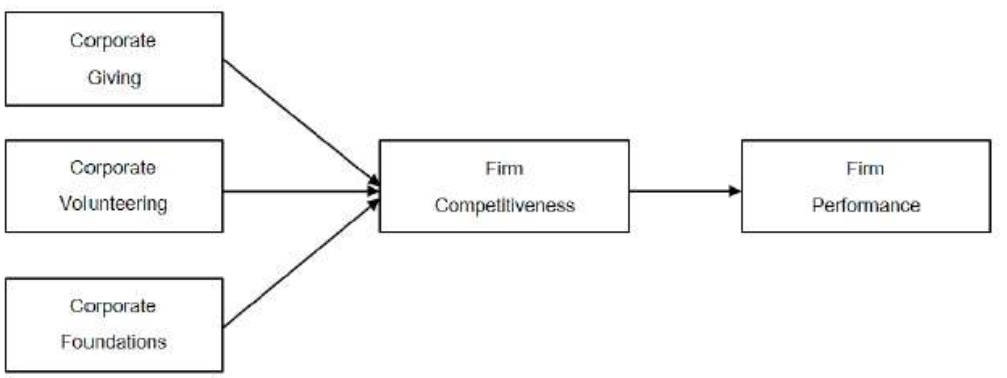

Figure 1 Conceptual Model of strategic corporate philanthropy on firm competitiveness and firm performance

Competitive advantage theory

Competitive advantage is perhaps the most widely used term in strategic management and it is also being put to in operation. Barney (1991) suggests that the company has a competitive edge when it adopts a value creation strategy in combination with its current or potential competitors. Consist with Porter and Millar (1985) stated competitive advantage is at the heart of a firm's

performance in competitive markets and goes on to say that object of his classic book on the subject is to show "how a firm can actually create and sustain a competitive advantage in an industry, and how it can implement the broad generic strategies." Therefore, this study needs to profoundly understanding in utilization of competitive advantage theory explain the relationship between strategic corporate philanthropy, firm competitiveness and firm performance. In addition, competitive advantage theory could explain the manipulation of strategic corporate philanthropy to create opportunities for social awareness. Thus, increasing the level of confidence for the organization and being reliable over other competitors which resulted in the organization being famous make the overall image in the performance better continuously.

Corporate Giving

Corporate giving is a significant phenomenon that has a various impact on society, the business, and public policy; and has been written about as to the social significance of charitable action (Leclair & Gordon, 2000). Moreover, compared to a large volume of prior research on the impact of corporate giving research on the factor of strategic corporate philanthropy that has been limited in specific for large firms and developing countries or developed economies (Peloza, 2009). Giving is to focus on the decisions of charities to non-profit organizations, and society in general, making it simple to understand why this is a suitable topic. Corporate giving is provided as evidence of corporate social responsibility (CSR) from a meta-analysis of how CSR activities have been represented in corporate reporting literature, the result shows how and what would once have been termed corporate philanthropy is now presented as CSR. Corporate giving is a get more attention activity for a view of corporate givers, their shareholders, charities that compete to get these funds and the society that is the ultimate beneficiary of the funds (Brammer & Millington, 2005). Additionally, corporate giving has been largely accepted by many firms to create their social conscience and has also attracted massive attention from business academia (Gardberg & Fombrun, 2006). Hence, this study defines corporate giving refers to firm support of donation activities which is resources allocation of the firm for resources giving to community and society including cash, material and product donation to people in the society (Wang & Qian 2011).

Future more, Brammer and Millington (2005) found that corporate philanthropy linked to firm reputation which is one of the main goals and advantages. Consistent with, Marquis and Lee (2013) stated that the competitive advantages of strategic corporate philanthropy, many academic and executives have become attentive in the tools that may account for the increased adoption of philanthropy into business strategies. From the literature reviewed above, corporate giving is expected to be able to enhance firm competitiveness. Hence, the hypothesis is proposed as the following:

Hypothesis 1: Corporate giving has positively influence on firm competitiveness.

Corporate Volunteering

Management scholars have endeavored to explain this growth in corporate volunteering issue as a form of corporate social responsibility. These programs are a strategic response to community institutions, pressure, and organization norms to form and maintain a reputation as an organization and as a good corporate citizen (Marquis, Glynn & Davis, 2007). Moreover, the importance of corporate volunteering answers the call for an employee-centered understanding

relate with CSR activities leads to enhancement of employee awareness in participation such as giving time, using skills for volunteer activities with care and compassion (Wood, 2016). For example, prior research has focused on an individual's predispositions and internal motivations to good volunteer as well as personal and work-related outcomes of their volunteering (Mojza, Sonnentag & Bornemann, 2011). Therefore, activities of volunteering focus on the communities, society, and businesses (Muthuri et al., 2009).

Muthuri et al. (2009) adduced that corporate volunteering intends at enhancing connection businesses communities and employee relationship. Volunteering programs formally sponsor and subsidize employees efforts to operate community service and outreach activities (Boccalandro, 2009). Therefore, this study defines corporate volunteering refer to firm, employees and business partners are willing to give time and effort to promote and support various activities leads to maximize benefits for society. This volunteering encourages people in the community to have a better quality of life and a better environment. From the literature reviewed above, corporate volunteering is expected to be able to enhance firm competitiveness. Hence, the hypothesis is proposed as the following:

Hypothesis 2: Corporate volunteering has positively influence on firm competitiveness

Corporate Foundations

One of the most compelling reasons for each business to become involved in corporate philanthropy activity is because it is the ultimate goal in their own best interest. In addition, the returns which company would ultimately get is firm reputation and good image in the long run. Consistent with, Werbel and Carter (2002) stated that the major role of the corporate foundation for strategic corporate philanthropy is constantly evolving and this is why one should consider starting a foundation from inside the corporation. Also, Westhues and Einwiller (2006) found that a corporate foundation can support responsible communication and dialogue with stakeholders for enhancing satisfaction. Moreover, Fan (2005) stated that organization foundations which can help strengthen the corporate social responsibility because of communities believe a good help organization. Therefore, it can be claimed that strategic corporate philanthropy improve the image and reputation of the organization. Therefore, strategic corporate philanthropy can improve organization image and reputation.

Herlin and Pedersen (2013) suggest the firm focuses on is closely linked to the corporate foundations' implementation activities by the focus on the communities for increasing social trust. This study defines corporate foundations referring to foundation of firm or other foundation as firm supports, promote and donating money. The charitable institution will support and promote social activities. The role of corporate foundations can play an important role which creates a firm reputation and more importantly delivering valuable insights into the needs of stakeholders. From the literature reviewed above, corporate foundation is expected to be able to enhance firm competitiveness. Hence, the hypothesis is proposed as the following:

Hypothesis 3: Corporate foundations has positively influence on firm competitiveness

Firm Competitiveness

The concept of competitiveness has started to be interesting because become globalization has shed a new kind, new skill, new strategy on the role of influencing highly competition. Competitiveness has been described by many scholars as a multidimensional and relative concept which the concept has a view that reflects the competition. Korka (2005) claimed that firm used corporate social responsibility (CSR) activities such as volunteering, and giving as special tools for enhancing firm competitiveness in the domestic market. Additionally, Williams and Barrett (2000) verified the relationship between philanthropy and firm reputation results showed positive which means that activities performed by the organization can increase confidence in the community. Hence, firm competitiveness in this study is defined as superior firm practice more than competitor when compared with others in the same industry such innovation capability, firm's operations, respond the expectations of the customers about goods and services rapidly more than competitors, given the proper evaluation of the firm's internal and external environment, as well as respective transparent, fair and effective actions. Moreover, firm competitiveness is the capability of the firm to outwit its competitors based on specific competitive advantages through either lower costs or maximized business opportunities (Hove-sibanda et al., 2013).

Firm Performance

In prior literature, firm performance has been the dominant model in management strategy research. Additionally, firm performance may be defined as the firm's overall outcome which reaches goals with effectiveness. Moreover, points of view on scholars are connecting to explore the rationality of strategic corporate philanthropy by clarifying the relationship between philanthropy and the effect on the organization. Additionally, the scholars Selvarajan et al. (2007) defined firm performance as an organization's overall outcomes that are better when comparing the past years, in which the organization can reach an organizational goal such as increased firm income, sales increase that maintains market share, continual profitability, and position over competitors. Therefore, this study defines firm performance referring to the perception of the firm to overall outcome and goal achievement in both the financial and non-financial performance (Marimuthu, Arokiasamy & Ismail, 2009). From the literature reviewed above, firm competitiveness is expected positively relate to firm performance. Hence, the hypothesis is proposed as the following:

Hypothesis 4: Firm competitiveness has positively influence on firm performance.

Methodology

Sample Selection and Data Collection Procedure

The population and sample for this study are the food and beverage industry in Thailand. The sampling frame was gathered from website department of industrial works (http://www.diw.go.th), lists of the food and beverage in Thailand (as of June, 2018). The total number of food and beverage industry obtained from this source is 6,424 firms. Additionally, the questionnaire was sent to directly distribute to the key informants: CEOs, general managers or CSR managers of the food and beverage business in Thailand. Thus, an appropriate sample size is 377 recommended by Yamane (1973). Finally, 251 questionnaires were useable for statistical analysis. The effective response rate was 22.06%.

Instrument Tests

To verify and testify the quality of the study instrument, two states of factor analysis, discriminant power and scale validity and reliability are considered. Firstly, content validity used the item-objective congruence (IOC) from three experts in the management academic field to evaluate each item and use the summation to calculate score. The item-objective congruence (IOC) is 0.652 (≥ 0.50 is acceptable) indicating that acceptably congruent with the objectives (Turner & Carlson, 2003).

Table 1 Results of Exploratory Factor Analysis (EFA)

Items	Factor Loading	Communality	Bartlett's test of Sphericity	p	Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)
Corporate Giving (COG)			676.599	0.000**	0.834
COG2	0.854	0.867			
COG4	0.771	0.744			
COG1	0.762	0.704			
COG3	0.757	0.816			
Corporate Volunteering (COV)			529.623	0.000**	0.827
COV2	0.836	0.822			
COV4	0.748	0.763			
COV1	0.737	0.744			
COV3	0.705	0.655			
Corporate Foundations (COF)			694.659	0.000**	0.826
COF4	0.845	0.861			
COF1	0.782	0.768			
COF3	0.751	0.813			
COF2	0.611	0.733			
COF4	0.845	0.861			
Firm competitiveness (FIC)			919.433	0.000**	0.875
FIP3	0.857	0.734			
FIP5	0.850	0.723			
FIP2	0.847	0.718			
FIP4	0.837	0.700			
FIP6	0.829	0.688			
FIP1	0.704	0.595			
Firm performance (FIP)			729.962	0.000**	0.838
FIC3	0.816	0.742			
FIC2	0.850	0.722			
FIC4	0.837	0.700			
FIC5	0.826	0.683			
FIC1	0.816	0.666			

Note: **p<0.01

Table 1 presents the result of Exploratory Factor Analysis (EFA). As a result, all variables have Bartlett's test of sphericity chi-square significance indicated that the population correlation matrix was not an identity matrix (Larose, 2006). Additionally, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) is more than 0.80 (Beavers et al., 2013). Finally, Hair et al. (2010) recommend factor loading estimates should be higher than 0.50 is acceptable loadings (0.595-0.867). From all results indicated the data are suitable for the next step analysis.

Table 2 Results of Confirmatory Factor Analysis (CFA)

Variables	Factor Loadings	CR	AVE
Corporate Giving (COG)	0.755-0.935	0.908	0.712
Corporate Volunteering (COV)	0.555-0.769	0.882	0.652
Corporate Foundations (COF)	0.733-0.950	0.904	0.704
Firm Competitiveness (FIC)	0.695-0.883	0.891	0.580
Firm Performance (FIP)	0.552-0.871	0.877	0.591

Table 2 according to the rule-of-thumb, the acceptable cut-off score is 0.50, as a minimum (Hair et al., 2010). The results show all variable have a factor loading more than 0.50. In additionally, the results shown Composite Reliability (CR) more than 0.70 is acceptable (Hair et al., 2010). Consequently, Average Variance Extracted (AVE) more than 0.50 is acceptable (Hair et al., 2010).

The acceptability of Cronbach's alpha coefficients is higher than expected, to and exceed 0.70 indicates high reliability (Hair et al., 2010; Nunnally & Bernstein, 1994). The results are Corporate Giving (COG) including 4 items, Cronbach's alpha is 0.904. Corporate Volunteering (COV) including 4 items, Cronbach's alpha is 0.877. Corporate Foundations (COF) including 4 items, Cronbach's alpha is 0.906. Firm Competitiveness (FIC) including 5 items, Cronbach's alpha is 0.893. Firm Performance (FIP) including 6 items, Cronbach's alpha is 0.904.

Results and Discussion

Table 3 shows descriptive statistics and correlation matrix for all variables. Accordingly, the evidence suggests that there are significant relationships among three dimensions of strategic corporate philanthropy, firm competitiveness and firm performance between 0.428 and 0.738 ($p<0.01$). Thus, the results confirm that multi-collinearity is not a problem for the analysis of all constructs. This research does not have a multicollinearity problem because the coefficients of all variables are below 0.80 (Hair et al., 2010).

This study used structural model assessment for evaluating causal hypotheses. One of the benefits of using structural model assessment is it clarifies correlation and indicates the strength of a causal hypothesis. Using this method can estimate both the magnitude and significance of causal connections between variables.

Table 3 Results of descriptive statistics and correlation matrix

Variables	FIP	FIC	COG	COV	COF
Mean	3.807	3.987	3.884	3.825	3.756
S.D.	0.666	0.593	0.791	0.794	0.793
FIP	1				
FIC	0.715**	1			
COG	0.428**	0.428**	1		
COV	0.486**	0.513**	0.678**	1	
COF	0.494**	0.488**	0.709**	0.738**	1

Note: ** significant level at 0.01

Table 4 Structural Parameter Estimates for Three Dimensions of Strategic Corporate Philanthropy Firm Competitiveness and Firm Performance Model

Hypotheses	Standardized Parameter Estimate	S.E.	t	p-value	Results
H1: COG → FIC	.076	.069	1.032	.302	Not Supported
H2: COV → FIC	.280	.073	3.610	.001**	Supported
H3: COF → FIC	.235	.075	2.907	.004**	Supported
H4: FIC → FIP	.979	.110	11.937	.001**	Supported

Note: ** significant level at 0.01

The criteria for assessing fit indices present a goodness of fit model Chi-square test, AGFI, GFI, SRMR and RMSEA. In addition, p-value of Chi-square should be more than 0.05 to not reject the null hypothesis (Bollen, 1993; Diamantopoulos & Siguaw, 2000). Moreover, χ^2/df should be lower than 2 to indicate that it is goodness of fit (Arbuckle, 2013; Diamantopoulos & Siguaw, 2000). AGFI and GFI should be higher than 0.90. Standardized RMR should be lower than 0.05 (Thompson, 2007). In addition, RMSEA should be lower than 0.10 (Thompson, 2007). According to, the results of model fit assessment of this study is Chi-square=1.072, df=2, p=.585, χ^2/df =.536, GFI=.998, RMSEA=.000, AGFI= .987, SRMR=.050. Thus, these indicators demonstrate a good fit.

Table 4 shows firstly, the results were found that corporate giving (COG) is not significant with firm competitiveness (FIC) (β=.076, p>0.01). As a result, this is possible that because of the corporate giving has a direct cost on the firm such as cash, and material and product donation to people in the society. The excessive of philanthropy that cannot be readily justified in the eyes of stakeholders may lead them to withhold critical resources from the firm. Therefore, corporate giving does not enhance for firm competitiveness. This argument thus suggests that corporate involvement in philanthropy generally does not enhance a firm or its shareholders, but

may only enhance top managers' personal reputations in their social circles or enable them to further their political and career agendas (Barnett, 2007). From the reason above, there is an appropriate explanation for the reason why there is no relationship between corporate giving and firm competitiveness. Thus, Hypothesis 1 is not supported.

Secondly, it is found that corporate volunteering (COV) (the second dimension) is significantly and positively affect to firm competitiveness (FIC) (β=0.280, $p<0.01$). Consistent with Plewa, Conduit, Quester and Johnson (2015) found that corporate volunteering positively impact firm competitiveness. However, an effective corporate volunteering program needs to be managed and looking for the creation of shared value. It should generate benefits, for society as a whole and for the firm itself. From the reason above, there is an appropriate explanation for the reason why there is an association between corporate volunteering and firm competitiveness. Thus, Hypothesis 2 is supported.

Thirdly, the findings suggest that corporate foundations (COF) (the third dimension) has significant, positively affect with firm competitiveness (FIC) (β=0.235, $p<0.01$). Consistent with Westhues and Einwiller (2006) found that corporate foundation positively impact firm reputation. Therefore, firms can directly contribute to charities or make donations to their sponsored foundations because foundation will support and promote social activities. Therefore, corporate foundation is one tool for strategic corporate philanthropy because foundation can support responsible communication and dialogue with stakeholders. From the reason above, there is an appropriate explanation for the reason why there is an association between corporate foundations and firm competitiveness. Thus, Hypothesis 3 is supported.

Fourthly, the results indicate that firm competitiveness (FIC) had a significant effect on firm performance (FIP) (β=.979, $p<0.01$). This finding is consistent with previous research in that firm competitive advantage and indirect through the firm performance (Abushaiba & Zainuddin, 2012). Accordingly with, Testa, Iraldo and Frey (2011) who found firm competitiveness affects the way in which various stakeholders behave towards an organization that, influence, for example, employee retention, customer satisfaction, and customer loyalty. From the reason above, there is an appropriate explanation for the reason why there is an association between firm competitiveness and firm performance. Thus, Hypothesis 4 is supported.

Contributions

This study proposes the relationships among dimensions of strategic corporate philanthropy. Firstly, competitive advantage theory is used to explain in the relationship among dimensions of strategic corporate philanthropy (corporate giving, corporate volunteering and corporate foundations), firm competitiveness, and firm performance. Strategic corporate philanthropy is a strategy to build social tolerance through activities or the foundation of the organization which corresponds to the concept of Barney (1991) who suggests that the company has a competitive edge when it adopts a value creation strategy in conjunction with its current or potential competitors. Thus, when an organization can make a difference or have a strategic advantage, it leads to outstanding results for company over the competitors.

Secondly, the study provides useful contributions and implications to Chief Executive Officers (CEOs), managers, CSR managers for creating strategic corporate philanthropy into the firm performance. Chief Executive Officers (CEOs), managers, CSR managers should be recognizing the quality of society in decision of firms planning to improve the quality of life in the community and society. In addition, organization should consider the potential, possibility, and results of operations that affect both the society and firm. Additionally, Chief Executive Officers (CEOs), managers, CSR managers should be encouraging employees to recognize the importance of activities that benefit society and participate in bringing benefits to society. Because it instills employees to feel a responsibility both to themselves and the organization.

Conclusion

This study proposes the relationships among dimensions of strategic corporate philanthropy and consequences that are firm competiveness and firm performance. The results indicated that corporate volunteering and corporate foundations have a significant positive association with firm competitiveness and firm performance. Interestingly, corporate giving is not significance on firm competitiveness. Because giving money is quite sensitive, which may have latent benefits later. The study provides useful contributions and implications to CEOs, managers, and CSR managers should be aware of strategic corporate philanthropy because strategic corporate philanthropy is a direct effect on a social responsibility activity. Moreover, CEOs, managers, and CSR managers should provide importantly, continuous operational development because strategic corporate philanthropy improves firm reputation which effect to firm competitiveness and finally has the greatest direct influence on firm performance.

This study has limitations and some suggestions for further research are provided. Firstly, in this study, the collection of samples that have a direct impact on the community, which may make the answers to questions by the organization biased. Thus, future research should be explored with samples that do not directly affect communities such as information technology industry, electronics industry. Second, this research used only a single industry group. Therefore, the comparison between the industry groups should be discovered to make more reliability of the strategic corporate philanthropy topic for future study. Finally, adding some variables to create more links such as mass media communications or society diversity in antecedents.

References

Abushaiba, I. A., & Zainuddin, Y. (2012). Performance measurement system design, competitive capability, and performance consequences - a conceptual like. *International Journal of Business and Social Sciences, 3*(11), 184–193.

Barnett, M. L. (2007). Stakeholder influence capacity and the variability of financial returns to corporate social responsibility. *Academy of Management Review, 32*(3), 794–816.

Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management, 17*(1), 99–120.

Beavers, A. S., Lounsbury, J. W., Richards, J. K., Huck, S. W., Skolits, G. J., & Esquivel, S. L. (2013). Practical considerations for using exploratory factor analysis in educational research. *Practical assessment, research & evaluation, 18*(6), 1-13.

Brammer, S., & Millington, A. (2005). Corporate reputation and philanthropy: An empirical analysis. *Journal of Business Ethics, 61*(1), 29–44.

Brammer, S., & Millington, A. (2006). Firm size, organizational visibility and corporate philanthropy: An empirical analysis. Business Ethics: *A European Review, 15*(1), 6–18.

Boccalandro, B. (2009). *Mapping success in employee volunteering: The drivers of effectiveness for employee volunteering and giving programs and Fortune 500 performance*. Chestnut Hill: Boston College Center for Corporate Citizenship

Bollen, K. (1993). Liberal democracy: Validity and method factors in cross-national measures. *American Journal of Political Science, 37*(4), 1207-1230.

Diamantopoulos, A., & Siguaw, J. A. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated.* London: SAGE Publications.

Fan, Y. (2005). Ethical branding and corporate reputation. Corporate Communications. *An International Journal, 10*(4), 341–350.

Gardberg, N. A., & Fombrun, C. J. (2006). Corporate citizenship: Creating intangible assets across institutional environments. *Academy of Management Review, 31*(2), 329–346.

Gatti, L., & Seele, P. (2014). Evidence for the prevalence of the sustainability concept in European corporate responsibility reporting. *Sustainability Science, 9*(1), 89–102.

Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective* (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Herlin, H., & Pedersen, J. T. (2013). Corporate foundations: Catalysts of NGO business partnerships? *Journal of Corporate Citizenship,* (50), 58–90.

Hove-sibanda, P., Sibanda, K., Pooe, D., West, N., & Africa, S. (2013). The impact of corporate governance on firm competitiveness and performance of small and medium enterprises in South Africa: A case of small and medium enterprises in Vanderbijlpark. *Acta Commercii, 17*(1), 1–11.

Korka, M. (2005). Corporate social responsibility in Romania: From theory to practice. *Transition Studies Review, 12*(1), 47–57.

Kotler, P., Hessekiel, D., & Lee, N. (2012). *Good works!: Marketing and corporate initiatives that build a better world... and the bottom line.* Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.

Larose, D.T., (2006). *Data mining methods and models.* Hoboken, New Jersey: John Wiley and Sons.

Leclair, M. S., & Gordon, K. (2000). Corporate support for artistic and cultural activities: what determines the distribution of corporate giving? *Journal of Cultural Economics, 24*(1995), 225–241.

Lee, N. R., & Kotler, P. (2009). Ending poverty: "What's social marketing got to do with it?" *Social Marketing Quarterly, 15*(4), 134–140

Maas, K., & Liket, K. (2011). Talk the Walk: Measuring the Impact of Strategic Philanthropy. *Journal of Business Ethics, 100*(3), 445–464.

Marimuthu, M., Arokiasamy, L., & Ismail, M. (2009). Human capital development and its impact on firm performance: Evidence from developmental economics. *Journal of International Social Research, 2*(8), 265–272.

Marquis, C., Glynn, M. A., & Davis, G. F. (2007). Community isomorphism and corporate social action. *Academy of management review, 32*(3), 925-945.

Marquis, C., & Lee, M. (2013). Who is governing whom? Executives, governance, and the structure of generosity in large U.S. firms. *Strategic Management Journal, 34*(4), 483–497.

Mojza, E. J., Sonnentag, S., & Bornemann, C. (2011). Volunteer work as a valuable leisure-time activity: A day-level study on volunteer work, non-work experiences, and well-being at work. *Journal of Occupational and Organizational Psychology, 84*(1), 123–152.

Muthuri, J. N., Matten, D., & Moon, J. (2009). Employee volunteering and social capital: Contributions to corporate social responsibility. *British Journal of Management, 20*(1), 75–89.

Nunnally, J., & Bernstein, I. (1994). *Psychometric Theory* (3rd edition). New York: MacGraw-Hill.

Office of Industrial Economics. (2018). *National Industrial Development Master Plan 2018*. Retrieved May 29, 2018, from http://www.oie.go.th/en/academic/index

Peloza, J. (2009). The challenge of measuring financial impacts from investments in corporate social performance. *Journal of Management, 35*(6), 1518–1541

Peloza, J., & Shang, J. (2011). How can corporate social responsibility activities create value for stakeholders? A systematic review. *Journal of the academy of Marketing Science, 39*(1), 117-135.

Plewa, C., Conduit, J., Quester, P. G., & Johnson, C. (2015). The impact of corporate volunteering on CSR image: A consumer perspective. *Journal of Business Ethics, 127*(3), 643–659.

Porter, M. E. (1985). Technology and competitive advantage. *Journal of business strategy, 5*(3), 60-78.

Porter, M. E., & Millar, V. E. (1985). How information gives you competitive advantage. *Harvard Business Review 63*(4), 149–160.

Selvarajan, T. T., Ramamoorthy, N., Flood, P. C., Guthrie, J. P., MacCurtain, S., & Liu, W. (2007). The role of human capital philosophy in promoting firm innovativeness and performance: Test of a causal model. *International Journal of Human Resource Management, 18*(8), 1456–1470.

Selvi, Y., Wagner, E., & Türel, A. (2010). Corporate social responsibility in the time of financial crisis: evidence from turkey. *Annales Universitatis Apulensis-Series Oeconomica, 12*(1), 281-290.

Testa, F., Iraldo, F., & Frey, M. (2011). The effect of environmental regulation on firms' competitive performance: The case of the building & construction sector in some EU regions. *Journal of Environmental Management, 92*(9), 2136–2144.

Thaipat Institute. (2018). *Corporate Social Responsibility (CSR)*. Retrieved April 11, 2018, from http://www.thaicsr.com/2006/03/blog-post_20.html

Thompson, B. (2007). Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications. *Applied Psychological Measurement, 31*(3), 245-248.

Turner, R. C., & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing, 3*(2), 163–171.

Wang, H., & Qian, C. (2011). Corporate philanthropy and corporate financial performance: The roles of stakeholder response and political access. *Academy of Management Journal, 54*(6), 1159–1181.

Wei, J., Ouyang, Z., & Chen, H. (2018). CEO characteristics and corporate philanthropic giving in an emerging market: The case of China. *Journal of Business Research, 87,* 1–11.

Werbel, J. D., & Carter, S. M. (2002). The CEO's influence on corporate foundation giving. *Journal of Business Ethics, 40*(1), 47-60.

Westhues, M., & Einwiller, S. (2006). Corporate Foundations: Their Role for Corporate Social Responsibility. *Corporate Reputation Review, 9*(2), 144–153.

Williams, R. J., & Barrett, J. D. (2000). Corporate philanthropy, criminal activity, and firm reputation: is there a link? *Journal of Business Ethics, 26*(4), 341–350.

Wood, E. (2016). 'What about me?'The Importance of Understanding the Perspective of Non–Managerial Employees in Research on Corporate Citizenship. In *Managing Corporate Social Responsibility in Action* (pp. 125-140). Routledge.

Wulfson, M. (2001). The ethics of corporate social responsibility and philanthropic ventures. *Journal of Business Ethics, 29*(1–2), 135–145.

Yamane, T. (1973). Statistics, an Introductory Analysis (3rd Edition). New York: Harper and Row.

จากสนธิสัญญาลิสบอนถึง Brexit-กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุโรป

FROM THE LISBON TREATY TO BREXIT: A CHANGE IN EUROPE

Received: June 10, 2019
Revised: October 18, 2019
Accepted: October 31, 2019

อภิญญา เลื่อนฉวี*
Apinya Luernshavee*

* รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Associate Professor, Lecturer, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University
* Email: aluernshavee@yahoo.com

บทคัดย่อ

สหราชอาณาจักรได้จัดให้มีการลงประชามติเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 2016 เพื่อถอนตัวออกจากการเป็นสมาชิกภาพของสหภาพยุโรป (Brexit) รัฐบาลของสหราชอาณาจักรได้ใช้ประโยชน์จากมาตรา 50 ของสนธิสัญญาลิสบอน (The Treaty of Lisbon) และได้กำหนดวันที่จะออกจากสหภาพยุโรปคือ วันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 2019 แต่ข้อกำหนดของสนธิสัญญาได้บัญญัติกระบวนการต่างๆ ในการถอนตัว โดยต้องจัดให้มีข้อตกลงการถอนตัวระหว่างสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักร ซึ่งจะต้องเป็นที่ยอมรับทั้งสองฝ่าย แต่ปัจจุบันข้อตกลงดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น สหภาพยุโรปจึงได้ขยายระยะเวลากระบวนการถอนตัวของสหราชอาณาจักรออกไป

หากต้องออกจากสหภาพยุโรป สหราชอาณาจักรยังคงต้องการได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากสหภาพยุโรปต่อไปเช่นเดิม โดยเฉพาะการเปิดเสรีทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสินค้า บริการ เงินทุน และบุคคล แต่สหราชอาณาจักรประสงค์จะเปิดเสรีกับสหภาพยุโรปเพียง 3 ด้านเท่านั้น โดยยกเว้นการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายบุคคล แต่สหภาพยุโรปไม่เห็นด้วย

ทางออกของสหราชอาณาจักร ไม่ว่าจะอยู่ในสหภาพยุโรปต่อไปโดยการยกเลิกการเจรจา Brexit หรือลาออกโดยไม่มีข้อตกลงการถอนตัว หรือจัดให้มีการลงประชามติใหม่อีกครั้งหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อการเมืองและระบบเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักรและสหภาพยุโรปโดยรวม

คำสำคัญ: สนธิสัญญาลิสบอน Brexit สหภาพยุโรป

Abstract

The United Kingdom held a referendum on 23 June 2016 to withdraw from membership of the European Union. The UK government took advantage of Article 50 of the Lisbon Treaty and set the date to leave the European Union on March 29, 2019, but the terms of the treaty stipulate various processes of withdrawal by having an agreement between the European Union and the United Kingdom which must be accepted by both parties. Currently, the said agreement has not been successful. Therefore, the European Union has extended the withdrawal process of the United Kingdom.

Despite of leaving the European Union, the United Kingdom still need special privileges from the European Union, in particular, the liberalization of 4 aspects: goods, services, capital and individuals. Therefore, the United Kingdom wishes to liberalize with the European Union only 3 sides, with the exception of personal mobility. But the European Union does not agree.

Whether the United Kingdom continues as a country member in the European Union by canceling Brexit negotiations or resigning without withdrawal agreement or hold a referendum again, inevitably affects go to the politics and economy of the United Kingdom and the European Union as a whole.

Keywords: Treaty of Lisbon, Brexit, European Union

1. บทนำ

หลังจากที่สหราชอาณาจักรได้จัดให้มีการลงประชามติเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 2016 เพื่อตัดสินใจว่าสหราชอาณาจักรจะออกจากสหภาพยุโรปหรือไม่ ผลปรากฏว่าคะแนน 51.9% ต่อ 48.1% ของผู้มาลงคะแนนมากกว่า 30 ล้านคน คิดเป็น 71.8% ของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียง[1] มีมติให้สหราชอาณาจักรออกจากการเป็นสมาชิกภาพของสหภาพยุโรป (Brexit)[2] ผลของการลงประชามติ Brexit แสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอนและความไม่เต็มใจของประชาชนชาวอังกฤษที่จะปล่อยให้ตนเองถูกควบคุมโดยหน่วยงานกลางที่ห่างไกลและไม่รับทราบปัญหาของพวกเขาอีกต่อไป นอกจากนี้ ยังไม่ประสงค์ที่จะให้ความร่วมมือหรือยอมรับกฎระเบียบต่างๆ ของสหภาพยุโรป และพยายามที่จะเรียกร้องให้มีการปรับโครงสร้างพื้นฐานของสหภาพยุโรปในลักษณะที่จะให้อำนาจแก่รัฐบาลแห่งชาติมากขึ้น

สหราชอาณาจักรเข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกของประชาคมยุโรป (European Community) ในปี ค.ศ. 1973 แต่ในเวลาต่อมา ตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1970 ถึง 1980 พรรคการเมืองฝ่ายซ้ายของอังกฤษได้แสนอแนวคิดและสนับสนุนหลักการที่จะถอนตัวออกจากประชาคมยุโรป เนื่องจากไม่เห็นด้วยต่อพัฒนาการของประชาคมยุโรปซึ่งมุ่งไปสู่ความเป็นสหภาพยุโรปภายใต้สนธิสัญญามาสทริชท์ (Maastricht Treaty) ในปี ค.ศ. 1992

วันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 2017 รัฐบาลของสหราชอาณาจักรได้ใช้ประโยชน์จากมาตรา 50 ของสนธิสัญญาลิสบอน ค.ศ. 2007 (The Treaty of Lisbon) และได้กำหนดวันที่จะออกจากสหภาพยุโรปคือวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 2019 ซึ่งต่อมาได้ขยายเวลาออกไปเป็นวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 2019

2. สหภาพยุโรปและสนธิสัญญาลิสบอน

สหภาพยุโรป (European Union: E.U.) มีประเทศสมาชิก 28 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส (Republic of France) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany) สาธารณรัฐอิตาลี (Republic of Italy) ราชอาณาจักรเบลเยี่ยม (Kingdom of Belgium) ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ (Kingdom of the Netherlands) ราชรัฐลักเซมเบิร์ก (Grand Duchy of Luxemburg) สหราชอาณาจักร (United Kingdom) ราชอาณาจักรเดนมาร์ก (Kingdom of Denmark) สาธารณรัฐไอร์แลนด์ (Republic of Ireland) สาธารณรัฐกรีซ (Republic of Greece) ราชอาณาจักรสเปน (Kingdom of Spain) สาธารณรัฐโปรตุเกส (Republic of Portugal) สาธารณรัฐออสเตรีย (Republic of Austria) ราชอาณาจักรสวีเดน (Kingdom of Sweden) สาธารณรัฐฟินแลนด์ (Republic of Finland) สาธารณรัฐเช็ก (Republic of Czech) สาธารณรัฐไซปรัส (Republic of Cyprus) สาธารณรัฐโปแลนด์ (Republic of Poland) สาธารณรัฐมอลตา (Republic of Malta) สาธารณรัฐลัตเวีย (Republic of Latvia) สาธารณรัฐลิทัวเนีย (Republic of Lithuania) สาธารณรัฐสโลวาเกีย (Republic of Slovakia) สาธารณรัฐสโลวีเนีย (Republic of Slovenia) สาธารณรัฐเอสโตเนีย (Republic of Estonia) สาธารณรัฐฮังการี (Republic of Hungary) สาธารณรัฐโครเอเชีย (Republic of Croatia) สาธารณรัฐบัลแกเรีย (Republic of Bulgaria) และสาธารณรัฐโรมาเนีย (Republic of Romania) และยังมีประเทศอื่นๆ ที่กำลังได้รับคัดเลือกให้เข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปในอนาคต ได้แก่ สาธารณรัฐแอลเบเนีย (Republic of Albania) สาธารณรัฐมอนเตเนโกร (Republic of Montenegro) สาธารณรัฐเซอร์เบีย (Republic of Serbia) สาธารณรัฐมาซิโดเนีย (Republic of Macedonia) และสาธารณรัฐตุรกี (Republic of Turkey)

---

[1] "European Union Referendum 2016". By Elise Uberoi. (2016, June 29) House of Commons Library. Briefing Paper Number CBP 7639.

[2] Brexit มาจากคำว่า Britain + Exit

สหภาพยุโรปเป็นองค์การระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและกระชับความร่วมมือกันระหว่างประเทศสมาชิก มีประชากรกว่า 700 ล้านคน หรือ 9.83% ของประชากรโลก[3] ในปี พ.ศ. 2562 สหภาพยุโรปมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในรูปตัวเงินใหญ่ที่สุดในโลก กว่า 19.1 ล้านล้านดอลล่าร์สหรัฐ คิดเป็นประมาณ 22% ของรายได้ประชาชาติมวลรวมของโลก[4] สำนักงานใหญ่ของสหภาพยุโรปตั้งอยู่ ณ กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยี่ยม

แน่นอนที่สหภาพยุโรปเป็นภาพลักษณ์ใหม่บนเวทีโลกซึ่งถ้าหากมองจากช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ของประวัติศาสตร์ จะเริ่มต้นจากการเป็นประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้าของยุโรปและพัฒนาจนมาสู่ความเป็นสหภาพยุโรป การรวมกลุ่มกันของประเทศสมาชิกจะอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย ซึ่งได้รับความเห็นชอบโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยจากประเทศสมาชิกทั้งหมด เป้าหมายของการรวมตัวกันของสหภาพยุโรปนั้นครอบคลุมความร่วมมือในทุกมิติ ไม่ว่าด้านการค้า เศรษฐกิจ การเมือง การต่างประเทศ ความมั่นคง ด้านมหาดไทย และกิจการยุติธรรม[5]

2.1 สนธิสัญญาลิสบอน ค.ศ. 2007 (Treaty of Lisbon)

สนธิสัญญาลิสบอนหรือที่เรียกกันว่า สนธิสัญญาปฏิรูป (Reform Treaty) เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศซึ่งได้รับการจัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขสนธิสัญญา 2 ฉบับ ซึ่งเป็นบทบัญญัติพื้นฐานของสหภาพยุโรป ได้แก่ สนธิสัญญามาสทริกท์จัดตั้งสหภาพยุโรป (Maastricht Treaty on European Union) และสนธิสัญญากรุงโรมจัดตั้งประชาคมยุโรป (Treaty of Rome Establishing the European Community) แต่ทั้งนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะรวมสนธิสัญญาทั้งหมดรวมกันเป็นฉบับเดียว อย่างไรก็ดี สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมยุโรป ซึ่งเป็นข้อตกลงที่กำหนดกลไกการทำงานของสถาบันต่างๆ ในสหภาพยุโรป และประกอบด้วยบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญอันเป็นจุดเริ่มต้นของประชาคมยุโรปนั้น ได้เปลี่ยนชื่อเป็น สนธิสัญญาว่าด้วยการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (Treaty on the Functioning of the European Union) ในเวลาต่อมา

จุดมุ่งหมายที่กล่าวไว้ในสนธิสัญญาลิสบอนคือ การทำให้กระบวนการต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาอัมสเตอร์ดัม ค.ศ. 1997 (Treaty of Amsterdam 1997) และสนธิสัญญานีซ ค.ศ. 2001 (Treaty of Nice 2001)[6] ของสหภาพยุโรปประสบผลสำเร็จ[7] โดยมีเป้าหมายที่จะยกระดับกฎระเบียบต่างๆ ของสหภาพยุโรปให้เป็นประชาธิปไตยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้สถาบันต่างๆ ของสหภาพยุโรปทำงานได้อย่างสอดคล้องกัน[8] อย่างไรก็ดี ฝ่ายต่อต้านสนธิสัญญาลิสบอน ได้แก่ อดีตสมาชิกสภายุโรปจากประเทศเดนมาร์ก นาย Jens-Peter Bonde ได้โต้แย้งว่า สนธิสัญญาลิสบอนจะเป็นการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่สหภาพยุโรป และทำให้ระบบประชาธิปไตยในสหภาพยุโรปอ่อนแอ เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายอำนาจการตัดสินใจต่างๆ ออกจากประเทศสมาชิก[9] ส่วนฝ่าย สหภาพยุโรป โดยจะทำให้สภายุโรปมีอำนาจมากขึ้น และการเพิ่มบทบาทแก่รัฐสภาของประเทศสมาชิกในการมีส่วนร่วมมากขึ้น

---

[3] "Europe Population" Retrieved April 15, 2019 from http://www.worldometers.info/world-population/europe-population/

[4] "European Union GDP" Retrieved April 15, 2019 from https://tradingeconomics.com/european-union/gdp

[5] ดูรายละเอียดใน รศ.ดร.อภิญญา เลื่อนฉวี. (2548) กฎหมายสหภาพยุโรป. สำนักพิมพ์วิญญูชน

[6] สนธิสัญญาทั้งสองฉบับถูกจัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขสนธิสัญญามาสทริกท์ โดยขยายขอบเขตสาขาความร่วมมือภายใต้นโยบายร่วมของสหภาพยุโรป โดยเฉพาะด้านมหาดไทยและยุติธรรม พร้อมกับมีบทบัญญัติปรับปรุงสถาบันและแนวปฏิบัติเพื่อให้สามารถรองรับจำนวนรัฐสมาชิกที่เพิ่มขึ้น

[7] "Lisbon Treaty EUROPEAN UNION". by Michael Ray Retrieved April 15, 2019 from https://www.britannica.com/event/Lisbon-Treaty

[8] "Treaty of Lisbon" Retrieved April 15, 2019 from https://www.eda.admin.ch/dea/en/home/eu/europaeische-union/vertrag-lissabon.html

[9] "Anti-Lisbon groups call for different approach to EU reform" by Mary Fitzgerald. Retrieved April 15, 2019 from https://www.irishtimes.com/news/anti-lisbon-groups-call-for-different-approach-to-eu-reform-1.1266999 และ "New name - Same content The Lisbon Treaty – is it also an EU Constitution?" by Jens-Peter Bonde. Retrieved April 15, 2019 from http://www.proyectos.cchs.csic.es/euroconstitution/library/working%20papers/Bonde%202007.pdf

สาระสำคัญของสนธิสัญญาลิสบอนมีดังนี้[10]

1. ความร่วมมือเหนือชาติ (Supranational Cooperation)

สนธิสัญญาลิสบอนเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ที่ให้ความเห็นชอบในการสละอำนาจอธิปไตยบางส่วนให้แก่ความร่วมมือเหนือชาติ (Supra-national Cooperation) ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 3 แห่งสนธิสัญญาว่าด้วยการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (Treaty on the Functioning of the European Union) ที่กำหนดให้สหภาพยุโรปมีอำนาจเบ็ดเสร็จ (Exclusive Competences) ในเรื่องต่อไปนี้

ก. สหภาพศุลกากร (Customs Union)

ข. การออกกฎระเบียบด้านการแข่งขัน (Competition Rules) ที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ของตลาดภายใน

ค. นโยบายด้านการเงิน (Monetary Policy) สำหรับประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่ใช้สกุลเงินยูโร

ง. การอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพทางทะเล (Marine Biological Resources) ภายใต้นโยบายร่วมด้านประมง

จ. นโยบายการค้าร่วม (Common Commercial Policy)

2. การยกระดับความโปร่งใสและประชาธิปไตยในยุโรป

สนธิสัญญาลิสบอนได้จัดสมดุลอำนาจระหว่างสภายุโรป (European Parliament) ที่ประกอบด้วยผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากพลเมืองของประเทศสมาชิก กับคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Council of the European Union) ที่มีสมาชิกเป็นตัวแทนของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการเชื่อมโยงอำนาจระหว่างรัฐสภาของประเทศสมาชิก (National Parliament) กับสภายุโรป (European Parliament) โดยกำหนดให้สภายุโรปทำหน้าที่พิจารณาเฉพาะเรื่องหลักๆ ที่เป็นภาพรวมของสหภาพยุโรป เช่น งบประมาณของสหภาพยุโรป สนธิสัญญาระหว่างสหภาพยุโรปกับประเทศภายนอกกลุ่มสมาชิก และกฎหมายที่ใช้บังคับภายในสหภาพยุโรป โดยจะไม่ก้าวล่วงไปถึงกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก ที่มีรัฐสภาของประเทศสมาชิกรับผิดชอบอยู่[11] นอกจากนี้ สนธิสัญญาลิสบอนยังได้เพิ่มบทบัญญัติใหม่ในมาตรา 50 โดยเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปสามารถขอลาออกจากการเป็นสมาชิกภาพของสหภาพยุโรปได้อีกด้วย[12]

3. การเพิ่มศักยภาพภายในสหภาพยุโรป

สนธิสัญญาลิสบอนได้ปฏิรูปการบริหารงานของสหภาพยุโรป โดยเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สำคัญดังนี้

1) ประธานคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (The Council of European Union) ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ จะมีวาระดำรงตำแหน่งของประธาน 2 ปีครึ่ง[13] เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีวาระ 6 เดือน

---

[10] "Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007". Retrieved April 15, 2019 from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT

[11] Title II Provisions on Democratic Principles, Article 10 of Lisbon Treaty

[12] Article 50 Treaty of Lisbon

"1. Any Member State may decide to withdraw from the Union in accordance with its own constitutional requirements....."

[13] Article 9 B, Treaty of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community

".....5. The European Council shall elect its President, by a qualified majority, for a term of two and a half years, renewable once....."

2) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารจะมีจำนวนกรรมาธิการน้อยกว่าจำนวนประเทศสมาชิก คือจำนวน 2 ใน 3 ของจำนวนประเทศสมาชิกทั้งหมด จากเดิมที่มีจำนวนเท่ากับจำนวนประเทศสมาชิก[14]

3) สนธิสัญญาลิสบอนกำหนดให้สร้างตำแหน่งผู้บริหารขึ้น 2 ตำแหน่งใหม่[15] คือ

ก. ประธานคณะมนตรียุโรป (President of the European Council) ซึ่งมีตำแหน่งเทียบเท่าผู้นำรัฐบาลหรือประมุขแห่งรัฐ

ข. ผู้แทนระดับสูงของสหภาพยุโรปด้านการต่างประเทศและนโยบายความมั่นคง (European Union High Representative for Foreign Affairs and Security Policy) ซึ่งตำแหน่งนี้เปรียบเสมือนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหภาพยุโรป

4) เพิ่มบทบาทให้แก่สภายุโรปให้มีมากขึ้นและมีอำนาจมากขึ้น ในการร่วมพิจารณาร่างกฎหมายของสหภาพยุโรปเกือบทั้งหมด ในกระบวนการตัดสินใจร่วม (Co-decision) ร่วมกับสภามนตรีแห่งสหภาพยุโรป ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม พลังงาน ความมั่นคง การตรวจคนเข้าเมือง ยุติธรรม มหาดไทย และสาธารณสุข นอกจากนี้ สนธิสัญญาลิสบอนยังกำหนดให้สภายุโรปต้องหารือกับรัฐสภาของประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการร่างกฎหมาย ตั้งแต่เริ่มกระบวนการพิจารณาร่างกฎหมาย ซึ่งจะทำให้การทำงานของสหภาพยุโรปมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น นอกจากนี้ สนธิสัญญายังกำหนดจำนวนสมาชิกสภายุโรปเพิ่มจากเดิมจำนวน 736 คน เป็นจำนวนไม่เกิน 750 คน โดยแต่ละประเทศสมาชิกจะมีสมาชิกสภายุโรปได้สูงสุดไม่เกิน 96 คน[16]

5) ให้สิทธิแก่รัฐสภาของประเทศสมาชิกในการลงมติไม่เห็นชอบร่างกฎหมายของสหภาพยุโรป โดยการเคารพในหลักการเสริมอำนาจ (Subsidiarity Principle)[17] กล่าวคือ การตัดสินใจใดๆ ของสหภาพยุโรปต้องกระทำโดยให้ความสำคัญแก่พลเมืองของชาติสมาชิกด้วย หมายความว่า สหภาพยุโรปจะไม่กระทำการใดๆ หากการกระทำนั้นจะเกิดผลที่ดีกว่าหากกระทำในระดับรัฐ ระดับภูมิภาค หรือในระดับท้องถิ่น ยกเว้นในเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลโดยตรงของสหภาพยุโรป ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหัวใจหลักของความร่วมมือในสหภาพยุโรปตั้งแต่สนธิสัญญาฉบับแรก ซึ่งสนธิสัญญาลิสบอนก็ยังคงรักษาหลักการนี้ไว้

---

[14] The Treaty on European Union, as amended by the Treaty of Lisbon, provides in Article 17:

"....5. As from 1 November 2014, the Commission shall consist of a number of members, including its President and the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, corresponding to two thirds of the number of Member States, unless the European Council, acting unanimously, decides to alter this number....."

[15] The Treaty on European Union, as amended by the Treaty of Lisbon, provides in Article 15(2):

"...2. The European Council shall consist of the Heads of State or Government of the Member States, together with its president and the President of the Commission. The High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy shall take part in its work...."

[16] Article 9 A, Treaty of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community

"...2. The European Parliament shall be composed of representatives of the Union's citizens. They shall not exceed seven hundred and fifty in number, plus the President. Representation of citizens shall be degressively proportional, with a minimum threshold of six members per Member State. No Member State shall be allocated more than ninety-six seats...."

[17] The Treaty on European Union, as amended by the Treaty of Lisbon, provides in Article 12(b):

"National Parliaments contribute actively to the good functioning of the Union:

....(b) by seeing to it that the principle of subsidiarity is respected in accordance with the procedures provided for in the Protocol on the application of the principles of subsidiarity and proportionality;.."

6) กำหนดนโยบาย Exit Policy กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกสามารถลาออกจากการเป็นสมาชิกภาพของสหภาพยุโรปได้[18]

7) ใช้หลักการเสียงข้างมากสองขั้นตอน (Double Majority Rule) กล่าวคือ มีการปรับใช้ระบบการนับคะแนนเสียงเป็น double majority ภายในคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป ซึ่งปกติแล้วการออกเสียงในสภามนตรีแห่งสหภาพยุโรปจะใช้ระบบเสียงข้างมากพิเศษ (Qualified Majority) คือคะแนนเสียงที่ได้รับจะต้องไม่ต่ำกว่า 260 เสียงจาก 351 เสียง โดยแต่ละประเทศสมาชิกจะมีจำนวนคะแนนเสียงไม่เท่ากัน ซึ่งจะคำนวณตามสัดส่วนจำนวนประชากรของแต่ละประเทศสมาชิก ทั้งนี้ ตามระบบการนับคะแนนเสียงแบบ double majority นั้น การให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายของสหภาพยุโรปหรือการลงมติในเรื่องต่างๆ จะต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบแบบ qualified majority ในสองเงื่อนไข ได้แก่ จำนวนประเทศสมาชิกและจำนวนประชากร กล่าวคือ อย่างน้อย 55% ของจำนวนประเทศสมาชิกจะต้องให้ความเห็นชอบ หมายความว่าประเทศสมาชิกไม่น้อยกว่า 15 ประเทศจาก 28 ประเทศ และประเทศสมาชิกที่ให้ความเห็นชอบนั้นจะต้องมีจำนวนประชากรอย่างน้อย 65% ของประชากรทั้งหมดของสหภาพยุโรป[19] อย่างไรก็ดี ในการลงมติบางเรื่อง เช่น เรื่องเกี่ยวกับภาษี นโยบายต่างประเทศ การป้องกันและความมั่นคงทางสังคม ยังคงใช้การลงคะแนนเสียงโดยฉันทามติ คือการลงมติแบบเสียงเอกฉันท์

4. การเน้นความเป็นผู้นำในเวทีโลก

สนธิสัญญาลิสบอนได้ปรับปรุงกลไกการสร้างนโยบายความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในโลก ปรับปรุงขอบเขตอำนาจของคณะมนตรีที่ดูแลกิจการระหว่างประเทศให้มีมากขึ้น มอบอำนาจในการเจรจาแก่คณะผู้แทนสหภาพยุโรปในการดำเนินการแทนประเทศสมาชิก เพื่อให้อำนาจในการเจรจาต่อรองของสหภาพยุโรปนั้นแข็งแกร่งและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือกันในการตัดสินใจทางทหารเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศขนาดเล็กมีความมั่นคงสูงขึ้น

---

[18] The Treaty on European Union, as amended by the Treaty of Lisbon, provides in Article 50:

"1. Any Member State may decide to withdraw from the Union in accordance with its own constitutional requirements...."

[19] The Treaty on European Union, as amended by the Treaty of Lisbon, provides in Article 238:

"...3. As from 1 November 2014 and subject to the provisions laid down in the Protocol on transitional provisions, in cases where, under the Treaties, not all the members of the Council participate in voting, a qualified majority shall be defined as follows:

(a) A qualified majority shall be defined as at least 55% of the members of the Council representing the participating Member States, comprising at least 65% of the population of these States.

A blocking minority must include at least the minimum number of Council members representing more than 35% of the population of the participating Member States, plus one member, failing which the qualified majority shall be deemed attained;

(b) By way of derogation from point (a), when the Council does not act on a proposal from the Commission or from the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, the qualified majority shall be defined as at least 72% of the members of the Council representing Member States comprising at least 65% of the population of these States...."

นอกจากนี้ สนธิสัญญาลิสบอนยังเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่ให้พื้นฐานทางกฎหมายแก่สหภาพยุโรป ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม โดยมีการระบุอย่างชัดเจนว่า การลดและขจัดความยากจนในประเทศที่สาม เป็นวัตถุประสงค์สำคัญของนโยบายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของสหภาพยุโรป อย่างไรก็ดี การดำเนินนโยบายนี้ยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแต่ละประเทศสมาชิก เนื่องจากนโยบายดังกล่าวไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายร่วมด้านการต่างประเทศและความมั่นคง[20]

5. การสร้างคุณค่า ความเป็นปึกแผ่น และความมั่นคงของสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปได้ยกร่างกฎบัตรสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของพลเมืองสหภาพยุโรป ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานเบื้องต้นสำหรับพลเมืองสหภาพยุโรป อันประกอบด้วยสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม และยังมีการสร้างจิตสำนึกของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกรณีที่มีภัยคุกคามสหภาพยุโรป เช่น การถูกโจมตีจากผู้ก่อการร้าย เป็นต้น[21]

2.2 มาตรา 50 ของสนธิสัญญาลิสบอน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าสนธิสัญญาลิสบอนมีข้อกำหนดซึ่งเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปถอนตัวจากสมาชิกภาพได้ โดยบัญญัติกระบวนการต่างๆ ไว้ในมาตรา 50 ของสนธิสัญญา[22] ดังนี้

"1. รัฐสมาชิกของสหภาพยุโรปอาจตัดสินใจถอนตัวจากการเป็นสมาชิกภาพได้ ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

2. รัฐสมาชิกที่ประสงค์จะขอถอนตัว จะต้องแจ้งความประสงค์อย่างเป็นทางการแก่คณะมนตรียุโรป ซึ่งในกระบวนการของคณะมนตรียุโรปนั้น สหภาพยุโรปจะดำเนินการเจรจาและสรุปข้อตกลงกับรัฐดังกล่าว และจัดทำข้อตกลงการถอนตัวโดยกำหนดกรอบความสัมพันธ์ในอนาคตที่รัฐนั้นจะมีต่อสหภาพยุโรป ข้อตกลงนี้จะต้องมีการเจรจาภายใต้บทบัญญัติแห่งมาตรา 218 (3) ของสนธิสัญญาว่าด้วยการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The Treaty on the Functioning of the European Union) และถือเป็นข้อตกลงที่กระทำขึ้นโดยคณะมนตรียุโรปในนามของสหภาพยุโรป ด้วยมติเสียงข้างมากพิเศษ (qualified majority) และภายหลังจากได้รับความเห็นชอบจากสภายุโรปแล้ว

3. สนธิสัญญาต่างๆ ของสหภาพยุโรปจะยุติการใช้บังคับแก่รัฐที่ขอถอนตัว ตั้งแต่วันที่ข้อตกลงถอนตัวเริ่มต้นบังคับใช้ หรือไม่สามารถจัดทำข้อตกลงได้ หรือภายหลังสองปีที่มีการแจ้งการถอนตัวอย่างเป็นทางการตามบทบัญญัติในวรรค 2 แล้ว หรือเว้นแต่คณะมนตรียุโรปจะตกลงกับรัฐดังกล่าว และมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ขยายระยะเวลานี้ออกไป

4. เพื่อความมุ่งประสงค์ของวรรค 2 และวรรค 3 สมาชิกของคณะมนตรียุโรปหรือผู้แทนของรัฐที่ถอนตัว จะต้องไม่เข้าร่วมในการอภิปรายของสภาหรือสภายุโรปหรือในการตัดสินใจใดๆ ที่เกี่ยวข้อง มติเสียงข้างมากพิเศษจะต้องนำมาใช้ให้สอดคล้องกับมาตรา 238 (3) (b) แห่งสนธิสัญญาว่าด้วยการดำเนินงานของสหภาพยุโรป

5. รัฐที่ถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปแล้ว หากประสงค์กลับเข้าเป็นสมาชิก จะต้องยื่นคำขอตามบทบัญญัติในมาตรา 49"

---

[20] Open Society Foundations. (2011 January). Human Rights in the EU, How the Lisbon Treaty could help. Retrieved April 20, 2019 from https://www.opensocietyfoundations.org/uploads/a7403ebb-3b34-4ad6-bf3b-4e78af5f72b1/lisbon-treaty-20110401.pdf

[21] "The protection of fundamental rights in the EU" by Ottavio Marzocchi. Retrieved April 20, 2019 from https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/146/the-protection-of-fundamental-rights-in-the-eu and "The European Union and Human Rights after the Treaty of Lisbon". by Sionaidh Douglas-Scott. (2011, December) pp. 645–682. Human Rights Law Review, Volume 11, Issue 4.

[22] Title VI Final Provisions Article 50 Treaty of Lisbon.

จากบทบัญญัติมาตรา 50 ของสนธิสัญญาลิสบอนดังกล่าว จะเห็นได้ว่า[23] การถอนตัวจากสมาชิกภาพของสหภาพยุโรปนั้น ประเทศสมาชิกใดที่ได้ตัดสินใจถอนตัวจากสหภาพยุโรปจะต้องแจ้งต่อคณะมนตรียุโรป (European Council) อย่างเป็นทางการ จากนั้นคณะมนตรียุโรป ซึ่งไม่รวมมนตรีสมาชิกของประเทศที่ต้องการถอนตัว ก็จะแจ้งแนวทาง (Guidelines) ให้แก่ประเทศที่ประสงค์จะถอนตัวทราบ โดยจะมีการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประสงค์จะถอนตัวกับคณะมนตรียุโรป และประเทศสมาชิกอื่นๆ ที่ยังคงสถานะสมาชิก (Existing States) โดยคณะกรรมาธิการของสหภาพยุโรป (European Commission) จะได้จัดให้มีการเจรจาข้อตกลงการถอนตัว โดยกำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการจัดเตรียมการถอนตัว (Detailed withdrawal arrangements) ในระยะเวลาสองปี และข้อกำหนดเกี่ยวกับการเปลี่ยนสถานภาพ (Transition provisions) รวมถึงกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ขอถอนตัวกับสหภาพยุโรปในอนาคต อย่างไรก็ดี ประเทศที่ถอนตัวนั้นสามารถคงความเป็นสมาชิกของสมาคมการค้าแห่งยุโรป (The European Free Trade Association: EFTA) และสมาชิกของเขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area: EEA) ได้ แต่กรณีที่ประสงค์จะกลับเข้าเป็นสมาชิกทั้งสองแห่งไม่สามารถเป็นไปโดยอัตโนมัติ จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบอย่างเป็นเอกฉันท์จากประเทศสมาชิกทั้งหมดก่อน

กรณีที่ไม่สามารถจัดทำข้อตกลงการถอนตัวได้หลังจากสองปีแล้ว และมีการใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) การถอนตัวที่จัดทำขึ้น ในขั้นตอนนี้ ประเทศสมาชิกที่ขอถอนตัวสามารถถอนตัวจากสหภาพยุโรปได้โดยไม่ต้องทำข้อตกลงการถอนตัวแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายสหภาพยุโรปไม่สามารถก้าวล่วงเข้าไประงับการถอนตัวของประเทศสมาชิกนั้นได้ อย่างไรก็ดี การถอนตัวจากการเป็นสมาชิกภาพดังกล่าวย่อมไม่กระทบสิทธิของบุคคลในสหภาพยุโรปและในประเทศที่ขอถอนตัวด้วย ซึ่งหมายความว่า ภายหลังครบกำหนด 2 ปี แม้สหราชอาณาจักรจะไม่สามารถบรรลุข้อตกลงถอนตัวที่ทำกับสหภาพยุโรปได้ อย่างไรก็ดี สหราชอาณาจักรก็จะเป็นอิสระจากบทบัญญัติต่างๆ และพันธกรณีตามสนธิสัญญาทุกฉบับของสหภาพยุโรป[24]

2.3 การถอนตัวจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรได้กำหนดวันถอนตัวจากสหภาพยุโรป คือวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) สองปีหลังจากที่ได้เริ่มกระบวนการขอถอนตัวจากการเป็นสมาชิกภาพตามมาตรา 50 ของสนธิสัญญาลิสบอน แต่ปรากฏว่าข้อตกลงการถอนตัวระหว่างสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรนั้นได้ถูกปฏิเสธโดยรัฐสภาอังกฤษถึง 3 ครั้ง ในที่สุดสหภาพยุโรปจึงได้ขยายระยะเวลากระบวนการถอนตัวของสหราชอาณาจักรออกไปอีก 6 เดือน จนถึงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019)[25] อย่างไรก็ตาม สหราชอาณาจักรสามารถถอนตัวจากการเป็นสมาชิกภาพได้ก่อนวันที่กำหนดไว้ดังกล่าว หากข้อตกลงการถอนตัวได้รับความเห็นชอบจากทั้งรัฐสภาอังกฤษและสหภาพยุโรป

---

[23] "The Article 50 Procedure for Withdrawal from the EU: A Well-Designed Secession Clause" by Mauro Gatti, Retrieved April 20, 2019 from http://www.europeanpapers.eu/en/e-journal/art-50-teu-a-well-designed-secession-clause

[24] Lawyers for Britain "Article 50 of the Treaty on European Union" Retrieved April 20, 2019 from https://lawyersforbritain.org/brexit-legal-guide/article-50-and-how-brexit-works/brexit-the-article-50-process

[25] The Momentum Team. "Brexit เลื่อนอีกแล้ว คราวนี้ต่อเวลาจนถึงวันฮัลโลวีน 31 ตุลาคม 62" สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2019 จาก https://themomentum.co/brexit-delay-to-halloween-31-oct-19/

การจัดให้มีการทำประชามติ Brexit นั้น เริ่มขึ้นครั้งแรก เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2559 (ค.ศ. 2016) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในสหราชอาณาจักรได้ตัดสินใจว่าจะยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพยุโรปต่อไปหรือไม่ การจัดประชามติในครั้งนี้มีที่มาจากการที่นายเดวิด คาเมรอน ผู้นำพรรคอนุรักษ์นิยม ได้หาเสียงเลือกตั้งไว้ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปของสหราชอาณาจักรเมื่อ พ.ศ. 2558 โดยประกาศว่าหากชนะการเลือกตั้งและได้เป็นนายกรัฐมนตรี จะจัดให้มีการลงประชามติเรื่องการเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป เมื่อนายคาเมรอนชนะการเลือกตั้งและได้เข้ามาบริหารประเทศ เศรษฐกิจของสหราชอาณาจักรในเวลานั้นอยู่ในสภาวะถดถอย ประชาชนไม่พอใจกับการดาเนินงานและการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศจึงถูกนำไปผูกโยงกับวิกฤติเศรษฐกิจยุโรปและปัญหาผู้อพยพ ประชาชนต่างมองว่าปัญหาเศรษฐกิจของประเทศเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลต้องดาเนินการตามกฎหมายและข้อกำหนดของสหภาพยุโรป จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินนโยบายและตัดสินใจได้อย่างอิสระเพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศ รัฐบาลอังกฤษจึงจัดให้มีการลงประชามติ Brexit มาใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง

แม้สหราชอาณาจักรจะเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 (ค.ศ. 1973) แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสหราชอาณาจักรกับสหภาพยุโรปนั้นไม่ราบรื่นนัก อย่างไรก็ดี สหราชอาณาจักรมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมกลุ่ม แต่โครงสร้างและข้อกำหนดต่างๆ ของสหภาพยุโรป มีความแตกต่างจากแนวคิดของสหราชอาณาจักรเป็นอันมาก สรุปได้ดังนี้

1. สหราชอาณาจักรต้องการความเป็นอิสระมากขึ้นในการเป็นศูนย์กลางทางการเงินของลอนดอน ธนาคารและสถาบันการเงินของสหราชอาณาจักรไม่เห็นด้วยกับการกำกับควบคุมของสหภาพยุโรป รวมถึงกฎกติกาที่ต้องปฏิบัติเหมือนกันในทุกประเทศสมาชิก ทำให้สหราชอาณาจักรไม่มีความคล่องตัวทางการเงิน[26]

2. สหราชอาณาจักรมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ที่ฝ่ายนิติบัญญัติมีความเข้มแข็งมาก อำนาจอธิปไตยหลักจึงอยู่ที่รัฐสภา ซึ่งขัดกับหลักการพื้นฐานของสหภาพยุโรปที่ประเทศสมาชิกจะต้องแบ่งอานาจอธิปไตยบางส่วนให้แก่สถาบันส่วนกลางของสหภาพยุโรป

3. สหราชอาณาจักรมีพื้นฐานกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ในขณะที่กฎหมายของสหภาพยุโรปตลอดจนประเทศสมาชิกอื่นเป็นระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษรหรือระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System)

4. สหราชอาณาจักรมีลักษณะการปกครองแบบรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ขณะที่สหภาพยุโรปเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีลักษณะการรวมตัวคล้ายคลึงกับประเทศที่มีรูปแบบสหพันธรัฐ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

5. ระบบเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักรเป็นแบบเสรีนิยม เป็นตลาดเปิดคล้ายกับของสหรัฐอเมริกา ขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปส่วนใหญ่เป็นแบบเสรีนิยมผสมกับรัฐสวัสดิการ กล่าวคือ รัฐจะจัดสวัสดิการและดูแลประชาชน ซึ่งพลเมืองของสหราชอาณาจักรไม่เห็นด้วยในระบบเศรษฐกิจแบบนี้ เพราะรัฐต้องนำเงินซึ่งมาจากภาษีไปช่วยเหลือผู้ยากจนหรือด้อยโอกาสกว่า

6. ในด้านต่างประเทศ การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสหราชอาณาจักรจะไม่มุ่งเน้นที่การรวมตัวของยุโรปเป็นหลัก แต่จะให้ความสำคัญกับประเทศมหามิตรคือสหรัฐอเมริกาและประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ อาทิ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา และแอฟริกาใต้

7. การขยายสมาชิกภาพของสหภาพยุโรปไปสู่ยุโรปตะวันออก แม้การขยายสมาชิกภาพจะทำให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจด้านการจ้างงานก็ตาม แต่เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกเดิมกับประเทศสมาชิกใหม่มีความแตกต่างกันอย่างมาก แม้สหภาพยุโรปจะได้สร้างกลไกในการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศสมาชิกก็ตาม แต่ความสามารถในการปรับตัวของประเทศสมาชิกนั้นไม่

[26] "3 Reasons Brits Voted For Brexit" by George Friedman, Retrieved April 15, 2019 from https://www.forbes.com/sites/johnmauldin/2016/07/05/3-reasons-brits-voted-for-brexit/#dd0edc1f9d6a

เท่ากัน ปัญหาความเหลื่อมล้าจึงไม่ลดลง แต่กลับทวีความรุนแรงขึ้น ประเทศสมาชิกบางประเทศ ได้แก่ โปรตุเกส อิตาลี ไอร์แลนด์ กรีซ และสเปน ประสบปัญหาหนี้สาธารณะของประเทศในปริมาณที่สูงและรัฐบาลไม่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งหนี้ส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมเงินจากประเทศร่ำรวยในสหภาพยุโรป ซึ่งได้แก่ สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และเยอรมนี จึงทำให้ประชาชนในสหราชอาณาจักรตั้งคำถามเกี่ยวกับการแบกรับภาระความช่วยเหลือประเทศกลุ่มลูกหนี้ดังกล่าว

8. ปัญหาผู้อพยพจำนวนมากจากประเทศในทวีปอัฟริกาเหนือและประเทศในตะวันออกกลาง และปัญหาการก่อการร้าย ทำให้พลเมืองชาวอังกฤษไม่ต้องการอยู่ในสภาวะเช่นนี้อีกต่อไป อย่างไรก็ดี นโยบายต่อผู้อพยพข้ามประเทศนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะต้องยอมรับว่าผู้อพยพเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในการจ้างแรงงาน หากขับไล่ผู้อพยพเหล่านี้ออกไปจากประเทศตำแหน่งงานที่ว่างลงจะหาแรงงานที่ใดมารองรับ

ความไม่สอดคล้องระหว่างสหราชอาณาจักรกับสหภาพยุโรปดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่ความต้องการที่จะถอนตัวออกจากสหภาพยุโรป แต่หลังจาก Brexit จะเกิดอะไรขึ้นกับพลเมืองสหภาพยุโรปที่อาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักร และพลเมืองอังกฤษในสหภาพยุโรป พลเมืองสหภาพยุโรป 3.2 ล้านคนใน สหราชอาณาจักร รวมไปถึงพลเมืองของไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เวย์ และสวิตเซอร์แลนด์ เกิดความรู้สึกไม่แน่นอนว่าพวกเขาจะสามารถดำรงชีวิตและทำงานในสหราชอาณาจักรต่อไปหรือไม่ ตามสิทธิที่พวกเขาเคยได้รับในกฎหมายของสหราชอาณาจักรและบังคับใช้โดยศาลอังกฤษ ขณะเดียวกันพลเมืองอังกฤษในสหภาพยุโรปจะยังคงได้รับสิทธิต่างๆ ของสหภาพยุโรปต่อไปหรือไม่อย่างไร

หลังจาก Brexit จะมีช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่าน (Transitional Period) จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2563 ซึ่งในช่วงเวลานี้กฎหมายของสหภาพยุโรปจะยังคงมีผลบังคับใช้ต่อไปในสหราชอาณาจักร ทั้งนี้สหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรจะต้องตกลงกันในเงื่อนไขต่างๆ และรัฐบาลของสหอาณาจักรและของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่เหลือ 27 ประเทศ จะต้องให้การยอมรับข้อตกลงการถอนตัวนี้ ขณะเดียวกันข้อตกลงดังกล่าวก็จะต้องได้รับการยอมรับจากจากสภายุโรปและรัฐสภาอังกฤษด้วย บรรดาธุรกิจและหน่วยงานต่างๆ จะต้องเตรียมความพร้อมสำหรับกฎระเบียบใหม่ที่จะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2564 ส่วนการเคลื่อนไหวเสรีด้านสินค้าและแรงงานจะยังคงเป็นไปได้จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2563

ดังนั้น หลังจาก Brexit พลเมืองที่มีสัญชาติอื่นของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป หรือของประเทศในเขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area: EEA)[27] หรือของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ หากประสงค์จะขออยู่ในสหราชอาณาจักรจะต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอ ส่วนพลเมืองที่มีสัญชาติอังกฤษหรือสัญชาติไอริช ไม่ต้องยื่นคำร้อง

พลเมืองของสหภาพยุโรปที่อาศัยและทำงานในสหราชอาณาจักรอยู่แล้วจะสามารถทำงานและอยู่ในสหราชอาณาจักรต่อไปได้หลังจาก Brexit สำหรับบุคคลที่เคยพำนักอาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักรเป็นเวลา 5 ปี หรือมากกว่า จะได้รับสถานะให้พำนักอาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักรต่อไปได้เป็นเวลา 5 ปี หรือสามารถอาศัยอยู่นอกสหราชอาณาจักรได้นานถึง 5 ปี ติดต่อกันโดยไม่เสียสถานภาพ แต่ถ้าบุคคลนั้นเคยอยู่ในสหราชอาณาจักรเป็นเวลาน้อยกว่า 5 ปี ก็สามารถยื่นคำขอสถานภาพพำนักอาศัย อยู่ในสหราชอาณาจักรได้ 5 ปี เช่นกัน โดยนับรวมเวลาจำนวนปีที่ได้อาศัยอยู่มาแล้ว

---

[27] เขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area หรือ EEA) เป็นผลจากข้อตกลงระหว่างรัฐสมาชิกของสมาคมการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Association: EFTA) และสหภาพยุโรป (European Union: EU) ทำให้ประเทศสมาชิกของเอฟตาสามารถเข้าร่วมในตลาดร่วมกับสมาชิกสหภาพยุโรปได้ สมาชิกของเขตเศรษฐกิจยุโรปได้แก่ 28 รัฐสมาชิกของสหภาพยุโรป และอีก 3 ประเทศจาก EFTA ได้แก่ ไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ และนอร์เวย์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์เป็นสมาชิกของ EFTA แต่ไม่เข้าร่วมเขตเศรษฐกิจยุโรปนี้

การเคลื่อนย้ายเสรีของพลเมืองประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปในสหราชอาณาจักรจะมีระยะเวลาไปถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 เท่านั้น หลังจากนั้นพลเมืองจากสหภาพยุโรปจะต้องดำเนินการขอวีซ่า (Visa) เพื่อทำงานในสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ สหราชอาณาจักรจะให้ความสำคัญกับแรงงานที่มีทักษะ (Skilled Labor) มากกว่าแรงงานที่ไม่มีทักษะ (Unskilled Labor) แรงงานที่มีทักษะสามารถขอวีซ่าได้ระยะเวลา 5 ปี ส่วนแรงงานข้ามชาติที่มีทักษะต่ำ สามารถมาทำงานในสหราชอาณาจักรได้ แต่จะได้วีซ่านาน 1 ปี เพื่อสนับสนุนระบบเศรษฐกิจที่ยังต้องพึ่งพาแรงงานต่างประเทศ

ภายใต้ข้อตกลง Brexit พลเมืองของสหภาพยุโรปและของสหราชอาณาจักรจะสามารถเดินทางไปมาระหว่างกันต่อไปได้อย่างเสรีด้วยหนังสือเดินทางหรือบัตรประจำตัวประชาชน จนกระทั่งสิ้นสุดระยะเวลาการเปลี่ยนผ่าน (Transitional Period) ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 หลังจากช่วงเวลานี้ ชาวอังกฤษยังสามารถเดินทางเข้าไปยังสหภาพยุโรปได้เพื่อพำนักระยะสั้น โดยไม่ต้องเสียค่าวีซ่า อย่างไรก็ตาม ชาวอังกฤษจะต้องจ่าย 7 ยูโร (6.30 ปอนด์) สำหรับระยะเวลาทุกๆ 3 ปี หากต้องการเดินทางเข้าไปยังประเทศในสหภาพยุโรป อันเนื่องมาจากระบบรักษาความปลอดภัยของประเทศในเขตเชงเก้น (Schengen)

ในส่วนการค้าระหว่างประเทศนั้น สินค้าที่มีการขนส่งข้ามชายแดนระหว่างประเทศจะต้องมีการตรวจสอบที่ชายแดนระหว่างสหราชอาณาจักรและสหภาพยุโรป ซึ่งอาจส่งผลให้การค้าระหว่างสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรมีจำนวนลดลง หรืออาจนำไปสู่สภาวะเศรษฐกิจถดถอย สาธารณรัฐไอร์แลนด์ที่มีพรมแดนติดต่อกับไอร์แลนด์เหนือซึ่งเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักร[28] ทั้งสองอาณาเขตนี้ไม่มีด่านตรวจพรมแดน เช่นเดียวกับประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ของสหภาพยุโรปซึ่งมีนโยบายความร่วมมือด้านการเคลื่อนย้ายเสรีของสินค้าและบุคคล ผลจาก Brexit สหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรปและออกจากสหภาพศุลกากรด้วย ก็จะต้องมีการตั้งด่านตรวจตราสินค้าและแรงงานที่ผ่านเข้าออกพรมแดนระหว่างสาธารณรัฐไอร์แลนด์และดินแดนไอร์แลนด์เหนือขึ้นใหม่

ในความคิดของสหราชอาณาจักร แม้จะออกจากสหภาพยุโรปแล้ว สหราชอาณาจักรยังคงต้องการได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากสหภาพยุโรปต่อไป โดยเฉพาะการเปิดเสรีด้านต่างๆ ตามรูปแบบของนอร์เวย์และสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ไม่ได้เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป แต่ได้มีความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหภาพยุโรปภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี ซึ่งครอบคลุมการเปิดเสรีทั้ง 4 ด้าน คือ การเปิดเสรีด้านสินค้า บริการ เงินทุน และแรงงาน สหราชอาณาจักรประสงค์จะเปิดเสรีกับสหภาพยุโรปเช่นกัน แต่เพียง 3 ด้านเท่านั้น โดยยกเว้นการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน แต่สหภาพยุโรปไม่เห็นด้วย

ดังนั้นผลที่ตามมาก็คือ สหราชอาณาจักรจะต้องปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์และกฎระเบียบต่างๆ โดยไม่จำเป็นให้สอดคล้องกับกรอบกฎหมายของสหภาพยุโรปอีกต่อไป กฎระเบียบบางส่วนอาจมีลักษณะยืดหยุ่นมากขึ้น แต่ในส่วนของประโยชน์ที่เคยได้รับจากการเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพยุโรปนั้น เช่น ตลาดร่วม (Common Market) ก็จะหมดไป สหราชอาณาจักรจะต้องหาทางออกให้แก่ประเทศของตนเพียงลำพัง

และในส่วนของสหภาพยุโรปนั้น สหภาพยุโรปก็จะต้องเตรียมการเพื่อรองรับผลที่จะตามมาหลังจาก Brexit เช่นกัน เพราะสหราชอาณาจักรเป็นประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางการลงทุนและการเงินของสหภาพยุโรป และยังเป็นหนึ่งในห้าประเทศ ที่ชำระเงินเข้ากองกลางของสหภาพยุโรปมากที่สุด ดังนั้น Brexit จึงมีผลกระทบต่อระบบการเงิน เศรษฐกิจ และเสถียรภาพของสหภาพยุโรป รวมตลอดถึงการลดทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งในกลุ่มประเทศสมาชิกและประเทศนอกกลุ่มอย่างแน่นอน

---

[28] ในทางประวัติศาสตร์ เกาะไอร์แลนด์ถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศ คือ สาธารณรัฐไอร์แลนด์ (Republic of Ireland) ที่เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่และเป็นประเทศที่มีเอกราชสมบูรณ์ และไอร์แลนด์เหนือ (Northern Ireland) ที่เป็นส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักร ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1921 ซึ่งทั้งสองดินแดนต่างก็เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป ตั้งแต่ปี ค.ศ.1973 ที่ทำให้เกิดสหภาพศุลกากรร่วมกัน และทำให้สินค้าต่างๆ เคลื่อนที่ได้อย่างเสรี

นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงทางการเมืองที่ประเทศสมาชิกอื่นๆ เช่น กรีซ ฝรั่งเศส อิตาลี และสวีเดน ที่จะจัดให้มีการลงประชามติในทำนองเดียวกันเพื่อถอนตัวจากสมาชิกภาพของสหภาพยุโรป ดังนั้น แนวคิดของผู้นำสหภาพยุโรปที่ต้องการพัฒนาไปสู่การรวมยุโรปเป็นหนึ่งเดียวในรูปแบบสหรัฐยุโรปนั้น อาจต้องมีการทบทวนเพื่อปรับโครงสร้างของสหภาพยุโรปใหม่ และป้องกันไม่ให้ประเทศสมาชิกที่เหลืออยู่ถอนตัวออกไป

2.4 แนวทางเลือกของสหราชอาณาจักร

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า สหราชอาณาจักรยังไม่สามารถบรรลุข้อตกลงการถอนตัวกับสหภาพยุโรปได้ จึงเข้าสู่สภาวะทางตัน ดังนั้น เมื่อพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สหราชอาณาจักรจะมีแนวทางเลือกในการดำเนินการอย่างไร วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1. สหราชอาณาจักรยุติกระบวนการ Brexit ทั้งหมด แนวทางดังกล่าวจะทำให้สหราชอาณาจักรคงสถานภาพประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปต่อไป ซึ่งแนวทางนี้สหราชอาณาจักรสามารถดำเนินการได้ตามคำตัดสินของศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (European Court of Justice) ซึ่งได้ระบุว่า "สหราชอาณาจักรมีอิสระที่จะเพิกถอนประกาศแจ้งเจตจำนงที่จะถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปแต่เพียงฝ่ายเดียว"[29] คำตัดสินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลสหราชอาณาจักรสามารถเปลี่ยนใจไม่ถอนตัวออกจากการเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปได้ โดยไม่จำเป็นต้องปรึกษาหารือประเทศสมาชิกอื่นๆ ของสหภาพยุโรป และสามารถยกเลิกกระบวนการทั้งหมดได้โดยสห-ราชอาณาจักรเอง การยกเลิกดังกล่าวจะเป็นการจบสถานการณ์ทั้งหมด แต่ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลของสหราชอาณาจักรอาจได้ชื่อว่าไม่เคารพในประชามติของประชาชน และอาจประสบปัญหาทางการเมืองที่จะตามมาภายหลัง

2. สหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรปทันทีโดยไม่จัดทำข้อตกลงใดๆ เนื่องจากข้อตกลงการถอนตัวซึ่งได้รับการจัดทำขึ้นเสนอต่อรัฐสภาอังกฤษถึง 3 ครั้ง แต่ทั้ง 3 ครั้ง ไม่ได้รับการยอมรับและอนุมัติจากรัฐสภาอังกฤษเลย การเจรจาเกี่ยวกับข้อตกลงการถอนตัวระหว่างสหราชอาณาจักรกับสหภาพยุโรปจึงถึงทางตัน และไม่สามารถเจรจากันได้ ดังนั้น ถ้าสหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรปโดยไม่มีข้อตกลงใดๆ สิ่งที่อาจเกิดขึ้นก็คือ ความวุ่นวายของการส่งออกและนำเข้าสินค้า และความวุ่นวายในการทำธุรกิจและการเคลื่อนที่ของประชากร เศรษฐกิจของสหราชอาณาจักรจะต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่คาดเดาไม่ได้ และจะต้องตกอยู่ภายใต้กรอบและกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลกซึ่งประเทศตนเป็นสมาชิก และอาจต้องประสบกับกำแพงภาษีนำเข้าของประเทศอื่นที่สูงมากอีกด้วย

3. สหราชอาณาจักรจัดทำข้อตกลงการถอนตัวโดยแยกหัวข้อเป็นเรื่องๆ หรือแยกประเด็นในแต่ละเรื่องเพื่อให้รัฐสภาอังกฤษลงมติในรายข้อหรือในรายประเด็น เพราะการลงมติรับแบบทั้งฉบับนั้นเป็นไปได้ยาก การตั้งข้อเสนอรายข้อหรือรายประเด็นเพื่อให้พิจารณา แล้วให้ผ่านไปแต่ละเรื่องจะกระทำได้ง่ายกว่า

4. สหราชอาณาจักรจัดให้มีการทำประชามติ Brexit ครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนส่วนหนึ่งเรียกร้อง เนื่องจากในการลงประชามติ Brexit ในรอบแรกเมื่อกลางปี ค.ศ. 2016 นั้น ถูกตัดสินด้วยคะแนนเสียงที่ไม่ต่างกันมากนัก กล่าวคือ 17 ล้าน 4 แสนเสียง หรือ 52% สำหรับผู้ที่สนับสนุนเรื่องการแยกตัวของสหราชอาณาจักร เมื่อเทียบกับ 16 ล้าน 1 แสนเสียง หรือ 48% จากผู้ที่ต้องการให้สหราชอาณาจักรอยู่ร่วมกับสหภาพยุโรปต่อไป อย่างไรก็ดี การที่จะจัดให้มีการลงประชามติครั้งใหม่นั้น ต้องพิจารณาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง การเลือกตั้ง และการลงประชามติ ค.ศ. 2000 (Political Parties, Elections and Referendums Act 2000) ซึ่งจะต้องมีการออกกฎหมายใหม่เพื่อให้เกิด

[29] "ศาลสหภาพยุโรปตัดสินอังกฤษมีสิทธิเปลี่ยนใจไม่ออกจาก EU โดยไม่ต้องปรึกษาประเทศสมาชิก" โดย ปนัยดา ปัทมโกวิท สืบค้นเมื่อ 15 April 2019 จาก https://www.ryt9.com/s/iq37/2926431

การลงประชามติและกำหนดกฎระเบียบต่างๆ อาทิ ผู้ใดมีสิทธิในการลงประชามติบ้าง และกระบวนการเหล่านี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายในระยะเวลาอันสั้น จะต้องพิจารณาถึงระยะเวลาและงบประมาณในการดำเนินการประกอบด้วย การลงประชามติจะต้องดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งอิสระ จะต้องใช้เวลาอย่างน้อย 12 สัปดาห์ ในการจัดเตรียมร่างกฎหมายการลงประชามติและนำร่างกฎหมายผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา จากนั้นจะต้องจัดเตรียมการรณรงค์เพื่อการลงประชามติครั้งใหม่ เป็นต้นว่า การจัดพิมพ์เอกสาร การจัดเตรียมสถานที่ในการลงคะแนนเสียง ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 10 สัปดาห์ เมื่อรวมเวลาแล้วอาจจะต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 22 สัปดาห์ หรืออาจจะถึง 1 ปี ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประมาณ 130 ล้านปอนด์ หรือ 150 ล้านยูโร[30]

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าสหราชอาณาจักรจะเลือกแนวทางอย่างไร ยกเลิกการเจรจา Brexit และเลือกที่จะอยู่ในสหภาพยุโรปต่อไป หรือลาออกโดยไม่มีข้อตกลง หรือจัดให้มีการลงประชามติใหม่ ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและต่อสหภาพยุโรปโดยรวม การออกจากสหภาพยุโรปจะส่งผลให้สนธิสัญญาสหภาพยุโรปตลอดจนกฎข้อบังคับต่างๆ ของสหภาพยุโรปยุติการนำไปใช้กับสหราชอาณาจักร ตลอดจนเขตอำนาจของศาลยุติธรรมแห่งยุโรป (European Court of Justice) ก็จะสิ้นสุดลงไปด้วย หากดูตัวอย่างกรณีประเทศสมาชิกของเขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area) หรือของประเทศสวิสเซอร์แลนด์ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป แต่ได้รับสิทธิพิเศษจากสหภาพยุโรปนั้น สหราชอาณาจักรก็ประสงค์จะได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ เช่นเดียวกัน ดังนั้น ประเด็นปัญหาก็คือ สหภาพยุโรปจะยินยอมที่จะให้สิทธิพิเศษแก่สหราชอาณาจักรหรือไม่ หากยินยอม เงื่อนไขพิเศษต่างๆ ก็จะต้องถูกกำหนดขึ้นในข้อตกลงการถอนตัวเพื่อให้สหราชอาณาจักรปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้สหราชอาณาจักรสามารถเข้าถึงตลาดภายในของสหภาพยุโรปและการเปิดเสรีทางการค้าได้ต่อไป

3. บทสรุป

การถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักรนั้น บรรดาผู้นำประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปที่เหลืออีก 27 ประเทศ ควรมีท่าทีที่ชัดเจนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะกับประเทศที่ขอแยกตัวออกไป การไม่มีท่าทีที่เด็ดขาดชัดเจน หรือดำเนินการต่างๆ อย่างล่าช้าและไม่กล้าตัดสินใจ หรือไม่แสดงบทลงโทษเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ประเทศสมาชิกอื่นๆ การไม่เร่งตัดสถานภาพการเป็นสมาชิกของสหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรป ตามบทบัญญัติมาตรา 50 ของสนธิสัญญาลิสบอน แต่กลับปล่อยให้สหราชอาณาจักรยืดเวลาเพื่อเจรจาต่อรองเงื่อนไขต่างๆ เพื่อประโยชน์ของประเทศ จนขาดหลักการที่เป็นแก่นแท้ของความร่วมมือของสหภาพยุโรป จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักการเมืองหรือรัฐบาลประเทศสมาชิกอื่นที่เหลือดำเนินรอยตามได้ และอาจจัดให้มีการลงประชามติถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปในลักษณะเดียวกัน โดยอ้างเหตุผลว่า การแยกตัวเป็นการรักษาผลประโยชน์ของชาติ แต่ระบบเศรษฐกิจของประเทศยังคงอยู่ได้โดยการส่งออกสินค้าและบริการเข้าสู่ตลาดของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปต่อไปได้อย่างเสรีด้วยเงื่อนไขพิเศษ ทั้งนี้ โดยไม่จำต้องสนับสนุนงบประมาณประจำปีเป็นค่าสมาชิกให้แก่สหภาพยุโรป และไม่ต้องปฏิบัติตามนโยบายและกรอบกฎหมายของสหภาพยุโรปด้วย เมื่อถึงเวลานั้นสหภาพยุโรปจะอยู่ในสภาวะขาดความเป็นเสถียรภาพอย่างแน่นอน

[30] "How could a second UK referendum on Brexit be organised?" By Alasdair Sandford. Retrieved April 20, 2019 from https://www.euronews.com/2019/01/23/how-could-a-second-uk-referendum-on-brexit-be-organised

บรรณานุกรม

ปนัยดา ปัทมโกวิท. (2561, 10 ธันวาคม). ศาลสหภาพยุโรปตัดสินอังกฤษมีสิทธิเปลี่ยนใจไม่ออกจาก EU โดยไม่ต้องปรึกษาประเทศสมาชิก. *อินโฟเควสท์.* สืบค้น 15 เมษายน 2562 จาก https://www.ryt9.com/s/iq37/2926431

อภิญญา เลื่อนฉวี. (2548). *กฎหมายสหภาพยุโรป.* กรุเทพฯ: วิญญูชน.

The Momentum Team. (2562, 11 เมษายน). Brexit เลื่อนอีกแล้ว คราวนี้ต่อเวลาจนถึงวันฮัลโลวีน 31 ตุลาคม 62. *The Momentum.* สืบค้น 15 พฤษภาคม 2019 จาก https://themomentum.co/brexit-delay-to-halloween-31-oct-19/

Bonde, J. (2007). *New name - Same content The Lisbon Treaty – is it also an EU Constitution?.* Retrieved April 20, 2019 from http://www.proyectos.cchs.csic.es/euroconstitution/library/working%20papers/Bonde%202007.pdf

Directorate for European Affairs DEA. (2018). *Treaty of Lisbon.* Retrieved April 15, 2019 from https://www.eda.admin.ch/dea/en/home/eu/europaeische-union/vertrag-lissabon.html

EUR-Lex Access to European Union law. (2007). Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. *Official Journal of the European Union,* 50, 1-229. Retrieved April 15, 2019 from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT

Fitzgerald, M. (2008). Anti-Lisbon groups call for different approach to EU reform. *The Irish Times,* Retrieved April 15, 2019 from https://www.irishtimes.com/news/anti-lisbon-groups-call-for-different-approach-to-eu-reform-1.1266999

Friedman, G. (2016). 3 Reasons Brits Voted For Brexit. *Forbes Media,* Retrieved April 15, 2019 from https://www.forbes.com/sites/johnmauldin/2016/07/05/3-reasons-brits-voted-for-brexit/#dd0edc1f9d6a

Gatti, M. (2017). The Article 50 Procedure for Withdrawal from the EU: A Well-Designed Secession Clause. *European Papers, 2*(1), 159-181. Retrieved April 20, 2019 from http://www.europeanpapers.eu/en/e-journal/art-50-teu-a-well-designed-secession-clause

Lawyers for Britain. (n.d.). *Article 50 of the Treaty on European Union.* Retrieved April 15, 2019 from https://lawyersforbritain.org/brexit-legal-guide/article-50-and-how-brexit-works/brexit-the-article-50-process

Marzocchi, O. (2019). The protection of fundamental rights in the EU. *Fact Sheets on the European Union,* Retrieved April 15, 2019 from https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/146/the-protection-of-fundamental-rights-in-the-eu

Open Society Foundations. (2011, January). *Human Rights in the EU, How the Lisbon Treaty could help.* Retrieved April 20, 2019 from https://www.opensocietyfoundations.org/uploads/a7403ebb-3b34-4ad6-bf3b-4e78af5f72b1/lisbon-treaty-20110401.pdf

Ray, M. (n.d.). Lisbon Treaty European Union. *Encyclopaedia Britannica,* Retrieved April 15, 2019 from https://www.britannica.com/event/Lisbon-Treaty

Sandford, A. (2019). How could a second UK referendum on Brexit be organised?. *Euronews,* Retrieved June 20, 2019 from https://www.euronews.com/2019/01/23/how-could-a-second-uk-referendum-on-brexit-be-organised

Sionaidh, D. S. (2011). The European Union and Human Rights after the Treaty of Lisbon. *Human Rights Law Review. 11*(4). 645-682.

Tradingeconomics. (n.d.). *European Union GDP.* Retrieved April 15, 2019 from https://tradingeconomics.com/european-union/gdp

Uberoi, E. (2016, June 29). European Union Referendum 2016. *House of Commons Library.* Briefing Paper Number CBP 7639, 1-40.

Worldometers. (2019). *Europe Population.* Retrieved April 15, 2019 from http://www.worldometers.info/world-population/europe-population/

เหตุผลในการบัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กับลักษณะของการกระทำที่เป็นการเพิ่มการก่ออันตรายให้เกิดความตายหรืออันตรายสาหัส

REASON FOR THE COMMANDMENT PARTICIPATES IN AN AFFRAY OFFENSE WITH ACT INCREASE THE HARM THE RESULT OF DEATH AND GRIEVOUS BODILY HARM

Received: October 7, 2019
Revised: November 25, 2019
Accepted: November 28, 2019

อัจฉรียา ชูตินันทน์*
Achariya Chutinun*

* รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Associate Professor in Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University
* Email: achariya.chn@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามมาตรา 294 และมาตรา 299 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยเป็นความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตราย ความตายหรืออันตรายสาหัสจึงเป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นถึงภยันตรายของการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กัน อนึ่ง ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้นเป็นเรื่องที่กระทำในที่สาธารณะและเปิดเผยจึงเป็นการก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะการมีหรือใช้อาวุธเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กัน ย่อมเป็นการเพิ่มการก่ออันตรายจากความรุนแรงของอาชญากรรมตลอดจนเพิ่มปริมาณของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในวงกว้างต่อสาธารณะ นอกจากนี้การเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ในสถานที่ที่มีประชาชนอยู่อย่างหนาแน่นเป็นจำนวนมาก อันได้แก่ โรงเรียนหรือสถานศึกษา โรงพยาบาล สถานที่จัดการแข่งขันกีฬา หรือการแสดงคอนเสิร์ต ย่อมเป็นการเพิ่มการก่อภยันตรายต่อชีวิตหรือความไม่ปลอดภัยในร่ายกายของประชาชนในวงกว้างด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าเพื่อเป็นการป้องกันอันตรายจากการกระทำที่เป็นการก่ออันตรายที่อาจเกิดผลที่รุนแรงมากขึ้น จึงขอเสนอให้บัญญัติลักษณะของการกระทำดังกล่าวเป็นบทเพิ่มโทษแก่ผู้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ทุกคนให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการยับยั้งข่มขู่และป้องกันอันตรายต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชนอันเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสาธารณะ

คำสำคัญ: การเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ ลักษณะของการกระทำที่เป็นการเพิ่มการก่ออันตรายให้เกิดความตายหรืออันตรายสาหัส

Abstract

Participates in an Affray Offense under section 294 and section 299 of the Thai Criminal Code is an offense that is increase the harm. Death and grievous bodily harm are indications of the danger of participates in an affray. Due to the participation in an affray Offense, it was a matter that was done in public and openly, thus causing an insecurity to the general public. Especially having or using weapons to participates in an affray, would cause an increase harm and violence danger of crime as well as an increasing the amount of damage that will occur widely to the public. However, participating in an affray in the crowded places of many people, such as schools or educational institutions, hospitals, sport venues or concerts, will increase the danger of life or bodily harm of people wider than other places. The author considers that in order to prevent danger from act increase the harm that may have more serious consequences. Therefore, proposes to prescribe the nature of such acts as an additional penalty for all participants in an affray to be punished harder in order to deterrent to crime and prevent harm to life and bodily harm of the people, which is affecting the public.

Keywords: Participates in an Affray Offense, Act Increase the Harm the Result of Death and Grievous Bodily Harm

บทนำ

กฎหมายอาญามักจะมีความเกี่ยวข้องกับสังคมในฐานะเป็นเครื่องมือควบคุมสังคมและคุ้มครองประโยชน์ของสังคมจากสภาพความเป็นอันตรายจากการก่ออาชญากรรมในอนาคต ดังนั้น ในการกำหนดความรับผิดทางอาญาควรคำนึงถึงหลัก 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก ระดับความเป็นอันตรายต่อสังคม ประการที่สอง ลักษณะความรุนแรงของการกระทำ และประการที่สาม ปฏิกิริยาตอบสนองหรือความหวาดกลัวของคนส่วนใหญ่ในสังคม อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าความผิดที่เป็นการทำอันตรายหรือความผิดที่เป็นการก่ออันตรายก็ล้วนแต่มีความสมควรลงโทษอยู่ในตัวเองทั้งสิ้น อนึ่ง ความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายความสมควรลงโทษอยู่ที่ว่าการกระทำดังกล่าวใกล้ที่จะก่อให้เกิดผลที่เป็นการทำอันตรายต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่บุคคลอื่นได้รับความคุ้มครอง เพราะความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายกฎหมายลงโทษผู้กระทำเพื่อป้องกันอันตราย หลักการและแนวคิดเรื่องอันตรายจึงสามารถนำมาใช้ในเรื่องของการกำหนดการกระทำที่ควรเป็นความผิดได้เป็นอย่างดี เพราะการให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นเครื่องสนับสนุนเหตุผลที่จะไม่กำหนดให้การกระทำใดๆ ต้องเป็นความผิดอาญาเพียงเพราะสังคมรู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นการผิดศีลธรรม รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือยืนยันว่าผลร้ายจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่เพียงใดหากการกระทำที่กล่าวถึงข้างต้นไม่ถูกบังคับโดยกฎหมายอาญา[1] บทความนี้ ผู้เขียนจึงวิเคราะห์ถึงแนวคิดและเหตุผลในการบัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กับความสมควรลงโทษต่อการกระทำที่เป็นการเพิ่มการก่ออันตรายให้เกิดความตายหรืออันตรายสาหัสอันเป็นเรื่องที่กระทบต่อสาธารณะ

1. วรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดและเหตุผลในการบัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กับลักษณะของการกระทำที่เป็นการก่ออันตรายให้เกิดความตายหรืออันตรายสาหัส

1.1 แนวคิดการกำหนดความผิดอาญา

แนวคิดในการบัญญัติความผิดอาญามีขึ้นเพื่ออธิบายว่าการกระทำใดควรเป็นความผิดอาญา ซึ่งการกำหนดความผิดอาญามีวิวัฒนาการ ดังนี้ ช่วงแรกเริ่มจากการใช้เกณฑ์ทางศีลธรรม[2] โดยกฎหมายอาญาและศีลธรรมมีความเกี่ยวข้องกันและความผิดอาญาร้ายแรงก็ล้วนแต่ผิดศีลธรรมทั้งสิ้น[3] กล่าวคือ การใดเป็นการผิดศีลธรรม การนั้นคือการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาและมีความสมควรลงโทษอย่างไรก็ดี การใช้เกณฑ์ดังกล่าวสามารถใช้ได้อย่างดีกับสังคมพื้นฐานที่ยังไม่มีผู้คนอยู่มากนักเพราะการใช้กฎหมายเทคนิคเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยยังไม่มีความจำเป็นในยุคนี้ ดังนั้น การผิดศีลธรรมกับผิดกฎหมายจึงเป็นเรื่องเดียวกัน[4] ต่อมาการใช้เกณฑ์ทางสังคมเริ่มมีบทบาทมากขึ้นเมื่อผู้คนมากขึ้นและสังคมพัฒนาขึ้น ความจำเป็นที่ต้องออกกฎหมายอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงเกิดขึ้น กฎหมายจึงค่อยๆ เคลื่อนตัวออกจากศีลธรรมแต่มิได้แยกจากกันเด็ดขาดกล่าวคือ บางกรณีผิดกฎหมายและผิดศีลธรรมเช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น[5] ความผิดฐานฆ่าบุพการี[6] เป็นต้น แต่ก็มีอีกหลายกรณีที่ถือว่าผิดศีลธรรม

---

[1] Herbert L. Packer.(1968). *The Limits of the Criminal Sanction*. California: Stanford University Press. p. 267.

[2] ปกป้อง ศรีสนิท. (2559). *กฎหมายอาญาชั้นสูง*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. น. 19.

[3] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม พริ้นติ้ง ประเทศไทย. น. 2.

[4] ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. น. 19 – 20.

[5] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี” โปรดดู สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ก. (2561). *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับหัวเรื่องเรียงมาตรา*. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. น. 130.

[6] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่า (1) บุพการี ต้องระวางโทษประหารชีวิต” การบัญญัติความผิดฐานนี้ให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นเพราะอิทธิพลของศาสนา เนื่องจากศาสนาพุทธถือว่าบิดามารดาเป็นพรหมของบุตร โปรดดู คณิต ณ นคร ก. (2559). *กฎหมายอาญาภาคความผิด*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. น. 117.

แต่ไม่ผิดกฎหมายอาญา เช่น การดื่มสุรา เป็นต้น หรือบางกรณีมีการกระทำบางอย่างที่ไม่ผิดศีลธรรม แต่ผิดกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานพาอาวุธไปในเมือง[7] เป็นต้น กรณีดังกล่าวนี้ศีลธรรมกับกฎหมายอาญานั้นไม่ได้สอดคล้องกันทุกกรณี ดังนี้ จะใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องกำหนดความผิดอาญาตายตัวไม่ได้[8] แต่ปัจจุบันแนวคิดการกำหนดความผิดอาญาจะพิจารณาไปที่ความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยใช้เกณฑ์ทางกฎหมาย[9] โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะกำหนดให้พฤติกรรมใดเป็นความผิดอาญาและมีความสมควรลงโทษนั้น การกระทำนั้นต้องกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหลักสำคัญ

1.2 *ภารกิจกับการใช้กฎหมายอาญา*

กฎหมายทุกลักษณะมีภารกิจของตัวเอง ในส่วนของกฎหมายอาญาก็มีภารกิจดังนี้[10] (1) กฎหมายอาญามีภารกิจเพื่อคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม การใช้กฎหมายอาญาก็เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง แต่กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีสภาพในเชิงบังคับที่รุนแรงที่สุดและหากกฎหมายอาญาไม่สามารถประกันความมั่นคงและความปลอดภัยของสังคมได้เมื่อใด สภาวะการจลาจลในบ้านเมืองก็จะเกิดตามมาเมื่อนั้น (2) กฎหมายอาญามีภารกิจเพื่อปราบปรามและป้องกันการกระทำความผิด เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็ต้องใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นและป้องกันมิให้การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นในอนาคต ขณะเดียวกันก็ต้องกระทำเพื่อเตือนบุคคลทั่วไปด้วยว่า ถ้ามีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นอีกก็จะต้องมีการลงโทษเช่นเดียวกัน[11] หรืออาจกล่าวได้ว่า การลงโทษหรือการใช้กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นบทเรียนแก่ผู้กระทำความผิดให้รู้สำนึกและเข็ดหลาบไม่คิดกระทำผิดอีกในอนาคต เท่ากับว่าเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของผู้นั้น และเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเอาเป็นเยี่ยงอย่าง[12] (Deterrence Theory) ซึ่งการยับยั้งข่มขู่นั้นเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อสร้างประโยชน์ต่อสังคม (social benefits) อันเป็นแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (utilitarianism)[13] (3) กฎหมายอาญามีภารกิจเพื่อคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและคุณภาพในการกระทำของมนุษย์ การบัญญัติกฎหมายอาญาฐานต่างๆ นั้นจะมีคุณธรรมทางกฎหมาย[14] เป็นพื้นฐานทางความคิดเสมอ แม้ผู้บัญญัติจะมิได้กำหนดคุณธรรมทางกฎหมายก่อนการบัญญัติความผิดอาญาก็ตาม เช่น การบัญญัติมาตรา 294 และมาตรา 299 ฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้จนเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยเกิดจากแนวคิดว่า การเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันเป็นการกระทำที่ก่ออันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยในร่างกายบุคคลและเมื่อกฎหมายประสงค์ที่จะไม่ให้อันตรายนั้นเกิดขึ้น จึงบัญญัติเป็นการป้องกันอันตรายไว้ก่อน ดังนั้น การบัญญัติความผิดฐานนี้จึงมีคุณธรรมทางกฎหมายเพื่อคุ้มครอง *"ภยันตรายต่อชีวิต"* หรือ *"ภยันตรายต่อร่างกาย"*[15]

---

[7] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 บัญญัติว่า "ผู้ใดพาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริงหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบอาวุธนั้น" ความผิดฐานนี้เป็น"ความผิดที่เป็นการก่ออันตราย" คุณธรรมทางกฎหมายจึงเป็นการคุ้มครอง"ภยันตรายอันเกิดจากการใช้อาวุธ" โปรดดู คณิต ณ.นคร ก. เล่มเดิม. น. 215.

[8] Wayne R. LaFave and Austin W. Scott. Jr. (1972). *Criminal Law.* St. Paul, Mnn: West Publishing Co. p. 9 – 10.

[9] ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. น. 21.

[10] คณิต ณ นคร ข. (2560). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. น. 63.

[11] แหล่งเดิม. น. 65.

[12] อัจฉรียา ชูตินันทน์ ก. (2561). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. น. 208 – 209.

[13] ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. น. 166.

[14] คุณธรรมทางกฎหมายคือ "ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง" อันเป็นสภาวะที่พึงปรารถนาในสังคมที่กฎหมายต้องการประกันการล่วงละเมิด โปรดดู คณิต ณ นคร ค. (2553). *พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญา.* กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. น. 93.

[15] คณิต ณ นคร ก. เล่มเดิม. น. 200, 203.

1.3 เหตุผลที่เป็นพื้นฐานความคิดในการบัญญัติความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตราย

การบัญญัติความผิดอาญาฐานต่างๆ นั้นจะมีคุณธรรมทางกฎหมายเป็นพื้นฐานในทางความคิดเสมอ โดยความคิดในทางกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายกับประเทศที่ไม่ใช้ประมวลกฎหมายย่อมมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คุณธรรมทางกฎหมายเป็นเรื่องหนึ่งของความคิดในทางกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย[16] เมื่อประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย[17] การบัญญัติความผิดอาญาแต่ละฐานจึงถูกบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกันต่อผลที่ไม่พึงปรารถนา หรือผลที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งสั่นสะเทือนต่อการอยู่ร่วมกันของเพื่อนมนุษย์ในสังคม

อนึ่ง พื้นฐานความคิดในการบัญญัติความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตราย เกิดจากเหตุผลอย่างน้อย 2 ประการ[18] ดังนี้ ประการแรก ข้อจำกัดของแนวความคิดของความรับผิดในผล สืบเนื่องจากกฎหมายอาญาแต่เดิมวางอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของความรับผิดในผล ดังนั้น บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาต่อเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลโดยไม่คำนึงถึงความชั่ว (Guilt) ในเวลาต่อมาเมื่อมีการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสังคมมากขึ้น การยึดถือความรับผิดในผลบางกรณีอาจเกิดปัญหาได้ เช่น การกระทำบางอย่างเห็นได้ชัดว่าเป็นการกระทำที่เป็นการก่ออันตรายซึ่งเป็นภยันตรายที่เกี่ยวกับสาธารณะ เพียงแต่ยังไม่ก่อให้เกิดผลเป็นความเสียหายขึ้น จึงไม่อาจลงโทษได้ อาทิเช่น การเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้จนเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัสนั้น ถ้าไม่มีการบัญญัติความผิดฐานนี้ไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 294 และมาตรา 299 ซึ่งเป็นความผิดที่เป็นการก่ออันตรายและกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตหรือร่างกายของบุคคล และหากว่ามีบุคคลหนึ่งบุคคลใดถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัสโดยการกระทำในการชุลมุนต่อสู้นั้นก็ไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นได้ เป็นต้น ด้วยเหตุผลนี้จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติความผิดในเรื่องการก่ออันตรายขึ้น[19] ประการที่สอง ข้อจำกัดของแนวคิดของการพยายามกระทำความผิด เพราะหลักกฎหมายในเรื่องการพยายามกระทำความผิดก็ไม่อาจแก้ปัญหาสำหรับการกระทำบางอย่างที่เป็นอันตรายได้ไม่ว่าจะเป็นความเห็นของนักนิติศาสตร์ฝ่ายที่ถือแนวคิดเรื่องการกระทำเป็นใหญ่ หรือความเห็นของนักนิติศาสตร์ฝ่ายที่ถือแนวคิดเรื่องจิตใจเป็นใหญ่กล่าวคือ นักนิติศาสตร์ฝ่ายที่ถือเรื่องการกระทำเป็นใหญ่[20] มีความเห็นว่าการกระทำที่ควรถูกลงโทษนั้นต้องรบกวนความไม่สงบเรียบร้อยต่อสังคม การพยายามกระทำความผิดโดยเฉพาะที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้จึงไม่ควรถูกลงโทษเพราะยังไม่รบกวนความสงบเรียบร้อยของสังคม จึงทำให้แนวความคิดนี้ไม่อาจลงโทษการกระทำที่เป็นการก่อความเสี่ยง หรือก่ออันตรายได้แต่อย่างใด สำหรับนักนิติศาสตร์ฝ่ายที่ถือเรื่องจิตใจเป็นใหญ่[21] มีความเห็นว่า การกระทำที่ควรถูกลงโทษนั้นมิได้พิจารณาเฉพาะแต่ผลที่เกิดจากการกระทำ แต่ต้องพิจารณาจิตใจของผู้กระทำด้วยว่า ถ้าผู้กระทำมีเจตนามุ่งต่อผลที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดก็ถือว่าเป็นการพยายามกระทำความผิด อันแสดงให้เห็นถึงจิตใจชั่วร้ายซึ่งถือว่ามีลักษณะที่เป็นภัยต่อสังคมเท่าๆ กับการกระทำความผิดสำเร็จแล้ว จึงสมควรลงโทษการพยายามกระทำความผิดนั้นด้วยแม้จะเป็นการพยายามกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ก็ตาม

---

[16] คณิต ณ นคร ค. เล่มเดิม. น. 97.

[17] ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ตามหลักกฎหมายอาญาที่ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” โปรดดู สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ก. แหล่งเดิม. น. 24.

[18] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ก. (กันยายน-ตุลาคม 2537). “ความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายตามกฎหมายเยอรมัน.” *ดุลพาห.* เล่มที่ 5. ปีที 41. น. 131.

[19] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ก. เล่มเดิม. น. 132.

[20] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ข. (ธันวาคม 2532). “การพยายามกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศส.” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 19. น. 51.

[21] โกเมน ภัทรภิรมย์. (2524). คำอธิบายกฎหมายอาญาฝรั่งเศส. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น. 17.

แต่แนวความคิดนี้ก็ไม่อาจลงโทษการกระทำที่ก่ออันตรายได้ เมื่อผู้กระทำความผิดนั้นไม่ได้กระทำด้วยเจตนาที่มุ่งจะทำอันตรายอย่างเห็นได้ชัด จากเหตุผลทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นจึงนำไปสู่ความจำเป็นเพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอันเป็นเรื่องที่กระทบต่อสาธารณะ ฝ่ายนิติบัญญัติจึงต้องบัญญัติความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายขึ้นโดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้นไว้ในกฎหมายอาญา[22]

2. ความเป็นมาในการบัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามกฎหมายไทย

ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ แต่เดิมเรียกว่า "ความผิดฐานวิวาทต่อสู้กัน" ซึ่งได้มีบัญญัติไว้ตั้งแต่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 โดยบัญญัติไว้ในส่วนที่ 7 ว่าด้วยความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย หมวดที่ 1 มาตรา 253[23] วรรคแรก บัญญัติว่า "ถ้ามีผู้ถูกบาดเจ็บถึงแก่ความตายในที่วิวาทต่อสู้กันระหว่างคนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ท่านว่านอกจากคนที่ปรากฏว่าได้ต่อสู้ เพราะจำเปนต้องป้องกันภยันตรายแก่ตัวมันเองแล้ว บรรดาคนที่วิวาทกันในที่นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี แลให้ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท อีกโสดหนึ่งด้วยกันทุกคน" วรรคสอง บัญญัติว่า "แต่โทษที่ว่าในมาตรานี้ท่านมิให้เอาไปใช้ลบล้างโทษฐานฆ่าคนตาย หรือกระทำร้ายแก่ร่างกายในการวิวาทนั้น" และหมวดที่ 2 มาตรา 258[24] วรรคแรก บัญญัติว่า "ถ้ามีการประทุษร้ายแก่ร่างกายอย่างสาหัสเกิดขึ้นในที่วิวาทต่อสู้กันระหว่างคนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ท่านว่าบรรดาคนที่ไม่ปรากฏว่าจำเปนต้องต่อสู้ เพื่อป้องกันภยันตรายแก่ตัวมันเองแล้ว มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่าหนึ่งปี แลปรับไม่เกินสองร้อยบาท อีกโสดหนึ่งด้วยกันทุกคน" วรรคสอง บัญญัติว่า "แต่ความที่ว่ามานี้ ท่านมิให้เอาไปใช้ลบล้างในคดีที่ปรากฏว่าผู้หนึ่งผู้ใดได้กระทำประทุษฐร้ายแก่ร่างกายผู้อื่น" อนึ่ง บทบัญญัติทั้งสองมาตรานี้มีที่มาจากประมวลกฎหมายลักษณะอาชญาของประเทศเนเธอร์แลนด์ มาตรา 306[25] โดยผู้ร่างกฎหมายอาญาเดิมกล่าวไว้ในหมายเหตุสำหรับมาตรา 253 ว่าการวิวาทต่อสู้ทำร้ายกันชุลมุนมีมากชุกชุมในประเทศไทย และมักจะหาพยานหลักฐานที่จะยืนยันให้รู้แน่ชัดว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดก็หาได้ยาก จึงต้องมีบทบัญญัติรวมลงโทษผู้ที่ร่วมในการวิวาท[26] จากบทบัญญัติข้างต้น ความเห็นในทางตำราได้อธิบายว่า ลักษณะของการกระทำที่จะเป็นความผิดฐานวิวาทต่อสู้นั้น จะต้องมีการเข้าร่วมวิวาทต่อสู้กันตั้งแต่สามคนขึ้นไปและเกิดความตาย หรืออันตรายสาหัสขึ้นในที่วิวาทโดยพิสูจน์ไม่ได้ว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการกระทำของผู้ใดที่ได้เข้าร่วมในการวิวาท[27] อย่างไรก็ดี การที่ต่างคนต่างวิวาทกันและเกิดตายขึ้นในเวลาวิวาทกันนั้น ตามธรรมดาโดยมากมักจะรู้ไม่ได้ว่าใครเป็นผู้ทำให้ตาย เพราะพวกหนึ่งก็ต่างช่วยกันทุบตีทำร้ายอีกพวกหนึ่งหลายมือด้วยกัน จะหยิบยกเอาความตายที่เกิดขึ้นเช่นนี้ไปมอบให้คนใดคนหนึ่งว่าเป็นผู้กระทำให้ตายไม่ได้ จึงมีมาตรา 253 บัญญัติไว้ว่าถ้าได้เกิดความตายขึ้นในที่วิวาทกันตั้งแต่สามคนขึ้นไปโดยไม่ปรากฏ หรือไม่สามารถจะรู้ได้ว่า ใครคนใดเป็นผู้ทำให้ตายแล้ว คนที่วิวาทกันใน

---

[22] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ก. เล่มเดิม. น. 134.

[23] คณพล จันทน์หอม. (2553). *กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทร์ศก. 127* (1908). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์จุฬาจัดพิมพ์ฉลองพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคต เป็นปีที่100, 23 ตุลาคม. น. 113.

[24] แหล่งเดิม. น. 115.

[25] Netherland Criminal Code section 306 Persons who intentionally participate in an attack or affray in which several persons are involved, shall, without prejudice to each person's responsibility for the specific offences he himself has committed, be liable to: 1°. a term of imprisonment not exceeding two years or a fine of the fourth category, if the attack or affray only results in grievous bodily harm; 2°. a term of imprisonment not exceeding three years or a fine of the fourth category, if the attack or affray results in the death of a person.

[26] จิตติ ติงศภัทิย์. (2532). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. น. 2169.

[27] พระอินทปรีชา. อำมาตย์โท. (2470). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 2 ตอน 2.* พิมพ์ครั้งที่ 1 พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. น. 1219 – 1220, 1224.

ที่นั้นต้องรับผิดชอบมีความผิดในความตายที่ได้เกิดขึ้นตามมาตรานี้ทุกคน เว้นแต่จะปรากฏว่าคนใดที่ได้อยู่ในที่วิวาทนั้นได้ทำร้าย เพราะจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่ตัวมันเอง เขาคนนั้นจึงจะหลุดพ้นจากความผิดในมาตรานี้ไปได้ แต่ถ้าปรากฏหรือสามารถรู้ได้ว่าในพวกที่วิวาทกันคนใดเป็นผู้ได้กระทำให้ตายแล้ว เขาคนนั้นต้องรับโทษฐานฆ่าคนตายตามมาตรา 249[28] หรือฐานทำร้ายถึงตายตามมาตรา 351[29] หรือทำร้ายอย่างสาหัสตามมาตรา 256[30] ด้วยแล้วแต่กรณี ซึ่งความผิดฐานวิวาทต่อสู้ตามมาตรา 253 และมาตรา 258 นี้ไม่ได้ลบล้างความผิดเช่นนั้นไม่ อย่างไรก็ดี ในคดีวิวาทต่อสู้กันนั้น หากไม่มีผู้ถูกทำร้ายถึงตายหรือถูกทำร้ายอย่างสาหัส นั้น และโจทก์ก็สืบไม่ได้ว่า ผู้วิวาทคนใดเป็นผู้ลงมือทำร้ายแล้ว ก็ไม่มีกฎหมายที่จะลงโทษพวกวิวาทเหล่านั้นได้เลย[31] ถ้าแม้ต่อมากฎหมายลักษณะอาญาจะถูกยกเลิกไปและใช้ประมวลกฎหมายอาญาบังคับแทนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา แต่หลักกฎหมายต่างๆ ก็ยังได้รับการสืบทอดมาเป็นลำดับซึ่งเมื่อได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาจึงได้มีการบัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ไว้ในลักษณะ 10 ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย หมวดที่ 1 มาตรา 294[32] วรรคแรก บัญญัติว่า "ผู้ใดเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป และบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ ถึงแก่ความตายโดยการกระทำในการชุลมุนต่อสู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" วรรคสอง บัญญัติว่า "ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้นแสดงได้ว่าได้กระทำไปเพื่อห้ามการชุลมุนต่อสู้นั้น หรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ" และหมวดที่ 2 มาตรา 299 วรรคแรก บัญญัติว่า "ผู้ใดเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป และบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ รับอันตรายสาหัสโดยการกระทำในการชุลมุนต่อสู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" วรรคสอง บัญญัติว่า "ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการชุลมุนต่อสู้นั้น หรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ" อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าเดิมกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ความผิดฐานนี้บัญญัติโดยใช้คำว่า "วิวาท" ประกอบกับคำพิพากษาศาลฎีกา[33] ซึ่งตัดสินตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ใช้ว่าเป็นกรณี "วิวาทต่อสู้กัน" แต่ต่อมาเมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาจึงได้เปลี่ยนหลักการใหม่โดยยึดถือตามรูปแบบประมวลกฎหมายอาญาสวิตเซอร์ แลนด์[34] เปลี่ยนเป็นใช้คำว่า "เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้"[35]

---

[28] กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 249 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำโดยเจตนา ให้ผู้หนึ่งผู้ใดถึงแก่ความตาย ท่านว่ามันฆ่าคนโดยเจตนามีความผิดให้ลงอาญาแก่มันตามโทษานุโทษเปนสามสฐาน คือ สฐานหนึ่งให้ประหารชีวิตร์ให้มันตายตกไปตามกัน สฐานหนึ่งให้จำคุกไว้จนตลอดชีวิตร์ สฐานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี" โปรดดู คณพล จันทน์หอม. เล่มเดิม. น. 111.

[29] ฎีกาที่ 755/2460 การลงโทษตามมาตรา 253 เป็นการลงโทษสำหรับคดีวิวาทฆ่าคนตายโดยไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้ลงมือฆ่า คดีนี้ปรากฏว่าจำเลยแทงเขาตายในที่วิวาท ศาลฎีกาลงโทษฐานทำร้ายผู้อื่นถึงตายตามมาตรา 251 ด้วย โปรดดู หยุด แสงอุทัย. (2561). คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ: วิญญูชน. น. 372.

[30] ฎีกาที่ 656-657/2461 วินิจฉัยว่า ผ. กับ ป. ไปด้วยกัน ผ.เมาสุราเข้าไปในบ้าน ส. ส. กับพวกออกมาจะทำร้าย ป. กลับไปบ้านเอามีดดาบไปต่อสู้กับกับพวก ส. และฟัน ห. กับ ส. มีบาดแผลสาหัส แม้จะเป็นกรณีการวิวาทต่อสู้กันตามมาตรา 258 ก็ตาม แต่เมื่อปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้ลงมือทำร้ายผู้อื่นอย่างสาหัส จึงต้องลงโทษตามมาตรา 256 ด้วย โปรดดู พระอินทปรีชา. อำมาตย์โท. เล่มเดิม. น. 1254.

[31] ฎีกาที่ 644/2468 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ป. กับพวกฝ่ายหนึ่ง จ.กับพวกฝ่ายหนึ่งได้ใช้อาวุธทำร้ายซึ่งกันและกัน มีบาดแผลไม่สาหัสด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทางพิจารณาโจทก์สืบไม่ได้ว่ามูลกรณีวิวาทเกิดขึ้นจากอะไร และไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้ทำร้ายใครบาดเจ็บ ศาลฎีกาตัดสินว่าโจทก์สืบไม่ได้ว่าใครทำร้ายใคร เมื่อไม่มีผู้บาดเจ็บสาหัสหรือถึงตายในคดีวิวาทแล้ว จึงไม่มีบทกฎหมายที่จะลงโทษจำเลย ให้ปล่อยตัวจำเลยไป โปรดดู พระอินทปรีชา. อำมาตย์โท. เล่มเดิม. น. 1254 -1255.

[32] ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2560). *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง*. (พิมพ์ครั้งที่ 37). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. น. 505.

[33] ฎีกาที่ 727/2467 ก. ท้า ข. ถือมีดตรงเข้าหากันแล้วทำร้ายกัน เป็นการ "วิวาทต่อสู้กัน" จะอ้างป้องกันไม่ได้ โปรดดู จิตติ ติงศภัทิย์. เล่มเดิม. น. 2170.

[34] สมศักดิ์ สิงหพันธุ์. (2524). คำอธิบายกฎหมายอาญา เล่ม 4 ตอนที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. น. 65.

[35] ฎีกาที่ 3713/2531 เมื่อมีคนตายในการชุลมุนไม่ว่าจะตายเพราะการกระทำของผู้ร่วมชุลมุนคนใดไม่สำคัญ ทุกย่อมมีความผิดตามมาตรา 294 โปรดดู ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. เล่มเดิม. น. 506.

แทน เพื่อให้มีความหมายกว้างขึ้นมากกว่าเดิม กล่าวคือ คำว่า "เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้"ตามมาตรา 294 และมาตรา 299 ของประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันนั้นไม่ได้หมายถึงเฉพาะกรณีที่ต้องมีการชุลมุนต่อสู้อยู่แล้วและผู้กระทำความผิดเข้าร่วมด้วย แต่ความจริงแล้วต้องหมายความว่า เป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ไม่ว่าจะเป็นบรรดาผู้ที่วิวาทต่อสู้กันอยู่ก่อนแล้วหรือบุคคลที่ไม่ได้วิวาทแต่ได้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้น[36]

3. ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นิยมแบ่งประเภทความผิดอาญาออกเป็นความผิดอาญาที่เป็นการทำอันตรายกับความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตราย[37] สำหรับความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ[38] คือ ความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายที่ประจักษ์ และความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายอย่างลอยๆ สำหรับรูปแบบแรก คือ ความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายที่ประจักษ์ เกิดจากแนวความคิดที่ว่า การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้กระทำความผิดที่เป็นการก่ออันตรายได้ปรากฏผลของอันตรายเป็นที่เห็นได้ประจักษ์ต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่บุคคลอื่นได้รับความคุ้มครอง[39]ดังนั้น ในการวินิจฉัยความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายที่ประจักษ์จึงต้องประกอบด้วยการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดและมีการเกิดผลของการก่ออันตรายนั้นด้วย[40] โดยผลของอันตรายที่เกิดขึ้นเป็นการยอมรับขององค์ประกอบในทางภาวะวิสัย[41] ด้วยเหตุนี้ศาลจึงต้องเป็นผู้วินิจฉัยว่า มีผลของอันตรายเกิดขึ้นจริงหรือไม่ เพราะฝ่ายนิติบัญญัติมีความเห็นว่า ถ้าให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยถึงผลของอันตรายแล้วจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในแต่ละคดีมากกว่าที่ทางฝ่ายนิติบัญญัติจะมากำหนดระดับของความเป็นอันตรายเสียเอง[42] ได้แก่ ความผิดฐานทอดทิ้งเด็กตามมาตรา 221 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันเทียบได้กับมาตรา 306 และมาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย ซึ่งการกระทำที่จะเป็นความผิดฐานนี้ต้องครบองค์ประกอบความผิด คือ ต้องทอดทิ้งเด็กอายุน้อยมากๆ ประกอบด้วยผลของการก่ออันตราย ดังนั้น การทิ้งเด็กไว้ที่โรงพยาบาลจึงไม่อาจเป็นความผิดฐานดังกล่าวได้ แต่การทิ้งเด็กทารกไว้เพียงลำพังที่บ้านที่ถูกปิดไว้โดยปราศจากผู้ดูแลจึงจะเป็นความผิดดังกล่าว สำหรับผลของอันตรายที่ประจักษ์ หมายความว่า เป็นกรณีภายใต้สภาวะที่ผิดปกติการเกิดขึ้นของความเสียหายนั้นใกล้ที่จะเกิดขึ้นตามข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เห็นได้อย่างประจักษ์ ซึ่งผลของอันตรายที่ประจักษ์อาจเกิดจากผลของการกระทำของผู้กระทำความผิดเอง หรืออาจเกิดจากเงื่อนไขอื่นๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากการกระทำของผู้กระทำความผิด[43] รูปแบบที่สอง ความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายอย่างลอยๆ เกิดจากแนวความคิดที่ว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้กระทำความผิดเป็นอันตรายโดยทั่วไปต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่บุคคลอื่นได้รับความคุ้มครองแล้ว โดยไม่จำต้องปรากฏผลของอันตรายที่ประจักษ์ในองค์ประกอบความผิด เพราะผลของอันตรายของความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายอย่างลอยๆ เป็นมูลเหตุจูงใจของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะกำหนดให้การกระทำต่างๆ ที่ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาแล้วจากประสบการณ์ทั่วไปว่าเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายนั้นเป็นความผิดอาญา ดังนั้น ศาลจึงไม่ต้องวินิจฉัยผลของอันตรายนั้นว่าจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ เพราะข้อที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันตรายจะถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย[44] การวินิจฉัยความรับผิดในทางอาญาจึงพิจารณาจากการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดเท่านั้น ได้แก่

---

[36] สมศักดิ์ สิงหพันธุ์. เล่มเดิม. น. 64.

[37] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ก. เล่มเดิม. น. 129.

[38] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ก. เล่มเดิม. น. 136.

[39] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ข. (2536). ผลของการกระทำในทางอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีผลที่เป็นการก่ออันตราย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น .21

[40] แหล่งเดิม. น. 23.

[41] แหล่งเดิม. น. 22.

[42] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ก. เล่มเดิม. น. 141.

[43] แหล่งเดิม. น. 140 – 141.

[44] แหล่งเดิม. น. 137.

ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน[45] ซึ่งเทียบได้กับความผิดฐานวางเพลิงเผาโรงเรือนหรือทรัพย์ที่มีความสำคัญอื่นตามมาตรา 218 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย ซึ่งความผิดฐานนี้มีคุณธรรมทางกฎหมายคือ คุ้มครองภยันตรายต่อชีวิตมนุษย์ ดังนั้น การกระทำที่จะเป็นความผิดฐานนี้ จึงต้องมีการวางเพลิงเผาโรงเรือนที่คนอยู่อาศัย เพียงเท่านี้ก็ถือว่าเป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์แล้ว ย่อมเป็นความผิดกฎหมายอาญาโดยไม่ต้องให้เกิดผลเป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ขึ้นจริงแต่อย่างใด[46] อนึ่ง ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามมาตรา 231 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันเทียบได้กับมาตรา 294 และมาตรา 299 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย ก็เป็นความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายอย่างลอยๆ[47] เช่นเดียวกันซึ่งความสมควรลงโทษกรณีดังกล่าว คือ การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายทั่วไปต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่ได้รับความคุ้มครองซึ่งความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ คือ การตุ้มตรองชีวิตและความปลอดภัยในร่างกายของบุคคล อีกทั้งยังเป็นการการยากที่จะพิสูจน์ว่าผลที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำนั้นเป็นของผู้ใด พื้นฐานของการลงโทษของความผิดฐานดังกล่าวจึงอยู่ที่การเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ ดังนั้น เมื่อมีการเข้าไปร่วมในการชุลมุนต่อสู้ก็เป็นความผิดฐานนี้แล้ว อนึ่ง หากอันตรายของการชุลมุนต่อสู้กันนั้นสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงผลที่รุนแรงขึ้นก็เป็นเพียงเงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย ซึ่งการกระทำจะเป็นความผิดฐานนี้ต้องเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิด คือ การชุลมุนต่อสู้ต้องเกิดผลตามที่กฎหมายบัญญัติคือ บุคคลหนึ่งบุคคลใดถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส แต่ถ้าไม่เกิดผลตามที่กฎหมายบัญญัติ ย่อมไม่เป็นความผิดฐานนี้ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code 1998) ลักษณะที่ 17 มาตรา 231[48] ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (1) ผู้ใดเข้าไปมีส่วนร่วมในการทะเลาะวิวาทหรือเข้าร่วมต่อสู้ทำร้ายบุคคลหนึ่งโดยบุคคลมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป หากมีความตายหรืออันตรายสาหัสเกิดขึ้นจากการนั้น ผู้มีส่วนร่วมทุกคนต้องมีความรับผิดทางอาญาและต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ (2) ผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการทะเลาะวิวาทนั้นหรือร่วมต่อสู้ทำร้ายโดยไม่มีเหตุอันควรถูกตำหนิ ผู้นั้นย่อมไม่มีความรับผิดตาม มาตรา 231 (1) จะเห็นได้ว่า ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามกฎหมายอาญาเยอรมันผนวกโทษไว้กับผลคือ "ความตาย" หรือ "อันตรายสาหัส" ที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้นั้น อย่างไรก็ดี การกระทำที่ไม่อาจถูกตำหนิได้นั้นคือ การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าไปห้ามการทะเลาะวิวาทหรือชุลมุนต่อสู้กัน กฎหมายอาญาเยอรมันถือว่าผู้นั้นไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดกฎหมาย จึงไม่มีความรับผิดอาญาเลย

ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ บัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาสวิตเซอร์แลนด์ (Swiss Criminal Code 1937) ไว้ในภาค 2 บทบัญญัติเฉพาะ หมวดที่ 1 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย มาตรา 133[49] ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (1) ผู้ใดที่มีส่วนร่วมในการทะเลาะวิวาท

---

[45] German Penal Code Section 306 a aggravated arson (1) Whoever sets fire to or by setting fire to them destroys, in whole or in part, 1. A building ship, hut or other premises which serves as a dwelling for people, 2. A church or another building serving the practice of region, 3. Premises which on time to time serve as a residence for people at a time during which people usually reside there, shall be liable to imprisonment of not less than one year.

[46] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ก. เล่มเดิม. น. 138.

[47] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ข. เล่มเดิม. น. 89.

[48] German Penal Code Chapter Seventeen Offences Against The Person section 231 Taking part in a brawl (1) Whosoever takes part in a brawl or an attack committed against one person by more than one person shall be liable for this participation to imprisonment not exceeding three years or a fine if the death of a person or grievous bodily harm is caused by the brawl or the attack (2) Whosoever took part in the brawl or the attack without being to blame for it shall not be liable under subsection (1) above.

[49] Swiss Criminal Code Book Two: Specific Provisions Title One: Offences against Life and Limb section 133 brawling "1 Any person who participates in a brawl that results in the death of or in an assault causing injury is liable to a custodial sentence not exceeding three years or to a monetary penalty. 2 A participant in a brawl who acts exclusively in self-defense or in order to separate the other participants is not liable to a penalty.

แล้วก่อให้เกิดผลคือ ความตายหรือได้รับบาดเจ็บขึ้นจากการกระทำนั้น ย่อมต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือต้องโทษปรับ (2) ผู้ใดที่มีส่วนร่วมในการทะเลาะวิวาทและได้กระทำไปเพราะเพื่อป้องกันตนเองหรือเพื่อห้ามการทะเลาะวิวาทนั้น ย่อมถือว่า ผู้นั้นไม่ได้กระทำความผิดอาญา จะเห็นได้ว่า ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามกฎหมายอาญาของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ไม่ได้กำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมในการทะเลาะวิวาทหรือมีส่วนในการต่อสู้ทำร้ายกันว่าต้องมีอย่างน้อยกี่คน อย่างไรก็ดี การกระทำที่จะเป็นความผิดประมวลกฎหมายอาญาสวิตเซอร์แลนด์ผนวกโทษไว้กับผลคือ "ความตาย" หรือ"อันตรายแก่กาย" อันเป็นผลที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้กันนั้น แต่หากผู้ใดกระทำไปเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าไปห้ามการทะเลาะวิวาทหรือชุลมุนต่อสู้นั้น กรณีดังกล่าวไม่ใช่เรื่องที่กฎหมายยกเว้นโทษ แต่กฎหมายถือว่าผู้นั้นไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทะเลาะวิวาทหรือชุลมุนต่อสู้นั้น จึงถือว่าผู้นั้นไม่มีการกระทำความผิดอาญาเลย

4. ขอบเขตความรับผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กับลักษณะการกระทำที่เป็นการเพิ่มการก่ออันตรายให้เกิดความตายหรืออันตรายสาหัสตามกฎหมายไทย

4.1 วิเคราะห์ขอบเขตความรับผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามกฎหมายไทย

ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 294 และมาตรา 299 ความเห็นทางตำราของไทย เห็นว่า การกระทำที่จะเป็นความผิดฐานเข้าร่วมชุลมุนต่อสู้นั้นต้องได้มีการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้และเกิดผล คือ มีความตาย หรืออันตรายสาหัส ซึ่งผลดังกล่าวเป็นกรณีแห่งเงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย[50] จึงไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องการ "รู้" ถึงผลนั้นด้วย เพียงแต่ "ความตาย" หรือ "อันตรายสาหัส" ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องมีอยู่จริงเท่านั้นก็พอ กฎหมายก็สามารถลงโทษผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันนั้นได้ทุกคน อนึ่ง ความตายหรืออันตรายสาหัสที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้น มิใช่เป็นความผิดที่ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากผล จึงไม่ใช่กรณีที่ต้องนำหลักผลธรรมดาตามมาตรา 63[51] มาพิจารณา อย่างไรก็ดี ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ความเห็นในทางตำราของไทย เห็นว่า คุณธรรมทางกฎหมาย คือ อันตรายต่อชีวิตและความปลอดภัยในร่างกายบุคคล[52] ทั้งนี้เพราะการเข้าไปร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้นได้ก่อให้เกิดอันตรายโดยทั่วๆ ไปต่อชีวิตและความปลอดภัยแก่ร่างกายของบุคคลแล้ว[53] ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วพบว่า ความเห็นทางตำราของไทยในความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ มีแนวคิดของความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายซึ่งเป็นแนวคิดของประเทศเยอรมนี[54] สำหรับความเห็นทางศาลไทย มีความเห็นว่า ความรับผิดทางอาญาของความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้นอยู่ที่การเข้าไปร่วมในการชุลมุนต่อสู้และเกิดผล คือ มีความตายหรืออันตรายสาหัสแล้วแต่กรณี โดยพิสูจน์ไม่ได้ว่าผลที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของบุคคลใดที่ได้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กัน[55] และถ้าพิสูจน์ได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวเกิดจากการกระทำของบุคคลใด บุคคลนั้น

---

[50] เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย คือ ข้อเท็จจริงที่อยู่นอกโครงสร้างความผิดอาญาและเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำที่เป็นความผิดอาญานั้น และเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีเสมอ มิฉะนั้นแล้วจะลงโทษผู้กระทำความผิดในกรณีนั้นในความผิดฐานนั้นไม่ได้ และเงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย ถือว่าเป็นเหตุลักษณะคดีจึงมีผลให้ผู้ร่วมกระทำความผิดทุกคนต้องได้รับโทษหนักขึ้นด้วย โปรดดู คณิต ณ นคร ข. เล่มเดิม. น. 150, 152.

[51] ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 63 บัญญัติว่า "ถ้าผลของการกระทำความผิดใดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผลของการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้" หลักผลธรรมดาตามมาตรา 63 เป็นหลักที่นำมาใช้ในการวินิจฉัยปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เฉพาะในกรณีความผิดที่ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากผลเท่านั้น ซึ่งผลธรรมดาตามมาตรา 63 เป็นผลที่เกินเจตนาของผู้กระทำความผิด โปรดดู คณิต ณ นคร ข. เล่มเดิม. น. 173. ผลธรรมดาตามมาตรา 63 ต้องเป็นผลตามปกติที่ผู้กระทำต้องรับผิดที่ขึ้นอยู่ที่อย่างน้อยผู้กระทำต้องกระทำโดยประมาท โปรดดู คณิต ณ นคร ก. เล่มเดิม. น. 93.

[52] คณิต ณ นคร ก. เล่มเดิม. น. 203.

[53] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ข. เล่มเดิม. น. 84.

[54] แหล่งเดิม. น. 85.

[55] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2491, 791-792/2504 ที่ประชุมใหญ่, 2241/2522

นอกจากจะต้องรับผิดฐานเข้าร่วมนการชุลมุนต่อสู้แล้ว ยังต้องรับผิดในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาหรือฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ได้รับอันตรายสาหัสแล้วแต่กรณี[56] สำหรับบุคคลอื่นที่ได้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันนั้นก็ยังมีความผิดฐานเข้าร่วมชุลมุนต่อสู้อยู่ จะเห็นได้ว่า ความเห็นของศาลไทยที่มีความเห็นว่าคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ คือ อันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของร่างกายบุคคลนั้นตรงกับความเห็นในทางตำรา ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ดูแล้วพบว่า ความเห็นของศาลไทยในความผิดฐานดังกล่าวมีแนวคิดของความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายซึ่งเป็นแนวคิดของประเทศเยอรมนี[57] สำหรับกรณีตามมาตรา 294 วรรคสองและมาตรา 299 วรรคสอง บัญญัติตรงกันว่า "ถ้าผู้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการชุลมุนต่อสู้นั้น หรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ" จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้เพราะความผิดของตนจะอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้พ้นผิดจากการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ในความผิดฐานนี้ไม่ได้ แต่ถ้าได้กระทำไปเพื่อห้ามการชุลมุนต่อสู้นั้น กรณีจึงไม่ถือว่าเป็นการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กัน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องของการขาดองค์ประกอบความผิดโดยแท้[58] ไม่ใช่กรณีที่เป็นการกระทำที่เป็นความผิดกฎหมายแต่กฎหมายยกเว้นโทษ

4.2 วิเคราะห์ปัญหาลักษณะการกระทำที่เป็นการเพิ่มการก่ออันตรายในการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้จนเป็นเหตุให้เกิดความตายหรือรับอันตรายสาหัส

(1) ประเด็นที่หนึ่ง วิเคราะห์ผลอันตรายที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้

ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามมาตรา 294 และมาตรา 299 กฎหมายกำหนดว่าต้องมี "เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย" อันได้แก่ "ความตาย"[59] หรือ "อันตรายสาหัส" เกิดขึ้นจริงๆ เสียก่อน โดยผู้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันไม่จำเป็นต้องประสงค์ต่อผลนั้น ทั้งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ก่อผลนั้นขึ้นเอง[60] ดังนั้น หากการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กัน ไม่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดถึงแก่ความตายหรือรับอันตรายสาหัส แต่หากการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันนั้นเป็นเหตุทำให้มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ[61] หรือไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น[62] ย่อมไม่สามารถลงโทษผู้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ด้วยกันนั้นได้ เพราะผล "อันตรายแก่กายหรือจิตใจ" หรือ "ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ" ไม่ใช่ผลที่ผู้กระทำต้องรับผิด หรือไม่ใช่เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัยอันเป็นผลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แต่อย่างใด และเป็นไปตามหลักกฎหมายอาญาที่ว่า "ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย" ตามมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หากแต่การกระทำดังกล่าวอาจจะต้องด้วยกรณีความผิดตามมาตรา 372 ฐานทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในที่สาธารณะอันเป็นเพียงความผิดลหุโทษเท่านั้น อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่า ข้อเสนอที่จะให้ฝ่ายนิติบัญญัตินั้นบัญญัติความรับผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้เมื่อเกิดผลเป็น "อันตรายแก่กายหรือจิตใจ" หรือ "ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ" ให้เป็นความผิดฐานดังกล่าวด้วยนั้นจะเป็นการการขัดต่อแนวความคิดในการบัญญัติความผิดฐานชุลมุน

---

[56] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ข. เล่มเดิม. น. 90 – 91.

[57] แหล่งเดิม. น. 91.

[58] คณิต ณ นคร ก. เล่มเดิม. น. 205.

[59] เมื่อได้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้และ"มีผู้ถึงความตายโดยการกระทำในการชุลมุนต่อสู้"ก็เป็นความผิดเพราะปกติย่อมเป็นยากที่จะพิสูจน์ว่า ใครร่วมกระทำก่อนหรือหลังบาดแผลที่ทำให้ตาย มาตรา 294 ไม่มีข้อความจำกัดว่าต้องเป็นผลจากการกระทำของผู้ใดโดยเฉพาะ และไม่ใช่กรณีที่จะใช้หลักเรื่องการร่วมกระทำในลักษณะตัวการตามมาตรา 83 จึงไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมตั้งแต่ก่อนหรือขณะกระทำการอันมีผลให้บุคคลใดถึงตาย ตามบทบัญญัติมาตรา 294 นี้ "ความตาย" เป็นผลจากการชุลมุนต่อสู้ตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ใช่ผลจากการเข้าร่วมของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ โปรดดู จิตติ ติงศภัทิย์.เล่มเดิม. น. 2175.

[60] อัจฉรียา ชูตินันทน์ ข. เล่มเดิม. น. 397.

[61] ฎีกาที่ 440/2530 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แผลถลอก ย่อมหมายความเพียงเป็นอันตรายต่อหนังกำพร้าหรือหนังชั้นนอกไม่เป็นอันตรายแก่กาย ตามปกติถือว่าต้องเป็นอันตรายต่อหนังแท้คือ หนังชั้นในหรือถึงเนื้อจึงจะเป็นอันตรายแก่กาย โปรดดู จิตติ ติงศภัทิย์. เล่มเดิม. น. 2188.

[62] ฎีกาที่ 703/2506 , 688/2507 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ต่อย ตบ เตะ ถีบ เป็นการใช้กำลังทำร้ายไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่กาย โปรดดู จิตติ ติงศภัทิย์. เล่มเดิม. น. 3113.

ต่อสู้เพราะลักษณะของการกระทำความผิดฐานนี้ คือ การเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นการยากที่จะทำให้ทราบได้ว่าใครเป็นใคร จึงเป็นเรื่องยากในการหาพยานหลักฐานหรือพยานวัตถุมาพิสูจน์ผลให้รู้แน่ชัดว่าเกิดจากการกระทำของผู้ใดได้ ประกอบกับลักษณะของความผิดฐานนี้เป็นความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายและมีความรุนแรงของอาชญากรรมมาก ดังนั้น แนวคิดในการบัญญัติความผิดฐานเข้าร่วมในชุลมุนต่อสู้นั้นจึงเป็นกรณีที่จะเกิดผลเฉพาะเมื่อมีความตายหรืออันตรายสาหัสเกิดขึ้นเท่านั้น[63]

(2) ประเด็นที่สอง วิเคราะห์การกระทำที่เพิ่มการก่ออันตรายจากการมีหรือใช้อาวุธในการเข้าร่วมชุลมุนต่อสู้จนเป็นเหตุให้เกิดความตายหรือรับอันตรายสาหัส

ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามมาตรา 294 และมาตรา 299 กฎหมายบัญญัติขึ้นมาก็เพื่อประสงค์จะเป็นการป้องกันอันตรายนั้นไว้ก่อน[64] อย่างไรก็ดี ความผิดฐานนี้กฎหมายกำหนดว่าต้องมี "เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย" อันได้แก่ "ความตาย"[65] หรือ "อันตรายสาหัส" เกิดขึ้นจริงๆ เสียก่อน โดยผู้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันไม่จำเป็นต้องประสงค์ต่อผลนั้น ทั้งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ก่อผลนั้นขึ้นเอง[66] ดังนั้น ในการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กัน ผู้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้คนหนึ่งคนใดจะมีหรือใช้อาวุธหรือไม่ก็ตาม กฎหมายก็ลงโทษผู้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้โดยเท่าเทียมกันทุกคน[67] เมื่อการชุลมุนต่อสู้นั้นเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดถึงแก่ความตายหรือรับอันตรายสาหัส อนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงคำว่า "อาวุธ"[68] แล้วย่อมเป็นสิ่งที่เป็นอันตรายและอาจใช้ในการกระทำความผิดได้ด้วย ดังนั้น การมีหรือใช้อาวุธในการเข้าร่วมชุลมุนต่อสู้ จึงเป็นการเพิ่มความรุนแรงของอาชญากรรมและการเพิ่มปริมาณของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในวงกว้างต่อสาธารณะ เพราะภยันตรายอันเกิดจากการใช้อาวุธสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายและอย่างรวดเร็วในทุกขณะ จึงเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของประชาชนอย่างกว้างขวางประกอบกับการสมัครใจเข้าวิวาทหรือเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้เป็นเรื่องยากที่จะหาพยานหลักฐานว่าผู้ใดทำร้ายใครอย่างไร[69] อีกทั้งยังมีลักษณะของการกระทำอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะที่มีประชาชนทั่วไป

---

[63] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ข. เล่มเดิม. น. 89.

[64] การบัญญัติให้การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นความผิดอาญาและกำหนดโทษไว้สำหรับความผิดนั้น เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายซึ่งถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการหนึ่ง คือ เพื่อป้องกันชุมชนหรือสังคมให้ปลอดจากอาชญากรรม (Prevention of Crime) โปรดดู อัจฉรียา ชูตินันทน์ ก. เล่มเดิม. น. 211-212.

[65] เมื่อได้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้และ "มีผู้ถึงความตายโดยการกระทำในการชุลมุนต่อสู้" ก็เป็นความผิดเพราะปกติย่อมเป็นยากที่จะพิสูจน์ว่า ใครร่วมกระทำก่อนหรือหลังบาดแผลที่ทำให้ตาย มาตรา 294 ไม่มีข้อความจำกัดว่าต้องเป็นผลจากการกระทำของผู้ใดโดยเฉพาะ และไม่ใช่กรณีที่จะใช้หลักเรื่องการร่วมกระทำในลักษณะตัวการตามมาตรา 83 จึงไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมตั้งแต่ก่อนหรือขณะกระทำการอันมีผลให้บุคคลใดถึงตาย ตามบทบัญญัติมาตรา 294 นี้ "ความตาย" เป็นผลจากการชุลมุนต่อสู้ตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ใช่ผลจากการเข้าร่วมของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ โปรดดู จิตติ ติงศภัทิย์.เล่มเดิม. น. 2175.

[66] อัจฉรียา ชูตินันทน์ ข. (2556). เล่มเดิม. น. 397.

[67] ฎีกาที่ 885/2509 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยและบิดาได้ร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป บิดาจำเลยถูกทำร้ายถึงแก่ความตายในการชุลมุนต่อสู้นั้น ดังนี้ จำเลยจะมีอาวุธหรือไม่ก็ตาม เมื่อปรากฏว่า จำเลยเป็นผู้หนึ่งที่ได้ร่วมชุลมุนในการต่อสู้กัน จนเป็นเหตุให้บิดาของจำเลยถึงแก่ความตายในการชุลมุนต่อสู้นั้น และไม่ปรากฏว่าจำเลยได้กระทำเพื่อห้ามชุลมุนต่อสู้หรือป้องกันแล้ว จำเลยก็ต้องมีความผิดตามมาตรา 294 โปรดดู คณิต ณ นคร ก. เล่มเดิม. น. 203.

[68] คำว่า "อาวุธ" มีบทนิยามไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1 (5) บัญญัติว่า "อาวุธ หมายความรวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ แต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ" คำว่า "อาวุธ" หมายถึง 1) อาวุธโดยสภาพ ได้แก่ สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประหัตประหารโดยเฉพาะ เช่น ปืน ดาบ สนับมือ ระเบิด เป็นต้น 2) สิ่งซึ่งไม่ใช่อาวุธโดยสภาพแต่เป็นอาวุธโดยการใช้หรือเจตนาจะใช้อย่างอาวุธ เช่น เหล็กขูดชาร์ฟ สิ่ว มีดคัตเตอร์ เป็นต้น ดังนั้น "อาวุธ" หมายถึง สิ่งที่ใช้ทำอันตรายแก่ชีวิตร่างกายได้โดยสภาพ แต่สิ่งที่ไม่ใช่อาวุธโดยสภาพ ต้องใช้ทำอันตรายถึงสาหัสได้จึงจะเป็นอาวุธโดยการใช้หรือเจตนาจะใช้อย่างอาวุธทั้งโดยสภาพและการใช้ โปรดดู ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. เล่มเดิม. น. 32.

[69] ฎีกาที่ 3713/2531 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ตายถูกทำร้ายร่างกายในขณะเกิดเหตุชุลมุนต่อสู้หรือสมัครใจวิวาทระหว่างฝ่ายผู้ตายและฝ่ายจำเลยซึ่งได้เข้าร่วมในการชุลมุนตั้งแต่สามคนขึ้นไป โดยไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้เข้าร่วมในการชุลมุนคนใดใช้มีดแทงทำร้ายร่างกายผู้ตายจนเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย เช่นนี้ จะถือว่า ผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ทั้งหมดมีเจตนาร่วมกันฆ่าผู้ตายไม่ได้ จำเลยคงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 294 เท่านั้น โปรดดู คณิต ณ นคร ก. เล่มเดิม. น. 204.

อยู่รวมกัน จึงเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสาธารณะเป็นอย่างมาก แนวทางในการพัฒนากฎหมายประเด็นที่สอง ผู้เขียนเห็นว่าควรเสนอให้มีการบัญญัติบทเพิ่มโทษในการมีหรือใช้อาวุธในการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้จนเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดตายหรือรับอันตรายสาหัสให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองและป้องกันอันตรายต่อชีวิตหรือร่ากายประชาชนทั่วไปในที่สาธารณะ และเพื่อความเหมาะสมได้สัดส่วนกับการแผ่ขยายความรุนแรงของอาชญากรรม ตลอดจนเป็นการยับยั้งข่มขู่ไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นและลดอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมในอนาคต

(3) ประเด็นที่สาม วิเคราะห์การกระทำที่เพิ่มการก่ออันตรายในการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ในสถานที่ที่มีประชาชนอยู่กันหนาแน่นเป็นจำนวนมาก ได้แก่ โรงเรียนหรือสถานศึกษา โรงพยาบาล สถานที่จัดการแข่งขันกีฬา หรือการแสดงคอนเสิร์ตจนเป็นเหตุให้เกิดความตายหรือรับอันตรายสาหัส

ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามมาตรา 294 หรือมาตรา 299 โดยปกติเมื่อมีการชุลมุนต่อสู้กันก็มักจะไม่รู้ว่าใครเป็นใคร จึงเป็นความผิดที่หาพยานหลักฐานยืนยันให้รู้แน่ชัดว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดได้ยากอยู่แล้ว ดังนั้น หากการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ได้กระทำในสถานที่ที่มีประชาชนอยู่อย่างหนาแน่นเป็นจำนวนมากด้วยแล้ว อันได้แก่ โรงเรียนหรือสถานศึกษาอันเป็นสถานที่ที่มีเด็กอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก หรือโรงพยาบาลอันเป็นสถานที่รวมกันของคนป่วยเจ็บ หรือสถานที่จัดการแข่งขันกีฬาหรือการแสดงคอนเสิร์ตอันเป็นสถานที่มีประชาชนอยู่กันอย่างหนาแน่นเป็นจำนวนมาก การชุลมุนต่อสู้ในสถานที่ดังกล่าวย่อมเป็นการเพิ่มการก่ออันตรายและมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายในวงกว้างต่อชีวิตหรือร่างกายแก่ประชาชนทั่วไปได้มากกว่าสถานที่อื่น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรเสนอให้มีการกำหนดบทบัญญัติเพิ่มโทษให้หนักขึ้น หากการเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กระทำในโรงเรียนหรือสถานศึกษา โรงพยาบาล สถานที่จัดการแข่งขันกีฬาหรือการแสดงคอนเสิร์ต ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยับยั้งข่มขู่ และคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม ตลอดจนเป็นการป้องกันอันตรายอันมีผลกระทบต่อสาธารณะ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กฎหมายอาญามีฐานะเป็นเครื่องมือควบคุมสังคมและคุ้มครองประโยชน์ของสังคมจากสภาพความเป็นอันตรายจากการก่ออาชญากรรม ดังนั้น ในการกำหนดความรับผิดทางอาญาจึงควรคำนึงถึงระดับความเป็นอันตรายต่อสังคมประการหนึ่ง ลักษณะความรุนแรงของการกระทำประการหนึ่ง และปฏิกิริยาตอบสนองหรือความหวาดกลัวของคนส่วนใหญ่ในสังคมประการหนึ่งด้วย ดังนั้น หลักการและแนวคิดเรื่องอันตรายจึงสามารถนำมาใช้ในเรื่องของการกำหนดการกระทำที่ควรเป็นความผิดอาญาได้เป็นอย่างดี เพราะการให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นเครื่องสนับสนุนเหตุผลที่จะไม่กำหนดให้การกระทำใดๆ ต้องเป็นความผิดอาญาเพียงเพราะสังคมรู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นการผิดศีลธรรมแต่เพียงอย่างเดียว รวมทั้ง ยังเป็นเครื่องมือยืนยันว่าจะเกิดผลร้ายขึ้นจริงหรือไม่เพียงใดหากการกระทำที่เป็นอันตรายดังกล่าวไม่ถูกบังคับโดยกฎหมายอาญา อนึ่ง ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ตามมาตรา 294 และมาตรา 299 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้น เป็นความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยในร่างกายบุคคล ประกอบกับลักษณะของความผิดฐานเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันนั้นเป็นเรื่องที่กระทำในที่สาธารณะและเปิดเผยจึงเป็นการก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะการมีหรือใช้อาวุธเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กัน ย่อมเป็นการเพิ่มการก่ออันตรายจากความรุนแรงของอาชญากรรม ตลอดจนเพิ่มปริมาณของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในวงกว้างต่อสาธารณะ รวมทั้ง การเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ หากกระทำในสถานที่ที่มีประชาชนอยู่อย่างหนาแน่นเป็นจำนวนมาก อันได้แก่ โรงเรียนหรือสถานศึกษา โรงพยาบาล สถานที่จัดการแข่งขันกีฬาหรือการแสดงคอนเสิร์ต ย่อมเป็นการเพิ่มการก่อภยันตรายต่อชีวิตและร่ายกายของประชาชนในวงกว้างด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอว่า ควรบัญญัติให้ลักษณะของการกระทำดังกล่าวเป็นบทเพิ่มโทษแก่ผู้เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้กันทุกคนให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการยับยั้งข่มขู่ และป้องกันอันตรายต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชนอันเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสาธารณะ

บรรณานุกรม

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พริ้นติ้ง ประเทศไทย.

โกเมน ภัทรภิรมย์. (2524). *คำอธิบายกฎหมายอาญาฝรั่งเศส.* กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณิต ณ นคร. (2553). *พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญา.* กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

คณิต ณ นคร. (2559). *กฎหมายอาญาภาคความผิด.* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

คณิต ณ นคร. (2560). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

คณพล จันทน์หอม. (2553). *กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทร์ ศก. 127.* คณะนิติศาสตร์จุฬาจัดพิมพ์ฉลองพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคต เป็นปีที่ 100. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตติ ติงศภัทิย์. (2532). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2560). *ประมวลกฎหมายอาญาฉบับอ้างอิง.* (พิมพ์ครั้งที่ 37). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ปกป้อง ศรีสนิท. (2559). *กฎหมายอาญาชั้นสูง.* กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

พระอินทปรีชา. อำมาตย์โท. (2470). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 2 ตอน 2.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

หยุด แสงอุทัย. (2561). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. พิมพ์ครั้งที่ 7.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สมศักดิ์ สิงหพันธุ์. (2524). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา เล่ม 4 ตอนที่ 1.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (กันยายน-ตุลาคม 2537). ความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายตามกฎหมายเยอรมัน. *ดุลพาห, 5*(41), 131-141.

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2536). ผลของการกระทำในทางอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีผลที่เป็นการก่ออันตราย. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (19 ธันวาคม 2532). การพยายามกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศส. *วารสารนิติศาสตร์. 19*(4), 51.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2561). *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับหัวเรื่องเรียงมาตรา.* แก้ไขเพิ่มเติม. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

อัจฉรียา ชูตินันทน์. (2556). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อัจฉรียา ชูตินันทน์. (2561). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

Packer, H. L. (1968). *The Limits of the Criminal Sanction*. California: Stanford University Press.

La Fave, W. R., and Scott, A. W. (1972). *Criminal Law.* St. Paul, Mnn: West Publishing Co.

ชื่อหนังสือ: Never Split The Difference

ชื่อผู้เขียนหนังสือ : Chris Voss
*ชื่อผู้แนะนำหนังสือ : ทัณฑกานต์ ดวงรัตน์**
*Thanthakarn Duangratana**

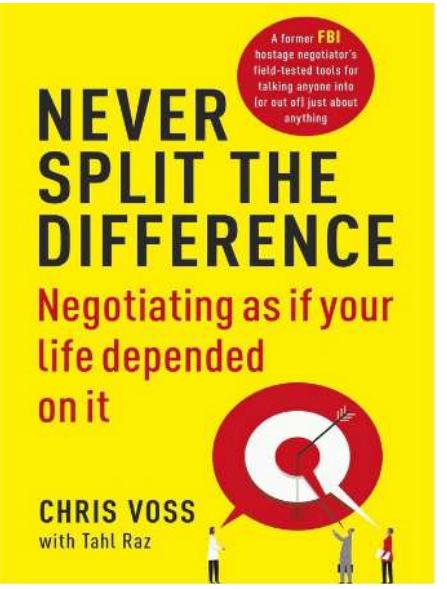

หนังสือเรื่องนี้กล่าวถึงการสื่อสารด้วยการพูดว่าเป็นการสื่อสารที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย และมีความสำคัญต่อการทำงานของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะเราจะต้องมีการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตัวเองและขององค์กรให้ได้ผลดีที่สุดอยู่เสมอ

Chris Voss ผู้เขียนเป็นเจ้าหน้าที่ของ FBI ที่มีประสบการณ์ในการเจรจาต่อรองมากว่า 20 ปี ได้นำเสนอวิธีการเจรจาต่อรองที่ได้เรียบเรียงนำเสนอได้น่าสนใจ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานในองค์กรต่างๆได้ดี โดยมี 5 ขั้นตอนการเจรจา โดยเริ่มจากการฟังคู่เจรจาด้วยความตั้งใจและแสดงออกมาให้คู่เจรจาได้เห็นอย่างชัดเจนว่าเราตั้งใจสื่อสาร จนถึงขั้นตอนที่เราเอาใจใส่ทำให้คู่เจรจารู้ว่าเราเข้าใจในสิ่งที่เค้าพูด ผ่านการแสดงไมตรีจิตให้คู่เจรจาเริ่มไว้ใจเรามากขึ้น จากนั้นเราก็จะมีอิทธิพลที่จะมีสิทธิเข้าถึงปัญหาและสามารถดำเนินการสื่อสารในลำดับต่อไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งสุดท้ายเราก็จะหวังผลว่าคู่เจรจาจะปฏิบัติตามที่เราได้เสนอ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัณฑกานต์ ดวงรัตน์
* Assistant Professor, Dr. Thanthakarn Duangratana
* รองอธิการบดีสายงานสื่อสารแบรนด์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Vice President, Brand communication, Dhurakij Pundit University
* Email: thanthakarn@dpu.ac.th

ในหนังสือ Never Split The Difference แนะนำอีกว่าการจะประสบความสำเร็จในการเจรจาต่อรองอาจจะไม่เป็นไปตามคาดหวัง หลังจากทำทุกขั้นตอนแล้ว ถ้าเป็นอย่างนั้นให้กลับไปทบทวนว่าในแต่ละขั้นตอนเรามีจุดด้อยอะไรบ้าง บางครั้งเราอาจจะเร่งรวบรัดจนเกินไป ก็ต้องนำจุดด้อยนั้นมาพิจารณาปรับปรุง เพื่อให้การเจรจาเกิดประสิทธิภาพดีขึ้นในครั้งต่อไปที่จะทำการเจรจาต่อรอง

ดังนั้นหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นหนังสือที่ผู้ทำงานในองค์กรต่างๆ จะนำมาปรับใช้เพื่อเจรจาต่อรองให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในงานตามที่ตั้งหวังเอาไว้

แนวทางการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ (Manuscript) สำหรับขอตีพิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์

วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์

วารสารสุทธิปริทัศน์เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยสาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

วารสารสุทธิปริทัศน์มีนโยบายการจัดพิมพ์ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ประจำเดือน ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน และฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการในศาสตร์สาขาต่างๆ
2. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ
3. เพื่อส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอผลการค้นคว้าและวิจัย
4. เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และนักวิชาการได้เผยแพร่ผลงาน
5. เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

นโยบายการจัดพิมพ์

- วารสารสุทธิปริทัศน์มุ่งเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยที่มีคุณภาพในสาขาวิชาต่างๆ อาทิเช่น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและโรงแรม กฎหมาย ภาษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการศึกษา และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- บทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ
- บทความวิชาการ มุ่งเน้นบทความที่เสนอแนวความคิดหรือผลการทบทวนวรรณกรรม หรือบทความที่ช่วยสริมสร้างความเข้าใจหรือกระตุ้นการวิจัยต่อเนื่องในหัวข้อวิชาการที่สำคัญต่างๆ
- บทความวิจัย มุ่งเน้นงานวิจัยที่ช่วยทดสอบทฤษฎี แนวคิด หรือผลงานวิจัยที่ช่วยขยายความในแง่มุมสำคัญต่างๆของทฤษฎีหรือแนวคิดเหล่านั้นเพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ หรือสามารถนำไปทำวิจัยต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างได้
- วารสารยินดีตีพิมพ์งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในหลากหลายรูปแบบที่ช่วยสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญหรือที่มีผลกระทบต่อสังคมวิชาการในวงกว้าง

บทบาทและสิทธิของผู้เขียน

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ของผู้เขียนและหรือผู้ร่วมเขียนและไม่เคยตีพิมพ์ในแหล่งใดมาก่อน
2. กรณีบทความนั้นเคยถูกนำเสนอในการประชุมวิชาการ หรือเผยแพร่ในภาษาอื่นๆ มาก่อนจะต้องมีการแจ้งให้ทางวารสารฯทราบอย่างชัดเจน
3. ผู้เขียนต้องรายงานข้อเท็จจริงจากการทำวิจัย โดยไม่บิดเบือนหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
4. ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นอย่างถูกต้องตามรูปแบบการอ้างอิงทั้งในเนื้อหาและการเขียนบรรณานุกรมตามนโยบายของวารสาร
5. ผู้เขียนควรระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี)
6. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการตีพิมพ์ หากพบว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในแหล่งอื่นมาก่อนแล้ว หรือเป็นการคัดลอกจากแหล่งอื่น
7. ความเสียหายต่างๆจากการละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือองค์กรอื่นๆด้วยข้อเท็จจริงจากบทความ (ถ้ามี) ให้ตกเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนหากมิได้มีการเปิดเผยให้ทางวารสารฯทราบก่อน

<u>กระบวนการคัดเลือกบทความ ค่าธรรมเนียม การเตรียมต้นฉบับ</u>

• วารสารสุทธิปริทัศน์จัดให้มีกระบวนการในการคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพตามวิธี Double – Blinded Peer Review Process ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้

• บทความที่ส่งเข้ามาจะผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการ และถูกส่งไปยังผู้ชำนาญการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อเป็นผู้อ่านประเมินบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 2 คน

• ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านประเมินบทความ จะเป็นผู้ให้ความเห็นและข้อแนะนำว่าบทความนั้นๆ จะได้รับการยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข หรือ ยอมรับโดยมีเงื่อนไขให้แก้ไข ซึ่งผู้เขียนจะต้องส่งบทความอีกครั้งและต้องทำการแก้ไขให้เสร็จภายใน 10-15 วัน หลังจากได้รับผลการประเมิน (มิฉะนั้นจะถือว่าไม่ประสงค์จะตีพิมพ์)

• ในกรณีบทความได้รับการแก้ไขแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความจะต้องพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่าบทความที่แก้ไขแล้วดังกล่าวเป็นที่ยอมรับเพื่อการตีพิมพ์ได้

• บทความสามารถจัดทำเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น **และผ่านการตรวจข้อผิดพลาดในข้อความและการพิมพ์**

• ในการณีที่เป็นภาษาอังกฤษ **บทความดังกล่าวต้องผ่านการตรวจการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษโดยผู้ชำนาญมาแล้ว และต้องนำส่งหลักฐานการตรวจแนบมากับบทความด้วย**

• นอกจากนี้กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่**จะปฏิเสธการตีพิมพ์หากค้นพบว่าบทความได้รับการตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อนแล้ว หรือเป็นการคัดลอกมาจากแหล่งอื่น หรือเข้าข่าย Plagiarism ตามหลักสากล**

• บทความทุกชิ้นจะต้องผ่านกระบวนการพิจารณา และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับบทความหรือผลงาน ไม่ว่าจะเป็นบทความรับเชิญหรือในกรณีอื่น

• ทุกบทความที่ได้ผ่านการคัดเลือกเพื่อพิมพ์เผยแพร่จะถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวารสารสุทธิปริทัศน์

• กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนทราบภายในระยะเวลา 4-6 สัปดาห์ หากได้รับผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิตรงตามกำหนดเวลา

• กองบรรณาธิการไม่รับผิดชอบข้อผิดพลาดในบทความ ที่เกิดจากความผิดพลาดของผู้เขียน

• ในการจัดทำบทความผู้เขียนจะต้องจัดทำบทความในรูปแบบที่ทางวารสารสุทธิปริทัศน์กำหนดไว้ โดยสามารถดาวน์โหลดรูปแบบและส่งบทความผ่านระบบ Online Submission ได้ทางเว็บไซต์ของวารสาร http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal กรณี Online Submission มีปัญหาให้ส่งบทความต้นฉบับมาที่ Email: dpujournal@dpu.ac.th (ทั้งนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบ Online Submission ผ่านทาง ThaiJo ในปี 2563 นี้)

• ถ้าบรรณาธิการรับบทความไว้พิจารณา ทางกองการจัดการวารสารจะแจ้งผลไปที่ Email ของผู้เขียนเพื่อชำระเงินเป็น **<u>ค่าจัดการลงบทความในอัตรา 4,500 บาท ต่อ 1 บทความ</u>**

• เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนสามารถ Download วารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal

<u>คำแนะนำสำหรับผู้เขียน</u>

รูปแบบการพิมพ์บทความ

บทความต้นฉบับจะต้องทำส่งมาในรูปแบบดังต่อไปนี้

• **ขนาดกระดาษ** จัดพิมพ์ลงโปรแกรม Microsoft Word กระดาษ A4

• **ขอบกระดาษ** เว้นระยะ 1 นิ้ว ทุกด้าน

• **การตั้งค่าระยะบรรทัดให้ใช้ค่าตามปกติ คือ** 1 เท่า หรือ 1 Single

• **จำนวนหน้า ไม่เกิน 12 หน้า** ขนาดกระดาษ A4 (รวม ชื่อเรื่อง รูปและตารางที่เกี่ยวข้อง บรรณานุกรม และภาคผนวก) **หากมีจำนวนหน้าเกินกว่านั้น หลังทำการแก้ไขตามคำแนะนำของผู้อ่านประเมินบทความเสร็จสิ้นแล้ว ผู้เขียนต้องชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมสำหรับหน้าที่เกิน หน้าละ 300 บาท (อนุญาตให้ไม่เกิน 3 หน้า เท่านั้น)**

- **ใส่เลขหน้า** กำหนดมุมบนชิดขวา ขนาด 14 point ทุกหน้า
- **ตัวอักษร** Browallia New ตามหัวข้อที่กำหนดดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

- ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 18 point กำหนดชิดซ้าย ตัวหนา
- ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ทุกตัว
- ควรให้มีความกระชับให้มากที่สุด

ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน (ทุกคน)

- ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point กำหนดชิดซ้ายทั้งหมด ประกอบด้วยผู้เขียน ตำแหน่งงาน หน่วยงานทีสังกัด ชื่อสถาบัน ที่อยู่ที่สามารติดต่อได้ทางไปรษณีย์ เบอร์โทรศัพท์ และ Email address

บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ต้องผ่านการตรวจพิสูจน์โดยผู้ชำนาญ)

- ชื่อ "บทคัดย่อ" และ "Abstract" ขนาด 16 point กำหนดกึ่งกลาง ตัวหนา เว้น 1 บรรทัด
- Text บทคัดย่อภาษาไทย –อังกฤษขนาด 14 point
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- ความยาวไม่เกิน 1 หน้า **ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอยู่ในหน้าเดียวกัน** เนื้อหาในบทคัดย่อควรระบุวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและบทสรุปโดยย่อ

คำสำคัญ (Keywords)

- พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อ และอยู่ในหน้าเดียวกันกับบทคัดย่อ ทั้งภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point
- ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานและเป็นคำหลักที่ใช้ในการอ้างอิง ค้นหา ไม่เกิน 5 คำ

เนื้อหา (Body) ประกอบด้วย

- ขนาด 14 point พร้อมเลขหน้ากำหนดมุมบนด้านขวา
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- บทนำ
- วัตถุประสงค์ (การวิจัย)
- แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (หากเป็นบทความวิจัยต้องมีการนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย)
- วิธีการดำเนินการวิจัย (หากเป็นบทความวิจัย)
- ผลการวิจัยและอภิปรายผล
- บทสรุปและข้อเสนอแนะ
- บรรณานุกรม **(ใช้รูปแบบ APA Style และผ่านการตรวจข้อผิดพลาดในข้อความและจากการพิมพ์)**

- **การแสดงภาพและรูปภาพ (Figure)** ให้พิมพ์คำว่า ***"ภาพที่..."*** ตามด้วยลำดับที่ของภาพ 1, 2, 3... ไว้ด้านล่างของภาพหรือรูปนั้นพร้อมชื่อรูปภาพ โดยให้ใช้สีขาว-ดำเท่านั้น หรือ หากผู้เขียนต้องการตีพิมพ์รูปภาพสี**ผู้เขียนต้องชำระ**ค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมหน้าละ 500 บาท
- **การพิมพ์ตาราง (Table)** ให้พิมพ์คำว่า "ตารางที่..." ตามด้วยลำดับที่ของตาราง 1, 2, 3... ไว้ด้านบนของตาราง และมีชื่อตาราง
- **การเขียนบรรณานุกรม (Bibliography) ใช้รูปแบบ APA Style**

(อ่านรายละเอียดได้จากเมนูขั้นตอนการส่งบทความที่เว็บไซต์ของวารสาร http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal-agree)

<u>หมายเหตุ</u> ท่านสามารถดาวน์โหลดตัวอย่างบทความได้จากเมนูย่อยวารสารย้อนหลังที่เว็บไซต์ http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal-search หรือ Facebook: https://www.facebook.com/suthiparithat/

DPU
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY
SUTHIPARITHAT JOURNAL

ใบสมัครสมาชิกและใบสั่งซื้อวารสารสุทธิปริทัศน์

ชื่อ-นามสกุล.....

สถานที่จัดส่งวารสาร.....

เลขที่.....หมู่ที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

สถานที่ติดต่อ.....

.....

โทรศัพท์(มือถือ).....**โทรศัพท์(บ้าน/ที่ทำงาน)**.....

Email:.....

กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ ☞ ฉบับที่ 1 ม.ค.-มี.ค. ฉบับที่ 2 เม.ย.-มิ.ย.
ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. ฉบับที่ 4 ต.ค.-ธ.ค.

ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกวารสาร"สุทธิปริทัศน์" ☐ 1 ปี ☐ 2 ปี ☐ 3 ปี

☐ **สถานภาพสมาชิก** ○ **สมาชิกใหม่** เริ่มเป็นสมาชิกตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

○ **สมาชิกเก่า** ต่ออายุสมาชิกตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อัตราค่าสมาชิกฉบับละ 550 (รวมค่าจัดส่ง)

○ 1 ปี จำนวน 4ฉบับ เป็นเงิน 2,200 บาท
○ 2 ปี จำนวน 8ฉบับ เป็นเงิน 4,400 บาท
○ 3 ปี จำนวน 12ฉบับ เป็นเงิน 6,600 บาท

☐ **สั่งซื้อเป็นรายฉบับ** ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ. .....จำนวน.....ฉบับ
ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ. .....จำนวน.....ฉบับ
ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ. .....จำนวน.....ฉบับ
ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ. .....จำนวน.....ฉบับ

รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน.....บาท (ตัวอักษร) .....บาท

ออกใบเสร็จในนาม.....

วิธีชำระเงินค่า ○ โอนเงิน ธนาคารกสิกรไทย เลขที่บัญชี **647-200111-4** ชื่อบัญชี"มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
สมัครสมาชิกโดย "สาขาเออร์เบินสแควร์ ประเภทออมทรัพย์

○ ธนาณัติสั่งจ่าย "**มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**" (ปทจ.หลักสี่)

ส่งหลักฐานการโอนเงิน จ่าหน้าซองจดหมายถึง กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ (ศูนย์บริการวิจัย)
เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210 (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/สั่งซื้อรายฉบับ)
หรือส่งแฟกซ์/Email dpujournal@dpu.ac.th (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/สั่งซื้อรายฉบับในใบPay in)

โทร. 02954-7300 ต่อ 646, 636
Email:dpujournal@dpu.ac.th

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร
( )
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

DPU
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY
SUTHIPARITHAT JOURNAL

แบบฟอร์มเสนอส่งบทความ วารสารสุทธิปริทัศน์

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนหลัก คนที่ 1).....

สถานที่ทำงาน.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนร่วม คนที่ 2).....

สถานที่ทำงาน.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนร่วม คนที่ 3).....

สถานที่ทำงาน.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ประเภทบทความที่ขอส่ง ❍บทความวิจัย (Research article) ❍บทความวิชาการ (Academic article)

ถ้าบทความที่เสนอเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ หรืออื่น ๆโปรดระบุ.....

❍ งานวิจัย/วิชาการชื่อเรื่อง.....

❍ วิทยานิพนธ์ (ดุษฎีนิพนธ์) ชื่อเรื่อง.....

❍ อื่น ๆ (ระบุ).....

ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่าบทความนี้และสัญญาว่า" เป็นผลงานที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ที่ใดมาก่อนและไม่นำไปตีพิมพ์ลงในวารสารอื่นซ้ำอีกและเป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมตามชื่อที่ระบุในบทความตามจริงและยอมรับเงื่อนไขของกองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ทุกประการ กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง ภาพ กราฟ และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ให้เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว"

ลงชื่อ.....

( )

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วิธีชำระเงินค่าลงบทความ 4,500 บาท ชำระเงินเมื่อบรรณาธิการตอบรับบทความของท่านผ่านขั้นตอนที่ 2 โดยแจ้งผลทาง Email / ผู้ส่งบทความสามารถสอบถามได้ด้วยตนเอง

❍ ธนาณัติสั่งจ่าย "**มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์" (ปจจ.หลักสี่)**

❍ โอนเงิน ธนาคารกสิกรไทย **เลขที่บัญชี 647-200111-4** ชื่อบัญชี **"**มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**"** สาขา เออร์เบินสแควร์ ประเภทออมทรัพย์

❍ แคชเชียร์เช็ค สั่งจ่ายในนาม **"**มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**" เลขที่บัญชี 647-200111-4**

ส่งหลักฐานการโอนเงินมาที่เมล์ dpujournal@dpu.ac.th (ค่าลงบทความ ในใบ Pay in) หรือทางไปรษณีย์ จ่าหน้าซองถึง กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (ศูนย์บริการวิจัย อาคารสำนักอธิการบดี 1 ชั้น 4) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210 (วงเล็บมุมซอง ค่าลงบทความวารสารสุทธิปริทัศน์) ติดต่อโทร. 0 2954-7300 ต่อ 646

“วารสารสุทธิปริทัศน์” มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (พ.ศ. 2544 ถึงปัจจุบัน)
ในกลุ่ม TCI 1 สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์

ค่าสมัครสมาชิก รายปี ฉบับละ 550 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

1 ปี จำนวน 4 ฉบับ 2,200 บาท

ค่าธรรมเนียมพิเศษ

- ส่วนที่เกิน 12 หน้า (ไม่เกิน 14 หน้า) คิดเพิ่มเติม ในอัตราหน้าละ 300 บาท
(รวมถึงบทความฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับการรับรองให้ตีพิมพ์จากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว)
- ภาพประกอบสี คิดเพิ่มเติมในอัตราหน้าละ 500 บาท

www.dpu.ac.th/dpurc/journal
Facebook: /suthiparithat
Email: dpujournal@dpu.ac.th

6 วิทยาลัย และ 6 คณะที่ตอบโจทย์อนาคต

วิทยาลัยนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์ (CITE)

CITE
College of Innovative Technology and Engineering
Dhurakij Pundit University

- สาขาวิชาระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์
- สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
- สาขาวิชาการออกแบบเชิงโต้ตอบและการพัฒนาเกม
- สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์
- สาขาวิชาวิศวกรรมการจัดการและโลจิสติกส์
- สาขาวิชาวิศวกรรมหุ่นยนต์
- สาขาวิชาธุรกิจวิศวกรรม

CADT
College of Aviation Development & Training
Dhurakij Pundit University

วิทยาลัยการพัฒนาและฝึกอบรมด้านการบิน (CADT)

- สาขาวิชาธุรกิจการบิน
- สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีการบิน

CIM
COLLEGE OF INTEGRATIVE MEDICINE
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY

วิทยาลัยการแพทย์บูรณาการ (CIM)

- สาขาวิชาบูรณาการสุขภาพและความงาม
- สาขาวิชาการประกอบอาหารเพื่อสุขภาพ
- สาขาวิชาแพทย์แผนไทย

วิทยาลัยนานาชาติจีน-อาเซียน CHINA-ASEAN International College (CAIC)

- สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว
- สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ
- สาขาวิชาการเงินและการบัญชี
- สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ

ICSC

วิทยาลัยนานาชาติสังคมศาสตร์และนิเทศศาสตร์ Internation College of Social Sciences andCommunication (ICSC)

- หลักสูตรสังคมศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน
- หลักสูตรนิเทศศาสตร์ นิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ (หลักสูตรภาษาจีน)

คณะนิติศาสตร์ปรีดีพนมยงค์

- สาขาวิชานิติศาสตร์ *(กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ นวัตกรรมและการสร้างสรรค์, กลุ่มวิชาชีพในกระบวนการยุติธรรม, กลุ่มวิชานักกฎหมายภาครัฐ)*

คณะศิลปกรรมศาสตร์

- สาขาวิชาศิลปะการแสดงประยุกต์
- สาขาวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก
- สาขาวิชาการออกแบบตกแต่งภายใน
- สาขาวิชาการออกแบบและธุรกิจแฟชั่น

คณะศิลปศาสตร์

- สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ
- สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ
- สาขาวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ
- สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ *(หลักสูตรนานาชาติ)*

คณะนิเทศศาสตร์

- สาขาวิชาการโฆษณา
- สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์
- สาขาวิชาการสื่อสารการตลาด
- สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์
- สาขาวิชาสื่อสารมวลชนและนวัตกรรมสื่อ
- สาขาวิชาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

- สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม

- สาขาวิชาการท่องเที่ยว
- สาขาวิชาการโรงแรม

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์

ศูนย์บริการวิจัย สำนักอธิการบดี 1 ชั้น 4

110/1-4 ถนนประชาชื่น หลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์: 0 2954-7300 ต่อ 646, 636

อีเมล์: dpujournal@dpu.ac.th